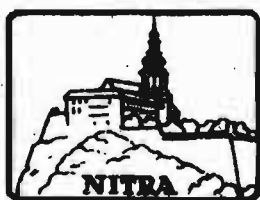

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV SLOVENSKEJ AKADEMIE VIED · V NITRE

ŠTUDIJNÉ ZVESTI AÚSAV

č. 5

NITRA 1961

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV SLOVENSKEJ AKADEMIE VIED V NITRE

ŠTUDIJNÉ ZVESTI AÚSAV

č. 5

MÁRIA LAMIOVÁ-SCHMIEDLOVÁ

SPONY Z DOBY RÍMSKEJ NA SLOVENSKU
DIE FIBELN DER RÖMERZEIT IN DER SLOWAKEI

NITRA 1961

OBSAH – INHALT

MARIA LAMIOVÁ-SCHMIEDLOVÁ

SPONY Z DOBY RÍMSKEJ NA SLOVENSKU	7
Úvod	9
Rozbor spôn podľa typov	11
A. Prototypy silno profilovaných spôn	11
B. Spona s lučíkom vychádzajúcim zo zvieracej hlavičky	11
C. Spony typu Aucissa	11
D. Spony s očkami	12
E. Spony s krídelkami na temeni lučika	13
F. Silno profilované spony	15
G. Spony so širokým profilovaným lučíkom a reliéfnym rebrom uprostred lučika	16
H. Neskoré silno profilované spony	16
I. Spony s valcovitou hlaviceou a širokým lučíkom	17
J. Doštičkovité spony	17
K. Vendické spony	18
L. Spony s vysokým zachycovačom	19
M. Spony so samostrelovou konštrukciou	20
N. Motýľovité spony	20
O. Spony s podviazanou nôžkou a ich deriváty	21
P. Ramienkové - cibulkovité spony	23
R. Spony z Ostrovia	24
Záver	26
Grafy I a II, mapa I	30
Mapa II a III	31
Mapa IV	32
Súpis spôn podľa typov	33
A. Prototypy silno profilovaných spôn	33
B. Spona s lučíkom vychádzajúcim zo zvieracej hlavičky	33
C. Spony typu Aucissa	33
D. Spony s očkami	34
D ₁ . Mladšie spony s očkami	34
E. Spony s krídelkami na temeni lučika	35
F. Silno profilované spony	36
G. Spony so širokým profilovaným lučíkom a reliéfnym rebrom uprostred lučika	40
H. Neskoré silno profilované spony	40
I. Spony s valcovitou hlaviceou a širokým lučíkom	40
J. Doštičkovité spony	41
K. Vendická spona	41
L. Spony s vysokým zachycovačom	41
M. Spony so samostrelovou konštrukciou	44
N. Motýľovité spony	44

O. Spony s podviazanou nôžkou	44
O ₁ . Železné spony s podviazanou nôžkou	46
O ₂ . Deriváty spôn s podviazanou nôžkou	48
O ₃ . Ozdobné exempláre derivátov spony s podviazanou nôžkou	52
O ₄ . Spony so samostrelovou konštrukciou vinutia a naznačením podviazania nôžky	53
O ₅ . Neskoré spony - deriváty spony s podviazanou nôžkou	54
P. Ramienkové - cibulkovité spony	55
R. Spony z Ostrovian	56
Súpis spôn z neznámych nálezísk	58
Mestské múzeum v Bratislave	58
Slovenské múzeum v Bratislave (výstava rímskeho oddelenia)	58
Slovenské národné múzeum v Martine - Lövingerova zbierka	60
Tatranské múzeum v Poprade	62
Okresné múzeum v Banskej Štiavnici	62
Podunajské múzeum v Komárne	62
Východoslovenské múzeum v Košiciach	64
Krajské nitrianske múzeum v Bojniciach	65
Okresné múzeum v Leviciach	65
Typologicky nezaraditeľné nálezy spôn	67
Skratky literatúry	71
Poznámky a literatúra	73
Zoznam lokalít k súpisu spôn	77
Tabuľky I - XXIV	81

MÁRIA LAMIOVÁ-SCHMIEDLOVÁ

DIE FIBELN DER RÖMERZEIT IN DER SLOWAKEI	105
Fibelverzeichnis nach den Typen	110
A. Prototypen der kräftig profilierten Fibeln	110
B. Eine Fibel, deren Bügel aus der Tierkopffende hervorgeht	110
C. Aucissafibeln	110
D. Augenfibeln	111
D ₁ . Jüngere Augenfibeln	111
E. Flügelfibeln	111
F. Kräftig profilierte Fibeln	112
G. Fibeln mit breitem profiliertem Bügel	115
H. Späte kräftig profilierte Fibeln	115
I. Fibeln mit Zylinderkopf und breitem Bügel (Einsprossenfibeln)	115
J. Scheibenfibeln	116
K. Rollenkapfenfibel	116
L. Fibeln mit hohem Nadelhalter	116
M. Armbrustfibeln	118
N. Schmetterlingfibeln	118
O. Fibeln mit umgeschlagenem Fuss	119
O ₁ . Eisenfibeln mit umgeschlagenem Fuss	120
O ₂ . Derivate der Fibeln mit umgeschlagenem Fuss	122
O ₃ . Prunkstücke von Derivaten der Fibeln mit umgeschlagenem Fuss	125
O ₄ . Armbrustfibeln mit Andeutung von umgeschlagenem Fuss	125
O ₅ . Späte Fibeln - Derivate der Fibeln mit umgeschlagenem Fuss	126
P. Zwiebelknopffibeln	126
R. Fibeln aus Ostrovany	128

Verzeichnis von Fibeln ohne Lokalitätsangaben	130
Mestské múzeum (Stadtmuseum) in Bratislava	130
Slovenské múzeum (Slowakisches Museum) in Bratislava - Ausstellung der römischen Abteilung	131
Slovenské národné múzeum (Slowakisches Nationalmuseum) in Martin - Lövingers Sammlung	132
Tatranské múzeum (Tatramuseum) in Poprad	134
Okresné múzeum (Bezirksmuseum) in Banská Štiavnica	135
Podunajské múzeum (Donauländisches Museum) in Komárno	135
Východoslovenské múzeum (Ostslowakisches Museum) in Košice	137
Krajské nitrianske múzeum (Nitraer Kreismuseum) in Bojnice	138
Okresné múzeum (Bezirksmuseum) in Levice	138
Typologisch unklassifizierbare Fibelfunde	140

MÁRIA LAMIOVÁ-SCHMIEDLOVÁ

SPONY Z DOBY RÍMSKEJ NA SLOVENSKU

ÚVOD

Cieľom tejto práce je podať čo najúplnejší súpis spôn z doby rímskej na Slovensku do roku 1959.

Spony, ktoré sú spolu s mincami najbezpečnejšími datovacími prostriedkami tohto obdobia, sú na Slovensku uložené a evidované v pomerne veľkom množstve - spolu 660 kusov. Medzi nimi je však málo takých, ktoré pochádzajú z uzavretých nálezových celkov, preto sa tu nedajú vyslovovať ďalekosiahle uzávery etnického alebo historického rázu. Treba sa uspokojiť s načrtnutím problematiky, ktorej riešenie umožnia až ďalšie výskumy. Je pravdepodobné, že niektoré typy spôn sa potom ukážu v celkom inom svetle, prípadne vyskytnú sa druhy, s ktorými sme doteraz nepočítali. Práve pre tieto skutočnosti zdôrazňujem, že ide o súpis, v ktorom sú zahrnuté spony známe do roku 1959.

Spony, ako som už spomenula, sú jedným z najdôležitejších datovacích prostriedkov doby rímskej. Vďaka tomu, že neboli iba šperkom, ale mali aj úžitkové poslanie - spájanie odevu - boli rozšírené na celom území impéria, ako aj v susedných krajocho. Spolu s odevom podliehali móde či už v zmysle časovom, alebo územnom. Nachádzame na nich prvky svedčiace o vkuse domorodého obyvateľstva provincií, prípadne barbarov z ich okolia. Zvlášť primitívne vyhotovené kusy sa považujú za barbarské napodobeniny rímskych výrobkov.

Pretože spony boli úžitkovým predmetom, máme cez celú dobu rímsku nepretržitý rad spôn, a to vždy viac typov súbežne. Pri každom z nich je badateľný vývoj, vyvrcholenie po technickej i formálnej stránke a pozvoľný úpadok.

Keď som pristúpila k spracovaniu spôn z doby rímskej, myslela som predovšetkým na tie, ktoré poznáme z literatúry. V medziach možností som chcela urobiť ich kompletný súpis a pokiaľ sa to dalo, kriticky zhodnotiť správnosť údajov o nich. K tomu sa pridružili nepublikované nálezy uložené v múzeách, ako aj nálezy z najnovších výskumov.

Pri každom type som sa snažila zistiť hranicu výskytu časove i územne, teda práca má typologicko-štatistický ráz.

Pri spracúvaní spôn narazila som na pomerne veľa prekážok. Snažila som sa v každom prípade vychádzať priamo z materiálu, ale často to nebolo možné. Mnohé zo zbierok, na ktoré sa odvolávajú staršie zprávy, boli počas vojny zničené, napr. v Šamoríne, Gute, v Slovenskom múzeu v Bratislave, a hlavne rozličné súkromné zbierky. Tak isto som nemala možnosť overiť zprávy o sponách, ktoré sú uložené v cudzine. Musela som sa spoliehať na literatúru.

V mnohých slovenských múzeách materiál nie je evidovaný, ani depozitáre nie sú upravené, tak že pripúšťam aj to, že niektoré spony sa mi nepodarilo nájsť, a preto ich v tejto práci považujem za stratené. 393 spôn je uložených v našich múzeách bez udania náleziska: 151 kusov v Podunajskom múzeu v Komárne (30 bolo odtiaľ zapožičaných Slovenskému múzeu v Bratislave pri inštalácii rímskeho oddelenia), 44 exemplárov je vo Východoslovenskom múzeu v Košiciach, ďalšie sú

v Mestskom múzeu v Bratislave, v múzeách v Poprade, Bojniciach, Leviciach a Štiavnicí.

V Slovenskom národnom múzeu v Martíne je uložená Lövingerova zbierka, v ktorej okrem množstva kovových pamiatok z praveku a doby rímskej je 104 kusov spôn a fragmentov. Dostala sa sem počas II. svetovej vojny, v ktorej zahynul bývalý majiteľ. Predpokladalo sa, že ich získal z Viedne, Carnunta, prípadne z okolia Bratislavy (býval v Bratislave). Nápadná bola však príbuznosť zbierky s materiálom uloženým v komárňanskom múzeu, preto som sa snažila zistiť ich vzájomný súvis. V časopise *A Komáromvármegyei és városi muzeum-együesület értesítője* z roku 1906 sa mi podarilo nájsť záznam o tom, že jedným zo zakladajúcich členov tamjšej muzeálnej spoločnosti bol vtedy už v Bratislave pôsobiaci advokát V. L. Lövinger. Nie je teda vylúčené, že aspoň časť zbierky bola získaná z okolia Komárna, presnejšie z Brigetia, prípadne i z Leányváru.

Vzhľadom na to, že pri sponách uložených hlavne v Komárne, Bratislave a Martíne je problematické, či pochádzajú z územia Slovenska, a nie z Panónie a Norica, neberiem ich vo vlastnej práci do úvahy. Ich súpis pripojujem záverom kvôli štatistickej úplnosti (pozri str. 58 až 66).

Dalšie ťažkosti pri súpise spôn zapríčiňovala nejednotná terminológia starších autorov. Často sa stáva, že v prípade, ak záznam neobsahuje kresbu alebo fotografiu, z popisu nevysvitá, o ktorý typ spony vlastne ide. Aby sme sa tomu pre budúcnosť vyhli, uvádzam pri každom type zatriedenie podľa základných prác, vzťahujúcich sa aj na naše územie, a to podľa O. Almgrena, I. Kovrigovej, E. Patkovéj, H. Preidla a B. Svobodu. Všetci títo autori rozdelili v svojich prácach spony do viacerých skupín; príslušné skupiny uvádzam pri každom type.

Nepresné sú hlavne termíny "norická spona" a "spona prechodného typu". Názov norická spona som z tejto práce vylúčila. Pôvodne sa tak označovali spony s krídelkami na temeni lučíka (pozri v staršej nemeckej literatúre: *norische* alebo *norisch-pannonische Flügelfibel*). Neskôr, hlavne u nás, sa zaužíval tento názov pre všetky silno profilované spony zo staršej doby rímskej; spony s krídelkami sa spomínajú zase zvlášť. Podobne je to aj s názvom "spona prechodného typu", pod ktorý sa zahrňovali všetky deriváty spôn s podviazanou nôžkou.

Záverom by som sa chcela poďakovať za pomoc a vedenie pri tejto práci, ktorá bola pôvodne zostavená ako diplomová, doc. J. Dekanovi, prom. hist. T. Kolníkovi, doc. B. Novotnému a doc. B. Svobodovi, ako aj vedeniu Archeologického ústavu SAV v Nitre za umožnenie štúdia v zbierkach slovenských múzeí, a nie na poslednom mieste riaditeľom a kustódom múzeí, ktorí mi umožnili prácu v múzeách a boli pri nej všestranne nápomocní.

Na tomto mieste by som sa chcela poďakovať aj prof. V. Budinskému - Kríčkovi, prom. hist. D. Biálekovej, prom. hist. T. Kolníkovi, doc. B. Novotnému, dr. J. Pastorovi, doc. B. Svobodovi, dr. A. Točíkovi a dr. J. Vízďalovi, ktorí mi umožnili použiť nepublikovaný materiál zo svojich výskumov.¹

ROZBOR SPŇN PODĽA TYPOV *)

A. PROTOTYPY SILNO PROFILOVANÝCH SPŇN

Týmto názvom označujeme spony vyskytujúce sa už v doznievajúcom laténe. Majú vysoko klenutý lučík, ktorý sa nad uzlíkom láme v ostrom uhle. Uzlík je šošovcovitého tvaru. Dlhá, úzka nôžka sa končí v hrote, kde sa stretáva so spodnou hranou prelamovaného zachycovača. Vinutie je štvorzávitové.

Tento typ spŇn považujeme za najstarší v dobe rímskej. Zatiaľ ho poznáme zo Slovenska len z troch nálezísk: z Nitrianskeho Hrádku (tab. XXIII: 1) z jamy s dáckou a maľovanou laténskou keramikou, zo Sklabinského Podzádku (tab. I: 2) z lužického pohrebiska, ktoré bolo v dobe rímskej pravdepodobne prevrstvené sídliskom, a z Vyšného Kubína (tab. I: 1), odkiaľ však nálezové okolnosti nepoznáme.

O. A l m g r e n neuvádza presnú analógiu, najbližší je typ č. 18. U E. P a t e k o v e j je podobná spona na tab. I: 5. Autori² sa zhodujú v tom, že ide o typ, z ktorého sa vyvinuli silno profilované spony, na začiatku I. stor.n.l. Naše nálezy sú teda z prelomu letopočtu a idú maximálne k roku 50.

Ako z uvedeného vyplýva, poznáme ich len zo západnej polovice Slovenska. S domácou výrobou sa tu nedá počítať, sú skôr dokladom obchodu z Panónie cez naše územie do Poľska.

B. SPONA S LUČÍKOM VYCHÁDZAJÚCIM ZO ZVIERACEJ HLAVIČKY

Spony tohto typu sú zastúpené na Slovensku len jediným exemplárom. Našiel sa v Bratislave koncom minulého storočia pri kanalizačných prácach na Klariskej ulici, spolu so sponami s krídelkami na temeni lučíka (tab. II: 3). Je z bronzu. Nad vinutím sa začína dvíhať lučík, vytvárajúci v bode maximálneho klenutia zvieraciu hlavičku - hlavičku vtáka. Z jeho zobáka vychádza druhá časť lučíka, ktorá plynule prechádza do nôžky. Zachycovač je prelamovaný trojuholníkovými otvormi. Opis je len podľa zachovanej kresby.

Zvieracia hlavička na spone svedčí o prežívaní prvkov laténskeho vkusu. Prihliadajúc na túto okolnosť zdá sa nám byť datovanie I. K o v r i g o v e j - do prvej polovice I. stor. n.l. - správnym.³

C. SPONY TYPU AUCISSA

A l m g r e n o v typ 242, K o v r i g o v e j VII. skupina, P a t e k o v e j skupina C.

Sú to spony so silno, skoro polkruhovite klenutým lučíkom, zužujúcim sa smerom k pätku. Pätku tvoria najčastejšie gombíkovité ozdoby, ale v niektorých prípadoch je pomerne široká a iba rovno zrezaná. Spony typu Aucissa sú vždy dvojdielne. Ich charakteristickým znakom je širšia obdĺžniková doštička na hornom

*) Okresy k jednotlivým obciam v tomto rozbere, ako aj v súpise spŇn podľa typov (str. 33 - 57) a v zozname typologicky nezaradených spŇn (str. 67 - 70) pozri v zozname lokalít k súpisu spŇn na str. 77 - 80.

Aucissa, ktorá býva vodorovnými ryhami delená na tri až štyri políčka. V prostrednom býva nápis. Ich názov pochádza od spony, na ktorej bolo takto vryté meno keltského remeselníka: Aucissa.⁴

Na Slovensku boli objavené spony typu Aucissa doteraz na piatich náleziskách:

1. v Bošáci - nálezové okolnosti nepoznáme;
2. podľa zpráv v literatúre majú byť dve z Košíc, kde sa však v múzeu nedali zistiť (literatúra je pri súpise, pozri str. 33 a 34, čís. spôn 7 a 8).
3. uvádza sa spona z Trenčína, ktorú uchovávalo múzeum vo Veľkej, ines nezvestná (literatúra je pri súpise, pozri str. 34, čís. spony 10).
4. z areálu rímskej stanice na Devíne;
5. o spone z Púchova predpokladáme, že patrí k materiálu púchovského sídliska z polohy Skalka.

Dnes sú prístupné už len dve z týchto spôn: z Bošáče a Púchova. Bošácku sponu datovali starší autori do III. stor.; zachoval sa z nej len lučík, po celej dĺžke rovnako široký, mimoriadne vysoko klenutý. Len spôsob zachycovacieho zariadenia a doštička na rozhraní lučíka a vinutia zodpovedajú sponám typu Aucissa (tab. II: 1). Keď okrem spomenutých znakov vezmeme do úvahy aj skutočnosť, že v III. storočí nenachádzame obdobu pre tento tvar, bude sa zdať správnym opravenie datovania z III. na I. stor. n.l.

Klasickým príkladom spony typu Aucissa je spona z Púchova (tab. II: 2).

Spony typu Aucissa sú rozšírené na území celej rímskej ríše - od Rýna až po Kaukaz - ale najhojnejšie sú v južnej a juhovýchodnej Európe. V severnej polovici Panónie sú zriedkavé, Slovensko sa javí už ako okrajové územie výskytu.

Pretože sa často nachádzajú spolu so sponami s očkami, predpokladá sa, že hrali značnú úlohu pri vzniku týchto spôn. Datujú sa do I. storočia, aj to skôr do jeho prvej polovice. U nás treba počítať s určitým prežívaním, nakoľko v Devíne a Púchove boli v sprievode materiálu charakteristického skôr pre prelom I. a II. stor. Bolo by mylné vidieť v nich domáci prvok, sú skôr dokladom obchodu medzi naším územím a juhovýchodom.

D. SPONY S OČKAMI

A l m g r e n o v typ 45.

Pod pojmom spona s očkami rozumieme sponu s 8-závitovým vinutím, nad ktorým je oporná doštička, a so širokým lučíkom zdobeným nad vinutím tzv. očkami. Očká bývajú prstencovite ohraničené okrúhle otvory. Na najstarších tvaroch majú očká otvor smerom k okraju, v nemeckej literatúre nazvaný Schlitz, ktorý sa u mladších tvarov stráca. Na tých sa aj vlastné očko nahradzuje jamkou, rytým krúžkom, ba v niektorých prípadoch iba dvojitém krížom. U najmladších ostáva len celkový tvar spony, výzdobné motívy sa strácajú.

Asi uprostred je lučík zdobený plochým širokým vývalkom, z ktorého vychádza hranená, pri päťke rovno zrezaná nôžka. Spony s očkami majú charakteristickú rytú výzdobu. Na lučíku ju tvoria čiary rovnobežné s okrajom a dve uprostred. Medzi strednými bývajú drobné ryhy. Na nôžke sú podobné ryhy, pri päťke však vytvárajú trojuholník. V niektorých prípadoch je zdobená aj oporná doštička. Zachycovač je vždy plný, smerom k päťke sa zužuje.

Dĺžka býva rôzna, u exemplárov nájdených na Slovensku sa pohybuje medzi 4,5 až 7 cm.

U nás sa zatiaľ našli len klasické tvary s otvoreným očkom a potom už len najmladšie varianty. Prvé poznáme zatiaľ z jedinej lokality - Abrahámu (tab. I: 3-5), kde sa našli tri celé spony a dva zlomky pravdepodobne z tej istej spony. Z mladších máme dva exempláre: z Ludaníc (tab. I: 7) a z Rohačky pri Ploštíne (tab. I: 6).

Ani pri jednej z týchto spôn nepoznáme presné nálezové okolnosti. O exemplári z Abrahámu, ktorý získal AÚSAV zo zbierok J. G o d o v i ě a, tvrdil nálezca, že bol v popolnici. Toto T. K o l n í k pri publikovaní uvedenej spony vierohodne vyvracia.⁵ Upozorňuje, že nádoba bola značne mladšieho charakteru, a hlavne na to, že pri odovzdávaní do ústavu bola v nej ešte zemitá výplň. Je málo pravdepodobné, že po objavení takej efektnej spony by nálezca nebol vybral výplň v nádeji, že tam nájde ďalšie.

Z Abrahámu poznáme celý rad predmetov z doby rímskej, ako aj hrobové celky, podľa ktorých môžeme súdiť, že tam bolo pohrebisko od I. až do polovice III. stor.

Spona z Rohačky (obec Ploštín) je zo zberu. Okrem nej sa tam našiel aj keramický materiál patriaci púchovskej kultúre. Nakoľko spôn s očkami je na Slovensku len 6 kusov (aj s derivátmi), nemôžeme ich považovať za miestny výrobok.

So sponami s očkami sa zaoberali už mnohí bádatelia.⁶ Mnohí ich pripisovali Markomanom, ktorí ich mali vytvoriť z neskorolátenských spôn. Miesto tohto vývoja sa dáva obyčajne do Čiech a príľahlej časti stredného Nemecka. Neskôr sa podľa G. S c h w a n t e s a mala preniesť výroba k Rýnu, kam sa vysťahovali Markomani z Čiech. Spony s očkami sú najčastejšie v Čechách, ale sú aj v Poľsku,⁷ Nemecku a iných častiach slobodnej Germánie. Poľskí autori predpokladajú dovoz z Čiech, kde podľa nich mali vzniknúť zo stredonemeckých tvarov.⁸ V Panónii je ich málo, E. P a t e k o v á v nich vidí import z barbarika.

Podľa K i e k e b u s c h o v h o triedenia patria spony z Abrahámu k najstarším, mali byť vyrobené v posledných rokoch pred n.l., prípadne v prvom desaťročí n.l. H. P r e i d e l počíta s nimi v prvej tretine I. stor. n.l. Spony z Rohačky (obec Ploštín) a Ludaníc sú podstatne mladšie. A. K i e k e b u s c h podobné datuje do 5. desaťročia. Nakoľko Slovensko je už okrajovým územím výskytu a treba počítať s dobou prevozu, predpokladáme, že sa do zeme dostali až počas druhej polovice I. stor., kým abrahámske nálezy pripíšeme rámcovo prvej polovici I. stor.

E. SPONY S KRÍDELKAMI NA TEMENI LUČÍKA

A l m g r e n o v typ 238, K o v r i g o v e j II. skupina, P a t e k o v e j I. skupina.

Ako sme už v úvode spomínali, v nemeckej literatúre sa pre tento typ spôn používa názov norische alebo norisch-pannonische Flügelfibel.

Spony tohto typu majú 8-závitové vinutie so spodnou tetivou. Lučík je nad vinutím rozšírený a oblúkovite ukončený. Je masívny, stenčuje sa smerom k najvyššiemu bodu, kde je umiestnený uzlík, z ktorého na obe strany vychádzajú tzv. krídelká. Sú to plechové platničky zatočené k sebe nad uzlíkom. Na ich vrchnej strane býva jeden, niekedy dva plastické výčnelky. Druhá časť lučíka sa smerom k nôžke stenčuje a plynule prechádza do pätky. Na lučíku býva aj rytá výzdoba, viditeľná len z bočného pohľadu, je umiestnená totiž na spodnom rozhraní lučíka a zachycovača. Tak je to napríklad pri spone z Bratislavy (tab. II: 4) a z Púchova (tab. II: 6).

Zvláštnosťou spôn s krídelkami na temeni lučíka je to, že dosahujú veľké rozmery, až 15 cm. S takou dĺžkou sa nestretávame ani pri jednom z ostatných typov spôn v dobe rímskej. Jedine ramienkové - cibulkovité spony sú v zriedkavých prípadoch dlhšie ako 10 cm.

Spôn s krídelkami na temeni lučíka poznáme zatiaľ z územia Slovenska sedem. Žiaľ, ani pri jednej z nich nie sú známe presné nálezové okolnosti. Jedna z nich sa našla v Bratislave spolu s uvedenou sponou s lučíkom vychádzajúcim zo zvieracej hlavičky. Ďalšia spona z Bratislavy je vraj z Hajtovej tehelne a mala byť uložená v Slovenskom múzeu v Bratislave. Tam sa ju však nepodarilo identifikovať. Problematický je nález takejto spony z Košíc. Prvú zmienku nachádzame o nej u E. B e n i n g e r a a po ňom u celého radu bádateľov. Je pozoruhodné, že akademik J. E i s n e r ju v svojej veľmi precízne a kriticky vyhotovenej práci Slovensko v pravěku neberie do úvahy,⁹ čo by sa akiste nebolo stalo, keby boli bývali známe jej nálezové okolnosti.

Podľa údajov v staršej literatúre¹⁰ má byť uložená v trenčianskom múzeu spona tohto typu, nájdená v sídliskovej vrstve s keramikou púchovskej kultúry, zo Skalskej Novej Vsi. Tieto zprávy nie sú doplnené ani kresbou, ani fotografiou, a v Trenčíne sa mi sponu nepodarilo najstť. Zdá sa, že ide o omyl, pravdepodobne mysleli jednu zo spôn z Púchova z polohy Skalka, ktoré sa nachádzajú v Slovenskom národnom múzeu v Martine (inv. č. 2812, prípadne 2814; tab. II: 6 a III: 1).

Vo Viedni v Naturhistorisches Museum majú byť dve spony z Ludaníc (tab. II: 5).

Spona zo Zemianskeho Podhradia sa líši od predošlých tým, že je iba 9,7 cm dlhá; ide o dĺžku v deformovanom stave, ale od pôvodnej sa omnoho neodchyľuje (tab. III: 2).

Územie výskytu spôn s krídelkami na temeni lučíka je pri hlavnej obchodnej ceste z Panónie do Poľska. Pokiaľ je nález z Košíc vierohodný (čo sa na základe najnovších výskumov nezdá byť vylúčené), dostal sa sem pozdĺž Tisy spolu so sponami typu Aucissa.

O. A l m g r e n datuje tento typ len rámcovo do prvých dvoch storočí n.l. I. K o v r i g o v á súhlasí s tým, že doba rozkvetu spôn s krídelkami bola v I. a na začiatku II. storočia, ale uvádza aj doklad o prežívaní do druhej polovice II. stor. Je ním náhrobný kameň nájdený v Csákvári, na ktorom je zobrazená matka legionára Vibia. Na jej ramenách sú dve spony tak dokonale vytesané, že možno rozpoznať aj ornament prelamovania na zachycovači. Vibius, ktorému bol pomník postavený, bol vojakom ala I. Thracorum veterana, ktorá sa zdržiavala v Panónii medzi rokmi 145 až 160, a potom zasa roku 167. Teda ide bezpečne o prácu z II. storočia, aj to z druhej jeho polovice.

Pôvod a miesto výroby sa hľadá v Noricu, ale počíta sa s výrobou aj v Panónii, ako o tom svedčí nemecký názov spony. Týmto typom sa najpodrobnejšie zaoberá E. P a t e k o v á vo svojej práci A pannoniai fibulatipusok... (pozri pozn. 2), v ktorej na obrázku na str. 10 zobrazuje ich vývoj zo spony ornavassoisského typu (podľa J. D é c h e l e t t a) cez sponu s trojitým uzlíkom a sponu, kde krajné články trojitého uzlíka značne vyčnievajú, ale ešte nie sú obrátené proti sebe, až k vyvinutým sponám s krídelkami na temeni lučíka. Všetky majú zachycovač podobný ako spony laténske so spojenou konštrukciou; plný zachycovač je mladší, najstarší je prelamovaný. Vznik prototypu dáva do severnej Itálie a Galie, odtiaľ sa dostávajú neskôr do Norica, Panónie, Čiech, Bosny a náhodne i do slobodnej Germánie. Vývoj sa završil pravdepodobne až v Noricu a Panónii.

E. P a t e k o v á upozorňuje na to, že ak ich vznik kladieme pred rok 0, musíme s nimi počítať v celom I. i II. stor., ba prežívajú až do prvých rokov III. stor. S týmto názorom súhlasí aj J. F i l l i p.¹¹

Zdá sa že nález z Bratislavy - Klariskej ulice podľa sprievodnej spony pochádza z I. stor. Ako sme už spomenuli, pri ostatných exemplároch nepoznáme nálezové okolnosti, ale vzhľadom na to, že ide o okrajové územie, najvyhovujúcejšie bude asi začlenenie do druhej polovice I. až do II. stor.

F. SILNO PROFILOVANÉ SPONY

Ako sme už v úvode spomínali, do tejto skupiny zahrňujeme spony, pre ktoré sa v slovenskej odbornej literatúre najčastejšie používal názov "norická spona".

O. A l m g r e n ich uvádza pod č. 67 - 69 ako kräftig profilierte Fibeln a Fibeln mit Stützplatte. U K o v r i g o v e j je to VIII. skupina, u E. P a t e k o v e j A4 a A5 a u H. P r e i d l a tvar IVa.

Silno profilovanými nazývame spony so súmerne rozšíreným lučíkom, zdobeným uzlíkom. Nôžka sa stenčuje smerom k päťke ukončenej gombíkom. Mávajú 8-závitové vinutie s hornou tetivou, nad ním býva malá operná doštička. Delíme ich do dvoch hlavných skupín:

1. spony s jedným uzlíkom a
2. spony s dvoma uzlíkmi na lučíku.

Pri oboch máme ďalšie triedenie podľa zachycovača:

a) Najstaršie sú tie, ktorých zachycovač je schodkovite prelamovaný, t.j. sú na ňom otvory v podobe drobných obdĺžnikov, ktorých kratšie strany sú profilované. Tieto sa pripisujú I. stor. S jedným uzlíkom sú z Chotína, Devína (tab. IV: 3), Abrahámu (tab. IV: 1, IV: 2) a Trnín (tab. XXIII: 2), s dvoma uzlíkmi z Devína (tab. IV: 4).

b) Mladšie majú zachycovač prelamovaný 2-3 okrúhlymi otvormi, napr.: Vlčkovce, Križovany nad Dudváhom, Láb (tab. IV: 5-8), Ludanice, Malacky (tab. IV: 9), Sučany (tab. IV: 10, 11) a Zohor.

c) Najmladšie majú plný zachycovač. Vyskytujú sa len počas II. stor.

Väčšina doterajších nálezov silno profilovaných spôn na Slovensku je zo žiarových hrobov (Abrahám, Dunajská Streda [?]/, Križovany n. Dudváhom, Kostolná, Láb, Ludanice, Malacky, Zemplín, Zohor). Územne sa obmedzujú na juhozápadné až západné Slovensko a na južnú časť východného Slovenska. Podľa sprievodného materiálu - podobne ako podľa zachycovačov - sa dajú pripísať druhej polovici I. a II. stor.

Najpresnejšie nálezové okolnosti majú spony zo sídlisk z Púchova, Sučian a Trnín (obec Veľký Bysterec). Vo všetkých troch prípadoch ide o sídlisko s keramickým materiálom patriacim púchovskej kultúre. Sučany majú podľa I. H r u b o a¹² materiál z druhej polovice I. až začiatku II. stor., kým P. Č a p l o v i č sa v prípade Trnín¹³ domnieva, že sídlisko končí v I. stor. Súhlasí to aj podľa spôn; spony zo Sučian majú na zachycovači okrúhle otvory, kým spona z Trnín má zachycovač schodkovite prelamovaný.

Niekoľko exemplárov poznáme aj z rímskych staníc: Celemantie čiže Leányváru a z Devína, kde je tiež pravdepodobnejšie datovanie nad polovicu I. stor. a do II. stor., vzhľadom na doterajšie názory o dobe vzniku týchto staníc. Počíta sa s nimi od Trajána (98 - 117), prípadne už od Domitiána (81 - 96).

Spony zo zberov (Vlčkovce, Chotín, Sučany) a spony, ktorých nálezové okolnosti nie sú známe (Ploštín, Veľký Šariš), môžeme zatriediť len typologicky.

Hoci silno profilovaných spôn je na Slovensku pomerne veľa (35 kusov), ani na západe, kde je z nich 30, nemôžeme v nich vidieť domáci prvok. Dovážali sa k nám z Norica, prípadne z Panónie, kde boli ich výrobné centrá.

Pôvod týchto spôn treba, podobne ako spôn s krídelkami na temeni lučíka, hľadať u spôn typu ornavassoiského. Vznikali okolo zlomu letopočtu postupným skracovaním vinutia a rozširovaním hlavice lučíka. Prechodné tvary poznáme z Panónie, ale aj zo Slovenska (pozri stat A o sponách, ktoré sú prototypom).

Okrem spomínaných území stretávame sa so silno profilovanými sponami aj v Čechách, Haliči, Prusku a Pomoransku.

Je pozoruhodné, že zo severnej Európy poznáme len spony, ktoré sme nazvali prototypmi silno profilovaných spôn. O. A l m g r e n to vysvetľuje tak, že sa export neskôr usmernil na ľahšie prístupné okolité územie. V tom čase bolo zásobené aj Slovensko.¹⁴

G. SPONY SO ŠIROKÝM PROFILOVANÝM LUČÍKOM A RELIEFNÝM REBROM UPROSTRED LUČÍKA

Pod týmto pojmom rozumieme spony so širokým, v spodnej časti rovno zrezaným lučíkom. Bočné steny majú oblúkovite vykrojené a uprostred lučíka je reliéfne rebro vytvárajúce uzlík.

Zo Slovenska poznáme zatiaľ len dve takéto spony: z Čáčova a z Očkova.

Spona z Čáčova (tab. V: 3) je z bronz, striebrom plátovaná. Lučík je zdobený na bočných ploškách vetvičkovitou výzdobou. Podobný ozdobný pás je i pozdĺž osi spony. Horná časť je mierne poškodená.

Očkovská spona (tab. V: 4) je tiež z bronz. Je nezdobená. Poškodenie je podobné ako u čáčovskej. Pochádza z hrobového celku, kde boli ešte perly zo sklovitej pasty, kovové závesky, prsteň s intagliou, dve nádoby, zlomky poľnohospodárskych nástrojov a as cisára Hadriána. Podľa mince a sprievodného materiálu by mala byť z konca I. až zo začiatku II. storočia.

Obe spony, hoci sú vyhotovením od seba hodne vzdialené, patria do skupiny, ktorú u O. A l m g r e n a zastupuje obr. 43. Odlišujú sa v tom, že vinutie na našich sponách nie je prekryté trubickou. Nedá sa s určitosťou povedať, či je to rozdiel vo vyhotovení, alebo skôr v stave zachovania. Ako sme už uviedli, obe spony sú poškodené práve v hornej časti. Podobné sú aj v Panónii, tiež bez trubičiek na vinutí, ale E. P a t e k o v á, ktorá ich publikuje, uvádza, že sú poškodené.

O. A l m g r e n poznal tento typ len z jednej lokality v Brandenbursku. Dnes je už viac známych exemplárov, ale i tak patria medzi najzriedkavejšie typy spôn v staršej dobe rímskej. U nás sú dovezené. Pretože sa vyskytujú v Nemecku a Poľsku, dá sa v nich vidieť severský prvok. Rámcovo sa datujú do II. stor.¹⁵

H. NESKORÉ SILNO PROFILOVANÉ SPONY

Patria sem spony, ktoré síce majú podobu silno profilovaných spôn, ale sú už dvojdielne a ich zachycovač je značne vyšší.

Na Slovensku sa našli tri takéto spony; pochádzajú:

1. z Kamoče zo zberu,
2. z Gajár a

3. starý nález, ktorý je uložený v Nemzeti Múzeum v Budapešti s udaním náleziska "Zemplínska župa".

U O. A l m g r e n a sa s podobným tvarom nestretávame. U I. K o v r i g o v e j je takáto spona pod č. 55.¹⁶ Sú časté koncom I. a hlavne v II. storočí. S určitou rezervou môžeme takto datovať aj naše nálezy. Sú asi importom z príľah-
lých provincií.

I. SPONY S VALCOVITOU HLAVICOU A ŠIROKÝM LUČÍKOM

Názov podľa B. S v o b o d u.¹⁷ O. A l m g r e n - č. 126, I. K o v r i g o v á - obr. 106 - 108, H. P r e i d e l - tvar V, B 13. V nemeckej literatúre sa pre tieto spony používa pomenovanie Einsprossenfibeln.

Sú to dvojdielne spony, vyhotovené väčšinou zo železa, zriedkavejšie z bronzu. Pri vinutí má lučík podobu nízkeho, širokého valca; z neho vychádza strechovite hraná spodná časť, ktorá sa buď kónicky zužuje smerom k pätko (napr. spona č. 1 z Bešeňova), alebo je rovná (napr. spona č. 2 tiež z Bešeňova). Niektoré sú uprostred užšie (Závod, Košice).

Zo Slovenska je doteraz známych 5 exemplárov, štyri zo železa a jeden z bronzu. Tvarove je každá spona iná, len celkovým rázom sa dajú zatriediť do tej istej skupiny. Najzvláštnjšia je spona zo Závodu (tab. III: 7), ktorá má lučík miesto strechovitého hraničenia vodorovne facetovaný. Najmenšia je bronzová spona z Košíc, ktorá je však aj najdokonalejšie vyrobená. Valcovitá horná časť zapadá pod úroveň lučíka a pri vinutí je opretá o úzku opornú doštičku. Ihla, vinutie a časť zachy-
covača sa nezachovali. Žiaľ, je to ojedinelý nález. Pochádza z povrchového prieskumu J. P a s t o r a pri potoku Myslava (tab. III: 3).

Vo Východoslovenskom múzeu v Košiciach je uložená podobná spona bez udania náleziska. Pokiaľ sa dá spoľahnúť na súpis z roku 1904, má byť z Košíc alebo z blízkeho okolia,¹⁸ v tom prípade by sme mali až dva doklady o obchodných stykoch východného Slovenska so severozápadom.

Spony zo Závodu sa podľa starších správ našli roku 1888 v popolnicovom hrobe. Bešeňovské spony sú z hrobu 8 zatiaľ nepublikovaného pohrebiska (tab. III: 4, 5).

Nakoľko nálezové okolnosti uvedených spôn sú málo výrazné, musíme sa pri datovaní spôn s valcovitou hlavnicou a širokým lučíkom oprieť o výsledky výskumu v susedných krajinách. Podľa H. P r e i d l a sú z druhej tretiny II. stor. B. S v o b o d a ich datuje k roku 200. Aj ostatní autori¹⁹ sa celkove pridržiavajú konca II. a začiatku III. storočia. Snáď sa nebudeme mýliť, ak ich dáme aj na Slovensku do druhej polovice II. a na začiatok III. stor.

Spracovaním pohrebiska v Bešeňove, prípadne objavením ďalších exemplárov, bude sa dať toto časové zaradenie spresniť.

Spony s valcovitou hlavnicou a širokým lučíkom sú dokladom styku Slovenska so severnou Európou.

J. DOŠTIČKOVITÉ SPONY

Na Slovensku sa doteraz našli len dve doštičkovité spony. Mnoho ďalších je uložených v múzeách v Komárne a Bratislave a v spomínanej Lövingerovej zbierke v múzeu v Martine, ale ako sme už úvodom uviedli, sú z materiálu, ktorého príslušnosť na územie Slovenska je problematická.

1. Spona zdobená trojuholníkovou doštičkou je z Hradiska pri Zemianskom Podhradí (tab. V: 1). Je dvojdielna, z bronzu. Ihla je deformovaná. Ozdobnú ploš-
ku tvoria dva trojuholníky zapadajúce do seba; vnútorný je schodkovite členený,

na stranách a vo vrcholoch vonkajšieho sú okrúhle ozdôbky, vyplnené červeným emailom. Stredná plocha je pokrytá kostenou doštičkou, v ktorej sú jamky, kedysi vyplnené kovovolesskou výplňou. Podnes sa zachovala výplň už len v jednej z jamiek. Na ploške okolo strednej sú taktiež jamky. Nálezové okolnosti tejto spony nepoznáme, vieme len lokalitu a to, že ju daroval Slovenskému národnému múzeu v Martine Ľ. Holuby.

2. Primitívnejšie vyhotovená je spona z Trenčína (tab. V: 2). Ozdobnú plochu vytvára hladká, nezdobená bronzová platnička oválneho tvaru, hore s jedným a dole s dvoma výčnelkami. Nad vinutím je plastický zvyšok čohosi, čoho poslanie sa dnes už nedá určiť. Zachycovač bol vyhotovený roztepaním a zahnutím jedného z dolných výčnelkov. Túto sponu našiel roku 1926 J. Mádl, ale o jej nálezových okolnostiach nezanechal presnejšie zprávy. V múzeu v Trenčíne sú spolu s ňou deponované zlomky skla, terry sigillaty, kahanec a črepy patriace púchovskej kultúre, ale ich spolupatričnosť nie je zaručená.

Podľa údajov v literatúre vieme, že na areáli Leányváru sa našla spona "so zvyškami kosoštvorcového štítiku" asi z III. stor.²⁰ K záznamom nie je pripojená kresba a spona v múzeu v Komárne nie je evidovaná, preto ju berieme do úvahy len s rezervou.

Problematickou doštičkovitých spôn v strednej Európe sa v poslednom čase zaoberali I. Selleyová a B. Svoboda.²¹ Oba sa zhodujú v tom, že spony tohto typu, či už zdobené emailom alebo bez neho, považujú za cudzí prvok. Miesto ich výroby hľadajú v Gallii Belgica. Dobu používania kladú do druhej polovice II. a na začiatok III. stor.

J. Selleyová uvádza, že po porovnaní nálezov z Panónie a z okolitého barbarika môžeme vyčleniť typy, ktoré sa nachádzajú len v barbariku, kým iné sa vyskytujú len na území impéria. Spona z Hradiska pri Zemianskom Podhradí patrí práve k tým typom, ktoré boli zatiaľ známe len z impéria, môžeme ju teda považovať za unikát nielen na Slovensku, ale v barbariku vôbec.

Oba naše nálezy sú z okolia hlavnej cesty cez naše územie na sever, teda sú dokladom obchodných stykov. Pripomíname, že na sever od nášho územia sú doštičkovité spony vzácne.

Pokiaľ ide o datovanie našich nálezov, sme nútení bez možnosti kritického prehodnotenia prijať datovanie J. Selleyovej a B. Svobodu.

K. VENDICKÉ SPONY

Zo Slovenska poznáme iba jediný exemplár vendickej spony z Križovian nad Dudváhom. Nachádza sa v zbierke inž. D. Tomečka v Leopoldove spolu s materiálom z rozrušených hrobov. Predpokladá sa, že bola v jednom z nich. Má nízko klenutý lučík, 6-závitové vinutie kryté krídlovitým plášťom; nôžka je rovno zrezaná.

Podľa O. Almgrena²² patrí vendická spona severským kmeňom. T. Kolník pri publikovaní tejto spony²³ upozorňuje na skutočnosť, že analógiu k nej sa doteraz nepodarilo v Panónii nájsť; to potvrdzuje Almgrenov predpoklad.

Záverom zdôrazňujeme, že spona z Križovian nad Dudváhom je jediným nálezom vendickej spony u nás. Pokiaľ sa tento názov v staršej literatúre použil, bol vždy mylne aplikovaný na spony silno profilované s opornou doštičkou v tyle lučíka.

L. SPONY S VYSOKÝM ZACHYCOVAČOM

Na území Slovenska sa našlo viac tvarov spôn, ktoré majú spoločný znak - vysoký zachycovač.

Ako prvú uvedieme sponu zo Stupavy, ktorá je jediným exemplárom trúbkovitej spony (tab. V: 6). Našla sa počas výskumu na areáli rímskej stanice. V komárňanskom múzeu a Lővingerovej zbierke je ich tiež niekoľko, ale pre pochybnosť lokalizácie ich neberieme do úvahy. Stupavská spona je z bronzu, je malá, s hlavnicou v podobe trúbky. Má široké vinutie, na lučíka uzlík a profilovanú pätku. Podobá sa A l m g r e n o v m u typu 77; E. F r i s c h b i e r podobnú uvádza na obr. 55, u H. P r e i d l a je to tvar IV b-4, u E. P a t e k o v e j skupina D, tretia podskupina, u B. S v o b o d u na str. 62.²⁴ Bádania sa zhodujú v domnienke, že trúbkovité spony vznikli v severnej Germánii. Sú časté aj v Poľsku. V našom okolí sa vyskytujú zriedkavo. Datujú sa do prvej tretiny až prvej polovice II. stor., čo celkove súhlasí s predpokladanou dobou výstavby stupavskej stanice.

Zo spôn s vysokým zachycovačom je u nás najčastejšia kolienkovitá spona s polkruhovou, prípadne polelipsovitou doštičkou v tyle lučíka. Päťka býva vo väčšine prípadov rovno zrezaná. Na niektorých sú na doštičke 1-2 rady rytej cikcakovej výzdoby (napr. spona z Bolešova: tab. V: 8). Takéto spony poznáme ešte z Kráľovej, Púchova, Slovenského Nového Mesta a Iže-Leányváru. V literatúre sú zmienky o sponách, ktoré sa údajne našli vo Veľkom Harčáši (obec Iža), ale po preverení týchto údajov sa nám zdá, že ide o chybné lokalizovanie spôn z Leányváru.

Ku kolienkovitým sponám patrí aj spona zo Stráží - obec Krakovany; (tab. V: 7), líšiaca sa od ostatných nedokonalým vyhotovením a mimoriadne malými rozmermi (dĺžka 2,8 cm). V tomto prípade ide asi o barbarskú napodobeninu rímskej spony, možno miestny výrobok.

Kolienkovité spony s polkruhovou hlavnicou nájdeme u O. A l m g r e n a pod č. 123, u H. P r e i d l a tvoria skupinu III, 3-5, u I. K o v r i g o v e j X. skupinu, u E. P a t e k o v e j 1,2, a konečne u B. S v o b o d u sú na str. 111 - 113.²⁵

Odborníci sa domnievajú, že tento typ spôn vznikol v severozápadných provinciách impéria koncom I. stor. Potvrdzujú to náhrobné kamene z I. stor. na ktorých nachádzame zobrazené spony kolienkovité občas aj so sponami s krídelkami na temeni lučíka. Ich výskyt je v Panónii veľmi častý. V Brigetiu sa dokonca našiel kadlub na odlievanie spôn tohto typu. Slovensko bolo nimi zásobované z Panónie, možno priamo z Brigetia.

Chronologické zaradenie týchto spôn je ťažké, nakoľko sa tiahnu od konca I. cez II. do III. stor., ba vo výnimočných prípadoch sa stretávame s nimi aj vo IV. stor. Nálezy zo Slovenska sa zdajú patriť do doby rozkvetu. Pokiaľ nové nálezy so sprievodným materiálom nepozmenia terajší stav, môžeme nálezy z nášho územia len rámcovo datovať do II. - III. stor.

K týmto sponám pripájame v zozname aj spony, ktoré nebolo možné osobne prekontrolovať (nový nález z Iže-Leányváru, Levice, Ludanice, Veľký Lég).

Do tejto skupiny patria aj zlomky z Gajár a Iže-Leányváru. Majú podobné znaky ako spony zo Závodu, ktoré podľa H. P r e i d l a patria prvým dvom tretinám II. stor. (O. A l m g r e n - 138-9 a 145-6).

K sponám s vysokým zachycovačom sa hlási aj spona zo Zbehov (tab. V: 11), ktorú roku 1913 daroval vtedajšiemu nitrianskemu muzeu K. P a s o v s k ý. Vraj pochádza z kostrového hrobu; kosti a sprievodný materiál sa však nezachovali. Lučík sa podobá lučíku silno profilovaných spôn, ale je hranený. Uzlík má menší, zachycovač je vyšší a širší. Podľa analógií zo susedných provincií je z konca I. až zo začiatku II. stor.

Sponu z Krásna našiel roku 1953 pri zbere O. K r u p i c a v polohe zvanej Pri rybníku. Blíži sa A l m g r e n o v m u tvaru 137, ktorý je z prvej polovice III. stor.

Unikátom je spona zo Závodu (tab. V: 5). Má široký klenutý lučík, uprostred silne zúžený. Nôžku tvorí okrúhla doštička, ukončená gombíkovitou ozdobou. Na doštičke sú stopy emailovej výzdoby. Zachycovač je vysoký. E. B e n i n g e r ju považuje za vyslovene germánsku.²⁶ Ani v Panónii, ani v okolitom barbariku sa nám nepodarilo nájsť analógiu. Podľa sprievodného materiálu sa dá datovať medzi roky 150 - 250.

Posledným a najnovším nálezom spony s vysokým zachycovačom na Slovensku je spona z nepublikovaného materiálu przeworského hrobu bojovníka v Zemplíne. Za láskavú informáciu ďakujem prof. V. B u d i n s k é m u - K r i č k o v i. Je z bronzu, dvojdielna. Hlavica má podobu obdĺžnikovej doštičky; spona má rovný lučík a kruhovitú nôžku. Je ohnutá v pravom uhle. Výška ohnutia je totožná s výškou zachycovača. Má dlhé, 20-závitové vinutie (tab. XXIII: 3). Na základe analógií v Poľsku datujeme ju do II. až na začiatok III. storočia.

Spony s vysokým zachycovačom sú na juhozápadnom Slovensku pomerne hojné. Stretávame sa s nimi aj pri dolnom toku Hrona. Hoci ich je pomerne veľa, v prístupnom materiáli sa nám nepodarilo zistiť ani dva úplne rovnaké exempláre, čo by sa akiste nestalo, keby sme mali do činenia s domácim výrobkom.

Z východného Slovenska bol doteraz známy len nález z roku 1894 zo Slovenského Nového Mesta, aj ten len z literatúry. Vyvrátenie pochybnosti o správnosti týchto údajov priniesol zemplínsky nález. Musíme počítať s tým, že na dosiaľ málo prebádanom území východného Slovenska sa nájdú aj ďalšie spony s vysokým zachycovačom, pravdepodobne v sprievode przeworského materiálu.

M. SPONY SO SAMOSTRELOVOU KONŠTRUKCIOU

Z nášho územia poznáme len dve. Prvá je z Očkova, druhá z Iže-Leányváru, z výskumu doc. B. S v o b o d u, našla sa však v druhotnej polohe. Za ich vyvinutejší stupeň môžeme považovať spony so Stráží (obec Krakovany), s tými sa však budeme zaoberať v kapitole o derivátoch spôn s podviazanou nôžkou.

Spony so samostrelovou konštrukciou vinutia sú časté na severe až severozápade od nášho územia, kde sa hľadá aj miesto ich zrodu. Sú hojné v Nemecku, Poľsku i v Čechách, kde sa ich vznik datuje na rozhranie II. a III. stor. a doba rozkvetu do III. stor.²⁷

U nás sú cudzím prvkom. Rámcovo ich môžeme datovať do III. storočia.

N. MOTÝĽOVITÉ SPONY

Motýľovitými sponami nazývame spony s ľadvinovitou hlavicom i nôžkou, ktoré spája úzky lučík. Celkový tvar spony pripomína motýľa, odtiaľ pochádza názov. Zvláštne je ich zapínacie zariadenie. Majú dvojsové vinutie a vysoký zachycovač. Záchytná doštička vinutia (podobne ako hlavica a, nôžka) má gombíkovitú ozdobu

s filigránom a granuláciou. Doteraz poznáme len tri takéto spony. Sú zo Stráží z hrobu II (tab. V: 12-14). Dve z nich publikoval hneď po objavení A. O p l u š t i l,²⁸ tretia sa zachránila až neskôr a bola uložená v Slovenskom múzeu v Bratislave; prvý ju uvádza V. O n d r o u c h.²⁹

V prístupnej literatúre sa nepodarilo najstť analógie k uvedeným sponám. Spôsobom výzdoby, riešením záhlavnej doštičky a dvojsoovým vinutím pripomínajú sponu, ktorú uvádza O. A l m g r e n pod č. 184. Zapínacie zariadenie je podobné ako na sponách, ktoré považujeme za prechod medzi sponami s podviazanou nôžkou a ramienkovými - cibulkovitými sponami. Toto by ich datovalo zhruba do druhej polovice III. stor. Keď však prihliadame na výrobnú techniku, ktorá má už neskoré prvky, považujeme za oprávnené datovanie V. O n d r o u c h a do prvej polovice IV. stor. V. O n d r o u c h nazýva spony zo Stráží "unikátnou skupinou strážanskou" a vidí v nich výrobky ovplyvnené z provincií. Tento názor preberá aj W. S c h u l z.³⁰

O. SPONY S PODVIAZANOU NÔŽKOU A ICH DERIVÁTY³¹

Spony s podviazanou nôžkou sú najrozšírenejším a najdôležitejším typom spôn v mladšej dobe rímskej, ktorý ovplyvnil vznik väčšiny ďalších typov spôn z tohto obdobia.

Ich slovenský názov je doslovným prekladom nemeckého - Fibel mit umgeschlagenem Fuss alebo poľského - fibula z podwiniętą nóżką, kým v češtine sa zaužíval kratší názov - spona podvázaná.

Sú to spony, ktoré O. A l m g r e n zatriedil do skupiny VI/1, I. K o v r i g o v á do XI. a E. P a t e k o v á do I/1. Ich tvar je jednoduchý, lučík rovnako hrubý po celej dĺžke, pri nôžke sa láme skoro v pravom uhle. Sú jednodielne, vo väčšine prípadov so štvorzávitovým vinutím. Meno majú podľa nôžky, ktorá je ohnutá naspoď a ukončená drôtom, niekoľkokrát obtočeným okolo spodnej časti lučíka.

Bádatelia sa zhodujú v tom, že spony s podviazanou nôžkou vznikli v južnom Rusku zo spôn so spojenou konštrukciou, ako nazval J. F i l i p³² spony "stredolaténske". Rozdiel medzi nimi je hlavne v tom, že na keltských sponách je nôžka ohnutá hore, kým na rímskych je ohnutá nadol a vytvára štrbinovitý zachycovač, na rozdiel od rámcového zachycovača starších spôn.

G. M ü l l e r sa snažil nájsť miesto zrodu tohto typu spôn v Sedmohradsku,³³ ale ako dokázala I. K o v r i g o v á, nachádzajú sa tam len mladšie typy. Podľa nej mohlo tam byť skôr výrobné centrum.

Proces vzniku spôn s podviazanou nôžkou sa odohral okolo prelomu letopočtu alebo začiatkom I. stor. n.l. Do strednej Európy začínajú prenikať z Pričiernomoria v II. stor. V našej oblasti sú najčastejšie v III. stor., sú však i v IV. stor., dokonca aj hodne neskôr.

Na Slovensku sa doteraz našlo 18 železných, 18 bronzových a 1 strieborná spona tohto typu, teda spolu 37 exemplárov. Nachádzame ich u všetkých zložiek vtedajšieho obyvateľstva. Sú v hrobách (Očkov - tab. VI: 1, 11, 12, Levice), na sídliskách (Kechnec - tab. XXIII: 5, Seňa - tab. XXIII: 6, 9) a v rímskych objektoch (Iža, Stupava - tab. VI: 5). Väčšina našich nálezov je však len zo zberov.

Je pozoruhodné, že železné spony boli len v dvoch prípadoch spolu s bronzovými, a to v Očkove a Prešove. Objavujú sa aj v značne mladších objektoch z doby stahovania národov,³⁴ ba v Krasňanoch pri Varíne bola spona tohto typu v mohyle

z IX. stor.³⁵ (tab. VI: 8). V Selciach sa našla v sprievode nepomerne mladších typov spôn.³⁶

Sponami s podviazanou nôžkou sa zaoberal už rad bádateľov³⁷ vzhľadom na jednotlivé územia juhovýchodnej Európy.

Ako sme už spomenuli, spony s podviazanou nôžkou ovplyvnili ostatné spony mladšej doby rímskej. Deriváty tejto spony na Slovensku môžeme začleniť do 5 hlavných skupín:

1. Spony tvarovo totožné, ale podviazanie je nahradené rytými ryhami.
2. Liate spony, tzv. germánske, bez vyznačenia prechodu k nôžke.
3. Ozdobné spony s pseudofiligránom alebo presekávaným drôtom miesto podviazania.

4. Spony so samostrelovou konštrukciou vinutia, ale s lučíkom pripomínajúcim spony s podviazanou nôžkou.

5. Jednodielne spony z drahých kovov s profilovanou nôžkou, bohato zdobené. Patria časove už do doby sťahovania národov. Uvádzame ich len ako doklad, kam dospel vývoj spôn s podviazanou nôžkou na Slovensku.

Ad 1. V rámci prvej skupiny máme tiež niekoľko málo odchylných typov:

a) Spony s hrotitou nôžkou. Podviazanie je nahradené ryhami (Horné Lefantovce; Stráže - tab. VII: 6; Hradisko pri Zemianskom Podhradí, Bratislava - tab. VII: 2; Očkov).

b) Nôžka je ukončená guľkou, alebo je širšia a rovno zrezaná (Dolné Lovčice - tab. VII: 3, 4; Abrahám - tab. VII: 1; Stráže, Šúrovce, Očkov, Sásová, Stupava, Veselé).

Ad 2. Liate spony majú lučík obyčajne zdobený pozdĺžnou vlnovkou, prípadne vodorovnými ryhami, ktoré sa striedajú s rytými krúžkami, resp. bodkami (Očkov - tab. VII: 15; Ivanka pri Dunaji - tab. VII: 12; Dolné Lovčice - tab. VII: 8-11; Komárno - tab. VII: 13; Seňa - tab. XXIII: 9).

Deriváty spôn s podviazanou nôžkou, patriace do 1. a 2. skupiny, poznáme na Slovensku z 20 lokalít - v počte 39 exemplárov. Je zaujímavé, že až na sponu zo Sene, ktorá je zatiaľ ojedinelá na východnom Slovensku, sú všetky zo západnej polovice Slovenska, aj to skôr z južnej časti. Na severe neprekračujú Púchov, na východe Sásovú. Keď si všimneme túto nápadnú koncentráciu a prihliadneme na výsledky výskumov J. Z e m a n a na pohrebisku v Kostelci na Hané,³⁸ zistíme, že pri derivátoch spôn s podviazanou nôžkou, a to hlavne pri tých, ktoré majú hrotito ukončenú nôžku, musíme rozhodne počítať s domácou výrobou. Je pravdepodobné, že sa nám podarí objaviť, či už na území juhozápadného Slovenska, alebo priľahlej časti Moravy, dielňu, ktorá zásobovala ľud pohrebísk v Kostelci na Hané, Abraháme, Dolných Lovčiciach, Očkove, Ivanke pri Dunaji a pravdepodobne i Strážach (obec Krakovany).

Čo sa týka chronológie, aj nálezy zo Slovenska potvrdzujú názor J. Z e m a n a, že tieto spony patria do druhej polovice III. stor. a začiatku IV. stor. Musí sa však počítať aj s určitým prežívaním.

Ad 3. Ozdobné spony tretej skupiny bývajú obyčajne z drahých kovov. Ako sme už uviedli, podviazanie nahradzuje niekoľkokrát aplikovaný presekávaný drôt alebo pseudofiligrán. Mávajú ešte štvorzávitové vinutie (Devínske Jazero - tab. VII: 19, Očkov - tab. VII: 16, Veselé - tab. VII: 20). Líšia sa od predošlých tvarom nôžky. Spona z Devínskeho Jazera ešte zachováva zahrotenie nôžky, spona z Veselého je prechodom so svojou rovno zrezanou nôžkou, kým očkovská spona má nôžku už ako spony z doby sťahovania národov (tab. VII: 16).

Analógiu k týmto sponám uvádza W. Schulz³⁹ z juhopoľského Zakrzewa. Spony tejto skupiny máme na Slovensku len zo štyroch uvedených nálezísk, aj z toho dve (Devínske Jazero, Veselé) sú zo zberov. Na základe sprievodného materiálu spôn zo Stráží a Očkova a podľa analógií pripisujeme s určitou rezervou túto skupinu prvej polovici IV. stor.

K tejto skupine patrí asi aj spona z Trlinku (teraz Malé Trnie), ktorú poznáme len podľa kresby.⁴⁰ Už roku 1938 bola nezvestná, preto nebola možnosť overenia zprávy.

Ad 4. Spony so samostrelovou konštrukciou vinutia a lučíkom, pripomenajúcim spony s podviazanou nôžkou, poznáme zatiaľ len z bohatých hrobov zo Stráží a Ostrovian. Napriek tomu, že ich je spolu 15 (4 zo Stráží z hrobu I, 9 z hrobu II a 2 z Ostrovian), javia sa u nás ako cudzí prvok. W. Schulz sa nimi zaoberá v citovanej práci (pozri pozn. 30). Datuje ich taktiež do IV. stor. s možnosťou prežívania na začiatok V. stor., podobne ako poľskí autori.⁴¹ Toto datovanie vyhovuje aj pre naše územie.

Sú rozšírené v strednej a severnej Európe.

Vývoj spôn s podviazanou nôžkou vyústil do skupiny 5.

Ad 5. Do tejto skupiny zahrňujeme jednodielne spony z drahých kovov s bohatou výzdobou. Sú z plechu. Nôžky sú profilované a strechovite hranené. Nad nimi je na lučík pripojený drôt, výzdobne nahradzujúci podviazanie. Taká istá výzdoba je aj nad vinutím (podrobný opis jednotlivých nálezov je v súpise).

Zo slovenských nálezov patria sem spony s Kšínnej (tab. VIII: 2) a zo Seliec (tab. VIII: 3).⁴² Ako sme spomenuli, patria už V. storočiu, teda dobe sťahovania národov.

Problematika vzniku a rozšírenia spôn tohto druhu sa vymyká z rámca tejto práce.

P. RAMIENKOVÉ - CIBUĽKOVITÉ SPONY

B. S v o b o d a ich nazýva "ramíkové spony s hruškovitými knoflíky". Na Slovensku je zaužívanjší názov uvedený v nápise, ktorý sa blíži nemeckému Zwiebelknopffibel a maďarskému hagymafejes fibula.

U O. A l m g r e n a typ 190, u I. K o v r i g o v e j XIII. skupina, u E. P a t e k o v e j skupina K.⁴³ Sú to spony, ktoré sa vyvinuli zo spôn tvaru T.

1. K o v r i g o v á ich delí podľa štyroch vývojových stupňov:

1. Na ramenách a na konci lučíka sú malé gombíky, lučík je úzky, nezdobený.
2. Gombíky sa zväčšujú, začínajú byť profilované. Lučík sa rozširuje.
3. Gombíky sú veľké, ramená užšie, lučík a nôžka neúmerne široké. Často sú duté. Objavujú sa medzi nimi aj pozlátené. Na niektorých mladších exemplároch je monogram Krista.

4. Nôžka je neúmerne dlhá. Tieto sú už z doby sťahovania národov. Od IV. stor. sa začínajú objavovať zaistovacie zariadenia zachycovačov, ktoré predtým nepoznáme ani na jednom type spôn. Z našich nálezov takéto zariadenie má iba spona bez lokality, uložená v múzeu v Bojniciach. Neskoré spony s nápisom sa u nás nevyskytujú.

E. P a t e k o v á považuje ramienkové - cibulkovité spony za rozšírené hlavne v pridunajských provinciách a vidí v nich výrobky vojenských dielní. Zo Slovenska uvádza len tri. Teraz ich však poznáme už 24, z toho dve z Ostrovian sa dajú sem zatriediť len rámcovo.

Zo starého materiálu uvádzame sponu bez nálezových okolností zo Žitaviec (prv Ďarmoty nad Žitavou; tab. VIII: 6), dosiaľ nepublikovanú.

Neznámy bol aj zlomok podobnej spony z výskumu rímskej stanice na Devíne.

Podľa zpráv v literatúre majú byť vo Viedni v Naturhistorisches Museum dve spony tohto typu z Komárna (tab. VIII: 4), štyri z Ludaníc a jedna z Liptovského Mikuláša.

V múzeu vo Veľkej, ktorého zbierky sú t.č. v Poprade, mala byť spona tohto typu z Trenčína, Liptovského Jána (prv Liptovský Svätý Ján) a dve z Veľkého Šariša. Uvedené spony nebolo možné identifikovať.

V Slovenskom národnom múzeu v Martine je ramienková - cibulkovitá spona neskorého charakteru z Iže (tab. VIII: 5), lučík s nôžkou z Kláštora pod Znievom a spona z Komárna. V. O n d r o u c h uvádza ešte sponu z Levíc, uloženú v dnes už nezvestnej Hintereggerovej zbierke, ako aj sponu z Iže-Leányváru, ktorá mala byť v múzeu v Komárne. Týchto spôn je v Podunajskom múzeu v Komárne niekoľko desiatok. Uvádzame ich medzi nálezmi bez lokality. Dnes ťažko zistiť, ktorá z nich bola z Leányváru.

Najnovším nálezom je spona z Hurbanova, nález P. Č a p l o v i č a a B. N o v o t n é h o z povrchového prieskumu (medzi Bacherovým majerom a Sesílešom).

Územne sa z 24 nálezov 18 viaže k juhozápadnej časti Slovenska, 2 boľi na severe a 4 na východe. Časove zatrieďujeme len nálezy, ktoré sa dali overiť. Z týchto sa zdá byť najstaršou spona zo Žitaviec (prv Ďarmoty nad Žitavou), ktorá je zo začiatku IV. stor. Ostatné patria až do druhej polovice IV. stor.

Napriek pomerne veľkému počtu nálezov ramienková - cibulkovitá spona na Slovensku javí sa nám ako dovoz z podunajských provincií.

R. SPONY Z OSTROVIAN

Zvláštnu skupinu medzi sponami z doby rímskej na Slovensku tvoria spony z dvoch kniežacích hrobov z Ostrovian. Prvý hrob bol objavený roku 1790, druhý roku 1865. V literatúre sa s opisom týchto nálezov často stretávame, počnúc J. H e n s z l m a n n o m.⁴⁴ Odborne ich spracoval a usporiadal až E. B e n i n g e r⁴⁵ roku 1931. Okrem mnohých autorov v minulých rokoch⁴⁶ sa v poslednom čase nimi zaoberal aj W. S c h u l z.⁴⁷

Z prvého hrobu (okrem množstva iných nálezov publikovaných v spomínaných prácach) pochádzajú štyri spony:

1. Zlatá spona s polkruhovitou hlavicou zdobenou desiatimi ružicami. Hlavica, ako aj rovný hranený lučík, sú prelamované. Uprostred lučika - pozdĺžne - je prelamovaním vytvorený nápis VTERE FELIX. Pred začiatkom a pri konci je drobná vetvička. Lučík je ukončený rovnou plochou doštičkou, na ktorú nadväzujú ďalšie tri články pätky: dvojkónický šesťhranný článok, ďalšia doštička, menšia ako prvá a oblý článok tvaru púčika (tab. IX: 2). Rozmery nepoznáme, kresba je prevzatá z literatúry, tak isto ako u všetkých nasledujúcich spôn z Ostrovian.

2. Spona oválneho tvaru, do ktorej je uprostred vsadený ónyx, orámovaný hladkou zlatou plochou. Okraj vytvára pás zdobený prelamovaním. Na spodnej časti sú dva krúžky, v každom z nich je zvoncovitý závesok, z ktorého vychádzajú dve (spolu štyri) retiazky. Všetky sú ukončené záveskami pripomínajúcimi datelinový lístok (tab. IX: 1).

3. Spona so širokým lučíkom, tiež zlatá. Ihla a vinutie sa nezachovali. Vinutie bolo pravdepodobne dvojsové, pretože na krčku medzi koncom lučika a

gombíkom ukončujúcim hlavicu sú až tri otvory; podľa E. B e n i n g e r a dva sú pre osi vinutia a tretí na pretiahnutie tetivy. Nôžka je na dolnom konci rozšírená a zaoblená. Spona je zdobená filigránom a granuláciou. Lučík má tri plastické pozdĺžne rebrá, medzi ktorými je výzdoba v podobe oblúčkov. Tak isto je zdobená aj nôžka (tab. IX: 6).

4. Posledná zlatá spona (tab. IX: 7) je tvarove príbuzná predošlej (podľa tvaru nôžky a delenia lučíka troma pozdĺžnymi rebrami), lučík je však o 50 % užší. Zachovali sa aj ramená ukončené gombíkmi, preto sme ju spomenuli aj pri sponách ramienkových - cibulkovitých. W. S c h u l z v nej vidí silný vliv panónskeho vkusu.

Z druhého hrobu sú tri spony; dve strieborné so samostrelovou konštrukciou vinutia sme uviedli spolu so sponami zo Stráží v kapitole o sponách s podviazanou nôžkou a ich derivátoch (tab. IX: 4, 5). Tretiu, zlatú sponu tvaru T (tab. IX: 3) spomíname v súpise k predošlej kapitole. Cibulkovitá ozdoba sa zachovala len na jednom ramene, uprostred tiež chýba. Je otázne, či tam vôbec bola a stratila sa až neskôr, alebo spona bola zdobená pôvodne iba na ramenách.

Už dávnejšie sa snažili bádatelia najstť súvis medzi sponami z Ostrovian a zo Szalacsky (Maďarsko). Tvarove to nie je možné, iba ak po stránke výrobných techník. Na oboch lokalitách sa stretávame s použitím granulácie a filigránu, retiazok a záveskov na sponách. Sú to technické prvky, ktoré sa v klasických zemiach naučili používať Ilýrovia a ktoré potom ďalej rozvíjajú v strednej Európe.

Podľa zprávy J. J á r d á n y i - P a v l o v i č a najmladšie nálezy zo Szalacsky⁴⁸ neprekračujú koniec III. stor.; spomenutý bádateľ predpokladá, že remeselnícka osada na tejto lokalite bola rozvrátená počas barbarských nájazdov koncom III. stor. Keby sme počítali s tým, že spony z Ostrovian sú z toho istého okruhu, museli by sme aj pre ne prijať datovanie do III. stor. Niektoré z nich sú však mladšieho charakteru. J. E i s n e r ich dáva do IV. - V. stor. W. S c h u l z⁴⁹ prichádza s názorom, že hroby v Ostrovianoch patrili kniežatám Hasdingov, ktorí mali byť na východnom Slovensku medzi rokmi 170 - 400, keď v prúde sťahovania národov postupujú do západnej Európy a odtiaľ až do Afriky.

Šperky z našich hrobov boli podľa W. S c h u l z a vyhotovené priamo na kniežacom dvore Hasdingov. Necháva však nedoriešenú otázku, či ich vyhotovil remeselník hasdingského pôvodu, alebo cudzinec z provincií. Vidí však na nich silný vliv Panónie.

Prihliadajúc na S c h u l z o v e argumenty a analógie, ktoré uvádza v citovanej práci (pozri pozn. 49), najpravdepodobnejšie je datovanie nálezov z Ostrovian do IV. storočia, aj to skôr do jeho druhej polovice.

ZÁVER

Skôr ako by sme zhrnuli výsledky rozboru, zopakujem najdôležitejšie historické udalosti, ktoré sa odohrali na území Slovenska počas prvých štyroch storočí n.l.

Niektorí autori sa domnievajú, že na územie Slovenska vstúpili rímske vojská už pred naším letopočtom, ale tento predpoklad sa doteraz nepodarilo žiadnou zpravou doložiť. Bezpečné dôkazy o pobyte Rimanov na ľavom brehu Dunaja máme až roku 6, z čias Tiberiovej výpravy proti Marobudovi. Táto výprava však musela byť - bez pozitívnych výsledkov pre impérium - ukončená, nakoľko v Panónii vypuklo povstanie.

Na našom území bojoval potom Domitián (81 - 96), nie je však známe, že by bol dosiahol väčšieho úspechu. Nerva (96 - 98) spolu so svojím adoptívnym synom a nástupcom Trajánom (98 - 117) získal za výboje v severnom Zadunajsku titul imperátora s prídavkom Germanicus. Starší autori⁵⁰ predpokladali, že rímske stanice na našom území (Leányvár, Devín, Stupava, Mušov) boli postavené práve za vlády Trajána. Na základe výsledkov najnovších výskumov sa však predpokladá, že aspoň niektoré z nich vznikali už koncom I. stor. - za Domitiána.⁵¹ Tento názor je však zatiaľ hypotetický. Podkladom preň sú analógie na pravom brehu Dunaja a nálezy termy sigillaty. Doriešenie tejto otázky je vecou ďalšieho výskumu.

Za Hadriána (117 - 138) a Antonína Pia (138 - 161) bol upevnený klientelný pomer Germánov, ako to dosvedčujú mince z rokov 140 - 144 s nápisom REX QVADIS DATVS.

Najrušnejšie obdobie pre naše územie nastalo za vlády Marca Aurelia (161 - 180), počas tzv. markomanských vojen. Marcus Aurelius si zaumienil vytvoriť z územia dnešného západného Slovenska rímsku provinciu. K uskutočňovaniu tohto plánu prišiel roku 172, keď so svojimi légiami víťazne prekračuje Dunaj. Výprava trvala 7 rokov. Jednu zimu z toho strávil na dolnom toku Hrona, kde napísal svoje známe filozofické dielo. Roku 179 bolo zvečnené víťazstvo pri Trenčíne nápisom, ktorý dal vtesať do trenčianskej skaly veliteľ II. légie. Nie je vylúčené, že sa vtedy dostali Rimania ešte severnejšie. Víťazný postup rímskych légii bol prerušený smrťou Marca Aurelia roku 180. Jeho nástupca Commodus nebol schopný pokračovať vo výbojoch svojho predchodcu, a preto roku 180 uzaviera mier v neprospech Ríma. Podmienky diktovali barbari: opustiť ľavý breh Dunaja, ako aj všetky predsunuté stanice, vzdialené viac ako 38 stadií, t.j. 7,5 km na sever od rieky.

Koncom II. a v priebehu III. stor. boli rímske hranice sústavne ohrozované barbariskými nájazdmi, ktoré sa likvidovali niekedy úplatkami, inokedy zase tuhými bojmi. Napr. roku 283 víťazí nad Kvádmi Carinus, v rokoch 293 - 296 zase Galerius.

Posledným rímskym cisárom, ktorý sa pokúsil o upevnenie rímskych hraníc na strednom Dunaji, bol Valentinianus I. V tom čase boli opravené rímske pevnosti nielen priamo na hraniciach, ale aj vo vnútri barbarika. Milanovce⁵² sú dokladom stavebnej činnosti v IV. stor. vo vzdialenosti 50 km na sever od Dunaja.

Toto opevňovanie, ako aj zavraždenie kvádskeho panovníka natoľko pobúrilo barbarov, že zaútočili na Panóniu. Dostali sa až po Moesi. Kvôli konsolidovaniu pomerov prichádza na Dunaj roku 375 cisár Valentinianus. Podľa údajov súčasných odrážal útoky z Carnunta a najbližšej predsunutej stanice - pravdepodobne Devína, kde nachádzame tehly a iné predmety zo IV. storočia.⁵³ Na jeseň roku 375 zaútočili Rimania proti barbarom a podarilo sa im prinútiť ich ku kapitulácii. Po tomto úspechu chcel Valentinianus prikročiť k realizovaniu plánu Marca Aurelia, vytvoriť zo Slóvenska (dnešného) provinciu. Zabránilo mu v tom smrť; koncom roku 375 zomiera v Brigetiu ranený mŕtvicou.

Valentiniánom sa končí doba rímskej expanzie na strednom Dunaji. Hranicu sa síce proti barbarom podarilo ešte kratší čas udržať, ale už na prelome IV. a V. stor. opúšťajú rímske vojská Dunaj a nikdy viac sa sem nevracajú.

Pokúsme sa vsadiť naše spony do načrtnutého historického rámca. Graf I (str. 30) znázorňuje približnú dobu trvania jednotlivých typov spôn. Na grafe II (str. 30) je znázornený číselný pomer nálezov k náleziskám. Zoberme si k tomu ešte mapku I (str. 30); sú na nej vyznačené náleziská šiestich najstarších typov spôn z doby rímskej. V štyroch prípadoch sú dva typy spolu, v každej z týchto dvojíc vystupuje spona s krídelkami na temeni lučika - je teda najrozšírenejšia. Nálezov je pomerne málo a sú, až na nálezy z Bratislavy a Devína, pomerne ďaleko od hraníc impéria. Na grafe I vidíme, že sú väčšinou v I. stor. Graf II ukazuje, že sú poväčšine na každom nálezisku len po jednom exemplári.

Na mapke II (str. 31) sú zaznačené nálezy spôn, ktoré patria prevažne II. storočiu, ale niektoré z nich vznikli už v I., niektoré zas prežívajú do III. storočia. Tu máme šesť prípadov zoskupenia dvoch typov spôn, z toho v piatich je jedným typom spona s vysokým zachycovačom. V Gajaroch sú dokonca tri typy spolu. Nálezy z tohto obdobia sú hustejšie pri strednom toku Váhu. Druhá skupinka sa črtá nad ústím Moravy do Dunaja. Koncentráciu nálezov môžeme pozorovať aj v poriečí Nitry a Dudváhu. Dva nálezy sú z Pohronia, štyri z východného Slovenska. Na grafe I vidno, že u uvedených spôn dominuje II. storočie, kým graf II dokazuje, že na jednom nálezisku je ten istý druh spony zastúpený aj viacerými exemplármi. Spony sa v tomto čase stávajú na našom území už bežnejšími. Medzi jednotlivými typmi sú veľké výkyvy čo do počtu nálezov, kým v prvej skupine sa to nedalo konštatovať.

Po porovnaní prvých dvoch mapiek vidíme, že sa na mapke II posúvajú nálezy na juh a že ich je nepomerne viac.

Na mapke III (str. 31) nás upúta to, že na jednej lokalite sa stretávame často s celou skupinkou typov: v Očkove 5, Selciach, Strážach, Prešove po 4, na Devíne, v Stupave, Iži a Leviciach po 3. Ostatné nálezy sú roztrúsené v poriečí Váhu, Nitry, Hrona a Dudváhu. Určitú koncentráciu pozorujeme aj v južnej časti východného Slovenska, ako aj v severnej časti stredného Slovenska. Graf I ukazuje prevahu III. stor. kým na grafe II vidíme v porovnaní s predošlými ďalšie zhustovanie nálezov a pomer k náleziskám ca 5 : 3, čo znamená, že sa s tým istým typom stretávame často vo viacerých exemplároch na jednom nálezisku.

Na mapke IV (str. 32) sú vyznačené všetky náleziská spôn na Slovensku. Väčšina lokalít je v juhozápadnej tretine územia. Rozkladajú sa pri Dunaji, Váhu, Nitre a ich prítokoch. Pri Hrone sú dve skupinky nálezísk - v okolí Banskej Bystrice a pri dolnom toku. Ďalšia skupinka sa črtá pri hornom toku Váhu a na priľahlých územiach. Ojedinelý nález z Veľkej Lomnice je problematický, podobne

ako vinutie spony z Kežmarku, ktoré je snáď zo spony s podviazanou nôžkou (na mapke sme ho nevyznačili, nakoľko jeho datovanie nie je bezpečné).

Druhá oblasť nálezov je na východnom Slovensku so strediskami pri Košiciach, Prešove a Kráľovskom Chľmci. Pravdepodobne sa tu ešte nájdu aj ďalšie.

Ťažko si možno predstaviť, že by územie južnej časti stredného Slovenska bolo bývalo v dobe rímskej také prázdne, ako sa to javí podľa mapy. Hoci tu nepočítame s veľkými strediskami, je možné s určitostou očakávať, že po dôkladnejšom prebádaní tohto územia bude možné mapku doplniť aj v týchto miestach viacerými náleziskami.

Dokazuje to aj situácia na východnom Slovensku, kde od vzniku Výskumného pracovného strediska AÚSAV v Košiciach, t. j. od roku 1953 zistilo sa už ďalších 5 nálezísk (dovtedy bolo známych iba 6).

Záverom porovnajme hustotu spôn v jednotlivých obdobiach s historickými udalosťami. Doba rímska sa u nás dá rozdeliť na štyri časové úseky s pomerne plynulým vývojom:

1. Obdobie od začiatku n. l. do poslednej štvrtiny I. stor.

Slovensko ešte nemá bezprostredný styk s impériom. Spony sú ešte zriedkavé a pokiaľ sa vyskytujú, sú skôr pri Váhu a na severe, ako pri Dunaji (pozri mapku I na str. 30). Pri žiadnom z typov nemôžeme počítať s domácou výrobou. Sú dokladom obchodu smerujúceho cez západnú časť Slovenska do baltickej oblasti, ako aj späť k Alpám. Zdá sa, že táto cesta prichádza na naše územie v tom čase niekde na Záhorí, odkiaľ prechádza k Váhu a ďalej na sever, snáď cez Oravu.

Pokiaľ sú nálezy z Košíc spoľahlivé, sú dokladom ďalšej cesty cez naše územie, ktorá však ide z Potisia.

2. Roky približne medzi rokom 80 až 180.

Začiatok tohto obdobia značia stavby rímskych vojenských objektov a koniec markomanskej vojny. Na rozdiel od predošlého obdobia sa zdá, že sa k nám dostávajú nálezy z Panónie cez Brigetio. Hneď na prvý pohľad vidíme na mapke II (str. 31), že je v porovnaní s predošlým obdobím nepomerne viac nálezov a že sa posunuli bližšie k dunajskému limitu. Naďalej sa však stretávame so sponami aj pozdĺž spomenutej cesty.

Na východnom Slovensku sa tiež zvyšuje počet nálezov a pozorujeme tu, podobne ako na západe, dvojsmernosť obchodu. Objavujú sa spony severského pôvodu.

3. Obdobie medzi markomanskými vojnami a výpravou Valentiniána (180 - 375).

Je síce dvakrát tak dlhé ako predošlé obdobia, ale ďalej ho nečleníme, pretože má celkove jednotný charakter. Dá sa označiť ako doba malých nepokojov na hraniciach impéria, ktorá však nie je členiteľná väčšou vojenskou udalosťou. Práve týmto si vysvetľujeme úkaz (ako vidno na mapke III - str. 31), že sa náleziská spôn znovu vzdávajú od hraníc na sever. Dokladom plynulého vývoja vo vnútri barbarika je koncentrácia nálezov v okolí Stráží (obec Krakovany) a Očkova, kde, ako sme to už pri sponách s podviazanou nôžkou povedali, môžeme počítať s domácou výrobou. Aj pri Dunaji sa síce nachádza niekoľko nálezov, ale tie pravdepodobne zanechali vojenské jednotky.

4. Koniec rímskeho panstva na Dunaji a začiatok doby sťahovania národov (po roku 375).

Toto obdobie patrí už len čiastočne do časového rozpätia našej práce. Nálezy na západe rednú, sú pomerne hojné na východnom Slovensku.

Na základe opísaných skutočností uvádzame niekoľko poznatkov, zatiaľ však tiež len hypotetických.

Spony, ktoré na našom území neboli natoľko bežnou potrebou obyvateľstva ako v priľahlých provinciách, máme vždy hojnejšie zastúpené v obdobiach mieru, ako počas vojen. Nekľudné vojnové časy zastavili prívoz cudzích výrobkov, medzi nimi aj spôn. Pokiaľ nejaké vtedy sú, bývajú priamo v rímskych objektoch alebo v ich bezprostrednom okolí.

Pri obchode musíme cez celú dobu rímsku počítať s dvojsmernosťou. Na západnom Slovensku hrajú úlohu aj styky s Moravou a cez ňu s územím Čiech, odkiaľ prichádzajú napr. spony s očkami.

Na západnom Slovensku pozorujeme akýsi posun centra. Na začiatku nášho letopočtu je územie pri Dunaji skoro prázdne - ohrozované z provincií. V II. storočí sa posúva stredisko k impériu pod vlivom kultúrnym i mocenským. Rastom nepokojov pri hraniciach sa zase vzdáľuje a v tom čase vzniká stredisko niekde pri Strážach. Toto odzrkadľuje celkovú situáciu: postupné slabnutie Rímskej ríše, hlavne na západe, naproti tomu zase zosilňovanie barbarských kmeňov. Žiaľ, tento dohad je založený zatiaľ len na výskume pohrebísk. K úplnému objasneniu je potrebný ešte dôkladný sídliskový výskum.

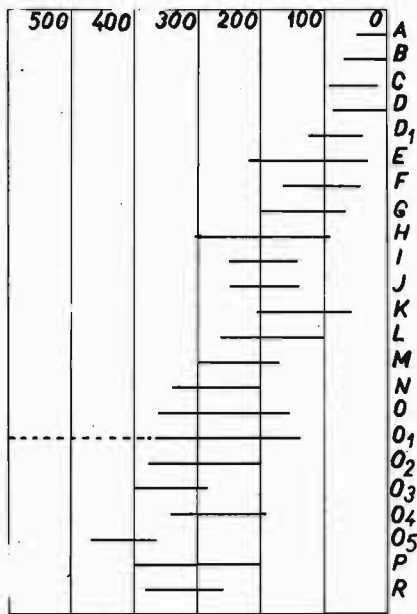
Rednutie nálezov v dobe sťahovania národov je prirodzeným dôsledkom pohнутých udalostí. V tom čase nastáva aj presun obyvateľstva, ktorý značne narušil predošlý plynulý vývoj.

Aj keby sa na strednom Slovensku, a to hlavne v južnej časti, podarilo nájsť väčšie množstvo nálezov, nemohli by sme ich považovať za spojivo medzi východným a západným Slovenskom. Na území východného Slovenska máme do činenia so skupinou nálezov s celkom odlišnou problematikou. Kým na území západného Slovenska sa odzrkadľuje politický vývoj impéria, na východe nachádzame vlivy priľahlých častí Poľska, Ukrajiny a Maďarska. Objavujú sa tu síce mince, terra sigillata, ako aj spony zaručene rímskej výroby, ale s nimi sa stretávame po celom barbariku tak v Európe, ako aj v južnej Ázii.

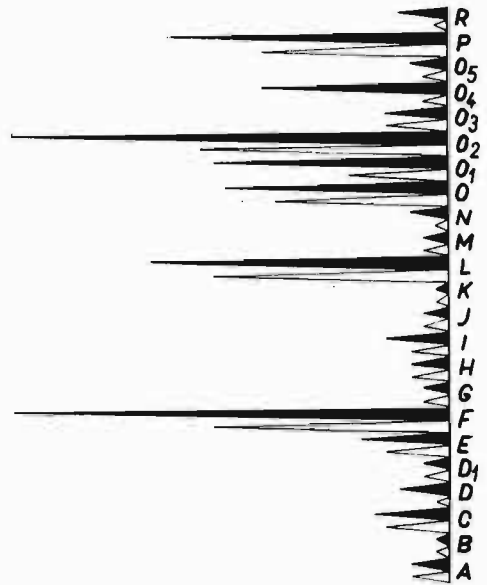
Východné Slovensko sa pripisovalo v dobe rímskej Vandalom. W. S c h u l z to spresňuje v tom zmysle, že v III. a IV. storočí tu vidí vandalských Hasdingov. Nakoľko posledné výskumy ukazujú v staršej dobe rímskej vlivy przeworskej kultúry, v mladšej zase čerňachovskej oblasti, pripomíname, že etnický a kultúrny problém východného Slovenska je omnoho zložitejší ako sa predpokladalo. Nakoľko ide o výskumy, ktoré sú ešte len v počiatkoch, riešenie nadhodených problémov si vyžiada iste dlhšiu dobu.

Záverom zdôrazňujeme, že táto práca bola vyhotovená na základe súpisu tých spôn, ktoré boli známe do roku 1959. Ako taká, vystihuje iba dočasný stav. Nové nálezy, ktoré pri dnešnej intenzite výskumu denne pribúdajú, rozhodne spresnia a pravdepodobne aj pozmenia uvedené názory.

Napriek tomu dúfame, že táto práca nebola zbytočná, nakoľko je dokladom výsledkov na určitom stupni bádania v oblasti dejín Slovenska v dobe rímskej.

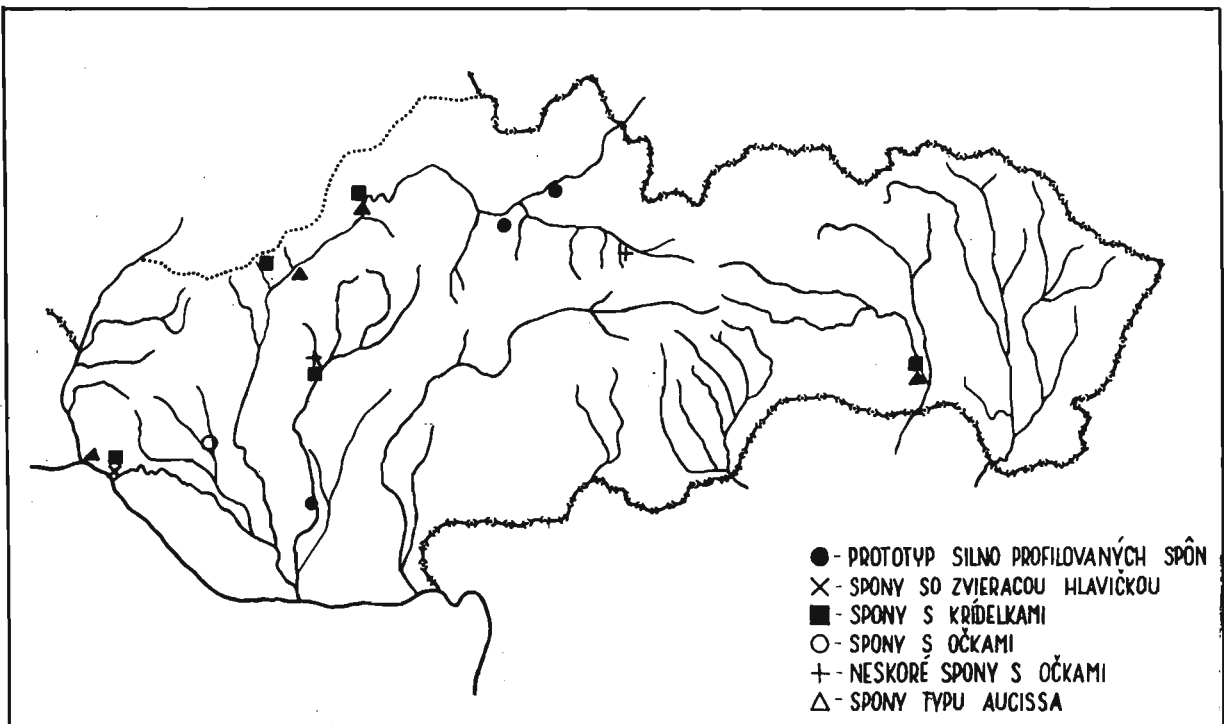
Graf I. Približná doba trvania (používania) jednotl. druhov spôn

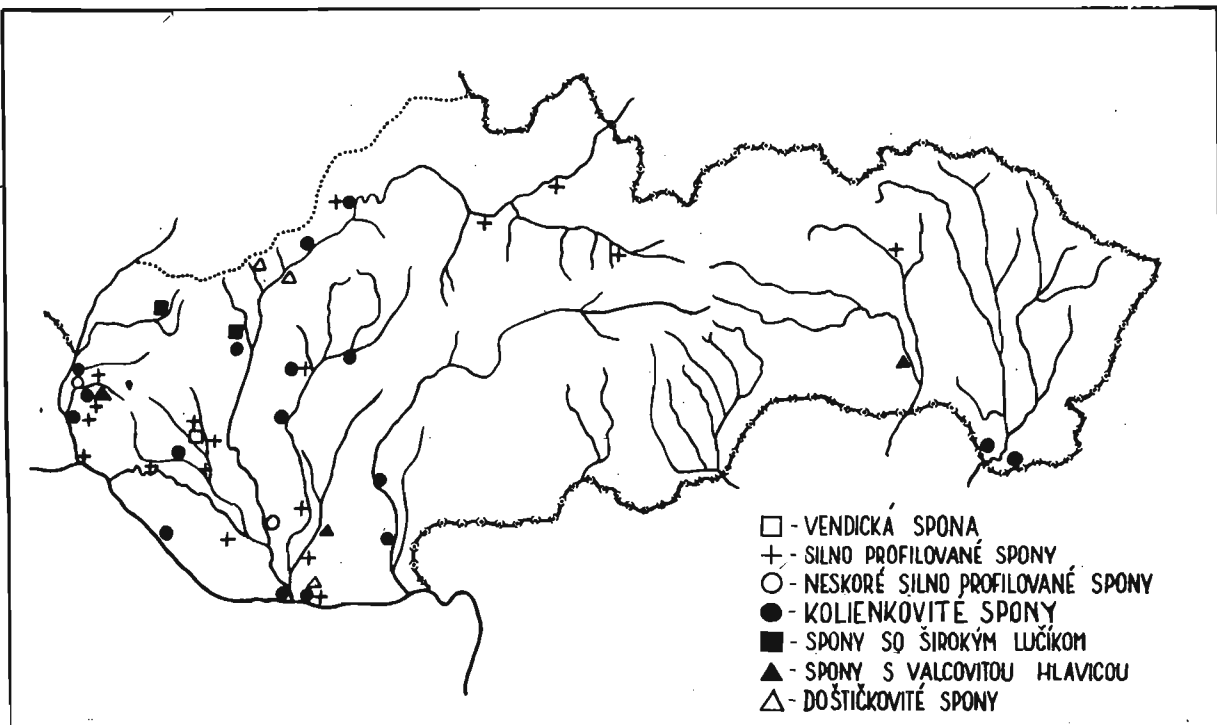
Graf II. Pomer nálezov jednotlivých druhov spôn k náleziskám

Skratky ku grafom I a II:

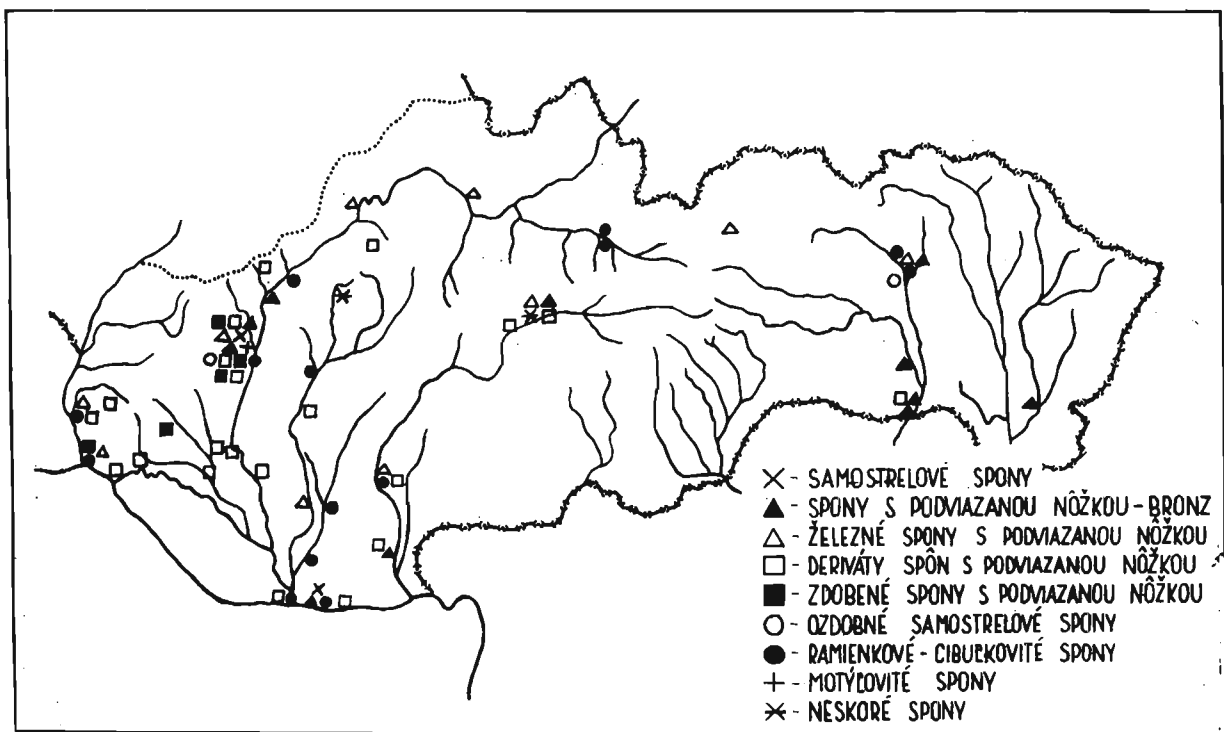
A - prototyp silno profilovanej spony	H - neskoré silno profilované spony	O ₁ - železné spony s podviaz. nôžkou
B - spony so zvieracou hlavičkou	I - spony s valcovitou hlavicou	O ₂ - deriváty spôn s podviaz. nôžkou
C - spony typu Aucissa	J - doštičkovité spony	O ₃ - ozdobné spony s podviaz. nôžkou
D - spony s očkami	K - vendické spony	O ₄ - spony so samostrelovou konštr. a naznačením podviazania nôžky
D ₁ - mladšie spony s očkami	L - spony s vysokým zachycovačom	O ₅ - neskoré spony s podviaz. nôžkou
E - spony s krídelkami	M - samostrelové spony	P - ramienkové - cibulkovité spony
F - silno profilované spony	N - motýľovité spony	R - spony z Ostrovisian
G - spony so širokým lucíkom	O - spony s podviazanou nôžkou	

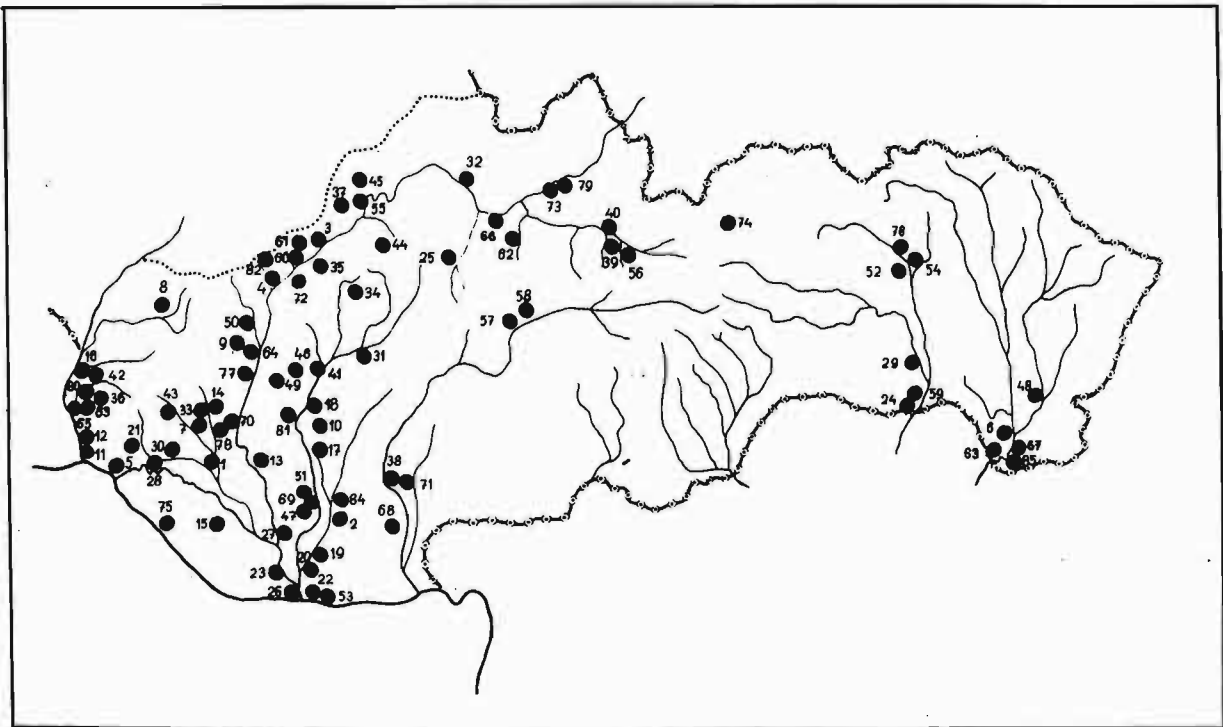
Mapa I. Spony z I. storočia n. l.

Mapa II. Spony z konca I., z II. a III. storočia n. l.

Mapa III. Spony z mladšej doby rímskej.

Mapa IV. Náleziská spôn na Slovensku
(okresy pozri v zozname lokalít na str. 77 - 80)

1 - Abrahám	44 - Mojtián
2 - Bešeňov	45 - Nimnica
3 - Bolešov	46 - Nitrianska Blatnica (prv Šarfia)
4 - Bošáca	47 - Nitriansky Hrádok
5 - Bratislava	48 - Oborín
6 - Cejkov	49 - Obsolovce
7 - Cífer	50 - Očkov
8 - Čáčov	51 - Ondrochov
9 - Čachtice	52 - Ostrovany
10 - Čeladice	53 - Patince, obec Marcelová
11 - Devín	54 - Prešov
12 - Devínske Jazero	55 - Púchov
13 - Dlhá nad Váhom	56 - Rohačka (obec Ploštín)
14 - Dolné Lovčice	57 - Sásová
15 - Dunajská Streda	58 - Seľce
16 - Gajary	59 - Seňa
17 - Golianovo	60 - Skala
18 - Horné Lefantovce	61 - Skalská Nová Ves
19 - Hurbanovo	62 - Sklabinský Podzámok
20 - Chotín	63 - Slovenské Nové Mesto
21 - Ivanka pri Dunaji	64 - Stráže (teraz zlúčené s obcou Krakovany)
22 - Iža (= Leányvár); pri nej je osada Veľký Harčáš	65 - Stupava
23 - Kameničná (prv Keszegfalva)	66 - Sučany
24 - Kechnec	67 - Svätá Mária (teraz Bodrog)
25 - Kláštor pod Znievom	68 - Šarovce
26 - Komárno	69 - Šurany
27 - Komoča	70 - Šurovce
28 - Kostolná	71 - Tekov
29 - Košice	72 - Trenčín
30 - Kráľová	73 - Trniny (obec Veľký Bysterec)
31 - Krásno	74 - Veľká Lomnica
32 - Krasňany	75 - Veľký Lég
33 - Križovany nad Dudváhom	76 - Veľký Šariš
34 - Kšinná	77 - Veselé
35 - Kubrá	78 - Vlčkovce (prv Farkašín)
36 - Láb	79 - Vyšný Kubín
37 - Lednica	80 - Závod
38 - Levice	81 - Zbehy
39 - Liptovský Ján	82 - Zemianske Podhradie
40 - Liptovský Mikuláš	83 - Zohor
41 - Ludanice	84 - Žitavce (prv Ďarmoty nad Žitavou)
42 - Malacky	85 - Zemplín
43 - Malé Trnie (prv Trlinok)	

SÚPIS SPŇN PODĽA TYPOV *)

A. PROTOTYPY SILNO PROFILOVANÝCH SPŇN

1. S k l a b i n s k ý P o d z á m o k

Opis spony je uvedený pri rozboe (str. 11). Ohňom značne poškodená. Podľa fotografie v archíve AÚSAV v Nitre, P 2937 (tab. I: 2).

2. V y š n ý K u b í n

Bronzová spona, opis je pri rozboe (str. 11). Dĺžka 7,5 cm. Uložená v Slovenskom národnom múzeu v Martine, inv. č. 3637 (tab. I: 1).

Literatúra: D o b i á š J., Archeologické nálezy, 88; E i s n e r J., Slovensko, 219; O n d r o u c h V., Limes, 89.

3. N i t r i a n s k y H r á d o k

Podobná bronzová spona. Časť vinutia a ihla sa nezachovali; dĺžka 6,6 cm (tab. XXIII: 1).

Literatúra: T o č í k A., K otázke osídlenia juhozápadného Slovenska na zlome letopočtu, AR XI, 1959, obr. 323: 6 na str. 856.

B. SPONA S LUČÍKOM VYCHÁDZAJÚCIM ZO ZVIERACEJ HLAVIČKY

4. B r a t i s l a v a

Bronzová spona, uložená na neznámom mieste (tab. II: 3).

Literatúra: E i s n e r J., Slovensko, 218, obr. 20: 2; O r t v a y T., Geschichte der Stadt Pressburg I, Pressburg 1892, 41.

C. SPONY TYPU AUCISSA

5. B o š á c a

Bronzová spona, lučík je neobyčajne vysoko klenutý a užší než na ostatných sponách tohto typu. Platnička nad zapínacím zariadením je zdobená dvoma radmi vlnoviek; dĺžka 3,9 cm (tab. II: 1).

Literatúra: B r a n c s i k K., Ueber die Ergebnisse unserer Grabungen wie auch über prähistorische Zufallsfunde im Comitate, A Trencsénvármegyey muzeum-egyesület értesítője, Trencsén 1914, tab. I: 6, 7; E i s n e r J., Slovensko, 219, pozn. 190; O n d r o u c h V., Limes, 80, tab. XII: 9.

6. D e v í n

Bronzová spona, stratila sa; pred vojnou bola uložená v Slovenskom múzeu v Bratislave, inv. č. 9526, dĺžka (podľa inventára) 4,2 cm (tab. I: 8).

Literatúra: E i s n e r J., Vyzkum na Děvíně v letech 1933 - 1937, Historica Slovaca I/II, 1940/41, 114; O n d r o u c h V., Limes, 80, obr. 9: 3.

7, 8. K o š í c e

Podľa zpráv v literatúre mali byť dve spony tohto typu v múzeu v Košiciach. Pri súpise materiálu sa nám ich nepodarilo nájsť.

*) Okresy k jednotlivým obciam pozri v zozname lokalít na str. 77 - 80.

Literatúra: B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 50; O n d r o u c h V., Limes, 84; E g g e r s H. J., Der römische Import, 147.

9. P ú c h o v

Lučík s rytou výzdobou v podobe siete; uprostred, pozdĺž osi je hladký pás. Dĺžka 7,5 cm. Uloženie: Slovenské národné múzeum v Martine, inv. č. 2742 (tab. II: 2).

10. T r e n č í n

Podľa V. O n d r o u c h a spona má byť v múzeu vo Velkej (teraz Poprad). Tam sa nenašla.

Literatúra: O n d r o u c h V., Limes, 88.

D. SPONY S OČKAMI

11. A b r a h á m

Bronzová spona zo zbierky J. G o d o v i č a. Zodpovedá typu. Dĺžka 6 cm. Je uložená v AÚSAV v Nitre (tab. I: 4).

Literatúra: K o l n í k T., Ďalšie nálezy z Abrahámu na Slovensku, AR X, 1958, 535 - 542, obr. 526 a 527.

12. A b r a h á m

Bronzová spona zo zbierky K. G o d o v i č a; dĺžka 4,5 cm. Uložená v Slovenskom národnom múzeu v Martine, inv. č. 5930 (tab. I: 3).

Literatúra: B u d a v á r y V., Praveké nálezy z Abraháma pri Seredi v Slovenskom národnom múzeu. Sbierka K. Godoviča, ČMSS XXIX, č. 3 - 4, 1938, 13 - 14, obr. 4: 5.

13. A b r a h á m

Bronzová spona podobná predošlej, z tej istej zbierky. Dĺžka 7 cm. Uložená v Slovenskom národnom múzeu v Martine, inv. č. 5929 (tab. I: 5).

Literatúra: B u d a v á r y V., l. c., obr. 4: 4.

14. A b r a h á m

Vinutie a horná časť lučíka z podobnej bronzovej spony ako predošlé; z tej istej zbierky. Dĺžka 3 cm. Uložené v Slovenskom národnom múzeu v Martine, inv. č. 5931.

Literatúra: B u d a v á r y V., l. c., obr. 4: 7.

15. A b r a h á m

Zlomok nôžky z bronzovej spony, z tej istej zbierky ako predošlé. Dĺžka 3 cm. Uložené v Slovenskom národnom múzeu v Martine, inv. č. 5932. Pravdepodobne patrí k sponě pod č. 14, ale chýba spojujúca časť.

Literatúra: B u d a v á r y V., l. c., obr. 4: 6.

D₁. MLADŠIE SPONY S OČKAMI

16. L u d a n i c e

Spona má krátky lučík, nezdobený uzlík a dlhú, dole značne rozšírenú nôžku. Lučík je uprostred zdobený dvoma pozdĺžnymi ryhami; má byť v Naturhistorisches Museum vo Viedni (tab. I: 7).

Literatúra: B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 41, obr. 233; O n d r o u c h V., Limes, 85; E g g e r s H. J., Der römische Import, 148.

17. P l o š t í n - Rohačka

Bronzová spona podobná predošlej. Dĺžka 5,3 cm. Uložená v Slovenskom národnom múzeu v Martine, inv. č. 3017 (tab. I: 6).

Literatúra: V o l k o J., Rohačka pri Liptove, OP III, 1924, 1, 51; D o b i á š J., Archeologické nálezy, 88; E i s n e r J., Slovensko, 218, tab. LXX: 8.

E. SPONY S KRÍDELKAMI NA TEMENI LUČÍKA

18. B r a t i s l a v a

Bronzová spona, uložená na neznámom mieste (tab. II: 4).

Literatúra: O r t v a y T., Geschichte der Stadt Pressburg I, 1.Bd., 1892, 45; E i s n e r J., Slovensko, 218, obr. 20: 1; O n d r o u c h V., Limes, 80; O n d r o u c h V., K hospodársko-kultúrnym stykom Slovenska v dobe rímskeho panstva v Podunajsku, HČ II, 1954, 245.

19. K o š i c e

Spona podobná predošlej. Podľa zmienok v literatúre.

Literatúra: B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 50; O n d r o u c h V., Limes, 84. E g g e r s H. J., Der römische Import, 147; O n d r o u c h V., HČ II, 1954, 243.

20, 21. L u d a n i c e

Obidve spony sú bronzové; sú uložené v Naturhistorisches Museum vo Viedni; rozmery nepoznáme (tab. II: 5).

Literatúra: B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 41, tab. 23: 234; O n d r o u c h V., Limes, 85; P a t e k E., A pannoniai fibulatipusok, 16, pozn. 39.

22. P ú c h o v - Skalka

Bronzová spona, lučík s plným zachycovačom, dĺžka 14 cm. Uložené v Slovenskom národnom múzeu v Martine, inv. č. 2814 (tab. III: 1).

Literatúra: E i s n e r J., Slovensko, 218; O n d r o u c h V., Limes, 87; O n d r o u c h V., HČ II, 1954, 243.

23. P ú c h o v - Skalka

Bronzová spona, zachycovač je zničený, zachovali sa však stopy po prelamaní. Z bočného pohľadu vidno na rozhraní lučíka a zachycovača drobné jamky v dlhšom páse. Uložené v Slovenskom národnom múzeu v Martine, inv. č. 2812 (tab. II: 6).

Spony č. 22 a 23 sú z bývalej zbierky F. H o e n i n g a.

Literatúra: ako pod čís. 22.

24. Z e m i a n s k e P o d h r a d i e

Z bronzovej spony zachoval sa len lučík; dĺžka 9,7 cm; je v Slovenskom národnom múzeu v Martine, inv. č. 2873 (tab. III: 2).

Literatúra: B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 47; E i s n e r J., Slovensko, 218, 220; O n d r o u c h V., Limes, 89; F i l i p J., Československo, 305; O n d r o u c h V., Bohaté hroby, 92; E g g e r s H. J., Der römische Import, 149; O n d r o u c h V., HČ II, 1954, 243.

F. SILNO PROFILOVANÉ SPONY

25. A b r a h á m

Bronzová spona; nad vinutím je oporná doštička; uzlík trojčlenný, prelamovanie zachycovača schodkovité. Pätku tvorí trojdielny gombík. Dĺžka 6 cm. Uložené v Slovenskom národnom múzeu v Martine, inv. č. 5927 (tab. IV: 1).

Literatúru pozri pod čís. 26.

26. A b r a h á m

Spona podobná predošlej, mierne deformovaná, dĺžka 6,3 cm, Slovenské národné múzeum v Martine, inv. č. 5928 (tab. IV: 2).

Literatúra (k čís. 25 a 26): B u d a v á r y V., Praveké nálezy z Abraháma pri Seredi. Sbíerka K. Godoviča, ČMSS XXIX, zošit 3 - 4, 12, 13, obr. 4: 1, 2; O n d r o u c h V., HČ II, 1954, 243. E. P a t e k o v á (A parmoniai fibulátípusok, 22) píše o dvoch silno profilovaných sponách bez bližšieho opisu. Pravdepodobne ide o spony č. 25 a 26.

27. A b r a h á m

Zlomok vinutia, opornej doštičky a hornej časti lučíka bronzovej spony. Spodná časť bola zničená ohňom. Dĺžka 4,1 cm. Uložená v AÚSAV.

Literatúra: C h r o p o v s k ý B., Rímsky žiarový hrob z Abrahámu, AR IX, 1957, 810.

28. D e v í n

Bronzová spona. Ihla a časť vinutia sa nezachovali. Má dva trojčlenné uzlíky. Prelamovaním sú na zachycovači vytvorené tri obdĺžniky. Dĺžka 7,2 cm. Uložené v Slovenskom múzeu v Bratislave, inv. č. 7781 (tab. IV: 4).

Literatúru pozri pod čís. 29.

29. D e v í n

Bronzová spona podobná predošlej, líši sa od nej tým, že má len jeden uzlík a opornú doštičku nad vinutím. Na zachycovači sú dva štvorcové a jeden okrúhly otvor. Dĺžka 5,7 cm. Ulož. v Slov. múzeu v Bratislave, inv. č. 8998 (tab. IV: 3).

Literatúra (k sponám č. 28 a 29): E i s n e r J., Slovensko, 202 a 218; E i s n e r J., Výzkum na Děvině v letech 1933 - 1937, HS I/II, 1940/41, 114 a 120, tab. V: 4 a V: 7; O n d r o u c h V., Limes, 80, obr. 8: 2, 7.

30. D u n a j s k á S t r e d a

Podľa údajov v literatúre má byť v Mestskom múzeu v Bratislave "norická spona s opornou doštičkou" dlhá 5,1 cm. Tam sa však nenašla.

Literatúra: E i s n e r J., Slovensko, 217; B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 31; O n d r o u c h V., Limes, 82; B r o u č e k F., Pohrebište z doby rímskych provincií v Ivánke pri Dunaji, SMSS XXXII-III, 1938 - 39, 147 - 8; F i l l i p J., Československo, 305; O n d r o u c h V., HČ II, 1954, 243.

31. V l č k o v o e (prv F a r k a š í n)

Bronzová spona s opornou doštičkou a trojdielnym uzlíkom, na zachycovači má jeden okrúhly otvor; podľa kresby v katalógu Slovenského múzea v Bratislave, inv. č. 7846, dĺžka 3,8 cm.

Literatúra: E i s n e r J., Prehistorický výzkum na Slovensku a Podkarpat-ské Rusi r. 1932 a 1933, SMSS XXVII-XXVIII, 1933 - 34, 183; B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 37; O n d r o u c h V., Limes, 82; O n d r o u c h V., HČ II, 1954, 243.

32. C h o t í n, poloha Disznólegelő

Spona s opornou doštičkou a trojdíelnym uzlíkom. Na poškodenom zachycovači sú dva štvorcové a jeden okrúhly otvor. Ihla sa nezachovala. Dĺžka 5,9 cm. Uložená v AÚSAV v Nitre.

Literatúra: K o l n í k T., Nové ojedinelé nálezy spôn z doby rímskej na juhozápadnom Slovensku, SlA VI-2, 1958, 381, obr. 1:4 na str. 383.

33. K r i ž o v a n y n a d D u d v á h o m (prv K e r e s t ú r)

Sponu poznáme len podľa kresby v Slovenskom múzeu v Bratislave, inv. č. 9562; dĺžka 4,3 cm.

Literatúra: E i s n e r J., Prehistorický výzkum na Slovensku a Podkarpat-ské Rusi r. 1932 a 1933, SMSS XXVII-XXVIII, 1933-1934, 183; B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 37; O n d r o u c h V., Limes, 82; E g g e r s H. J., Der römische Import, 147, 149.

34. K o s t o l n á

Zlomok hornej časti lučíka bronzovej spony s opornou doštičkou, vinutím a ihlou. Dĺžka 3,2 cm. Uložená u AÚSAV. Z nálezu prom. hist. A. V a l l á š k a.

35. L á b, poloha "U sv. Vendelína"

Bronzová spona s opornou doštičkou. Zachycovač je vyštrbený, zachoval sa na ňom jeden okrúhly otvor a časť druhého. Dĺžka 6,5 cm. Uložená v Slovenskom múzeu v Bratislave, inv. č. 7740 (tab. IV: 5).

Literatúra: O n d r o u c h V., Limes, obr. 8: 3. Pozri tiež literatúru pod čís. 38.

36. L á b

Spona podobná predošlej. Na zachycovači sú tri okrúhle otvory. Dĺžka 6,4 cm. Uložená v Slovenskom múzeu v Bratislave, inv. č. 7739 (tab. IV: 6).

Literatúra: O n d r o u c h V., Limes, obr. 8: 4. Pozri tiež literatúru pod čís. 38.

37. L á b

Spona podobná predošlým. Na zachycovači sú dva okrúhle otvory. Dĺžka 4,2 cm. Uložená v Slovenskom múzeu v Bratislave, inv. č. 7741 (tab. IV: 7).

Literatúra: O n d r o u c h V., Limes, obr. 8: 5. Pozri tiež literatúru pod čís. 38.

38. L á b

Spona podobná predošlým. Líši sa od nich len tým, že má ulomenú ihlu. Na zachycovači sú dva okrúhle otvory. Dĺžka 5,4 cm. Uložená v tom istom múzeu, inv. č. 7751 (tab. IV: 8).

Literatúra: O n d r o u c h V., Limes, obr. 8: 6. K sponám pod čís. 35 - 38: E i s n e r J., Žárové pohřebiště ze starší doby římsko provinciální v Lábu, OP V, 1926, 53 - 60; E i s n e r J., Slovensko, 209, tab. LXX: 2-5, 218; B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 33; O n d r o u c h V., Limes, 84; F i l l i p J., Československo, 304; O n d r o u c h V., HČ II, 1954, 243.

39. I ž a - Leányvár

Zlomok bronzovej spony s dvoma trojdíelnymi uzlíkmi. Dĺžka 3,9 cm. Uložená v Slovenskom múzeu v Bratislave, inv. č. 7761.

J. E i s n e r ju uvádza v Slovensku v pravěku (str. 111, tab. LXX: 7) pod lokalitou Veľký Harčáš.

Literatúra: E i s n e r J., Prehistorický výzkum na Slovensku a Podkarpatské Rusi r. 1926, SMSS XXII, 1927, 19; E i s n e r J., Archeologický výzkum na Slovensku r. 1929, Bratislava V, 1931, 358; H o r n a R., Římský nález z okolí Celemantie, Bratislava X, 1936, 433 - 435; O n d r o u c h V., Limes, 85, obr. 8: 9; E g g e r s H. J., Der römische Import, 148.

40. L u d a n i c e

Bronzová spona. Poznáme ju len podľa fotografie v práci E. B e n i n g e r a (pozri literatúru). Je uložená v Naturhistorisches Museum vo Viedni. Má opornú doštičku a trojnásobne členený uzlík.

Literatúra: B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 41, tab. 22: 230. Pozri tiež literatúru pod čís. 42.

41. L u d a n i c e

Bronzová spona; užší lučík, nôžka je o niečo širšia a ukončená gombíkom.

Literatúra: B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 41, tab. 22: 232. Pozri tiež literatúru pod čís. 42.

42. L u d a n i c e

Bronzová spona, má dva uzlíky. Poznáme ju podľa fotografie v spomenutej práci E. B e n i n g e r a (tab. 22: 231).

Literatúra (k sponám č. 40 - 42): B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 41; O n d r o u c h V., Limes, 85; F i l i p J., Československo, 304; E g g e r s H. J., Der römische Import, 148; O n d r o u c h V., HČ II, 1954, 243.

43. M a l a c k y

Bronzová spona. Má opornú doštičku a trojdielny uzlík, na zachycovači sú dva okrúhle otvory (tab. IV: 9).

Literatúra: K r a s k o v s k á Ľ., Popolnicové hroby v Malackách, AR VIII, 1956, 731, obr. na str. 692.

44. P l o š t í n - Rohačka

Neurčitý počet bližšie neopísaných silno profilovaných bronzových spôn. Majú byť v Nemzeti Múzeum v Budapešti (podľa V. O n d r o u c h a. Limes, 86). Podľa E. B e n i n g e r a (Die germanischen Bodenfunde, 49) je tam len jedna, dlhá 6,1 cm.

Literatúra: D o b i á š J., Archeologické nálezy, 88; E g g e r s H. J., Der römische Import, 148; O n d r o u c h V., HČ II, 1954, 243.

45. P ú c h o v

Lučík s opornou doštičkou a uzlíkom z bronzovej spony. Ostatné zničené ohňom, dĺžka 4,7 cm; je v múzeu v Trenčíne (tab. IV: 12).

Literatúra: E i s n e r J., Slovensko, 218; B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 46; O n d r o u c h V., Limes, 87, tab. XII: 4.

46. P ú c h o v

Bronzová spona. Je v Naturhistorisches Museum vo Viedni. Má opornú doštičku a dva uzlíky. Poznáme ju len podľa obrázku v práci E. B e n i n g e r a.

Literatúra: B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, tab. 16: 148. Pozri tiež literatúru pod čís. 47.

47. P ú c h o v

Bronzová spona, spolu s predošlou je v spomenutom múzeu vo Viedni. Má jeden uzlík (B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, tab. 16: 149).

Literatúra (k sponám pod č. 46 a 47): E i s n e r J., Slovensko, 218, 219; H o e n i n g E. - H a l a š a A. Púchovské starožitnosti, SMSS VIII, 1903, 125; O n d r o u c h V., Limes, 86; E g g e r s H. J., Der römische Import, 148.

48. S u č a n y

Bronzová spona s opornou doštičkou a jedným uzlíkom, na zachycovači sú dva okrúhle otvory, dĺžka 5,6 cm, ihla sa nezachovala (tab. IV: 10).

Literatúra: pozri pod čís. 49.

49. S u č a n y

Bronzová spona podobná predošlej. Má zvýšený zachycovač a pätku, časť ihly sa zachovala, dĺžka 5,1 cm (tab. IV: 11).

Literatúra k sponám č. 48 a 49: H r u b e c I., Výskum včasnodedinného sídliska v Sučanoch (v tlači, výjde v SLA IX, 1961).

50. Š u r a n y - Hoštácky vršok

Zlomok dolnej časti lučíka bronzovej spony s uzlíkom a časťou zachycovača; dĺžka 2,4 cm.

Literatúra: K o l n í k T., Nové ojedinelé nálezy, 382, 383, tab. VI: 2.

51. V e ľ k ý B y s t e r e c - Trniny

Bronzová spona s opornou doštičkou a schodkovite prelamovaným zachycovačom; dĺžka 8,1 cm; je zo sídliska (tab. XXIII: 2).

Literatúra: Č a p l o v i č P., Púchovské sídlisko Trniny nad Veľkým Bystercom, AR XII, 1960, 342, obr. 351; Č a p l o v i č P., Púchovské sídlisko Trniny nad Veľkým Bystercom, SLA VIII-1, 1960, 193, tab. II: 13 na str. 201.

52. V e ľ k ý Š a r i š

Podľa údajov v literatúre spona má byť v múzeu vo Veľkej. Zbierky boli prenesené do múzea v Poprade, kde sa spona nedala identifikovať.

Literatúra: B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 51; O n d r o u c h V., Limes, 89; E g g e r s H. J., Der römische Import, 149.

53-56. Z e m p l í n

Z popolnicového pohrebiska z doby rímskej v Zemplíne pochádzajú zatiaľ štyri silno profilované spony. Za láskavú informáciu a súhlas k uvedeniu ďakujem nálezcovi - dr. V. B u d i n s k é m u - K r i č k o v i.

57. Z o h o r

Bronzová spona; na zachycovači sú dva okrúhle otvory; dĺžka 5,2 cm.

Literatúra: pozri pod čís. 59.

58. Z o h o r

Spona podobná predošlej; dĺžka 4,3 cm.

Literatúra: pozri pod čís. 59.

59. Z o h o r

Bronzová spona podobná predošlej, nôžka so zachycovačom sa nezachovali.

Literatúra (k sponám 57 - 59): K r a s k o v s k á Ľ., Nové nálezy rímskych pamiatok v Zohore, AR IX, 1957, 813, 814, obr. 326: 1, 2, 3 na str. 798.

G. SPONY SO ŠIROKÝM PROFILOVANÝM LUČÍKOM A RELIÉFNÝM REBROM UPROSTRED LUČÍKA

60. Č á ě o v

Bronzová spona, opis je pri type (na str. 16), dĺžka 3,5 cm. Podľa V. Ondroucha je v Slovenskom múzeu v Bratislave, bez inv. č. (tab. V: 3).

Literatúra: Š e m m e r V., Archeologické nálezy v Čáčove, SMSS XXXIV-XXXV, 1940-41, 139, tab. IV: 5; O n d r o u c h V., Limes, 80; O n d r o u c h V., Bohaté hroby, 54 - 67, tab. XIII: 12a, 12b a obr. 16.

61. O ě k o v

Bronzová spona, dĺžka 2,6 cm (tab. V: 4).

Literatúra: K o l n í k T., Popolnicové pohrebisko v Očkove, 260, obr. 9: 4.

H. NESKORÉ SILNO PROFILOVANÉ SPONY

62. G a j a r y, poloha Stolička

Dvojdielna spona, má vyšší zachycovač, päťka je profilovaná. Poznáme ju len podľa fotografie (O n d r o u c h V., Limes, tab. XII: 15), pretože v Slovenskom múzeu v Bratislave sa ju nepodarilo identifikovať.

Literatúra: E i s n e r J., Slovensko, 219, tab. LXXI: 2; B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 33; O n d r o u c h V., Limes, 82, tab. LC.

63. K o m o ě a

Dvojdielna, výrazne členená spona s vysokým zachycovačom. Lučík je hranený a delený tenkým uzlíkom. Dĺžka 4 cm.

Literatúra: K o l n í k T., Nové ojedinelé nálezy 381, obr. 1: 6 na str. 383.

64. Z e m p l í n s k a Ľ u p a

V Nemzeti Múzeum v Budapešti má byť bronzová spona podobná spone z Gajár. Dĺžka 6 cm.

Literatúra: K o v r i g I., A császárkori fibulák, 50, tab. VI: 55.

I. SPONY S VALCOVITOU HLAVICOU A ŠIROKÝM LUČÍKOM

65. B e š e ň o v

Železná spona, hore široká, k päťke sa zužuje, dĺžka 3,4 cm, šírka lučíka 2 - 2,7 cm; uložená v AÚSAV Nitra (tab. III: 5).

66. B e š e ň o v

Železná spona, lučík je užší, po celej dĺžke rovnaký; dĺžka 3,4 cm, šírka lučíka 1,2 cm (tab. III: 4).

Oba spony sú z nepublikovaného materiálu pohrebiska v Bešeňove. Do tlače ich pripravuje T. K o l n í k.

67. K o š i c e

Bronzová spona, dĺžka 2,3 cm. Je vo Východoslovenskom múzeu v Košiciach, inv. č. IV-3749 (tab. III: 3).

Nepublikovaný nález J. P a s t o r a. Za súhlas k publikovaniu ďakujem nálezcovi.

68. Z á v o d

Železná spona podobná spone z Bešeňova pod č. 65. Poznáme ju len z fotografie v práci E. B e n i n g e r a, uvedenej nižšie pod č. 69. Je v Naturhistorisches Museum vo Viedni (tab. III: 6).

Literatúra: pozri pod čís. 69.

69. Z á v o d

Železná spona podobná predošlej. Lučík je vodorovne facetovaný. Uložená v Naturhistorisches Museum vo Viedni (tab. III: 7).

Literatúra (k sponám č. 68 a 69): B e n i n g e r E., Die Südausbreitung der Einsprossenfibel, Sudeta X, 1934, 96 - 100, obr. 14 a 15.

J. DOŠTIČKOVITÉ SPONY

70. Z e m i a n s k e P o d h r a d i e - Hradisko

Bronzová spona, jej opis je pri type (str. 17). Dĺžka 4,1 cm. Uložená v Slovenskom národnom múzeu v Martine, inv. č. 2892 (tab. V: 1).

Literatúra: E i s n e r J., Slovensko, 220, tab. LXXXI: 3; B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 47; O n d r o u c h V., Limes, 89, 90; F i l i p J., Československo, 305.

71. I ž a - Leányvár

Podľa zprávy v literatúre má byť odtiaľ jednodielna bronzová spona so zvyškami kosoštvorcového štítu.

Literatúra: E i s n e r J., Slovensko, 220; O n d r o u c h V., Limes, 85.

72. T r e n č í n - Poláková tehelňa

Opis spony je pri type (str. 18). Dĺžka 2,7 cm, šírka 2,6 cm. Je v Okresnom múzeu v Trenčíne, bez inv. č. (tab. V: 2).

Literatúra: E i s n e r J., Slovensko, 220; E i s n e r J., Prehistorický výzkum na Slovensku r. 1929, SMSS XXIV, 1930, 175; M á d l J., Nález římské kulturní jámy v cíhelně Polákově u Trenčína, OP VII - VIII, 1928 - 1929, 69; O n d r o u c h V., Limes, 88, tab. XII: 6; E g g e r s H. J., Der römische Import, 149.

K. VENDICKÁ SPONA

73. K r i ž o v a n y n a d D u d v á h o m (prv K e r e s t ú r)

Opis spony je pri type (str. 18).

Literatúra: K o l n í k T., Nové ojedinělé nálezy, 381 - 382.

L. SPONY S VYSOKÝM ZACHYCOVAČOM

74. B o l e š o v

V literatúre sa nálezisko obyčajne uvádza ako "údolie Bošáče" (O n d r o u c h V., Limes, 80).

Spona má polkruhovitú hlavicu s dvoma radmi cikcakovitej výzdoby. Lučík je uprostred zoštíhlený, zachycovač vysoký a úzky; dĺžka 3,8 cm. Uložená v Okresnom múzeu v Trenčíne, bez inv. č. (tab. V: 8).

Literatúra: B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 46; O n d r o u c h V., Limes, 80.

75. G a j a r y, Vrablicova pustatina

Lučík a zachycovač bronzovej spony. Poznáme len z literatúry.

Literatúra: O n d r o u c h V., Limes, 82, tab. XII: 13, E i s n e r J., Slovensko, 220, tab. LXXI: 10.

76. K o m á r n o

Spona má byť v Naturhistorisches Museum vo Viedni. Je to spona "podoby kolienkovitej".

Literatúra: B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 32; O n d r o u c h V., Limes, 84.

77. K r á ľ o v á

Bronzová spona s trojuholníkovite ukončeným lučíkom, hlavička má okraj zdobený oblúčkami, päťka je ukončená trojlístkom (podľa opisu v literatúre).

Literatúra: B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 31; O n d r o u c h V., Limes, 84.

78. K r á s n o - P r i r y b n í k u

Bronzová kolienkovitá spona. V tyle nemá doštičku, len koniec lučika je niekoľkonásobne plasticky členený. Zachycovač je široký a neúmerne vysoký. Dĺžka 4,3 cm. Je v AÚSAV v Nitre.

Literatúra: K o l n í k T., Nové ojedinelé nálezy, 382, 383.

79. I ž a - L e á n y v á r

Spona podobná spone z Bolešova (pod č. 74), ale bez výzdoby. Dĺžka 3,7 cm. Je v Slovenskom múzeu v Bratislave, inv. č. 7760 (tab. V: 10).

Literatúra: O n d r o u c h V., Limes, 85, obr. 9: 8.

80. I ž a - L e á n y v á r

Podobná spona ako predošlá. Pri okraji sú stopy po výzdobe z rytých bodiek. Ihla chýba, podobne ako pri predošlej. Dĺžka 4,5 cm. Uložená v Slovenskom múzeu v Bratislave, inv. č. 7757 (tab. V: 9).

Literatúra: O n d r o u c h V., Limes, 85, obr. 9: 6.

81. I ž a - L e á n y v á r

Podľa osobného oznámenia doc. B. S v o b o d u sa pri výskume areálu rímskeho tábora roku 1956 našla v druhej polohe kolienkovitá spona. Nepublikované.

82. I ž a - L e á n y v á r

Zlomok dvojdielnej bronzovej spony s vysokým zachycovačom.

Literatúra: O n d r o u c h V., Limes, 85, obr. 8: 10.

83. L e v í c e

V Hintereggerovej zbierke bola kolienkovitá spona. Bližšie údaje nepoznáme. Nevieme ani to, kde sa spomenutá zbierka toho času nachádza.

Literatúra: B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 43; O n d r o u c h V., Limes, 85; E g g e r s H. J., Der römische Import, 148.

84-86. L u d a n i c e

V Naturhistorisches Museum vo Viedni sú podľa literatúry tri bližšie neopísané kolienkovité spony.

Literatúra: B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 41; O n d r o u c h V., Limes, 85; F i l i p J., Československo, 304.

87. P ú c h o v

V Naturhistorisches Museum vo Viedni je bližšie neopísaná kolienkovitá spona.

Literatúra: H o e n i n g E. - H a l a š a A., Púchovské starožitnosti, SMSS VIII, 1903, 41; E i s n e r J., Slovensko, 218, 219; B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 46, obr. 151; O n d r o u c h V., Limes, 86.

88. S l o v e n s k é N o v é M e s t o (do r. 1918 obec tvorila časť mesta Sátoraljaujhely, Maďarsko)

Strieborná spona "s dlhým háčkom pod pätkou a s polkruhovitou hlavicoou" (podľa literatúry).

Literatúra: M. J., Az ujhelyi ezüsthibula, AE XV, 1895, 95, 96; E i s n e r J., Slovensko, 221; O n d r o u c h V., Limes, 87.

89. S t r á ž e (teraz zlúčené s obcou Krakovany)

Drobná bronzová spona s masívnym lučíkom a malou polkruhovitou doštičkou v tyle, vysoký zachycovač je poškodený; dĺžka 2,8 cm; uložená v múzeu v Piešťanoch (tab. V: 7).

Literatúra: N e u s t u p n ý J., Príspevky k době stěhování národů v Karpatiské kotlině, OP IX, 1930-35, 11 - 12.

90. S t u p a v a

Malá bronzová trúbkovitá spona so širokým vinutím a hornou tetivou. Dĺžka 3 cm. Uložená v Slovenskom múzeu v Bratislave, inv. č. 10561 (tab. V: 6).

Literatúra: O n d r o u c h V., Rímske stanice v Stupave a na Pajštúne, HS I/II, 1940/41, separát, 48, tab. XII: 1.

91. Š a r o v c e

Bronzová deformovaná spona; vysoký zachycovač, rozšírená nôžka, tenký lučík a rozvinuté vinutie. Dĺžka 3,5 cm. Z nepublikovaného materiálu doc. B. N o v o t n é h o. Za láskavú informáciu ďakujem nálezcovi.

92. V e l k ý L é g

V Šamoríne v múzeu, ktoré bolo cez vojnu zničené, bola kolienkovitá spona s peltovitou hlavicoou.

Literatúra: B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 37; O n d r o u c h V., Limes, 89.

93. Z á v o d

Zlomok železnej kolienkovitej spony tvaru Almgren 138-9.

Literatúra: B e n i n g e r E., Die Südausbreitung der Einsprossenfibel, Sudeta X, 1934, 96, 97, obr. 17.

94. Z á v o d

Zlomok železnej spony tvaru Almgren 145-6.

Literatúra: B e n i n g e r E., Die Südausbreitung, 97, obr. 16.

95. Z á v o d

Bronzová spona; lučík je hore pomerne široký a oblý, uprostred sa zužuje a končí uzlíkom. Z uzlíka pokračuje oválna nôžka, ktorá mala kedysi emailovanú (?) výzdobu. Pätku tvorí guľka. Má vysoký a široký zachycovač (tab. V: 5).

Literatúra: B e n i n g e r E., Die Südausbreitung, 98, obr. 18.

96. Z b e h y

Bronzová dvojdielna spona. Lučík pripomína silno profilované spony s opornou doštičkou, je však hranený. Nôžka je všade rovnako široká a ukončená dvojkónickou pätkou. Má vysoký a široký zachycovač. Dĺžka 4,5 cm. Je v Krajskom nitrianskom múzeu v Bojniciach, inv. č. 760; daroval ju roku 1913 K. P a s o v s k ý vtedajšiemu nitrianskemu múzeu (tab. V: 11).

97. Z e m p l í n

Bronzová spona s obdĺžnikovou doštičkou pri vinutí, lomená v tvare kolena. Pätku tvorí okrúhla platnička. Lučík je po celej dĺžke rovnako široký. Z nepublikovaného materiálu prof. V. B u d i n s k é h o - K r i č k u z pohrebiska v Zemplíne (tab. XXIII: 3).

M. SPONY SO SAMOSTRELOVOU KONŠTRUKCIOU

98. I ž a - Leányvár

Podľa oznámenia doc. B. S v o b o d u našla sa s kolienkovitou sponou čís. 81 aj železná spona so samostrelovou konštrukciou vinutia. Nepublikovaná.

99. O č k o v

Zlomok dvojdielnej bronzovej deformovanej spony so 16-závitovým vinutím a spodnou tetivou. Lučík má polkruhovitý prierez.

Literatúra: K o l n í k T., Popelníkové pohrebisko v Očkove, 262.

N. MOTÝLOVITÉ SPONY

100. S t r á ž e (obec Krakovany)

Opis spony pri type (pozri str. 20 - 21); dĺžka 4,8 cm (tab. V: 12).

Literatúra: O n d r o u c h V., Bohaté hroby, tab. 30: 1. Pozri tiež literatúru k čís. 102.

101. S t r á ž e (obec Krakovany)

Spona podobná predošlej, líši sa od nej len výzdobou (tab. V: 13).

Literatúra: O n d r o u c h V., Bohaté hroby, tab. 30: 2. Pozri tiež literatúru k čís. 102.

102. S t r á ž e (obec Krakovany)

Spona ako pod čís. 100, aká je vyobrazená v práci V. O n d r o u c h a Bohaté hroby, tab. 30: 3 (tab. V: 14).

Literatúra k sponám č. 100 a 101: O p l u š t i l A., Stražanský nález z roku 1939, hrob č. II, Zprávy piešťanskej muzeálnej spoločnosti, vydanie č. 11 (separát bez dáta vydania a číslovania strán); k sponám č. 100 - 102. O n d r o u c h V., Bohaté hroby, 116, 117.

O. SPONY S PODVIAZANOU NÔŽKOU

103. Č a c h t i c e

Podľa zprávy v literatúre bola v Ethelyho zbierke bronzová spona tvaru Alm-gren VI/I. O osude tejto zbierky nepodarilo sa získať žiadne zprávy.

Literatúra: B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 34; O n d r o u c h V., Limes, 80; F i l l i p J., Československo, 304.

104. I ž a

Podľa I. K o v r i g o v e j má byť v Nemzeti Múzeum v Budapešti strieborná spona s podviazanou nôžkou, nájdená v Iži. V archíve AÚSAV je záznam, kde sa uvádza aj inv. č. 1883/66.

Literatúra: K o v r i g I., A császárkori fibulák.

105. K e c h n e c

Ihla tejto spony sa nezachovala, vinutie štvornásobné, na lučíku sú tri pozdĺžne rebrá, prostredné je priečne presekávané; nôžka sa pri päťke zužuje; dĺžka 5,1 cm (tab. XXIII: 5).

Literatúra: L a m i o v á - S c h m i e d l o v á M., Halštatské a rímske nálezy z Kechneca III (v tlači, AR XIII-3, 1961).

106. K e ž m a r o k

Na vrchu Jeruzalem sa roku 1895 našlo vinutie z bronzovej spony, snáď s podviazanou nôžkou. Je uložené v múzeu v Kežmarku, inv. č. 1987 (tab. XXIV: 6).

107. K l á š t o r p o d Z n i e v o m

Bronzová spona bez vinutia a ihly. Zodpovedá typu. Je v Slovenskom národnom múzeu v Martine, inv. č. 2887.

Literatúra: E i s n e r J., Slovensko, 219; B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 45; O n d r o u c h V., Limes, 82; D o b i á š J., Archeologické nálezy, 88; E g g e r s H. J., Der römische Import, 147; O n d r o u c h V., Bohaté hroby, 91.

108. K o š i c e - o k o l i e

Bronzová spona tvaru Almgren VI/1, má byť vo Východoslovenskom múzeu v Košiciach, nepodarilo sa nám ju však identifikovať.

Literatúra: B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 50; O n d r o u c h V., Limes, 84; O n d r o u c h V., HČ II, 1954, 243; E g g e r s H. J., Der römische Import, 147.

109. O b o r í n

Zo zberu dr. J. V í z d a l a, ktorému ďakujem za informáciu, pochádza bronzová spona s podviazanou nôžkou. Časť vinutia a ihla sa nezachovali (tab. XXIII: 4).

110. O č k o v

Podľa údajov v literatúre našli sa v Očkove železné a bronzové spony s podviazanou nôžkou; J. E i s n e r (Slovensko v pravěku) už roku 1933 píše, že sú nezvestné (tab. VI: 1).

Literatúra: K r i e g l e r K., Funde aus dem Waagtal, Sudeta V, 1929, 132, obr. 24 - 26 (podľa toho aj náš obrázok); L o u b a l A., Nová data o římsko-provinciálním pohřebišti v Očkově, PA XXXIX, 1933, 74, 75; E i s n e r J., Slovensko, 219; B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 34; O n d r o u c h V., Limes, 86; E g g e r s H. J., Der römische Import, 148; K o l n í k T., Popolnicové pohrebisko v Očkove, 235.

111. P r e š o v

Bronzová spona zlomená nad podviazaním; lučík sa našiel vsunutý do zachycovača; zdobená vpichmi a drobnými ryhami (tab. VI: 2).

Z nepublikovaného materiálu prof. V. B u d i n s k é h o - K r i č k u. Za láskavú informáciu o tejto i nasledujúcich dvoch sponách ďakujem nálezcovi.

112. P r e š o v

Lučík a nôžka bronzovej spony. Povrch zdobený podobne ako na predošlej (tab. VI: 3).

Z nepublikovaného materiálu ako čís. 111.

113. P r e š o v

Strechovite hranený lučík, rovná, pri päťke rozšírená a rovno zrezaná nôžka a trojnásobné podviazanie bronzovej spony; ostatné časti sa nezachovali (tab. XXIII: 8).

Z nepublikovaného materiálu ako čís. 111.

114. S e l c e

Neobyčajne veľká bronzová spona, štvornásobne podviazaná, z toho dvakrát je podviazanie imitované navlečenými drôťmi, ako sa to robí na ozdobných exemplároch; dĺžka 9,1 cm (tab. VI: 4).

Literatúra: B á r t a J., Jaskyne Netopierska a Kaplnka v Nízkych Tatrách, SLA III, 1955, 290, tab. IV: 1; B a l a š a G., Praveké osídlenie stredného Slovenska, Martin 1960, 74.

115. S e ň a

Bronzová spona s lučíkom obdĺžnikového prierezu, štvornásobné vinutie, devätnásobné podviazanie, dĺžka 5,4 cm (tab. XXIII: 6).

116. S e ň a

Deformovaná bronzová spona s poškodeným zachycovačom. Lučík má trojuholníkový prierez. Štvornásobné vinutie je deformované, silne patinovaná, dĺžka 4,7 cm (tab. XXIII: 7).

Spony pod č. 115 a 116 našli sa pri výskume sídliska z mladšej doby rímskej na lokalite Seňa III - hliník.

117. S t u p a v a

Bronzová spona, šestnásobne podviazaná, dĺžka 5,5 cm. Uložená v Slovenskom múzeu v Bratislave, inv. č. 10868 (tab. VI: 5).

Literatúra: O n d r o u c h V., Rímske stanice v Stupave a na Pajštúne, HS III/IV, 1945-1946, 87, 88, obr. VII; O n d r o u c h V., Bohaté hroby, 92.

118. Š a r o v c e

Bronzová spona z nepublikovaného materiálu doc. B. N o v o t n é h o; za informácie ďakujem nálezcovi (tab. VI: 6).

119. Š a r o v c e

Bronzová spona podobná predošlej; tiež nepublikovaná.

120. T r e n č í n

V múzeu vo Veľkej mali byť bronzová spona tvaru Almgren VI. Bližšie údaje nepoznáme. Nepodarilo sa ju v múzeu v Poprade, kam boli zbierky prevezené, identifikovať.

Literatúra: O n d r o u c h V., Limes, 88.

121. V e Ľ k á L o m n i c a, poloha Kaulicher Burberich

Nález z roku 1901. Je v múzeu v Kežmarku, inv. č. 2035. Zodpovedá typu, dĺžka 6,3 cm (tab. XXIV: 5).

Literatúra: L i p t á k J., Bilder aus der Zipser Vergangenheit. Urgeschichte und Besiedlung der Zips, Kezmark 1935, 63, obr. na tab. XIV; B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 48; O n d r o u c h V., Limes, 89.

O₁. ŽELEZNÉ SPONY S PODVIAZANOU NÔŽKOU

122. D e v í n

Lučík a zlomok zachycovača, hrdzou deformované.

Literatúra: E i s n e r J., Výzkum na hradě Děvín v letech 1933 - 1937, HS I/II, 1940/41, 120, tab. V: 8.

123. K r a s ň a n y

Železná jednodielna spona s náznakmi podviazania, dĺžka 6,3 cm (tab. VI: 8).

Literatúra: B u d a v á r y V., Staroslovenské mohyly v Krasňanoch pri Vavríne, SMSS XXXII-XXXIII, 1938-1939, separát, 12; O n d r o u c h V., Limes, 84; V. B. (B u d a v á r y V.), Staroslovenské mohyly v Krasňanoch, ČMSS XXV, 1933, 51.

124. L e v i c e - Alsórétek

Železná spona s hraneným lučíkom a samostrelovou konštrukciou vinutia.

Literatúra: B u d i n s k ý - K r i č k a V., Predhistorické a rannodejinné nálezy v Leviciach, AR II, 1950, 153.

125. O č k o v

Lučík hrdzou zničenej želežnej spony. Uložený v AÚSAV.

Literatúra: K o l n í k T., Popolnicové pohrebisko v Očkove, obr. 4: 5.

126. O č k o v

Podobný lučík spony ako pod čís. 125.

Literatúra: K o l n í k T., Popolnicové pohrebisko v Očkove, obr. 4:9.

127. O č k o v

Spona s pôvodne hraneným lučíkom a obdĺžnikovou nôžkou. Má štvorzávitové vinutie s hornou tetivou. Dĺžka 6,2 cm. Uložená v AÚSAV v Nitre.

Literatúra: K o l n í k T., Popolnicové pohrebisko v Očkove, obr. 10: 2.

128. O č k o v

Lučík a nôžka podobnej spony ako predošlá. Lučík je obtočený tenkým drôtom, čím vzbudzuje dojem tordovania. Na nôžke sú stopy metopovitej výzdoby. Dĺžka 4,5 cm; uložené v AÚSAV (tab. VI: 11).

Literatúra: K o l n í k T., Popolnicové pohrebisko v Očkove, obr. 9: 13.

129. O č k o v

Spona s lučíkom kosodĺžnikového prierezu. Nôžka ako na predošlej spony. Dĺžka 6,4 cm. Uložené v AÚSAV.

Literatúra: K o l n í k T., Popolnicové pohrebisko v Očkove, obr. 10: 1.

130. O č k o v

Hrdzou deformovaný lučík. Dĺžka 5,7 cm. Uložené v AÚSAV.

Literatúra: K o l n í k T., Popolnicové pohrebisko v Očkove, obr. 9: 11.

131. O č k o v

Lučík ako predošlý. Dĺžka 5,2 cm. Uložené v AÚSAV.

Literatúra: K o l n í k T., Popolnicové pohrebisko v Očkove, obr. 4: 13.

132. O č k o v

Zlomok, asi variant spony s podviazanou nôžkou. Dĺžka 5,4 cm. Uložené v AÚSAV.

Literatúra: K o l n í k T., Popolnicové pohrebisko v Očkove, obr. 4: 8.

133. O č k o v

Jednodielna spona, zodpovedá typu, dĺžka 6 cm, uložené v AÚSAV (tab. VI: 12).

Literatúra: K o l n í k T., Popolnicové pohrebisko v Očkove, obr. 9: 9.

134. O č k o v

Zlomok spony. Dĺžka 5 cm. Uložený v AÚSAV.

Literatúra: K o l n í k T., Popolnicové pohrebisko v Očkove, obr. 9: 14.

135. O n d r o c h o v

Lučík a zachycovač spony s podviazanou nôžkou, silne zhrdzavené; dĺžka 9,2 cm (tab. VI: 9). Z nepublikovaného materiálu z výskumu prom. hist. D. B i a l e - k o v e j na sídlisku v Ondrochove.

136. P r e š o v

Lučík a zachycovač spony. Dĺžka 6,3 cm. Z nepublikovaného materiálu prof. V. B ů d i n s k é h o - K r i č k u.

137-139. P ú c h o v

Tri bližšie neopísané železné spony majú byť v Naturhistorisches Museum vo Viedni.

Literatúra: O n d r o u c h V., Limes, 86.

140. S e l c e - jaskyňa Kaplnka

Lučík a zachycovač, hodne deformované hrdzou; dĺžka 7,2 cm (tab. VI: 10).

Literatúra: B á r t a J., Jaskyňa Netopierska a Kaplnka v Nízkych Tatrách, SLA III, 1955, 290, tab. IV: 5; B a l a š a G., Praveké osídlenie stredného Slovenska, Martin 1960, 74.

O₂. DERIVÁTY SPŇN S PODVIAZANOU NŇŽKOU

141. A b r a h á m

Tvar spony ako u spŇn s podviazanou nôžkou. Miesto podviazania sú ryté ryhy. Na päťke je členená gombíkovitá ozdoba. Dĺžka 6,1 cm. Uložená v Slovenskom národnom múzeu v Martine, inv. č. 5933 (tab. VII: 1).

Literatúra: B u d a v á r y V., Praveké nálezy z Abraháma pri Seredi v Slovenskom národnom múzeu. Sbíerka K. Godoviča, ČMSS XXIX, 1938, č. 3 - 4, 7 - 14.

142. B r a t i s l a v a - Hajtova tehelňa

Sponu poznáme len podľa kresby v katalógu Slovenského múzea v Bratislave, inv. č. 9348; zdá sa, že je podobná predošlej, dĺžka 4,3 cm (tab. VII: 2).

Literatúra: E i s n e r J., Prehistorický výzkum na Slovensku a Podkarpat-ské Rusi r. 1936, SMSS XXXI, 1937, 105; O n d r o u c h V., Limes, 80.

143. B r a t i s l a v a - Malinovského ulica

Spona, ktorej lučík je pri viacnásobnom vinutí a na rozhraní s nôžkou zdobený ryhami. Päťka je porušená. Dĺžka 5 cm.

Literatúra: pozri pod. čís. 144.

144. B r a t i s l a v a - Malinovského ulica

Lučík pravdepodobne z podobnej spony ako je predošlá. Dĺžka 2,5 cm.

Literatúra (k sponám pod č. 143 a 144): K r a s k o v s k á Ľ., Nález žiarových hrobov v Bratislave, AR VII, 1955, 486-7, obr. 369 na str. 810.

145. D l h á n a d V á h o m

Bronzová spona zo žiarového pohrebiska. Pozdĺžne hranený lučík, na rozhraní s nôžkou, zdobený ryhami nahradzujúcimi vinutie. Päťka je gombíkovitá; dĺžka 5,5 cm (tab. XXIV: 1).

Literatúra: pozri pod čís. 148.

146. D l h á n a d V á h o m

Spona z bronzového plechu, podobná predošlej, dĺžka 5,5 cm (tab. XXIV: 2).
Literatúra: pozri pod čís. 148.

147. D l h á n a d V á h o m

Spona podobná predošlej, vinutie má deformované. Na rozdiel od predošlých je liata, lučík po celej dĺžke rovnako široký, dĺžka 5,8 cm (tab. XXIV: 3).
Literatúra: pozri pod čís. 148.

148. D l h á n a d V á h o m

Spona podobná predošlým, je z nich najväčšia. Prierez lučíka je štvorcový, dĺžka 6,9 cm (tab. XXIV: 4).

Literatúra k sponám č. 145 - 148: O n d r o u c h V., Bohaté hroby, 91.

149. D o l n é L o v č i c e

Podobná spona ako pod č. 141, na päťke sú miesto gombíka ryté ryhy. Podľa obrázku v práci E. B e n i n g e r a (pozri literatúru), taž. 18: 185 (tab. VII: 3).

Literatúra: B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 102; O n d r o u c h V., Limes, 82.

150. D o l n é L o v č i c e

Spona podobná predošlej; zdá sa, že mala hranený lučík (tab. VII: 4).

Literatúra: B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, tab. 18: 186.

151. D o l n é L o v č i c e

Liata bronzová spona, zdobená na lučíku zvislou vlnovkou. Nôžka poškodená (tab. VII: 8).

Literatúra: B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, tab. 18: 187.

152. D o l n é L o v č i c e

Spona podobná predošlej (tab. VII: 9).

Literatúra: B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, tab. 18: 188.

153. D o l n é L o v č i c e

Poškodená spona podobného tvaru ako predošlá (tab. VII: 10).

Literatúra: B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, tab. 18: 189.

154. D o l n é L o v č i c e

Lučík podobnej spony, striedajú sa na ňom vodorovné ryté ryhy s vrážanými krúžkami (tab. VII: 11).

Literatúra: B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, tab. 18: 190.

155. H o r n é L e f a n t o v c e

Spona ako pod č. 141. Dĺžka 6,4 cm. Uložená v Krajskom nitrianskom múzeu v Bojniciach, inv. č. 997 (tab. VII: 5).

Literatúra: B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 40; O n d r o u c h V., Limes, 82; O n d r o u c h V., Bohaté hroby, 91.

156. I v a n k a p r i D u n a j i

Spona s lučíkom a vinutím ako na spone pod č. 151. Nôžka je zdobená vodorovnými ryhami, ktoré sa striedajú s drobnými výrezmi z oboch strán, dĺžka 6 cm. Je v Slovenskom múzeu v Bratislave, inv. č. 10174 (tab. VII: 12).

Literatúra: B r o u č e k F., Pohrebisko z doby rímskych provincií v Ivánke pri Dunaji, SMSS XXXII-XXXIII, 1938 - 1939, 147, tab. II, obr. 12; O n d r o u c h V., Limes, 82; O n d r o u c h V., Bohaté hroby, 91.

157. K o m á r n o

V Naturhistorisches Museum vo Viedni má byť "germánška" bronzová spona z doby okolo roku 300, dĺžka 5,1 cm (tab. VII: 13).

Literatúra: B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 32, tab. 22: 220; O n d r o u c h V., Limes, 84.

158. L á b

Bronzová spona so silno prehnutým drôteným lučíkom. Poznáme ju len podľa kresby v katalógu Slovenského múzea v Bratislave, inv. č. 7451. Zdá sa, že lučík bol hranený a nôžku zdobili ryté ryhy. Nôžka bola hrotitá. Dĺžka 4,8 cm.

Literatúra: E i s n e r J., Slovensko, 210 a 219, tab. LXX: 10; O n d r o u c h V., Limes, 84; O n d r o u c h V., Bohaté hroby, 91.

159. L e v i c e

Spona tvaru Almgren VI/2. Má byť v Hintereggerovej zbierke (zbierka je ne-zvestná).

Literatúra: B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 43; O n d r o u c h V., Limes, 85; E g g e r s H. J., Der römische Import, 148.

160. M o j t í n

Podľa zprávy v literatúre je odtiaľ lučík spony typu Almgren VI/2. Nález K. A n d e l a.

Literatúra: E i s n e r J., Prehistorický výzkum na Slovensku a Podkarpat-ské Rusi roku 1932 a 1933, SMSS XXVII-XXVIII, 1933 - 1934, 184; E i s n e r J., Archeologický výzkum podniknutý vlastivědným museem slovenským v Bratislavě v roce 1934, Bratislava VIII, 1943, 434; O n d r o u c h V., Limes, 85; O n d r o u c h V., Bohaté hroby, 91.

161. O č k o v

Jednodielna bronzová spona s nôžkou vybiehajúcou do hrotu. Zachycovač je žliabkovaný. Lučík bol zdobený jemnými priečnymi ryhami. Mierne deformovaná, dĺžka 5,8 cm; uložená v AÚSAV (tab. VII: 14).

Literatúra: K o l n í k T., Popolnicové pohrebisko v Očkove, 260, obr. 9: 5.

162. O č k o v

Spona podobná predošlej. Lučík je zdobený zvislým radom vetvičkovitej vý-zdoby, dĺžka 5 cm, uložená v AÚSAV (tab. VIII: 11).

Literatúra: K o l n í k T., Popolnicové pohrebisko v Očkove, obr. 9: 8.

163. O č k o v

Spona podobná obidvom predošlým. Na lučíku sú v súmerných vzdialenostiach dvojice priečných rýh. Na hranenej nôžke je metopovitá výzdoba; dĺžka 5,6 cm, uložená v AÚSAV (tab. VIII: 9).

Literatúra: K o l n í k T., Popolnicové pohrebisko v Očkove, obr. 9: 12.

164. O č k o v

Spona, ktorá sa líši od predošlých len tým, že sa jej nôžka nezbieha do hrotu, ale je všade rovnako široká; dĺžka 5,2 cm; uložená v AÚSAV (tab. VIII: 10).

Literatúra: K o l n í k T., Popolnicové pohrebisko v Očkove, 243, 244, obr. 4: 14.

165. O č k o v

Spona ako pod č. 161. Stopy po cikcakovej výzdobe, ktorá je pozdĺž osi spony; dĺžka 6,2 cm; uložená v AÚSAV (tab. VII: 15).

Literatúra: K o l n í k T., Popolnicové pohrebisko v Očkove, obr. 9: 12.

166. O č k o v

Zlomok spony s dlhou úzkou nôžkou.

Literatúra: K o l n í k T., Popolnicové pohrebisko v Očkove, 260.

167. P a t i n c e, prv P a t h (obec M a r c e l o v á)

V Nemzeti Múzeum v Budapešti má byť odtiaľto strieborná liata spona.

Literatúra: B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 41. O n d r o u c h V., Limes, 86; O n d r o u c h V., Bohaté hroby, 91; E g g e r s H. J., Der römische Import, 148.

168. S á s o v á

Spona, ktorá má na lučíku vkolokované ozdoby tvaru písmena S, nôžka je hranená (tab. VIII: 8).

Literatúra: O n d r o u c h V., Príspevek k osídlení Nízkých Tater a Malé Fatry v dobe predslovanskej, Bratislava IX, 1935, 537, obr. 2: 1; E i s n e r J., Slovensko, 219; B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 43; O n d r o u c h V., Limes, 87; O n d r o u c h V., Bohaté hroby, 92; B a l a š a G., Praveké osídlenie stredného Slovenska, Martin 1960, 74.

169. S e l c e

Strieborná spona s hranenou, metopovite zdobenou nôžkou. Dĺžka 9,2 cm. Je v Slovenskom múzeu v Bratislave, inv. č. 9139 (tab. VIII: 1).

Literatúra: B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 43; O n d r o u c h V., Príspevek k osídlení Nízkých Tater, 537, obr. 2: 2; O n d r o u c h V., Limes, 87; obr. 9: 7; O n d r o u c h V., Bohaté hroby, 92; B a l a š a G., Praveké osídlenie stredného Slovenska, Martin 1960, 74.

170. S e ň a

Na sídlisku Seňa III našla sa plechová spona - lučík a zvyšok vinutia; nie je zdobená, dĺžka 4 cm (tab. XXIII: 9). Z nepublikovaného materiálu z výskumu 1959 (M. L a m i o v á - S c h m i e d l o v á).

171. S t r á ž e (teraz zlúčené s obcou K r a k o v a n y)

Spona zo zberu; hladký lučík, nôžka hrotitá, dĺžka 5 cm (tab. VII: 6).

Literatúra: O n d r o u c h V., Limes, tab. XII: 7; O n d r o u c h V., Bohaté hroby, 91, tab. 17: 1.

172. S t r á ž e (obec K r a k o v a n y)

Strieborná spona z hrobu č. 1. Lučík je facetovaný v smere osi. Nôžka je ukončená gombíkom. Dĺžka 4,8 cm. Je uložená v múzeu v Piešťanoch, inventár. čís. 262.

Literatúra: N e u s t u p n ý J., Pistyan zur Zeit der Römerherrschaft an der Donau, Mitteilungen der Museumgesellschaft, Piešťany, Ausgabe Nr. 5 (separát bez dáta, 1930), E i s n e r J., Slovensko, 220; O n d r o u c h V., Limes, 88; B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 54; F i l i p J., Československo, 306, 307; O n d r o u c h V., Bohaté hroby, 86; tab. XVII: 3; O n d r o u c h V., Bohaté hroby z doby rímskej na Slovensku, Naša veda II, 1955, 218.

173. Š a r o v c e

Nezdobená spona s gombíkovitou pätkou. Z nepublikovaného materiálu doc. B. N o v o t n é h o; dĺžka 5,2 cm; uložená v AÚSAV (tab. VII: 7).

174. Š a r o v c e

Značne deformovaná spona podobná predošlej, tiež z materiálu doc. B. N o v o t n é h o. Uložená v AÚSAV.

175. Š ú r o v c e - poloha Šic

Spona podobná predlošlým; dĺžka 6 cm.

Literatúra: K o l n í k T., Nové ojedinelé nálezy, 382-3.

176. S t u p a v a

Bronzová spona; lučík zdobený dvoma pozdĺžnymi radmi drobných vpichov. Pri nôžke sú vodorovné ryhy. Dĺžka 4,7 cm. Uložená v Slovenskom múzeu v Bratislave, inv. č. 10 560.

Literatúra: O n d r o u c h V., Rímska stanica v Stupave, separát z HS I/II, 1940/41. 48, tab. XII:3, obr. 11.

177. V e s e l é - Dielce

Nezdobená spona s hrotitou nôžkou. Dĺžka 5 cm.

Literatúra: K o l n í k T., Nové ojedinelé nálezy, 383, 384.

178. Z e m i a n s k e P o d h r a d i e - Hradisko

Lučík a nôžka podobnej spony ako predošlá. Dĺžka 3,9 cm. Uložené v Slovenskom národnom múzeu v Martine, inv. č. 2893.*

O₃. OZDOBNÉ EXEMPLÁRE DERIVÁTOV SPONY S PODVIAZANOU NÔŽKOU

179. D e v í n s k e J a z e r o

Spona, ktorej lučík je podobný ako na sponách s podviazanou nôžkou. Pri prechode k nôžke, tesne nad vinutím sú pripojené ozdobné drôty - pseudofiligrán, hore sú dva, dole jeden. Nôžka je hladká, zbieha do hrotu a je ukončená gombíkovitou pätkou. Dĺžka 6,4 cm. Uložená v Slovenskom múzeu v Bratislave, inv. č. 7541 (tab. VII: 19).

Literatúra: E i s n e r J., Archeologický výskum na Slovensku roku 1929, Bratislava V, 1931, 358; E i s n e r J., Slovensko, 219, tab. LXX: 9; B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 35; O n d r o u c h V., Limes, 82, obr. 9: 1; O n d r o u c h V., Bohaté hroby, 91.

180. O č k o v

Spona podobná predošlej. Nôžka sa rozširuje a potom zase náhle zahrocuje. Ozdobné drôty: jeden pri vinutí, tri na rozhraní nôžky a lučíka; dĺžka 6,6 cm, uložená v AÚSAV (tab. VII: 16).

Literatúra: K o l n í k T., Popolnicové pohrebisko v Očkove, 262, obr. 9: 1.

181. S t r á ž e (teraz zlúčené s obcou K r a k o v a n y)

Spona z nrobu 1, podobná spone pod č. 179, ale na rozhraní lučíka a nôžky má miesto natočeného drôtu rytú výzdobu. Pätku tvorí gombík. Dĺžka 5 cm. Je v piešťanskom múzeu, inv. č. 261.

Literatúra: N e u s t u p n ý J., Pistyan zur Zeit der Römerherrschaft an der Donau, Mitteilungen der Museumgesellschaft, Piešťany, Ausgabe Nr. 5 (separát bez dáta; 1930 ?); O n d r o u c h V., Limes, 88, tab. XII: 8; B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 54; B u d i n s k ý - K r i č k a V., Výtvar-

ný prejav slovenského praveku, Turč. Sv. Martin 1942, 36; F i l i p J., Československo, 306, 307; O n d r o u c h V., Bohaté hroby, 86, tab. 17: 4a, b.

182. M a l é T r n i e (prv T r l i n o k)

Stratený zlomok striebornej spony. Poznáme ho len podľa obrázku (E i s n e r J., Slovensko, obr. 20: 4). Zachoval sa lučík a časť nôžky.

Literatúra: M e i s s e l F., Terlingi ezüstfibula, AÉ XIII, 1893, 381; D o b i á š J., Archeologické nálezy, 88; E i s n e r J., Slovensko, 220, obr. 20: 4; B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 34; O n d r o u c h V., Limes, 89; O n d r o u c h V., Bohaté hroby, 91.

183. V e s e l é

Spona podobná predošlej. Lučík je pozdĺžne facetovaný. Je sedemnásobne podviazaná. Pri vinutí sú dva a okolo podviazania tiež po dva ozdobné drôty. Dĺžka 7,9 cm. Uložená v Slovenskom múzeu v Bratislave, inv. č. 11585 (tab. VII: 20).

Literatúra: O n d r o u c h V., HČ II, 1954, 243.

O₄. SPONY SO SAMOSTRELOVOU KONŠTRUKCIOU VINUTIA A NAZNAČENÍM PODVIAZANIA NŮŽKY

184. S t r á ž e (teraz zlúčené s obcou K r a k o v a n y)

Zlatá spona, ktorej lučík je ako u predchádzajúcich; nad vinutím je zdobený členenou ozdobou. Má široké vinutie, nôžku ako spona z Očkova - č. 180, dĺžka 6 cm (tab. VII: 17). Lučík je zdobený filigránom a granuláciou.

Literatúra: O n d r o u c h V., Limes, tab. XII: 12; O n d r o u c h V., Bohaté hroby, tab. 17: 6a, b a tab. E.

185. S t r á ž e (obec K r a k o v a n y)

Spona podobná predošlej, bez výzdoby, zo striebra. Dĺžka 5,5 cm. Uložená je v múzeu v Piešťanoch, inv. č. 261 (tab. VII: 18).

Literatúra: O n d r o u c h V., Limes, tab. XII: 16; O n d r o u c h V., Bohaté hroby, tab. 17: 5a, b.

186. S t r á ž e (obec K r a k o v a n y)

Spona ako predošlá. Nad vinutím je usadenina so stopami tkaniny. Uložená v múzeu v Piešťanoch, inv. č. 260.

Literatúra: O n d r o u c h V., Bohaté hroby, tab. 17: 8.

187. S t r á ž e (obec K r a k o v a n y)

Spona ako predošlá, pochádza z hrobu 1. Vinutie sa však nezachovalo. Dĺžka 5,7 cm.

Literatúra: O n d r o u c h V., Bohaté hroby, tab. 17: 7.

188. S t r á ž e (obec K r a k o v a n y)

Spona z hrobu 2. Ako predošlá, má však nezvykle dlhý zachycovač. Dĺžka 5 cm.

Literatúra: O n d r o u c h V., Bohaté hroby, tab. 29: 1.

189. S t r á ž e (obec K r a k o v a n y)

Taká istá spona ako predošlá.

Literatúra: O n d r o u c h V., Bohaté hroby, tab. 29: 2.

190-192. S t r á ž e (obec K r a k o v a n y)

Tri rovnaké spony, líšiace sa od predošlých len tým, že majú kratší zachycovač, nezdobenú nôžku a dvojnásobne členenú pätku, kým u predošlých bola členená trojnásobne.

Literatúra: O n d r o u c h V., Bohaté hroby, tab. 29: 3-5.

193. S t r á ž e (obec K r a k o v a n y)

Spona ako predošlé, ale má dlhšie vinutie a na lučíku sú štyri rady pseudo-filigranu (na nozke dva a dva na lučíku); dĺžka 6 cm.

Literatúra: O n d r o u c h V., Bohaté hroby, tab. 29: 6.

194. S t r á ž e (obec K r a k o v a n y)

Spona dlhšia a užšia ako pod č. 190 - 192, ale tvarove je s nimi zhodná. Dĺžka 6,4 cm.

Literatúra: O n d r o u c h V., Bohaté hroby, tab. 29: 7.

195. S t r á ž e (obec K r a k o v a n y)

Podobná spona ako č. 190, ale k päťke je pripojená ešte trojnásobne členená ozdoba. Dĺžka 6,4 cm.

Literatúra: O n d r o u c h V., Bohaté hroby, tab. 29: 8.

196. S t r á ž e (obec K r a k o v a n y)

Spona ako predošlá, ale má dvojsové vinutie. Dĺžka 5,9 cm.

Literatúra: O n d r o u c h V., Bohaté hroby, tab. 29: 9.

197. O s t r o v a n y

Podobná strieborná spona ako č. 184. Filigrán má len medzi radmi ozdobného drôtu (tab. IX: 5).

Literatúra: pozri pod čís. 198.

198. O s t r o v a n y

Strieborná spona podobná predošlej; vinutie sa nezachovalo (tab. IX: 4).

Literatúra k sponám-č. 197 a 198: R e i n a c h S., A herpályi paizsdudor, AÉ XIV, 1894, 395 - 404; P u l s z k y F., Magyarország archaeológiája II, Budapest 1897, 11 - 19. Ostatná literatúra je uvedená pri sponách z Ostrovian, skupina R. Pozri tiež pozn. 46.

O₅. NESKORÉ SPONY - DERIVÁTY SPONY S PODVIAZANOU NÔŽKOU

199. K š i n n á

Strieborná pozlátená spona s bohatou výzdobou. Lučík je riešený ako na predošlých. Má tri pripojené drôty. Nôžka je hore širšia, na bokoch vykrojená a dole zúžená do hrotu, na ktorý je privevnená guľkovitá ozdôbka. Je v Slovenskom národnom múzeu v Martine, bez inv. č., dĺžka 9,7 cm (tab. VIII: 2).

Literatúra: pozri pod čís. 200.

200. K š i n n á

Strieborná pozlátená spona podobná predošlej, je napoly zlomená.

Literatúra (k sponám pod č. 199 a 200): E i s n e r J., Germanische Silberfibeln des 5. Jahrhunderts aus der Slowakei, Germania XXII, 1938; B u d i n s k ý - K r i č k a V., Výtvarný prejav, 36; O n d r o u c h V., Limes, 84.

201. S e l c e

Spona podobná predošlej, len vykrojenie na nôžke je menšie; strechovite hranená, výzdoba na rozhraní nôžky a zachycovača napodobňuje podviazanie (tab. VIII: 3).

Literatúra: B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 43; O n d r o u c h V., Limes, 87, obr. 9: 5, O n d r o u c h V., Příspěvek k osídlení Nizkých Tater, 537, obr. 2: 3; O n d r o u c h V., Bohaté hroby, 92.

P. RAMIENKOVÉ - CIBULKOVITÉ SPONY

202. Ž i t a v o e (prv Ď a r m o t y n a d Ž i t a v o u)

Bronzová spona bez ihly. Lučík je hranený. Výzdobu nôžky tvoria dve skupiny vodorovných rýh. Zachycovač sa k päťke sploštuje. Dĺžka 5 cm. Je v Krajskom nitrrianskom múzeu v Bojniciach, inv. č. 115; nepublikovaná, daroval ju roku 1879 L. K u b i n y i (tab. VIII: 6).

203. D e v í n

Zlomok (rameno) podobnej spony; podľa katalógu Slovenského múzea v Bratislave inv. č. 9535. Z výskumu rímskej stanice.

204. H u r b a n o v o

Lučík a nôžka so štrbinovitou západkou. Nôžka je rozdelená na dve polovice, na ktorých sa strieďajú ryté krúžky s výsekmi. Lučík je hranený, stredná plocha zdobená šikmými ryhami. Dĺžka 7,2 cm. Uložená v AÚSAV.

Literatúra: K o l n í k T., Nové ojedinelé nálezy, 380, 381, obr. na str. 383.

205. I ž a

Bronzová spona. Ramená sú plasticky členené. Cibulky sú oblé, lučík hranený. Nôžka má uprostred pás vetvičkovitej výzdoby, boky sú vyrezávané. Je v Slovenskom národnom múzeu v Martine, inv. č. 8587; dĺžka 6,7 cm (tab. VIII: 5). Nepublikovaná.

206. K l á š t o r p o d Z n i e v o m

Ramienka spony sa nezachovali. Dĺžka 6,3 cm. Je v Slovenskom národnom múzeu v Martine, inv. č. 2886. Nôžka má po troch zárezoch na oboch stranách. Nepoznáme o nej zpravu v literatúre.

207, 208. K o m á r n o

V Naturhistorisches Museum vo Viedni majú byť dve spony z Komárna. Vieme o nich len toľko, že sú "cibuľkovité".

Literatúra: B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 32; O n d r o u c h V., Limes, 84.

209. I ž a - Leányvár

Spona podľa V. O n d r o u c h a (pozri literatúru) je s hraneným lučíkom a plochými, oblými cibulkami. Na nôžke je ryha. Pozdĺž osi a vedľa nej sú drobné, ryté špirálky. Dĺžka 8,5 cm; miesto uloženia neznáme (tab. VIII: 7).

Literatúra: O n d r o u c h V., Limes, 85, obr. 9: 9.

210, 211. K o m á r n o

Podľa I. K o v r i g o v e j sú v Nemzeti Múzeum v Budapešti dve ramienkové - cibuľkovité spony z Komárna. Jedna je dlhá 9,3 cm, druhá 9 cm (tab. VIII: 4).

Literatúra: K o v r i g I., A császárkori fibulák, 80, tab. XVIII: 188.

212. L e v i c e

Spona uvedeného typu má byť v Hintereggerovej zbierke (zbierka je nezvestná). Bližšie údaje nepoznáme.

Literatúra: B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 43; O n d r o u c h V., Limes, 85; E g g e r s H. J., Der römische Import, 148.

213. L i p t o v s k ý J á n

V múzeu vo Veľkej mali byť spona tohto typu, ale dnes sa už (v múzeu v Poprade) nedá identifikovať.

Literatúra: B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 49; O n d r o u c h V., Limes, 85; E g g e r s H. J., Der römische Import, 148.

214. L i p t o v s k ý M i k u l á š

Spona tohto typu má byť v Naturhistorisches Museum vo Viedni.

Literatúra: E g g e r s H. J., Der römische Import, 148, mylne píše, že dve takéto spony sú z Liptovského Sv. Jána; pravdepodobne myslel na túto, pretože údaje súhlasia; B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 49; O n d r o u c h V., Limes, 85.

215-218. L u d a n i c e

Štyri spony majú byť v Naturhistorisches Museum vo Viedni. Bližšie údaje nepoznáme.

Literatúra: B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 41; O n d r o u c h V., Limes, 85; O n d r o u c h V., HČ II, 1954, 243; F i l i p J., Československo, 304; E g g e r s H. J., Der römische Import, 148.

219. S t u p a v a

Bronzová spona; na nôžke má osem rytých krúžkov. Dĺžka 7 cm.

Literatúra: D o b i á š J., Archeologické nálezy, 87; E i s n e r J., Slovensko, 204, tab. LXXI: 4; O n d r o u c h V., Limes, 88, tab. XII: 14.

220, 221. T r e n č í n

Dve "cibuľkové" spony majú byť v múzeu vo Veľkej (teraz Poprad).

Literatúra: B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 46, 47; E i s n e r J., Slovensko, 221; O n d r o u c h V., Limes, 88.

222, 223. V e l k ý Š a r i š

Obidve spony majú byť taktiež vo Veľkej. Bez bližších údajov.

Literatúra: B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 51; O n d r o u c h V., Limes, 89; E g g e r s H. J., Der römische Import, 149.

224. O s t r o v a n y

Zlatá spona tvaru T. Na jednom ramene sa zachovala gombíkovitá ozdoba; poznáme ju len z obrázku, a preto nevieme zistiť, či chýba aj z lučíka, alebo tam vôbec nebola. Pozdĺž celej spony sa tiahne pás granulovanej výzdoby (tab. IX: 3).

Literatúra: R e i n a c h S., A herpályi paizsdudor, AÉ XIV, 1894, obr. 5a,b na str. 401.

225. O s t r o v a n y

Zlatá spona (tab. IX: 7); opis je pri opise spôn z Ostrovian (str. 25).

Literatúra: S c h u l z W., Ein Fibeltypus der vandalischen Hasdingen, tab. 56b. Ďalšia literatúra je v pozn. 46.

R. SPONY Z OSTROVIAN

226. O s t r o v a n y

Zlatá spona s polkruhovitou hlavicou, zdobenou desiatimi ružicami s nápisom VTERE FELIX na lučíku (tab. IX: 2).

Bližší opis spony je pri typologickom rozbere na str. 24.

Literatúra: pozri pozn. 44, 45, 46, 47.

227. O s t r o v a n y

Oválna zlatá spona s ónyxom (tab. IX: 1).

Bližší opis je pri typologickom rozbere na str. 24.

Literatúra: pozri pozn. 44, 45, 46 a 47.

228. O s t r o v a n y

Zlatá spona so širokým lučíkom, bez ihly a vinutia (tab. IX: 6).

Bližší opis je pri typologickom rozboře na str. 24 a 25.

Literatúra: pozri pozn. 44, 45, 46 a 47.

(Ostatné štyri spony z Ostrovian sú v tomto zozname zaradené medzi príslušné typy:

- a) spony pod por. čís. 197 a 198 medzi spony s podviazanou nôžkou, resp. spony so samostrelovou konštrukciou vinutia a naznačeným podviazaním nôžky,
- b) spony pod por. čís. 224 a 225 medzi ramienkové - cibulkovité spony.)

SÚPIS SPŇN Z NEZNÁMYCH NÁLEZÍSK

MESTSKÉ MÚZEUM V BRATISLAVE

Je tu uložených 18 bronzových spŇn. Väčšinou sú ešte pripevnené na kartóny z prvej inštalácie po I. svetovej vojne. Ich náleziská a nálezové okolnosti sa nepodarilo zistiť. Iba pri jednej spona je uvedené nálezisko Deutsch Altenburg. Pravdepodobne mnohé z nich sú z pravej strany Dunaja.

229. Spona s krídelkami, dĺžka 21 cm, bez inv. č. (tab. X: 1).

230. Kolienkovitá spona s polelipsovitou hlavickou v tyle lučíka, inv. č. 1858, výstavné číslo 2486 (tab. X: 2).

231. Trúbkovitá spona, inv. č. 1859, výst. č. 2476 (tab. X: 3).

232. Mimoriadne malá bronzová spona s polkruhovitým lučíkom, výst. č. 4501 (tab. X: 4).

233. Podobná, o niečo väčšia spona, blízka typu Aucissa. Bez invent. čísla.

234. Väčšia spona s obaleným vinutím, výst. č. 4521. Silne poškodená.

235. Spona typu Aucissa, lučík zdobený hlbokými ryhami. Zbieha sa k päťke ukončenej gombíkom; výst. č. 4516 (tab. X: 7).

236. Spona podobná predošlej, inv. č. 4523.

237. Spona so širokým lučíkom a podviazanou nôžkou; výst. č. 4504 (tab. X: 5).

238. Spona podobná predošlej. Výst. č. 4505.

239. Podobná spona, bez podviazania; bez čísla (tab. X: 6).

240. Bronzová spona s podviazanou nôžkou, celý povrch je zdobený šikmými ryhami; inv. č. 209, výst. č. 2480 (tab. X: 8).

241. Ramienková - cibulkovitá spona; inv. č. 1516, výst. č. 1733.

242. Podobná spona; inv. č. 1904, výst. č. 1334.

243. Podobná spona s užšími ramenami a dlhšou nôžkou; inv. č. 1907, výst. č. 1732.

244. Podobná, masívnejšia spona; inv. č. 1901, výst. č. 1729.

245. Spona podobná predošlej; inv. č. 298, výst. č. 1731 (tab. X: 9).

246. Podobná spona, bez čísla.

SLOVENSKÉ MÚZEUM V BRATISLAVE (VÝSTAVA RÍMSKEHO ODDELENIA)

Väčšina spŇn bola venovaná Slovenskému múzeu v Bratislave zo zbierok Podunajského múzea v Komárne pri príležitosti inštalácie rímskeho oddelenia; sú označené písmenom R. Ostatné sú z neznámych nálezísk, zo zbierok Slovenského múzea.

Doštičkovité spony:

247. Spona v podobe vtáka; R-23 (tab. XI: 1).
248. Spona podoby listu; R-22 (tab. XI: 2).
249. Prstencovitá spona, na vonkajšej strane má 5 ozdobných výčnelkov; R-27 (tab. XI: 3).
250. Okrúhla spona, hodne porušená patinou. Sú na nej zvyšky modrého a bieleho emailu, ktorý bol striedavo v štvorčekoch okolo obvodu; R-20 (tab. XI: 4).
251. Spona tvaru S so šípovitými koncami; R-26 (tab. XI: 5).
252. Spona tvaru S s rozšírenými koncami; R-25 (tab. XI: 6).
253. Obdĺžniková prelamovaná spona; R-21 (tab. XI: 7).
254. Kosoštvorcová spona s plasticky odstupňovanými ploškami. Uprostred bol jantár (snáď červený email). Okolo okraja bol pás, na ňom sa striedali bronzové plôšky s bielymi, na ktorých je drobný modrý kvet s červenou stredovou bodkou; R-320 (tab. XI: 8).
255. Okrúhla spona s čiastočne zachovanou emailovou výplňou; R-19 (tab. XI: 9).
256. Masívna spona v podobe vtáka (holuba ?); R-30 (tab. XI: 10).
257. Okrúhla spona so zúbkami okolo okraja, na dolnej strane je nôžka; R-28 (tab. XI: 11).
258. Spona tvaru svastiky; R-24 (tab. XII: 13).
259. Masívna spona podoby koníka; R-29 (tab. XII: 14).
- Ďalej sú tu ešte zastúpené rôzne typy spôn z celej doby rímskej:
260. Prototyp spony typu Aucissa s užším lučíkom.
261. Silne profilovaná spona; R-1.
262. Podobná spona s rytou výzdobou na zachycovači.
263. Spona podobná predošlej; R-2.
264. Lučík spony typu Aucissa; R-3.
265. Podobná spona, zdobená; R-4 (tab. XII: 23).
266. Podobná spona s vysokým zachycovačom a priečnymi plastickými rebrami; R-13 (tab. XII: 22).
267. Silno profilovaná spona (prechod k trúbkovitej); R-7.
268. Malá trúbkovitá spona; R-5.
269. Podobná spona, 3506-BT, (10661).
270. Podobná väčšia spona, R-8.
271. Podobná spona, len hlavička je zosilnená; má dve očkovité ozdoby; R-6 (tab. XII: 19).
272. Trúbkovitá spona, bohato zdobená; R-301 (tab. XII: 18).
273. Kolienkovitá spona s obdĺžnikovou doštičkou v tyle; R-14 (tab. XII: 17).

274. Podobná spona, vinutie je obalené trubičkou; R-17.
275. Kolienkovitá spona s rovným neprofilovaným lučíkom s polkruhovitou doštičkou v tyle; R-16.
276. Podobná spona, vinutie je užšie; R-15.
277. Spona s vysokým zachycovačom a úzkym lučíkom, doštička v tyle je drobná; R-11.
278. Spona s naznačením podviazania nôžky; R-32.
279. Podobná spona; vinutie je z hraneného drôtu; R-10.
280. Spona ako pod č. 278; R-33.
281. Spona s podviazanou nôžkou; R-302.
282. Podobná spona. Podviazanie je iba naznačené; 10560.
283. Podobná spona; R-34.
284. Oblúkovitý lučík ukončený gombíkom, nôžka je rozšírená; R-12.
285. Spona s podviazanou nôžkou a širokým vinutím; R-18.
286. Spona so širokým vinutím, esovite profilovaným lučíkom a šikmým vysokým zachycovačom (tab. XII: 26).
287. Ramienková - cibulkovitá spona; 6790.

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ MÚZEUM V MARTINE - LÖVINGEROVA ZBIERKA

Podľa informácií, ktoré poskytol dr. I. H r u b e c, ide o spony zo zbierky dr. Viliama L ö v i n g e r a; po smrti majiteľa (roku 1918) zbierku zdedili jeho príbuzní a roku 1943 sa dostala do Slovenského národného múzea v Martine.

Spony som označila písmenom L a toto označenie používam v súpise.

Všetky spony z tejto zbierky sú bronzové.

288. Spona s krídelkami; L-23 (tab. XIII: 1).
289. Silno profilovaná spona; L-94 (tab. XIII: 2).
290. Zlomok podobnej spony, L-54.
291. Zlomok spony; L-87.
292. Silno profilovaná spona s vyšším zachycovačom; nôžka sa kónicky zužuje; L-88 (tab. XIII: 3).
293. Podobná spona; L-84 (tab. XIII: 4).
294. Podobná spona; L-32.
- 295-297. Zlomky troch podobných spon; L-12, L-16, L-30.
298. Spona s masívnym lučíkom a vysokým zachycovačom; L-44 (tab. XIII: 5).
299. Malá trúbkovitá spona; L-95 (tab. XIII: 6).
300. Väčšia trúbkovitá spona; L-102 (tab. XIII: 7).
301. Trúbkovitá spona; L-97 (tab. XIII: 9).
302. Podobná spona; L-81.
303. Kolienkovitá spona s peltovitou doštičkou v tyle lučika; L-22 (tab. XIV: 17).

304. Kolienkovitá spona s polkruhovou doštičkou; L-89 (tab. XIV: 13).
305. Väčšia a užšia spona, podobná predošlej; L-14.
306. Masívna, neobyčajne veľká spona podobná predošlej, dĺžka 4,6 om, lučík hranený; L-91.
307. Drobná spona, na doštičke zdobená cikcakovou výzdobou; L-83 (tab. XIV: 14).
308. Podobná väčšia nezdobená spona; L-57 (tab. XIV: 16).
- 309-311. Tri spony podobné predošlej; L-73, L-75, L-92.
312. Podobná spona, zo zbierok Slovenského národného múzea v Martine; inv. č. 3016.
- 313-315. Zlomky horných častí spôn podobných predošlej; L-8, L-15, L-59.
316. Spona podobná predošlým, pod doštičkou je trojuholník; L-1 (tab. XIV: 15).
317. Podobná spona, nezdobená; L-58.
318. Spona, ktorá má miesto polkruhu trojuholník; L-63 (tab. XIII: 10).
319. Podobná spona; L-10 (tab. XIII: 8).
320. Podobná spona, ale v tyle má obdĺžnik; L-40 (tab. XIII: 11).
321. Podobná spona, lučík hranený, vinutie obalené do trubičky; L-68 (tab. XIII: 12).
- 322-326. Podobné spony; L-37, L-67, L-69, L-90, L-103.
327. Široká spona s reliéfnym rebrom uprostred lučíka; L-71 (tab. XIV: 18).
328. Spona tvaru S so šípovitými koncami; L-20 (tab. XIV: 22).
329. Podobná spona s rovnými koncami; L-42 (tab. XIV: 21).
330. Spona s plasticky viacnásobne členeným lučíkom; L-70 (tab. XIV: 19).
331. Spona s dvojitým lučíkom; L-100 (tab. XIV: 20).
332. Zlomok podobnej spony; L-47.
333. Spona s vysokým zachycovačom a esovite profilovaným lučíkom; L-101.
334. Spona s podviazanou nôžkou; L-93.
335. Spona s naznačením podviazania; L-46 (tab. XIV: 23).
- 336-339. Štyri spony podobné predošlej; L-49, L-74, L-96, L-98.
340. Ramienková - cibulkovitá spona so širokým lučíkom; L-6 (tab. XIV: 24).
341. Ramienková - cibulkovitá spona; L-2 (tab. XIV: 25).
342. Podobná spona; L-76.
343. Podobná spona; L-26.
- 344-351. Zlomky ôsmich podobných spôn; L-3, L-23, L-29, L-35, L-36, L-64, L-66, L-77.
352. Podobná spona; L-43 (tab. XIV: 26).
- 353-355. Tri podobné spony; L-55, L-79, L-80.
- 356-379. Zlomky 24 podobných spôn; L-5, L-7, L-11, L-17 až L-21. L-24, L-27, L-28, L-31, L-38, L-45, L-48, L-50. L-53, L-56, L-60 až L-62, L-65, L-82, L-85.

380-391. Zlomky 12 spôn, ktoré sa nedali typologicky zaradiť; L-4, L-9, L-13, L-33, L-34, L-39, L-41, L-51, L-72, L-78, L-86, L-99.

TATRANSKÉ MÚZEUM V POPRADE

V múzeu v Poprade sa nachádza 10 spôn z doby rímskej, o ktorých sa v katalógu múzea píše, že sú zo Spišských Tomášoviec, z jaskyne Čertova diera. Výskum v tejto jaskyni však nepriniesol výsledky, ktoré by potvrdzovali uvedený predpoklad. Snáď sú to spony (aspoň niektoré), ktoré sme uviedli v súpise s poznámkou, že sa v zbierkach nedali identifikovať, ale pravdepodobnejšie je, že sa sem dostali kúpou. V tomto prípade je otázne, či pochádzajú vôbec z územia Slovenska.

392. Silno profilovaná spona; inv. č. 1460 (tab. XV: 7).

393. Podobná spona s dvoma uzlíkmi; inv. č. 1329 (tab. XV: 6).

394. Podobná spona s vyšším zachycovačom; inv. č. 1458 (tab. XV: 5).

395. Kolienkovitá spona s polkruhovitou zdobenou doštičkou; inv. č. 1457 (tab. XV: 4).

396. Lučík a nôžka s naznačením podviazania; inv. č. 1334 (tab. XV: 3).

397. Ramienková - cibulkovitá spona; inv. č. 1461 (tab. XV: 2).

398. Podobná spona staršieho charakteru; inv. č. 1462 (tab. XV: 1).

399. Spona ako pod č. 397, neúplná; inv. č. 1463.

400, 401. Dva zlomky podobných spôn; inv. č. 1332 a 1333.

OKRESNÉ MÚZEUM V BANSKEJ ŠTIAVNICI

V zbierkach tohto múzea sú uložené dve spony z doby rímskej. Ich nálezové okolnosti nepoznáme.

402. Deformovaný zlomok spony s vysokým zachycovačom; inv. č. I-8222.

403. Ramienková - cibulkovitá spona; inv. č. I-8218.

PODUNAJSKÉ MÚZEUM V KOMÁRNE

Vo výstavke a v depozitári tohto múzea sa nachádza 151 spôn z doby rímskej. Nálezové okolnosti nie sú zachytené. Predpokladáme, že väčšina spôn pochádza z výskumov J. T ó t h a - K u r u c z a na Leányvári a z Brigetia.

404. Spona s krídelkami; inv. č. II-1403 (tab. XIX: 1).

405. Podobná spona; inv. č. 1694 (tab. XIX: 2).

406. Masívnejšia spona s krídelkami; inv. č. II-3883 (tab. XIX: 3).

407. Podobná spona; inv. č. 1449.

408. Predchodca spony typu Aucissa; inv. č. II-1489.

409. Silno profilovaná spona; inv. č. II-1457 (tab. XIX: 4).

410. Podobná spona; inv. č. II-3415 (tab. XIX: 6).

411. Podobná spona; inv. č. II-3247 (tab. XIX: 8).

412. Podobná spona; inv. č. II-3256 (tab. XIX: 7).

413-418. Šesť podobných spôn. Inv. č. 1353, 1398, 1414, II-1416, II-1419, 3277.

419. Zlomok spony s vyšším zachycovačom; inv. č. 1465.

420-425. Šesť podobných spôn; inv. č. 1375, 1391, 1400, II-1415, 1430 a nečitateľne označená spona.

426. Spona s dvoma uzlíkmi; inv. č. II-3412 (tab. XIX: 5).

427. Podobná spona s vyšším zachycovačom; inv. č. I-401.

428. Širší lučík, miesto uzlíka má len 3 plastické pásy; inv. č. 1483.

429. Trúbkovitá spona; inv. č. 3276 (tab. XVI: 5).

430. Podobná spona; inv. č. 1461.

431. Väčšia trúbkovitá spona; inv. č. 3418 (tab. XVI: 8).

432. Podobná spona s rytou výzdobou; inv. č. II-3417 (tab. XVI: 9).

433. Podobná nezdobená spona; inv. č. 1429.

434. Spona ako na tab. XII: 19; inv. č. 1373.

435. Drobná, silno profilovaná spona s rozšírenou nôžkou; inv. č. II-1342 (tab. XII: 20).

436. Drobná spona s oválnou nôžkou; inv. č. 1377 (tab. XII: 21).

437. Malá spona s polkruhovitou doštičkou v tyle; inv. č. 1429 (tab. XVI: 7).

438. Podobná spona, väčšia; inv. č. II-3265 (tab. XVI: 10).

439-455. Sedemnást podobných spôn; inv. č. 1363, 1368, 1376, 1378, 1389, 1412, 1420, 1426, 1436, 1438, 1440, 1447, 1448, 1464, 3260, 3269 a 3275.

456. Spona podobná predošlým, ale lučík je viac profilovaný; inv. č. 1362.

457. Podobná spona, lučík je pripojený na oblú časť polkruhovitej doštičky a rovná hrana je hore, uprostred sú dva výčnelky; inv. č. II-1418.

458. Spona ako pod č. 438, má však rovný lučík; inv. č. II-3281 (tab. XVI: 12).

459-462. Zlomky spôn s vysokým zachycovačom; inv. č. 1453, 3270, 3282 a nečitateľné označenie.

463. Spona s vysokým zachycovačom a malou doštičkou v tyle; inv. č. II-3928 (tab. XVI: 11).

464. Podobná spona; inv. č. II-1442.

465. Spona ako pod č. 438, v tyle je obdĺžniková doštička, zdobená prelamanými a rytými kruhmi (tab. XV: 8).

466. Spona s hrubým lučíkom a obdĺžnikovou doštičkou; inv. č. II-326 (?) (tab. XVI: 14).

467-470. Štyri podobné spony; inv. č. 3258 (tab. XVI: 13), 1370, 1437, 1463.

471. Zlomok spony s vysokým zachycovačom; inv. č. II-3271.

472. Terčovitá spona; inv. č. II-3308 (tab. XVI: 1).

473. Kosoštvorcová spona; inv. č. II-3312 (tab. XVI: 2).

474. Spona v podobe šesťcípej hviezdy; inv. č. II-3311 (tab. XVI: 3).

475. Malá terčovitá spona; inv. č. 3814 (tab. XVI: 4).

476. Prelamovaná spona v podobe kľúča; inv. č. 1478 (tab. XII: 12).
477. Spona v podobe svastiky; inv. č. II-1379 (tab. XII: 13).
478. Okrúhla spona, zdobená červeným, modrým a bielym emailom; inv. č. II-1490 (tab. XII: 15).
479. Lučík s plastickým prelamovaným rebrom; inv. č. II-3254 (tab. XVI: 6).
- 480, 481. Dve esovité spony; inv. č. II-1471 a 1472.
482. Spodná časť dvojramenného lučíka a nôžka; inv. č. 1393 (tab. XII: 27).
483. Nôžkovitá spona; inv. č. 1466 (tab. XII: 16).
484. Železná spona s podviazanou nôžkou; inv. č. II-1783.
485. Derivát spony s podviazanou nôžkou; inv. č. II-1381 (tab. XVIII: 4).
- 486-488. Tri podobné spony; inv. č. II-1364, 1385, II-3279.
489. Spona so širokým lučíkom a naznačením podviazania; inv. č. II-3413 (tab. XVIII: 3).
490. Spona s podviazanou nôžkou; inv. č. II-3414 (tab. XVIII: 1).
- 491-497. Sedem spôn s podviazanou nôžkou. Inv. č. II-1421 (tab. XVIII: 2), II-1396, II-1395, 1413, 1417, 1439, 1441.
- 498, 499. Dve spony s trojuholníkovým štítkom na lučíku, nad ktorým je gombíkovitá ozdoba; inv. č. 1397, II-1432 (tab. XII: 24).
500. Podobná spona s dvojitým vinutím; inv. č. 1372 (tab. XII: 28).
501. Pozlátená ramienková spona s prelamovaným lučíkom a rozšírenou pätkou; inv. č. II-3430 (tab. XV: 9).
- 502-513. Ramienkové - cibulkovité spony; inv. č. 1383 (tab. XVIII: 7), II-1427 (tab. XVIII: 5), 1360, 1403, 1424, 1431, 1435, 1450, 1452, 3265, 3276, na jednej spone sa číslo nedalo prečítať.
514. Podobná spona s okrúhlymi gombíkmi na ramenách; inv. č. II-1428 (tab. XVIII: 6).
515. Podobná spona, strieborná; inv. č. II-3428 (tab. XVIII: 8).
- 516-518. Tri podobné spony; inv. č. II-1353 (tab. XVII: 1), II-3262 (tab. XVIII: 9), 3249 (tab. XVIII: 10).
519. Pozlátená spona; inv. č. II-3431 (tab. XVII: 3).
- 520, 521. Dve podobné spony; inv. č. II-1354 (tab. XVII: 2), 1666 (tab. XVII: 4).
- 522-553. Podobné spony a zlomky; inv. č. 1355-1357, 1359, 1366, 1367, 1369, 1384, 1386, 1388, 1390, 1392, 1402, 1405-1407, 1411, 1422, 1423, 1425, 1454, 1458, 3419, 3248, 3251, 3264, 3267, 3280, 3420 - 1, 3425, 3429.
554. Neobvykle zdobená nôžka; inv. č. 325(?) (tab. XVII: 5).

VÝCHODOSLOVENSKÉ MÚZEUM V KOŠICIACH

V depozitári tohto múzea je uložených 44 spôn z doby rímskej. V sprievodcovi tohto múzea z roku 1903 (A kassai múzeum gyűjteményeinek leíró lajstroma) sú uvedené súhrnne ako spony z Košíc a okolia. Hodnovernosť tohto údaju sa dnes už nedá dokázať.

555. Silno profilovaná spona s opornou doštičkou; inv. č. 196 (tab. XX: 1).

556-564. Podobné spony; inv. č. 195b, na tej istej spone je aj číslo 2102 (tab. XX: 2), 361, 2099, 195b = 2105, 194 = 2117, 2096, 2104 - 323b (tab. XX: 3), 2098 (tab. XX: 4), jedna z nich bola bez čísla.

565-567. Podobné spony s vyšším zachycovačom; inv. č. 2016 = 195g (tab. XX: 5), 2113 = 195 (tab. XX: 6), 198c (tab. XX: 7).

568. Trúbkovitá spona; inv. č. 197 (tab. XX: 8).

569. Kolienkovitá spona s polkruhovitou doštičkou; inv. č. 2114 = 348 (tab. XX: 9).

570-574. Päť podobných nezdobených spôn; inv. č. 2107, 2111 = 200c, 2115 = 200b, 2108 = 200d, 200a.

575. Spona s valcovitou hlavicom a širokým lučíkom; inv. č. 200 = 2116 (tab. XX: 10).

576-594. Ramienkové - cibulkovité spony; inv. č. 2090 - 187/2, 2092 = 187, 2092 = 324, 2084 = 137, 2083 = 360, 2079 = 187, 2085 = 187, 2086, 2081 = 187k, 2072 = 187, 2073 = 187/85, 2074, 2075 = 187, 2076 = 187c, 2077 = 324 (tab. XX: 13), 187, 2089, 2091 = 324, 2093 = 187.

595. Podobná pozlátená spona; inv. č. 2087 = 187.

596. Pozlátená, neobyčajne zdobená spona; inv. č. 187 (tab. XX: 11).

597. Podobná spona; inv. č. 184.

598. Zlomok podobnej, mimoriadne veľkej spony, zachovalo sa len jedno rameno dlhé 6,6 cm; inv. č. 188 = 2088 (tab. XX: 12).

KRAJSKÉ NITRIANSKE MÚZEUM V BOJNICIACH

Spony pochádzajú zo zbierok bývalého Nitrianskeho múzea.

599. Trúbkovitá spona; inv. č. 126 G (tab. XXI: 1).

600. Kolienkovitá spona s polkruhovitou doštičkou; inv. č. 121 G (tab. XXI: 2).

601. Poškodená ramienková - cibulkovitá spona; inv. č. 120 G (tab. XXI: 4).

Spony č. 600 a 601 sú medzi inš. G o n d u z roku 1877.

602. Podobná spona; inv. č. 116 G (tab. XXI: 5). Dar B. H á j k a z roku 1879.

603. Na tabuľke XXI: 3 je spona, ktorú získal roku 1957 zamestnanec AÚSAV Július B a l o g h od Kolomana B o r k u z Gúg puszty, okr. Nové Zámky. Podľa informácií bývalého majiteľa spona pochádza z Brigetia. Je to derivát spony s podviazanou nôžkou.

OKRESNÉ MÚZEUM V LEVICIACH

Bez inventárneho čísla a udania nálezísk je v Okresnom múzeu v Leviciach uložených 18 spôn z doby rímskej. Dostali sa do zbierok prostredníctvom bývalého profesora dejepisu na miestnom gymnáziu, ktorému ich v rokoch 1938 - 1945 zozbierali žiaci; preto nie je vylúčené, že sú z okolia Levíc.

604. Lučík spony typu Aucissa (tab. XXII: 8).
- 605, 606. Dve malé silno profilované spony (tab. XXII: 1-2).
607. Mimoriadne dlhá silno profilovaná spona (tab. XXII: 2a).
608. Trúbkovitá spona (tab. XXII: 3).
609. Kolienskovitá spona s neobyčajne hrubým lučíkom a polkruhovitou doštičkou v tyle lučíka (tab. XXII: 4).
- 610-612. Tri podobné spony, jemnejšie vyhotovené (tab. XXII: 5).
613. Spona tvaru S (tab. XXII: 6).
614. Kosoštvorcová spona (tab. XXII: 7).
615. Deformovaná železná spona s vysokým zachycovačom.
616. Spona s podviazanou nôžkou (tab. XXII: 9).
617. Derivát s naznačením podviazania (tab. XXII: 10).
618. Podobná spona.
619. Lučík spony s guľkou nad trojuholníkovým štítkom (tab. XXII: 11).
620. Podobný lučík spony s vyšším zachycovačom (tab. XXII: 12).
621. Lučík podobnej spony s nôžkou, ktorej výzdoba pripomína cibulkovité spony.

TYPOLOGICKY NEZARADITELNÉ SPONY *)

Do tejto kapitoly sme zaradili tie spony, respektíve náleziská, ktoré poznáme len podľa zmienok v literatúre. Údaje sú také kusé, že spony sa podľa nich nedali zaradiť k žiadnemu z typov. Sem sme včlenili aj niekoľko zlomkov, ktoré sú síce prístupné, ale v natoľko poškodenom stave, že sa tiež nedajú typologicky určiť. Nasledujúce náleziská boli zakreslené na mapku IV (pozri str. 32) len kvôli štatistickej úplnosti.

622. A b r a h á m

V Slovenskom národnom múzeu v Martine je pod inv. č. 5934 uložený zlomok bronzového, pomerne širokého lučíka spolu s nálezmi z pohrebiska; d 4,5 cm; snáď je zo spony typu Aucissa.

Literatúra: B u d a v á r y V., Praveké nálezy z Abraháma pri Seredi v Slovenskom národnom múzeu. Sbierka Karola Godoviča, ČMSS XXIX, č. 3-4, 1938, 14, obr. 4: 8.

623. A b r a h á m

V Slovenskom národnom múzeu v Martine je pod inv. č. 5915 ihla zo spony, ktorá vraj bola v urne č. 5912.

Literatúra: B u d a v á r y V., l.c.

624. C e j k o v

V Naturhistorisches Museum vo Viedni majú byť "zlomky malých strieborných spôn z doby okolo roku 300", ktoré sa našli spolu s inými predmetmi a denárom Antonína Pia vo "vendalskom ženskom hrobe". Žiaden z nižšie citovaných autorov neuvádza o sponách bližšie údaje.

Literatúra: E i s n e r J., Slovensko, 212; B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 51; O n d r o u c h V., Limes, 80; F i l i p J., Česko-slovensko, 306 - 7; E g g e r s H. J., Der römische Import, 147.

625. C í f e r

Podľa archívu AÚSAV má byť v Janšákovej zbierke dvojdielna bronzová rímska spona, nájdená pri stavbe štadiónu.

626. Č e l a d i c e (prv Č a l a d)

V Krajskom nitrianskom múzeu v Bojniciach, v materiáli bývalého Nitrianskeho múzea je uložený lučík bronzovej spony s inv. č. 2757. Na nôžke je aplikované poistné zariadenie, ktoré bolo v dolnej časti upevnené nitom. Ide o sponu z mladšej doby rímskej. Nepochybná.

627. D e v í n

Lučík bronzovej spony bez charakteristických znakov. Našiel sa pri apside rímskeho objektu. Je uložený v Slovenskom múzeu v Bratislave; inv. č. 9527; d 2,4 cm.

Literatúra: E i s n e r J., Výzkum na Děvině v letech 1933 - 1937, HS I/II, 1940/41, 120, tab. V: 6.

*) Okresy k jednotlivým obciam pozri v zozname lokalít na str. 77 - 80.

628. D u n a j s k á S t r e d a

V Mestskom múzeu v Bratislave má byť "peltovitá spona dlhá 7,1 cm". V depozitári a výstavke spomenutého múzea sa ju nepodarilo identifikovať.

Literatúra: E i s n e r J., Slovensko, 217; O n d r o u c h V., Limes, 82; B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 31; B r o u č e k F., Pohrebište z doby rímskych provincií v Ivánke pri Dunaji, SMSS XXXII/III, 1938/9, 147-8.

629. K a m e n i č n á (prv K e s z e g f a l v a)

V rím.-kat. chlapčenskej škole v Gute boli uložené bližšie neopísané spony, ktoré našiel v "tumule" v Keszegfalve bývalý učiteľ gutskej školy Gejza M o l i t o r i s. Podľa úradného vyšetrenia akad. J. E i s n e r a ide o sponu z Brigetia.

Literatúra: K ř í ž e k F., Limes Romanus na Žitném ostrově, Bratislava X, 1938, 423; O n d r o u c h V., Limes, 90.

630. K o m á r n o

Bližšie neopísaná spona je podľa citovaných autorov deponovaná v Urgeschichtliches Institut vo Viedni.

Literatúra: B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 32; O n d r o u c h V., Limes, 84.

631. K o š i c e

Okrem spôn, ktoré uvádzame pri jednotlivých typoch, v literatúre (pozri nižšie) spomína sa aj "spona podoby stuhy" z I. storočia, ktorá sa však v zbierkach Východoslovenského múzea v Košiciach nedala objaviť. Snáď ide o ďalšiu sponu typu Aucissa.

Literatúra: B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 50; O n d r o u c h V., Limes, 84.

632, 633. K u b r á

Podľa údajov v literatúre sú odtiaľ dve "kruhovité" spony z včasnej doby cisárskej.

Literatúra: B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 46; O n d r o u c h V., Limes, 84; E g g e r s H. J., Der römische Import, 148.

634, 635. G o l i a n o v o (prv L a p a š s k é Ď a r m o t y)

Dve bronzové spony. Náhodný nález. Bez bližšieho opisu.

Literatúra: O n d r o u c h V., Limes, 84; B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 40.

636. L e d n i c a

Bližšie neurčená "provinciálna" spona.

Literatúra: R i z n e r Ľ., Náleziská starožitností v Uhrách, SMSS VIII, 1903, 41; D o b i á š J., Archeologické nálezy jako prameny pro dějiny styků Říma s územím dnešního Slovenska, OP I, 1922, 88.

637. L i p t o v s k ý J á n

Torzo bronzovej spony. Nepublikované. Podľa osobného oznámenia prof. V. B u d i n s k é h o - K r i č k u.

638. N i m n i c a

V zbierke E. H o e n i n g a bola "provinciálna rímska spona", ktorú však už roku 1933 nemohol akad. J. E i s n e r nájsť.

Literatúra: R i z n e r Ľ., l.c., 41; D o b i á š J., Archeologické nálezy, 88; E i s n e r J., Slovensko, poznámka č. 209 na str. 221; O n d r o u c h V., Limes, 86.

639. O b s o l o v c e

Z náhodne získanej popolnice zachoval sa zlomok lučíka. Nepublikované; za láskavé sprístupnenie ďakujem prof. V. B u d i n s k é m u - K r i č k o v i. Uložený v Slovenskom národnom múzeu v Martine.

640. O č k o v

Silne deformovaná bronzová spona, snáď derivát spony s podviazanou nôžkou.

Literatúra: K o l n í k T., Popolnicové pohrebisko v Očkove, 260, obr. 4: 18.

641. O č k o v

Zdeformovaný lučík bronzovej spony.

Literatúra: K o l n í k T., Popolnicové pohrebisko v Očkove, 260, obr. 9: 6.

642. O č k o v

Zlomok lučíka bronzovej spony s navlečeným drôtikom. Snáď príbuzná 4. skupine derivátov spôn s podviazanou nôžkou.

Literatúra: K o l n í k T., Popolnicové pohrebisko v Očkove, 262, obr. 9: 7.

643, 644. O č k o v

V trnavskom múzeu majú byť dve bronzové spony, ktoré sú pravdepodobne z Očkova.

Literatúra: L o u b a l A., Neolit a eneolit v Jedlicskej zbierke, Kultúra V, Trnava 1931, 591; K o l n í k T., Popolnicové pohrebisko v Očkove, 236.

645-651. O č k o v

Na pohrebisku sa našli vinutia zo siedmich spôn.

Literatúra: K o l n í k T., Popolnicové pohrebisko v Očkove, 262.

652. P ú c h o v

Bronzová spona z I. storočia.

Literatúra: O n d r o u c h V., Limes, 86.

653. S k a l a

Bronzová spona.

Literatúra: M á d l J., Archaeologické nálezy z doby rímskej na území dnešného Trenčína, SMSS XXIII, 1929, 142.

654. S k a l s k á N o v á V e s

V trenčianskom múzeu má byť bronzová spona s dlhou pätkou a akýmsi ochranným puzdrom pre špirálu; podľa zpráv v literatúre našla sa na sídlisku s púchovskou keramikou. V Trenčíne sa ju však t.č. nepodarilo identifikovať.

Literatúra: E i s n e r J., Slovensko, 220; B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 46; O n d r o u c h V., Limes, 88.

655. S t u p a v a

Z povrchového zberu na areáli rímskeho tábora pochádza lučík bronzovej spony, uložený v Slovenskom múzeu v Bratislave, inv. č. 10866. Nezačlenený.

Literatúra: O n d r o u c h V., Rímske stanice v Stupave a na Pajštúne, HS III/IV, 1945 - 46, 88, obr. VII: 2.

656, 657. S v ä t á M á r i a p r i B o d r o g u (teraz Bodrog)
V Budapešti v Nemzeti Múzeum majú byť podľa J. H a m p l a dve rímske bronzové spony.

Literatúra: H a m p e l J., A Magyar Nemzeti Muzeum régiségtárának gyarapodása, AÉ XIV, 1894, 85; E i s n e r J., Slovensko, 221; O n d r o u c h V., Limes, 88.

658. N i t r i a n s k a B l a t n i c a (prv Š a r f i a)

Bronzová spona z doby okolo roku 300.

Literatúra: B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 40; O n d r o u c h V., Limes, 88; F i l l i p J., Pravěké Československo, 305; O n d r o u c h V., Bohaté hroby, 91.

659. T e k o v (Starý Tekov ?)

Zlomok spony, snáď rímskej, s dlhým zachycovačom. Iba toľko sa uvádza v literatúre.

Literatúra: D o b i á š J., Archeologické nálezy, 88; E i s n e r J., Slovensko, 220, pozn. 202; O n d r o u c h V., Limes, 88.

660. Z e m i a n s k e P o d h r a d i e

Bronzová spona s drôteným, silne prehnutým lučíkom z doby okolo roku 300.

Literatúra: E i s n e r J., Slovensko, 219; B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 47; O n d r o u c h V., Limes, 89, 90.

SKRATKY LITERATÚRY

AÉ = Archaeologiai Értesítő.

AR = Archeologické rozhledy.

A l m g r e n O., Studien = Studien über Nordeuropäische Fibelformen der ersten nachchristlichen Jahrhunderte mit Berücksichtigung der provinzialrömischen und südrussischen Formen, Mannus-Bibliothek Nr. 32. Leipzig 1923.

B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde = Die germanischen Bodenfunde in der Slowakei, Reichenberg und Leipzig 1937.

B e n i n g e r E., Die Südausbreitung = Die Südausbreitung der Einsprossenfibel, Sudeta X, 1934, 92 - 104.

B u d i n s k ý - K r i č k a V., Výtvarný prejav = Výtvarný prejav slovenského praveku, Turčiansky Sv. Martin 1942.

ČMSS = Časopis muzeálnej slovenskej spoločnosti.

D o b i á š J., Archeologické nálezy = Archeologické nálezy jako prameny pro dějiny styků Říma s územím dnešního Slovenska, Obzor praehistorický I, 1922, 65 - 90.

E g g e r s H. J., Der römische Import = Der römische Import im freien Germanien, Hamburg 1951.

E i s n e r J., Slovensko = Slovensko v pravěku, Bratislava 1933.

E i s n e r J., Výzkum na Děvině = Výzkum na Děvině v letech 1933 - 1937, Historica Slovaca I/II, 1940/41, 108 - 137.

F i l i p J., Československo = Pravěké Československo, Praha 1948.

HČ = Historický časopis.

HS = Historica Slovaca.

J a s n o s z S., Cmentarzysko w Wymysławie = Cmentarzysko z okresu późno-lateńskiego i rzymskiego w Wymysławie, pow. Gostyń, Fontes Praehistorici - Annales Musei Archaeologici Posnanienses, Vol. II (1951), Poznań 1952.

K o l n í k T., Nové ojedinelé nálezy = Nové ojedinelé nálezy spŕn z doby římskej a sťahovania národov na juhozápadnom Slovensku, SĽA VI-2, 1958, 380 - 387.

K o l n í k T., Popolnicové pohrebisko v Očkove = Popolnicové pohrebisko z mladšej doby římskej a počiatku doby sťahovania národov v Očkove pri Piešťanoch, SĽA IV-2, 1956, 233 - 300.

K o s t r z e w s k i B., Cmentarzysko w Domaradzicach = Cmentarzysko z okresu późno-lateńskiego i rzymskiego w Domaradzicach, pow. Rawicz. Fontes Archaeologici Posnanienses, tom. IV, Poznań 1954.

O n d r o u c h V., Bohaté hroby = Bohaté hroby z doby římskej na Slovensku, Bratislava 1957.

O n d r o u c h V., HČ II, 1954 = K hospodársko-kultúrnym stykom Slovenska v dobe římskeho panstva v Podunajsku, Historický časopis II, 1954, 215 - 251.

O n d r o u c h V., Limes = Limes romanus na Slovensku, Bratislava 1938.

O n d r o u c h V., Příspěvek k osídlení Nízkých Tater. = Příspěvek k osídlení Nízkých Tater a Velké Fatry v době předslovenské, Bratislava IX, 1935, 526 - 549.

O n d r o u c h V., Rímska stanica v Stupave = Rímska stanica v Stupave
a rímske stavebné stopy v Pajštúne, Historica Slovaca I/II, 1940/41, 44 - 107.

OP = Obzor prehistorický.

PA = Památky archeologické.

P a t e k E., A pannoniai fibulatipusok = A pannoniai fibulatipusok elter-
jedése és eredete, Budapest 1942.

P r e i d e l H., Die absolute Chronologie = Die absolute Chronologie der
germanischen Fibeln der frühromischen Kaiserzeit, Mannus 20, 1928, Heft 1-3.

PZ = Prähistorische Zeitschrift.

S c h u l z W., Ein Fibeltypus der vandalischen Hasdingen = Ein Fibeltypus
der vandalischen Hasdingen mit Bemerkungen über die Prunkfibeln benachbarter
Fürstenhöfe der frühen Völkerwanderungszeit, Jahresschrift für miteldeutsche Vor-
geschichte, Bd. 44, 1960.

SLA = Slovenská archeológia.

POZNÁMKY A LITERATÚRA

- 1 O ktoré spony ide, uvádzam v súpise.
- 2 A l m g r e n O., Studien über Nordeuropäische Fibelformen der ersten nachchristlichen Jahrhunderte mit Berücksichtigung der provinzialrömischen und südrussischen Formen, Mannus-Bibliothek Nr. 32, Leipzig 1923, č. 18 (ďalej skrátene: A l m g r e n O., Studien); F r i s c h b i e r E., Germanische Fibeln im Anschluss an den Pyrmonter Brunnenfund, Mannus-Bibliothek Nr. 28, Leipzig 1922, tab. XII: 1 (ďalej skrátene: F r i s c h b i e r E., Germanische Fibeln); P a t e k E., A pannoniai fibulatipusok elterjedése és eredete, Dissertationes Pannonicae Ser. II. No 19, 1942, tab. I: 5 (ďalej skrátene: P a t e k E., A pannoniai fibulatipusok).
- 3 K o v r i g I., A császárkori fibulák főformái Pannoniában, Dissertationes Pannonicae, Ser. II, No 4, Budapest 1937, 8, tab. I: 4 (ďalej skrátene: K o v r i g I., A császárkori fibulák; P a t e k E., A pannoniai fibulatipusok, 18, tab. III: 13).
- 4 A l m g r e n o v typ 242, K o v r i g o v e j skupina VII (A császárkori fibulák, 14, 15). P a t e k E., A pannoniai fibulatipusok, 34, 35, Itáliából származó fibulaformák); S v o b o d a B., Provenienční spona s nápisem z Chudonic (okres Nový Bydžov), Studia Antiqua, Sborník k 70. narodeninám prof. Salača, Praha 1955, 173 - 176.
- 5 K o l n í k T., Ďalšie nálezy z Abrahámu na Slovensku, AR X, 1958, 535 - 542, obr. 526 a 527.
- 6 K i e k e b u s c h A., Einfluss der römischen Kultur auf die germanische im Spiegel der Hügelgräber des Niederrheins; príloha k práci Die absolute Chronologie der Augenfibel, Stuttgart 1908, 68 - 80; S c h w a n t e s G., Zur Typologie der Augenfibeln, Archiv für Anthropologie XXI, 1927, 31 - 39; S c h w a n t e s G., Zur Typologie der Augenfibeln, PZ XV, 1924, 138; K o v r i g I., A császárkori fibulák, 12; P a t e k E., A pannoniai fibulatipusok, 38 - 40; A l m g r e n O., Studien, 23; F r i s c h b i e r E., Germanische Fibeln, 79 - 82; P r e i d e l H., Die absolute Chronologie der germanischen Fibeln der frühromischen Kaiserzeit, Mannus 20, Heft 1 - 3, 90 (ďalej skrátene: P r e i d e l H., Die absolute Chronologie).
- 7 Napr. na pohrebiskách v Domaradziciach a Wymysłowe; K o s t r z e w s k i B., Cmentarzysko z okresu późno-lateńskiego i rzymskiego w Domaradzicach, pow. Rawicz, Fontes Praehistorici Poznaniensis IV, 1953, 153 - 274; J a s n o s z S., Cmentarzysko z okresu późno-lateńskiego i rzymskiego w Wymysłowie, pow. Gostyń, Fontes Praehistorici, Annales Musei Archaeologici Poznaniensis, vol II, 1952, 264; tu uvádza aj spony podobné prototypu silno profilovaných spôn, ale železné.
- 8 K o s t r z e w s k i B., l.c., 267. J a s n o s z S., l.c., 264.
- 9 Toto sa týka aj uvedených spôn typu Aucissa, ďalej bronzovej spony tvaru Almgren VI/1 a spony "podoby stuhy z I. storočia".

- 10 E i s n e r J., Slovensko v pravěku, Bratislava 1933, 220 (ďalej skrátene: E i s n e r J., Slovensko); B e n i n g e r E., Die Germanischen Bodenfunde in der Slowakei, Reichenberg - Leipzig 1937, 46 (ďalej skrátene: B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde). O n d r o u c h V., Limes Romanus na Slovensku, Bratislava 1938, 88 (ďalej skrátene: O n d r o u c h V., Limes).
- 11 A l m g r e n O., Studien, 108, 109; K o v r i g I., A császárkori fibulák, 8 - 11; P a t e k E., A pannoniai fibulatipusok, 9 - 14, F i l l i p J., Keltové ve střední Evropě, Praha 1957, 119.
- 12 H r u b e c I., Výskum včasnodedinného sídliska v Sučanoch, SlA IX, 1961 (v tlači).
- 13 Č a p l o v i č P., Púchovské sídlisko Trniny nad Veľkým Bystrcom, SlA VIII, 1960, 197.
- 14 A l m g r e n O., Studien, 35 - 37; K o v r i g I., A császárkori fibulák, 15 - 17; P a t e k E., A pannoniai fibulatipusok, 18 - 21; P r e i d e l H., Die absolute Chronologie, 92, 93; S v o b o d a B., Čechy a římské Imperium, Praha 1948, 46 - 50 (ďalej skrátene: S v o b o d a B., Čechy). S. J a s n o s z (l. c., 264) ich datuje od začiatku I. do druhej polovice II. stor. B. K o s t r z e w s k i (l. c., 266) dáva skupinu so schodkovitým zachycovačom do prvej polovice I. storočia. Toto sa nám zdá byť príliš včasným datovaním.
- 15 A l m g r e n O., Studien, 19, 20, typ 43; P a t e k E., A pannoniai fibulatipusok, 60, 61, tab. XXIII: 14.
- 16 K o v r i g I., A császárkori fibulák, 15 - 18.
- 17 S v o b o d a B., Čechy, 94.
- 18 Sú uvedené v A kassai muzeum gyűjteményeinek leírólajstroma, Kassa 1903.
- 19 B e n i n g e r E., Die Südausbreitung der Einsprossenfibel, Sudeta X, 1934, 92 - 104. A l m g r e n O., Studien, 59, 60; P r e i d e l H., Die absolute Chronologie, 100, tvar Vb-13; K o v r i g I., A császárkori fibulák, 20, obr. 106 - 108; S v o b o d a B., Čechy, 94 - 96; K o s t r z e w s k i B., l. c., 267; J a s n o s z S., l. c., 265.
- 20 E i s n e r J., Slovensko, 220. O n d r o u c h V., Limes, 85.
- 21 S v o b o d a B., Deštičkovité spony mladší doby císařství římského, PA XXXII, 1936 - 1946, 40 - 60. S e l l y e I., Császárkori emailmunkák Pannoniából, Dissertationes Pannonicae, Ser. II., No. 8, Budapest 1939.
- 22 A l m g r e n O., Studien, 15 - 17.
- 23 K o l n í k T., Nové ojedinelé nálezy spôn z doby rímskej a sťahovania národov na juhozápadnom Slovensku, SlA VI-2, 1958, 381, 382.
- 24 A l m g r e n O., Studien, 39 - 42; F r i s c h b i e r E., Germanische Fibeln, obr. 55; P r e i d e l H., Die absolute Chronologie, tvar IVb-4; P a t e k E., A pannoniai fibulatipusok, 40 - 42; S v o b o d a B., Čechy, 62 - 66.
- 25 A l m g r e n O., Studien, 58 - 61; P r e i d e l H., Die absolute Chronologie, tvar III-3 až 5, 91; K o v r i g I., A császárkori fibulák, 20, 21; P a t e k E., A pannoniai fibulatipusok, 56 - 62; S v o b o d a B., Čechy, 111 - 113.
- 26 B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 98, obr. 18.
- 27 P a t e k E., A pannoniai fibulatipusok, 67 - 71; S v o b o d a B., Čechy, 81 - 89.

- 28 O p l u š t i l A., Stražanský hrob č. II. Nález z roku 1939. Separát zo Zprávy piešťanskej muzeálnej spoločnosti; 11 vydanie (1941?).
- 29 O n d r o u c h V., Bohaté hroby z doby rímskej na Slovensku, Bratislava 1957, 115 - 117.
- 30 S c h u l z W., Ein Fibeltypus der vandalischen Hasdingen mit Bemerkungen über die Prunkfibeln benachbarter Fürstenhöfe der frühen Völkerwanderungszeit, Jahresschrift für mitteldeutsche Vorgeschichte, Bd. 44, 1960, 312.
- 31 Sponami s podviazanými nôžkami som sa už zaoberala v článku S c h m i e d l o v á M., Fibeln mit umgeschlagenem Fuss und ihre Derivate in der Slowakei, Epitymbion Roman Haken, Pragae MCMLVIII, 71 - 75. Pretože táto práca má byť úplným súpisom spon z doby rímskej na Slovensku, opakujem obsah spomenutého článku.
- 32 F i l l i p J., Keltové, 117.
- 33 M ü l l e r G., Die Fibel mit umgeschlagenem Fuss in Ungarn und Siebenbürgen, Ungarische Jahrbücher XI, 1931.
- 34 Pozri napr. Ř í h o v s k ý J., Hroby z doby stěhování národů v Sokolnicích, AR III, 1951, 177, 178.
- 35 B u d a v á r y V., Slovenské nohyly v Krasňanoch pri Varíne, SMSS XXXII-III, 1938 - 39, Sep. str. 12. Tab. IX: 1.
- 36 B á r t a J., Jaskyne Netopierska a Kaplnka v Nížkyh Tartách, SLA III, 1955, 290, tab. IV: 5; B a l a š a G., Praveké osídlenie stredného Slovenska, Martin 1960, 74.
- 37 Uvediem aspoň najvýznamnejšie práce, ktoré sa dotýkajú nášho územia; A l m g r e n O., Studien, 71 - 85; E b e r t M., Zur Geschichte der Fibel "mit umgeschlagenem Fuss", PZ III, 1911, 232 - 237; K o v r i g I., A császárkori fibulák, 21 - 23; P a t e k E., A pannoniai fibulatipusok, 62 - 66; P e s c h e k, Zur Südausbreitung der Fibel mit umgeschlagenem Fuss, PZ XXXIV-V, 1949 - 50. Zweite Hälfte 1953; J a s n o s z S., Cmentarzysko w Wymysławie, 266; S v o b o d a B., Čechy, 113 - 122.
- 38 Z e m a n, Datování mladořímskéhc pohřebiště v Kostelci na Hané podle spon, Referáty o pracovných výsledcích československých archeologů za rok 1955, Liblice 1956, 123 - 131.
- 39 S c h u l z W., Ein Fibeltypus der vandalischen Hasdingen, 305, 306, prevzaté od W. G r e m p l e r a (Der Fund von Sackrau, Breslau, 1888a a Der II. und III. Fund von Sackrau, Breslau 1888b).
- 40 M e i s s e l F., Terlingi ezüstfibula, AE XIII, 1893, 381. Podľa neho prevzal J. E i s n e r (Slovensko, 219, 220, obr. 20: 4) a ďalší.
- 41 Podobná spona je z hrobu č. 7 z Netty, J. O k u l i c z ju v práci Cmentarzysko z III - V w. naszej ery z miejscowości Netta, pow. Augustów, Wiadomości archeologiczne XXII, 1955, 297, datuje rámcovo do III. - IV. stor., ale hrob, v ktorom sa našla, dáva do IV. stor.
- 42 E i s n e r J., Germanische Silberfibeln der 5. Jahrhundert aus der Slowakei, Germania 22, 1938; separát.
- 43 A l m g r e n O., Studien, 86 - 89; K o v r i g I., A császárkori fibulák, 25 - 28; P a t e k E., A pannoniai fibulatipusok, 71 - 75; S v o b o d a B., Čechy, 166 - 168.
- 44 H e n s z l m a n n J., Archaeologiai kirándulás Abaúj és Sáros vármegyébe, Archaeologiai közlemények, új folyam III, 1865, 89 - 96.
- 45 B e n i n g e r E., Der Wandalenfund von Czeke-Cejkov, Annalen des Naturhistorischen Museums in Wien XLV, 1931.

- 46 H e n s z l m a n n J., l. c., spona na obr. 5. P u l s z k y F., Magyarország archaeológiája II, Budapest 1897, 13 - 19, obr. 125 a 126, tab. C 3-5; R e i n a c h S., A herpályi paizsdudor, AE XIV, 1894, 395 - 404, tab. 26. T ó t h S., Sáros vármegye monografiája I, Budapest 1909, 67 - 74; N i e d e r l e L., Příspěvky k vývoji byzantských šperků ze IV. - IX. stol.; Praha 1930; T ö r ö k G., Adatok a magyarországi vandál kérdéshez, Dolgozatok IX-X, 1953 - 34, 192 - 3; D i c u l e s c u K., Die Wandalen und die Goten in Ungarn und Rumänien, Mannus-Bibliothek 34, Leipzig 1923, 3 - 6; E i s n e r J., Slovensko, 211, obr. 20: 6; B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 51; B e n i n g e r E., l. c., v poznámke 45; O n d r o u c h V., Limes, 86.
- 47 S c h u l z W., Ein Fibeltypus der vandalischen Hasdingen, 301, 302.
- 48 J á r d á n y i - P a u l o v i c s J., Szalacska a kaposvölgyi római kori fémművességi központ, AE 80, 1953, 115 - 129.
- 49 S c h u l z W., Ein Fibeltypus der vandalischen Hasdingen, 302.
- 50 Bol to názor V. O n d r o u c h a (pozri v Limes) a F. K ř í ž k a (Das Problem der römischen Grenzen am nordpannonischen Limes, Limes romanus Konferenz Nitra, Bratislava 1959, 49 - 61, prednáška na komisií Limes romanus, konanej v Nitre 16. - 19. sept. 1957).
- 51 Najnovšie sa touto problematikou zaoberal B. S v o b o d a, Rímský tábor na Leányváru (obec Iža), výzkum v letech 1955 - 56, Referáty o pracovných výsledkoch československých archeológů za rok 1956, část I, Liblice 1957, 90 - 100. Opiera sa o názory L. B á r k ó c z i h o (Brigetio, Diss. Pann., Ser. II., No 22, Budapest 1951).
- 52 K o l n í k T., Výskum rímskej stanice v Milanovciach pri Šuranoch r. 1956, AR IX, 1957, 816 - 827.
- 53 O n r o u c h V., Limes, 10.

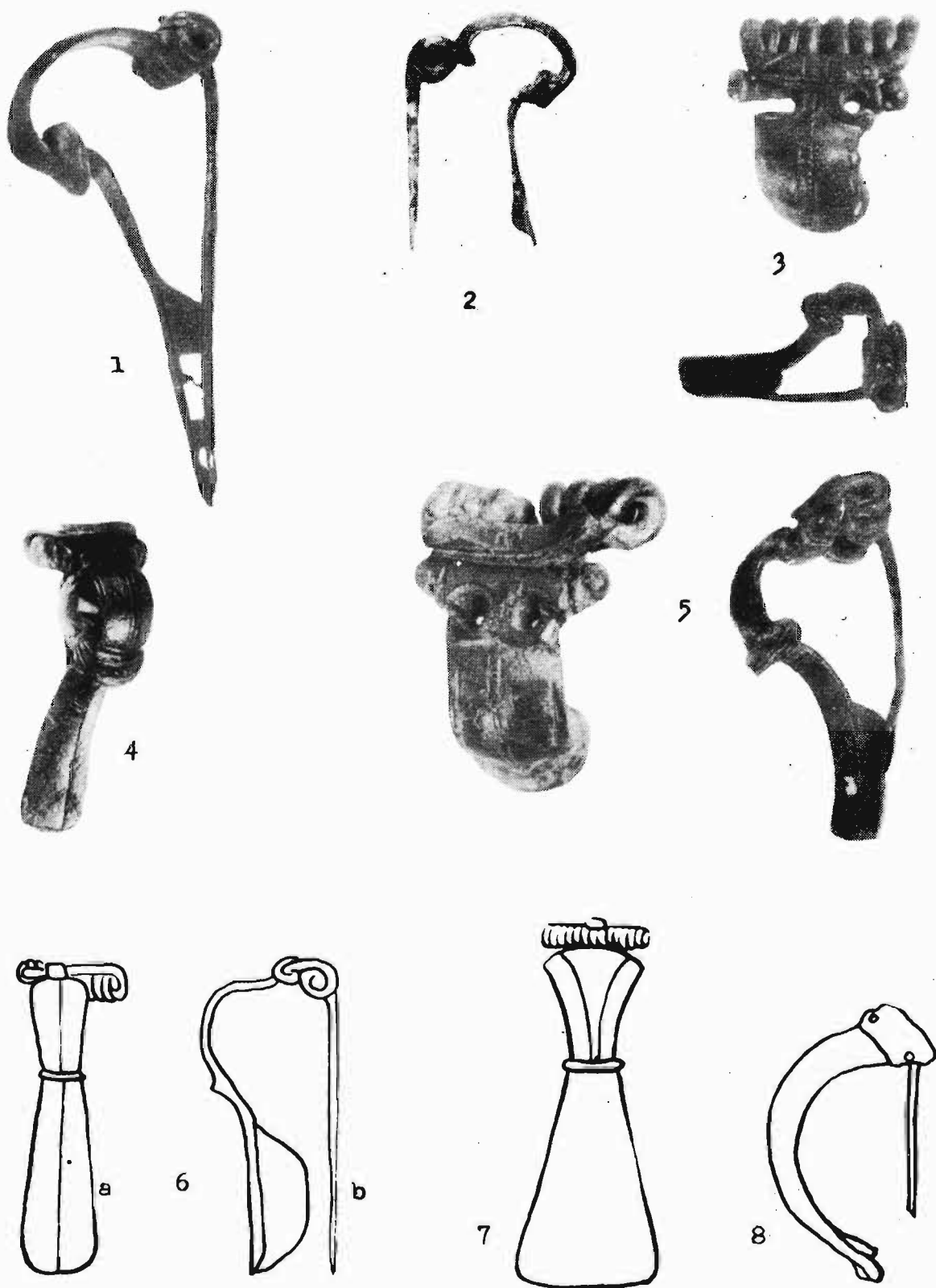
ZOZNAM LOKALÍT K SÚPISU SPŇN
(str. 33 - 57 a 67 - 70)

Lokalita	Okres podľa správneho rozdelenia platného		Poradové čísla súpisu spŇn
	do 30.VI.1960	od 1.VII.1960	
1	2	3	4
Abrahám	Sereď	Galanta	11,12,13,14,15,25,26, 27,141,622,623
Bešeňov	Šurany	Nové Zámky	65, 66
Bolešov	Ilava	Považská Bystrica	74
Bošáca	Nové Mesto nad Váhom	Trenčín	5
Bratislava			4,18,142,143,144
Cejkov	Trebišov	Trebišov	624
Cífer	Trnava	Trnava	625
Čáčov	Senica	Senica	60
Čachtice	Nové Mesto nad Váhom	Trenčín	103
Čerádice	Nitra	Nitra	626
Devín	Bratislava- okolie	Bratislava- mesto	6,28,29,122,203,627
Devínske Jazero (teraz osada ob- ce Devínska Nová Ves)	Bratislava- okolie	Bratislava- vidiek	179
Dlhá nad Váhom	Šaľa	Galanta	145,146,147,148
Dolné Lovčice (teraz osada obce Lovčice)	Trnava	Trnava	149,150,151,152,153,154
Dunajská Streda	Dunajská Streda	Dunajská Streda	30,628
Gajary	Malacky	Bratislava- vidiek	62,75
Golianovo	Nitra	Nitra	634,635
Horné Lefantovce	Nitra	Nitra	155
Hurbanovo	Hurbanovo	Komárno	204
Chotín	Hurbanovo	Komárno	32
Ivanka pri Dunaji	Bratislava- okolie	Bratislava- vidiek	156
Iža	Hurbanovo	Komárno	104,205
Iža-Leányvár	Hurbanovo	Komárno	39,71,79,80,81,82,98, 209
Kameničná	Komárno	Komárno	629
Kechnec	Košice-okolie	Košice	105
Kežmarok	Kežmarok	Poprad	106

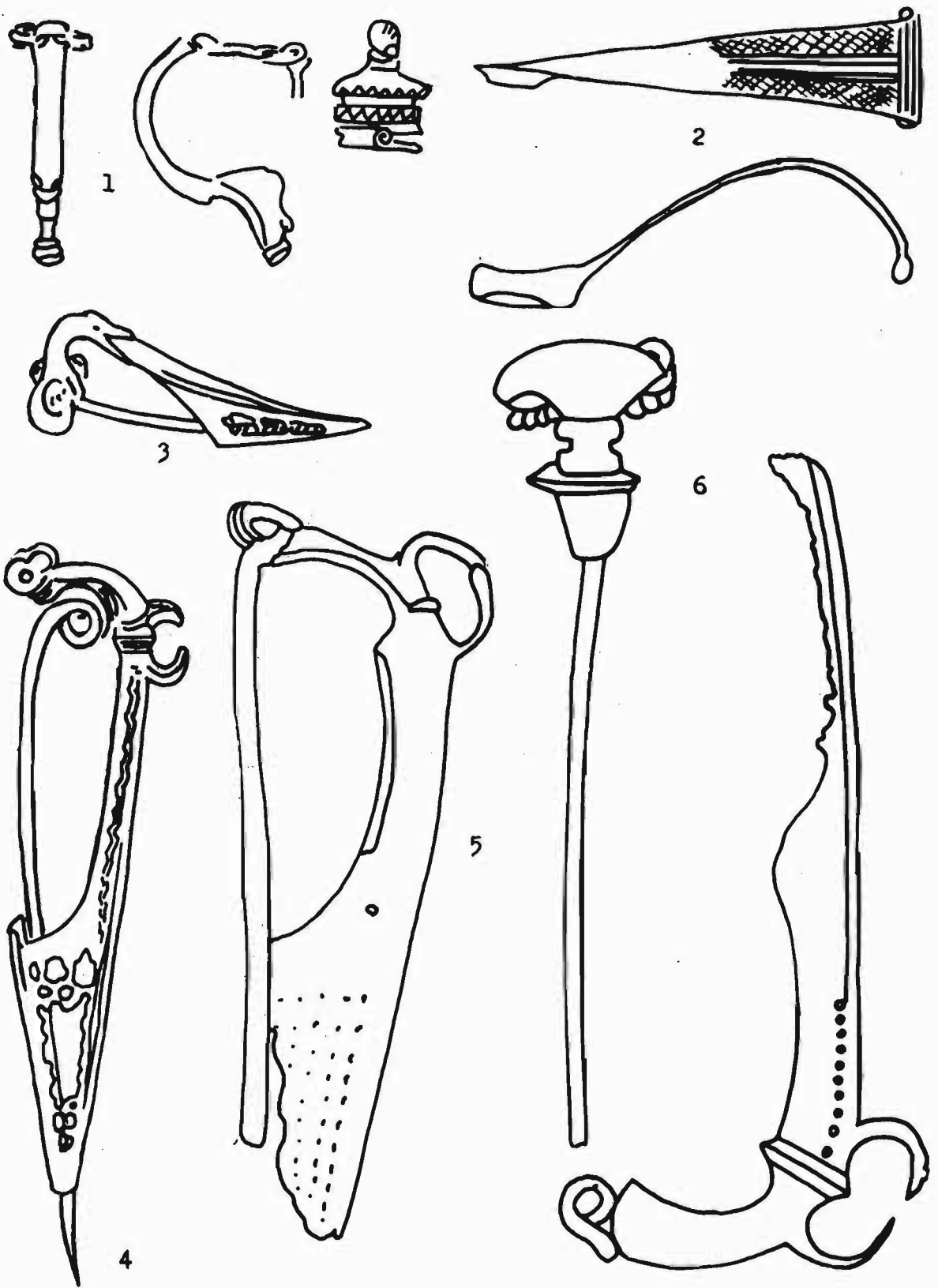
Lokalita	Okres podľa správneho rozdelenia platného		Poradové čísla súpisu spŕn
	do 30.VI.1960	od 1.VII.1960	
1	2	3	4
Kláštŕ pod Znievom	Turčianske Teplice	Martin	107,206
Komárno	Komárno	Komárno	76,157,207,208,210,211 630
Komoča	Nové Zámky	Nové Zámky	63
Kostolná	Senec	Galanta	34
Košice			7,8,19,67,631
Košice-okolie			108
Krakovany- Stráže	Pieštany	Trnava	89,100,101,102,171,172, 181,184,185,186,187, 188,189,190,191,192, 193,194,195,196,
Kráľová (teraz Kráľová pri Senci)	Senec	Galanta	77
Krásno	Partizánske	Topoľčany	78
Krasňany	Žilina-okolie	Žilina	123
Križovany nad Dudváhom	Sereď	Trnava	33,73
Kšinná	Bánovce nad Bebravou	Topoľčany	199,200
Kubrá	Trenčín	Trenčín	632,633
Láb	Malacky	Bratislava- vidiek	35,36,37,38,158
Leanyvár - pozri Iža-Leanyvár			
Lednica	Púchov	Považská Bystrica	636
Levice	Levice	Levice	83,124,159,212
Liptovský Ján	Liptovský Mikuláš	Liptovský Mikuláš	213,637
Liptovský Mikuláš	Liptovský Mikuláš	Liptovský Mikuláš	214
Ludanice	Topoľčany	Topoľčany	16,20,21,40,41,42,84, 85,86,215,216,217,218
Malacky	Malacky	Bratislava- vidiek	43
Malé Trnie	Pezinok	Bratislava- vidiek	182
Marcelová-Patin- ce - pozri Pa- tince			
Mojtín	Ilava	Považská Bystrica	160
Nimnica	Púchov	Považská Bystrica	638
Nitrianska Blatnica	Topoľčany	Topoľčany	658
Nitriansky Hrádok	Šurany	Nové Zámky	3
Oborín	Michalovce	Trebišov	109
Obsolovce	Topoľčany	Topoľčany	639

Lokalita	Okres podľa správneho rozdelenia platného		Poradové čísla súpisu spôn
	do 30.VI.1960	od 1.VII.1960	
1	2	3	4
Očkov	Nové Mesto nad Váhom	Trenčín	61,99,110,125,126,127,128,129,130,131,132,133,134,161,162,163,164,165,166,180,640,641,642,643,644,645,646,647,648,649,650,651
Ondrochov (teraz osada obce Liptová)	Šurany	Nové Zámky	135
Ostrovany	Sabinov	Prešov	197,198,224,225,226,227,228
Patince (obec Marcelová)	Hurbanovo	Komárno	167
Ploštín-Rohačka	Liptovský Mikuláš	Liptovský Mikuláš	17,44
Prešov	Prešov	Prešov	111,112,113,136
Púchov	Púchov	Považská Bystrica	9,22,23,45,46,47,87,137,138,139,652
Rohačka - pozri Ploštín			
Sásová	Banská Bystrica -okolie	Banská Bystrica	168
Selce	Banská Bystrica -okolie	Banská Bystrica	114,140,169,201
Seňa	Košice-okolie	Košice	115,116,170
Skala	Trenčín	Trenčín	653
Skalská Nová Ves	Trenčín	Trenčín	654
Sklabinský Podzámok	Martin	Martin	1
Slovenské Nové Mesto	Trebišov	Trebišov	88
Stráže - pozri Krakovany			
Stupava	Bratislava-okolie	Bratislava-vidiek	90,117,176,219,655
Sučany	Martin	Martin	48,49
Svätá Mária pri Bodrogu (teraz Bodrog)	Kráľovský Chlmec	Trebišov	656,657
Šarovce	Želiezovce	Levice	91,118,119,173,174
Šurany	Šurany	Nové Zámky	50
Šúrovce	Sereď	Trnava	175
Tekov (Starý Tekov)	Levice	Levice	659
Trenčín	Trenčín	Trenčín	10,72,120,220,221
Trniny - pozri Veľký Bysterec			
Veľká Lomnica	Kežmarok	Poprad	121

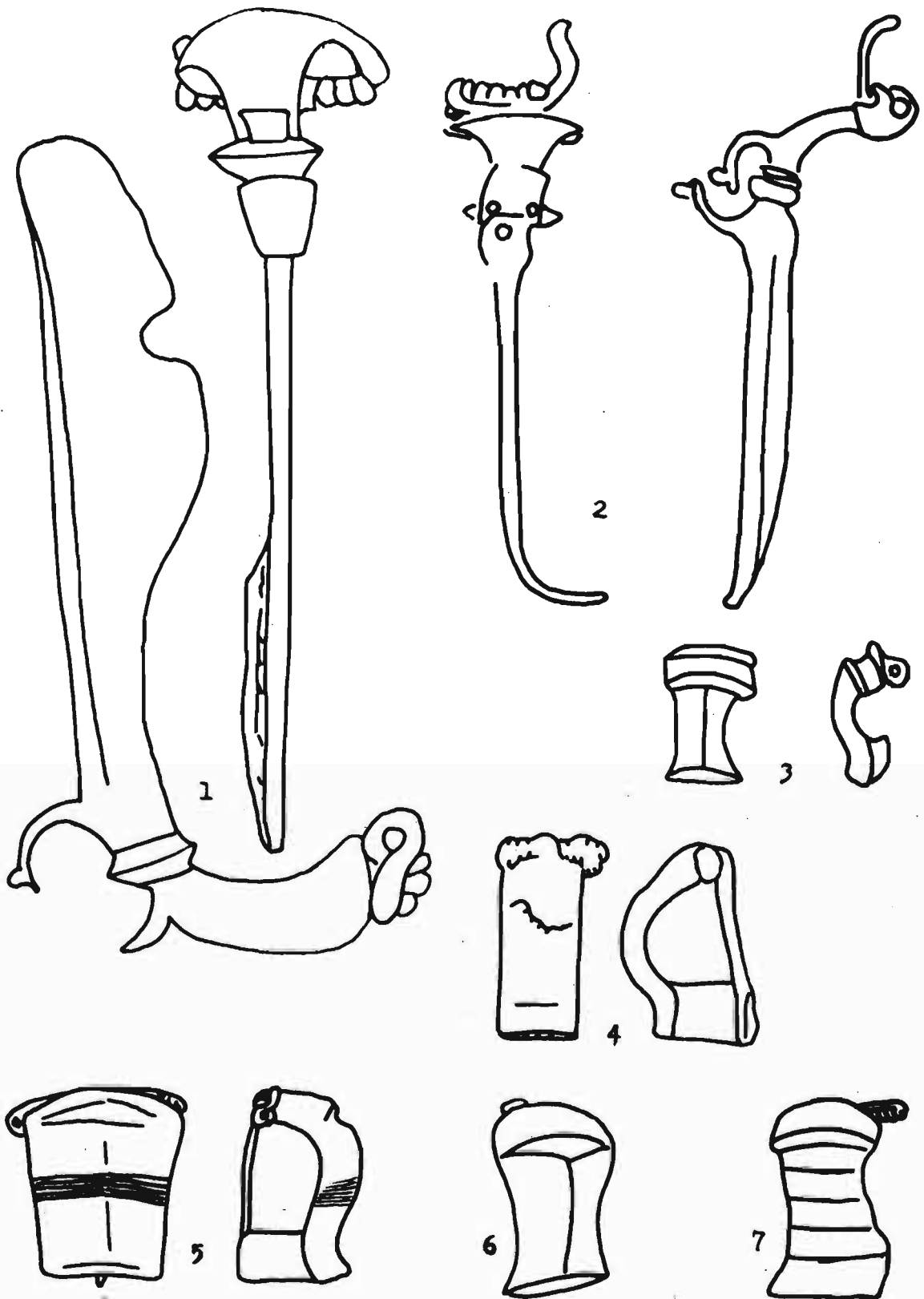
Lokalita	Okres podľa správneho rozdelenia platného		Poradové čísla súpisu spôn
	do 30.VI.1960	od 1.VII.1960	
1	2	3	4
Veľký Bysterec - Trniny (teraz osada obce Dolný Kubín)	Dolný Kubín	Dolný Kubín	51
Veľký Lág (teraz osada obce Lehnice)	Šamorín	Dunajská Streda	92
Veľký Šariš	Prešov	Prešov	52,222,223
Veselé	Piešťany	Trnava	177,183
Vlčkovce	Sereď	Trnava	31
Vyšný Kubín	Dolný Kubín	Dolný Kubín	2
Závod	Malacky	Senica	68,69,93,94,95
Zbehy	Nitra-okolie	Nitra	96
Zemianske Pod- hradie	Nové Mesto nad Váhom	Trenčín	24,70,178,660
Zemplín	Kráľovský Chlmec	Trebišov	53,54,55,56,97
Zemplínska župa			64
Zohor	Bratislava- okolie	Bratislava- vidiek	57,58,59
Žitavce	Vráble	Nitra	202

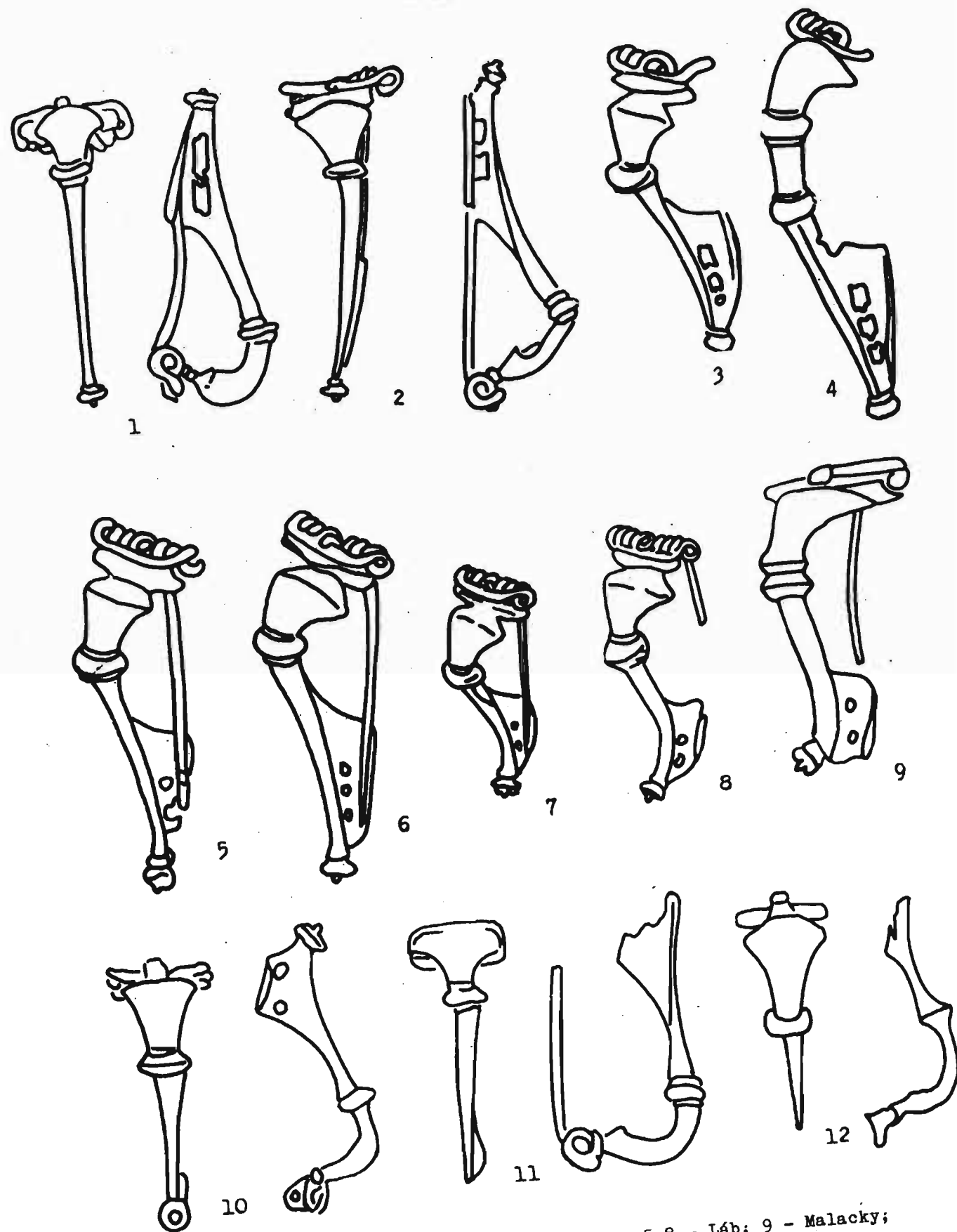
Tab. I. 1 - Vyšný Kubín; 2 - Sklabinský Podzámok; 3-5 - Abrahám;
6 - Ploštín; 7 - Ludanice; 8 - Devín.

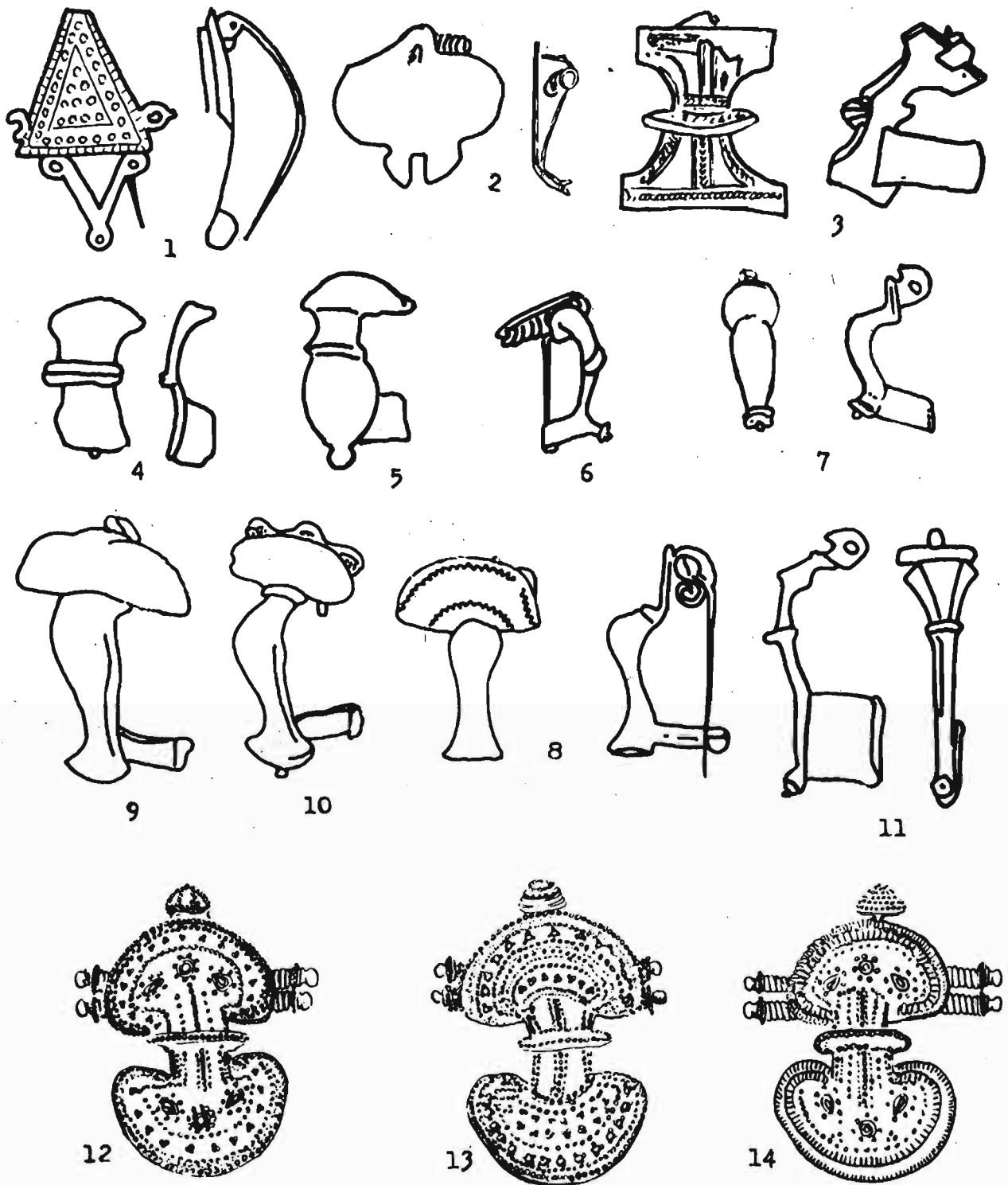
Tab. II. 1 - Bošaca; 2 - Púchov; 3, 4 - Bratislava; 5 - Ludanice;
6 - Púchov.

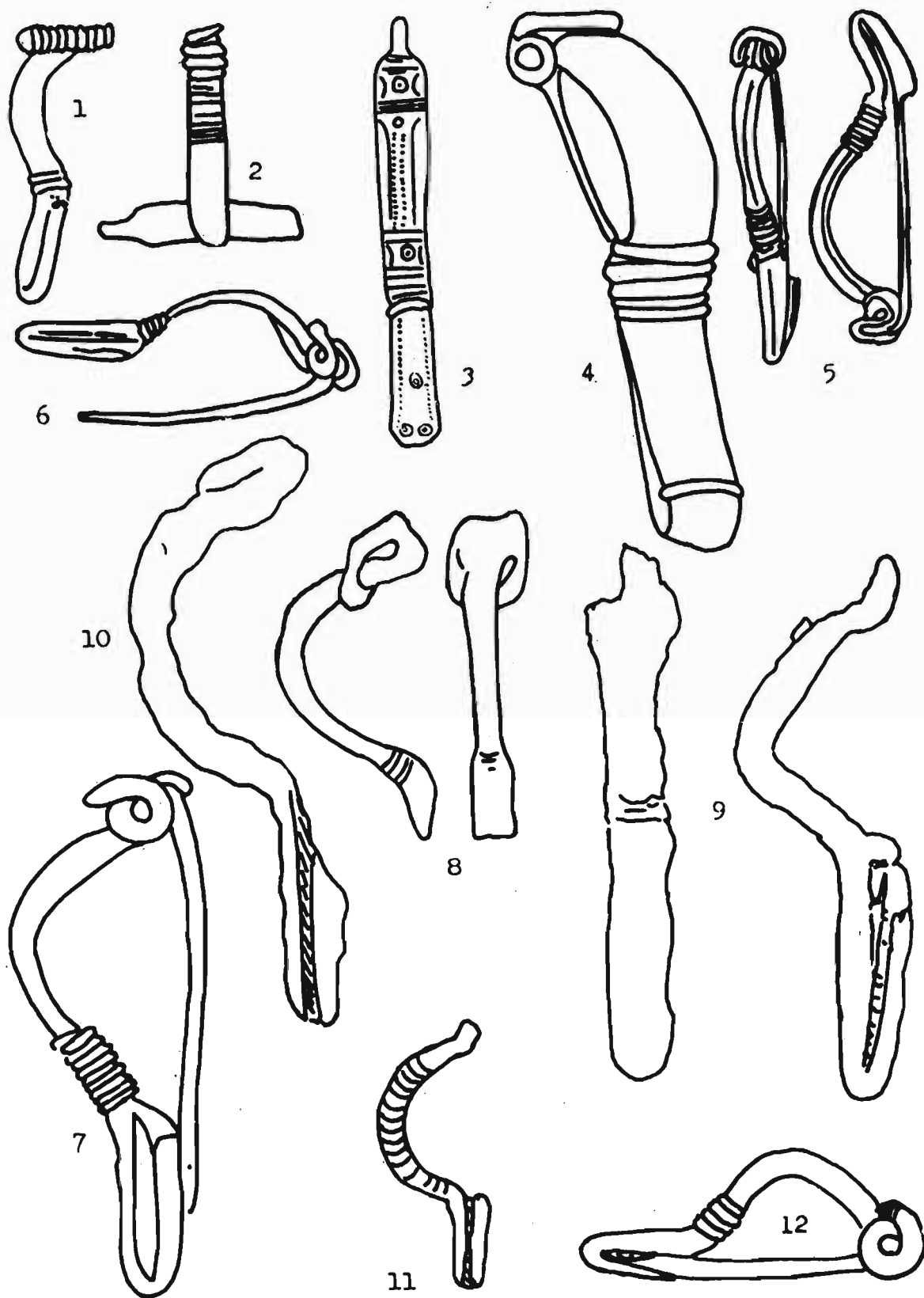
Tab. III. 1 - Púchov; 2 - Zemianske Podhradie; 3 - Košice;
4, 5 - Bešeňov; 6, 7 - Závod.

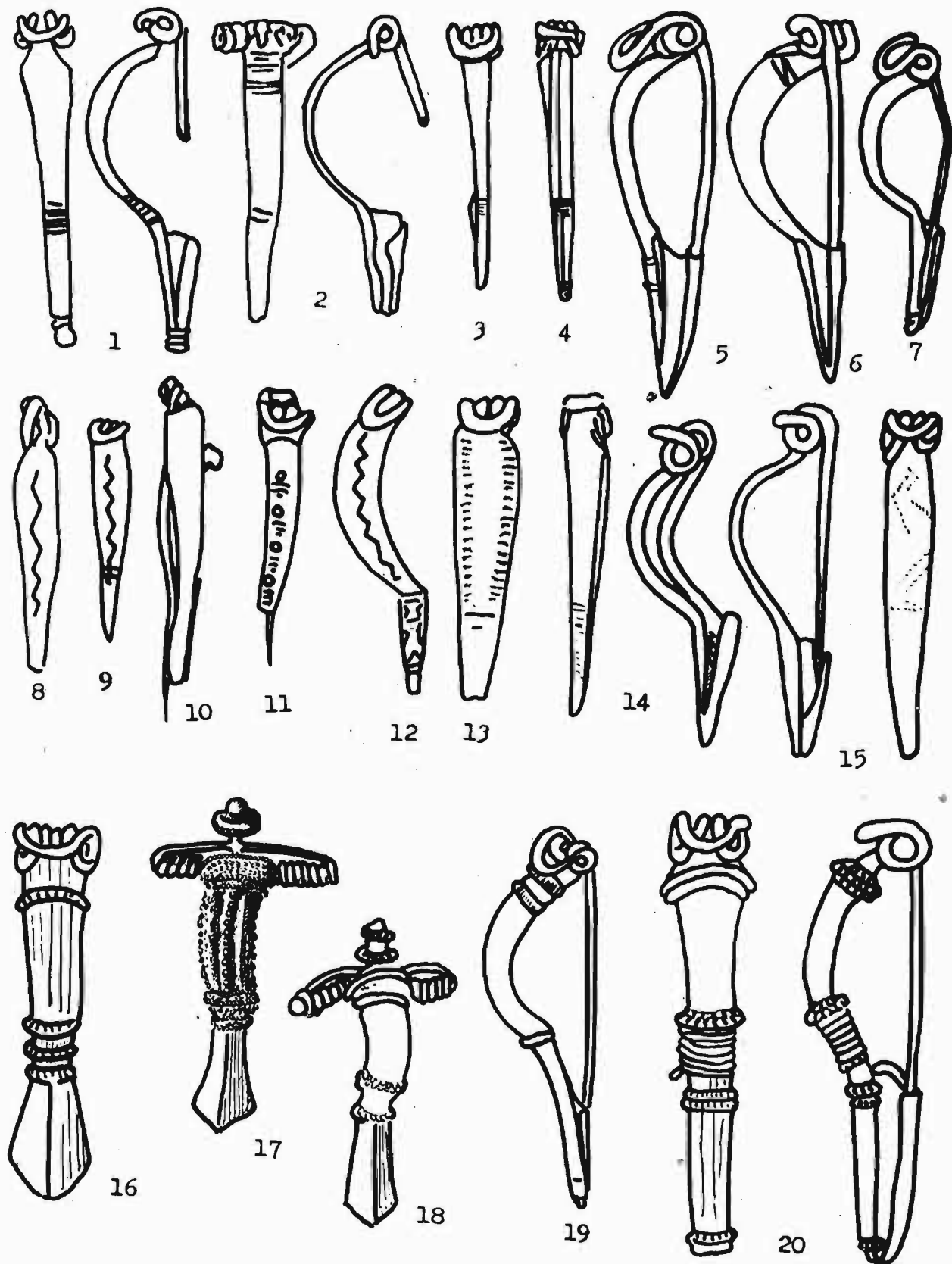
Tab. IV. 1, 2 - Abrahám; 3, 4 - Devín; 5-8 - Láb; 9 - Malacky;
10, 11 - Sučany; 12 - Púchov.

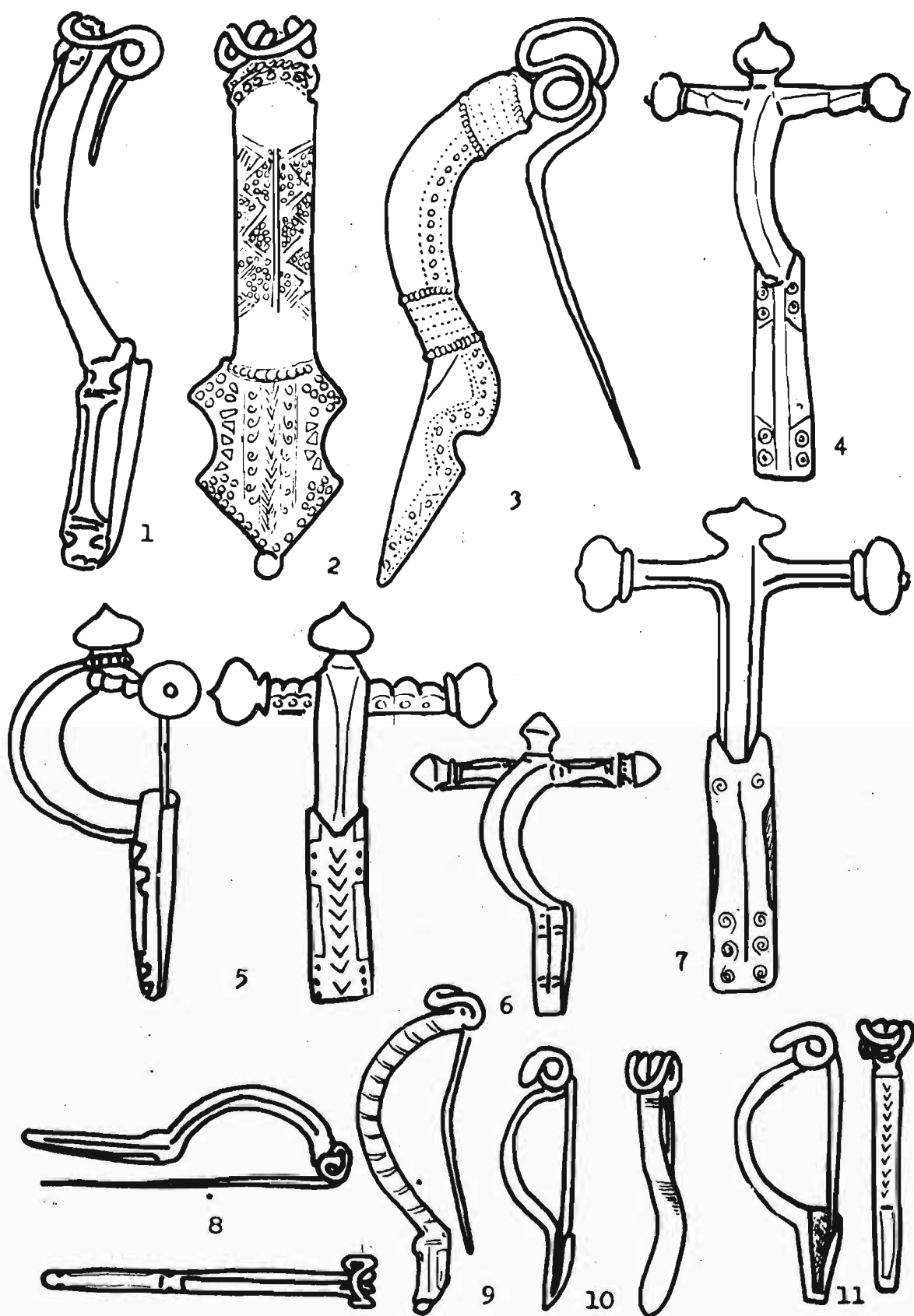
Tab. V. 1 - Hradisko pri Zemianskom Podhradí; 2 - Trenčín; 3 - Čáčov;
4 - Očkov; 5 - Závod; 6 - Stupava; 7, 12-14 - Stráže; 8 - Bolešov; 9,
10 - Iža-Leányvár; 11 - Zbehy.

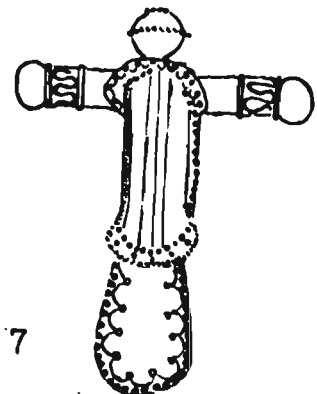
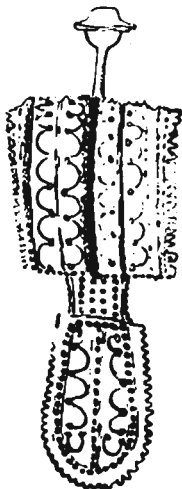
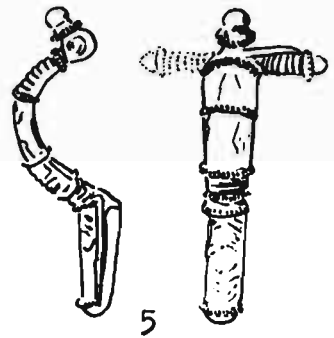
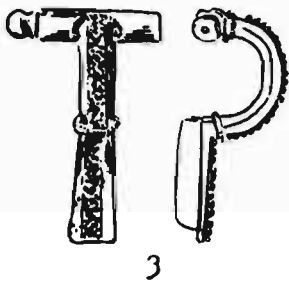
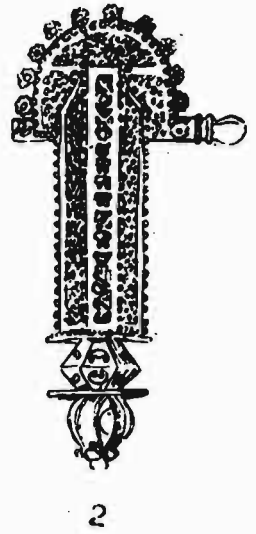
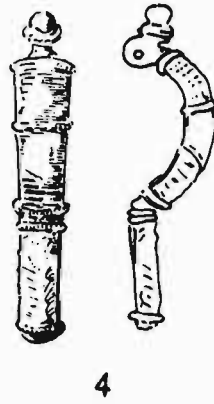
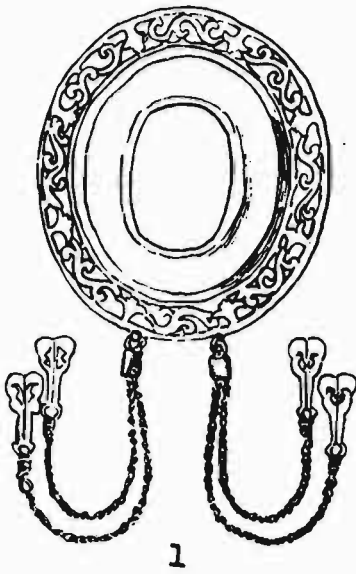
Tab. VI. 1, 11, 12 - Očkov; 2, 3 - Prešov; 4, 10 - Selce;
5 - Stupava, 6, 7 - Šarovce, 8 - Krasňany, 9 - Ondrochov

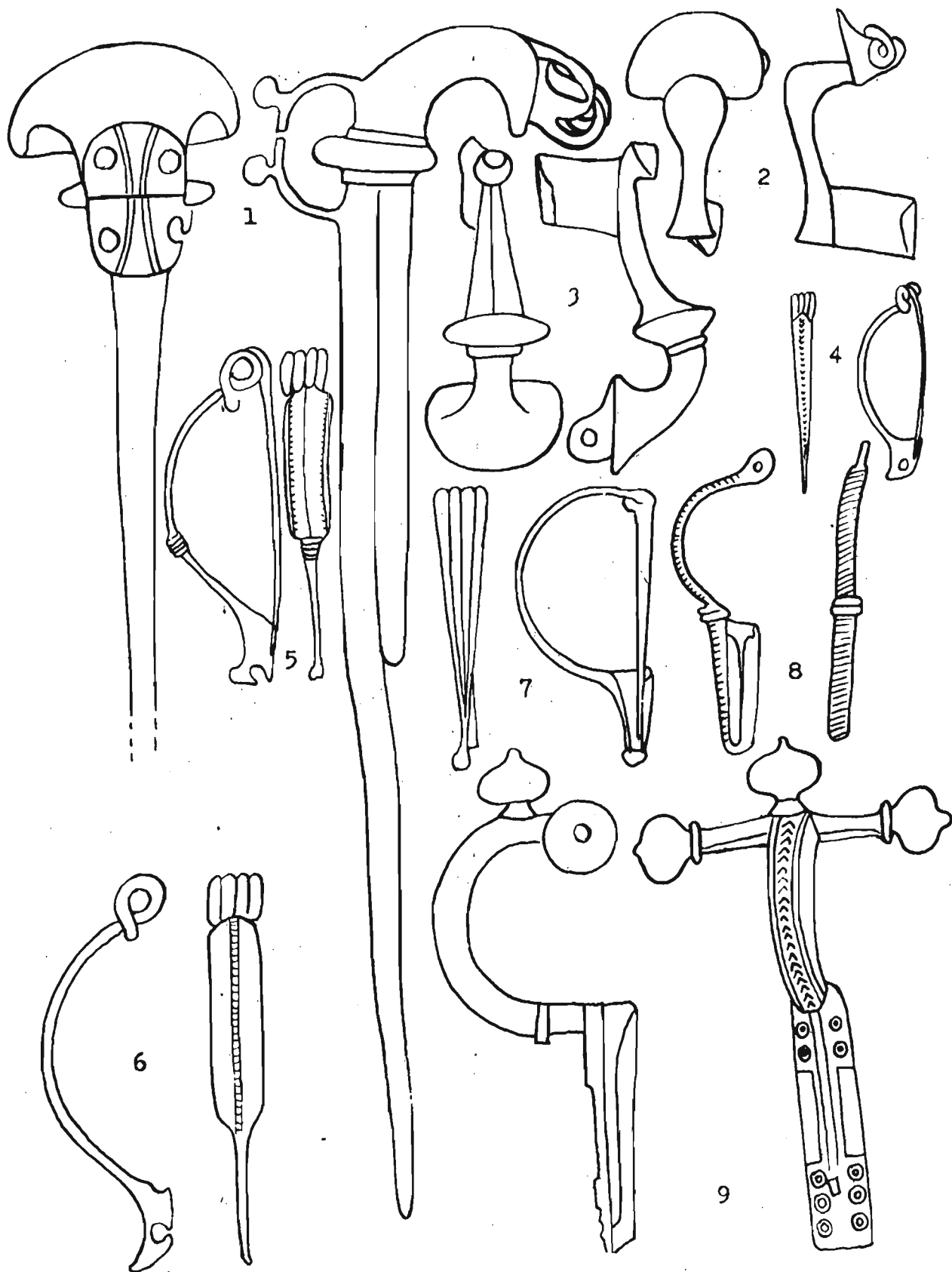
Tab. VII. 1 - Abrahám, 2 - Bratislava, 3, 4, 8-11 - Dolné Lovčice, 5 - Horné Lefantovce; 6, 17, 18 - Stráže; 7 - Šarovce; 12 - Ivanka pri Dunaji; 13 - Komárno; 14-16 - Očkov; 19 - Devínske Jazero; 20 - Veselé.

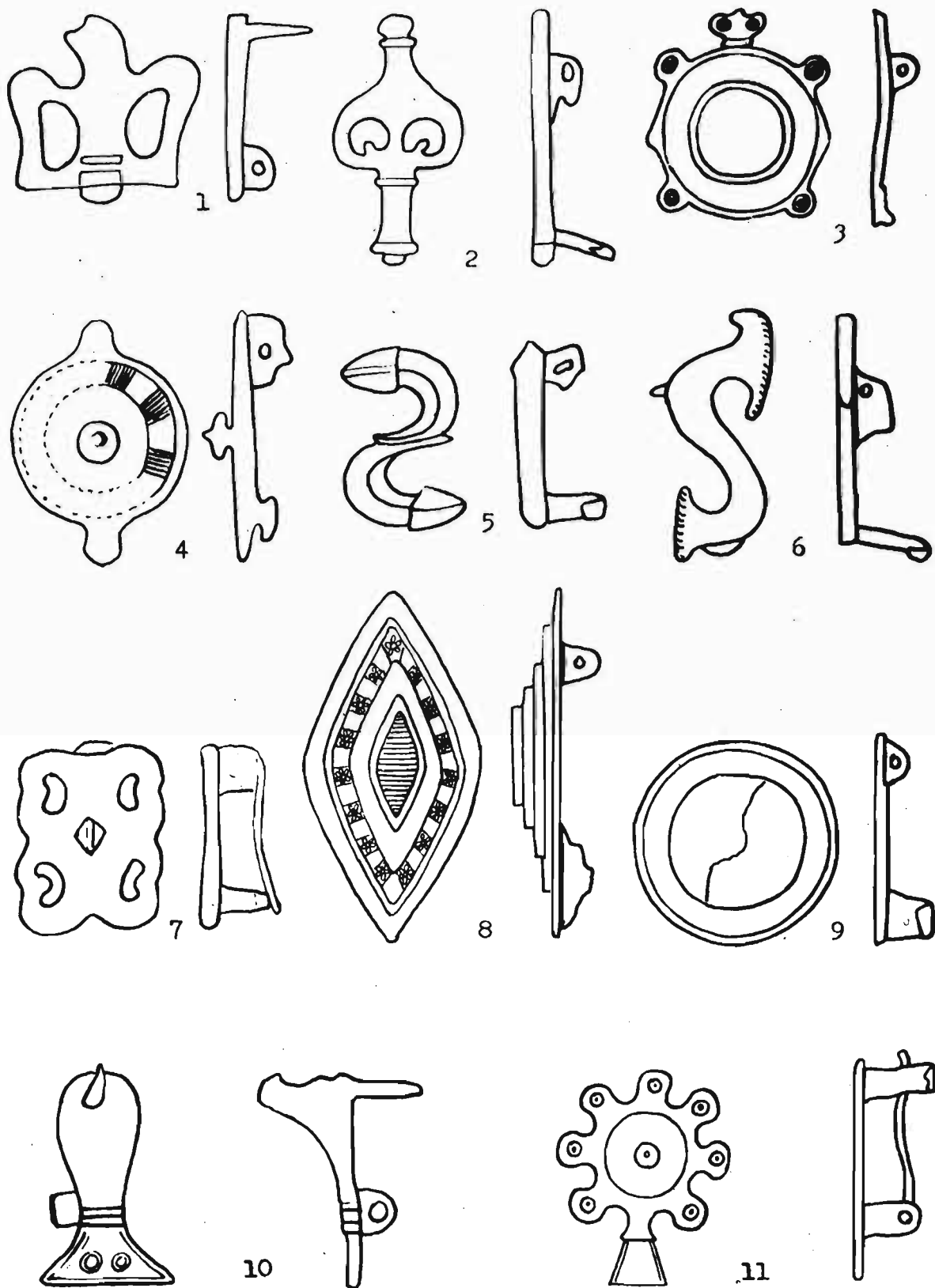
Tab. VIII. 1, 3 - Selce; 2 - Kšinná; 4 - Komárno; 5 - Iža;
6 - Žitavce (prv Ďarmoty nad Žitavou); 7 - Iža-Leányvár;
8 - Sásová; 9-11 - Očkov.

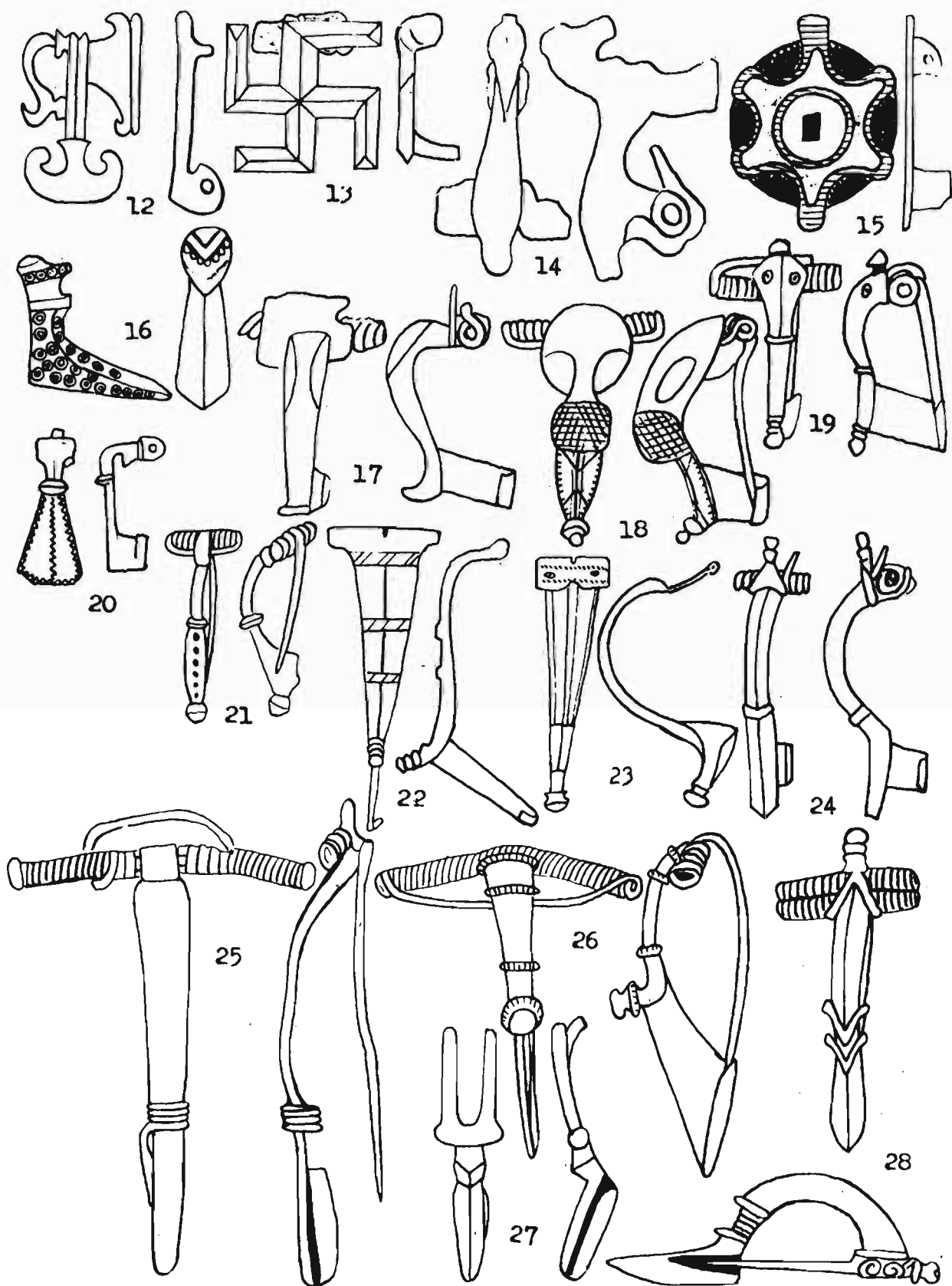
Tab. IX. Ostrovany.

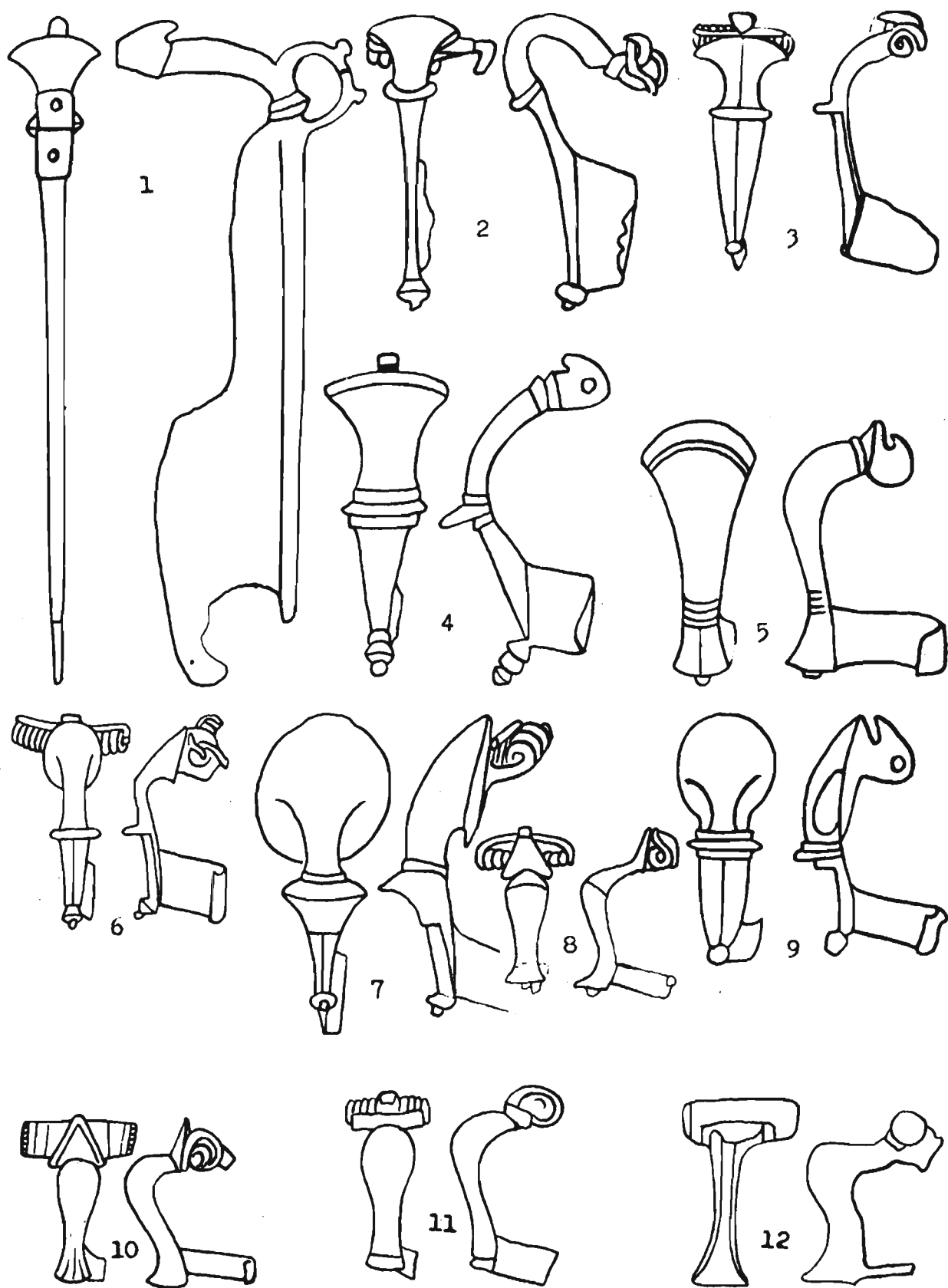
Tab. X. Mestské múzeum v Bratislave.

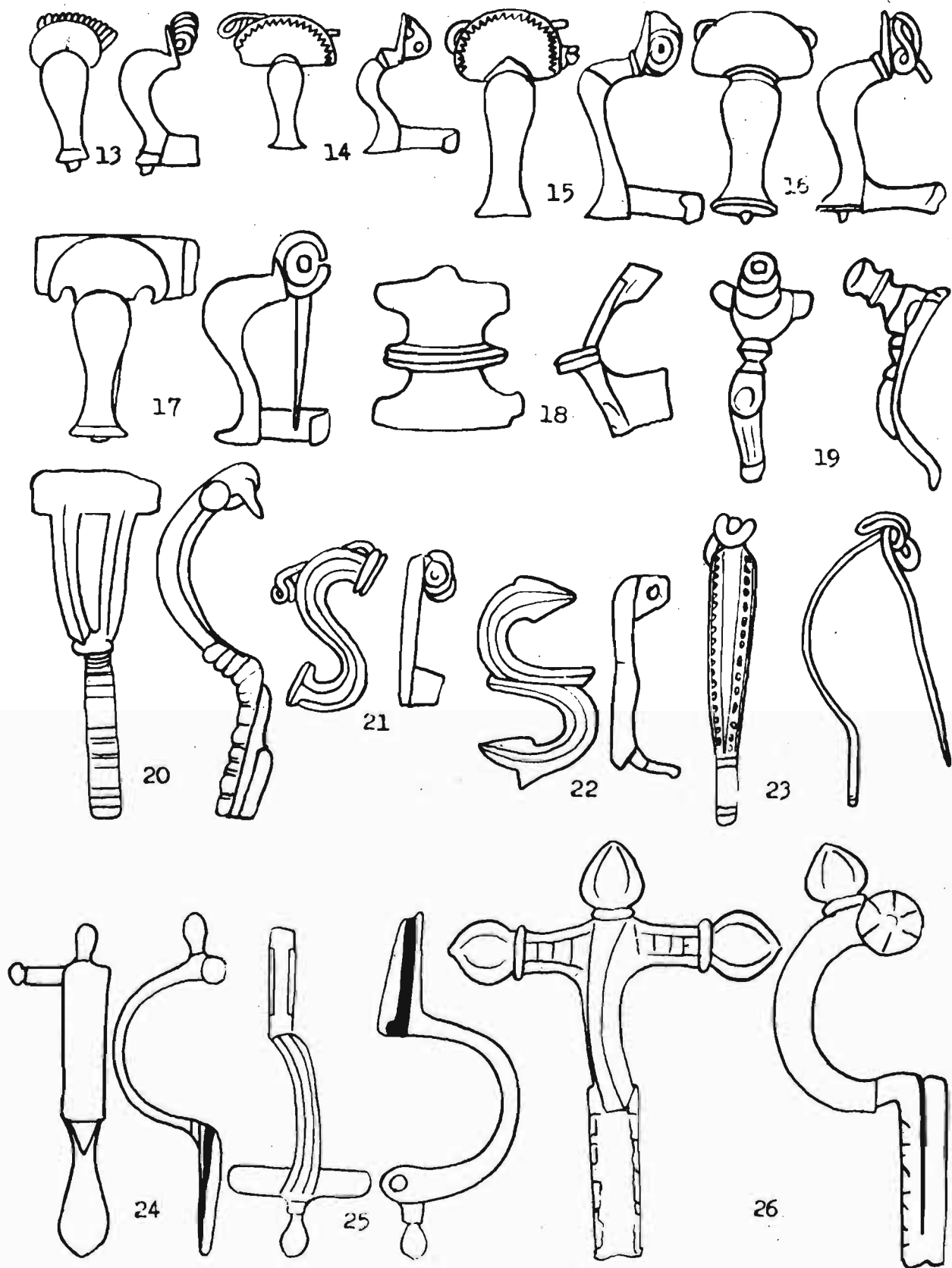
Tab. XI. Slovenské múzeum v Bratislave - rímske oddelenie.

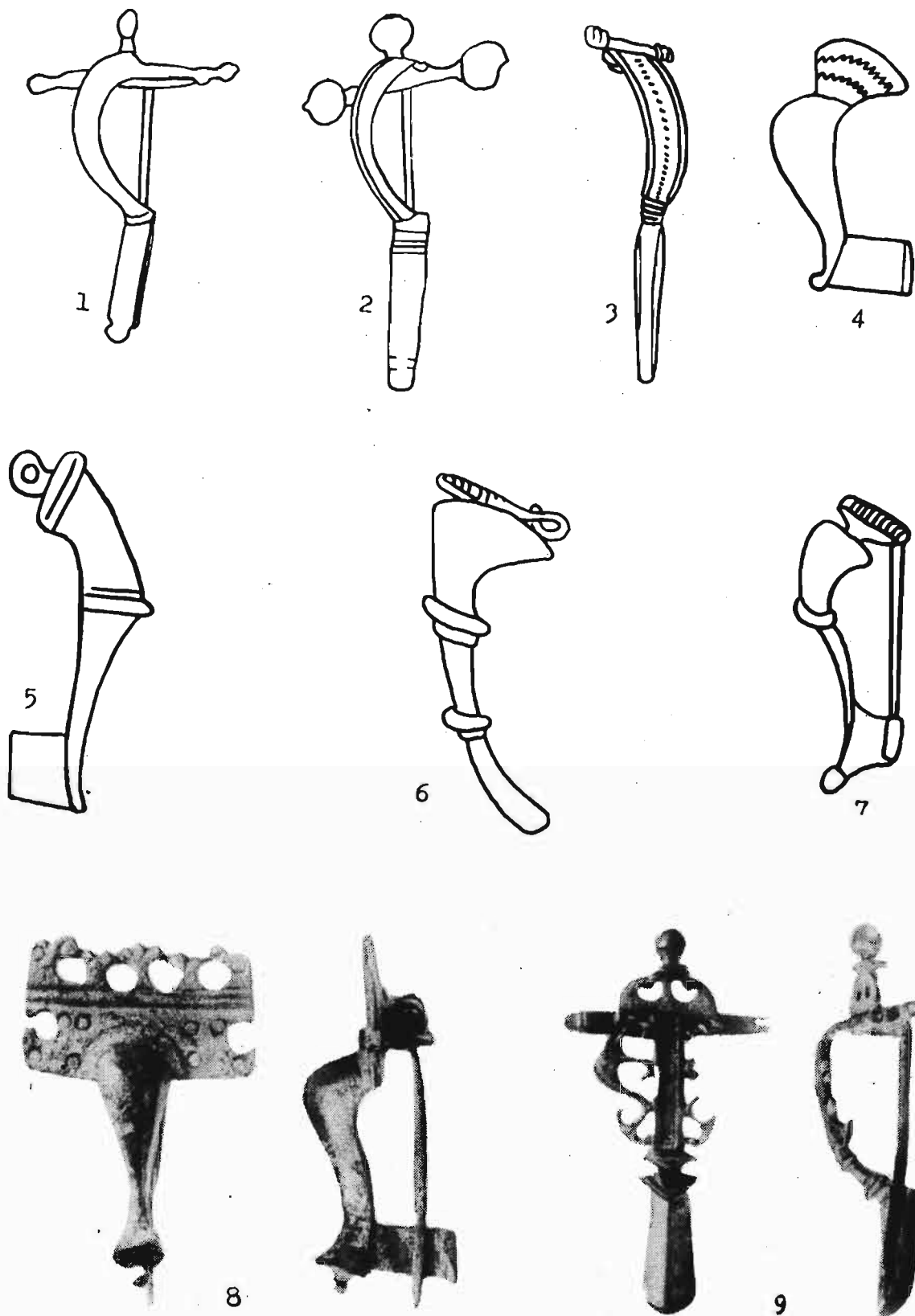
Tab. XII. 12, 15, 16, 20, 21, 24, 25, 28 - Podunajské múzeum v Komárne;
13, 14, 17-19, 22, 23, 26, 27 - Slovenské múzeum v Bratislave - rímske
oddelenie.

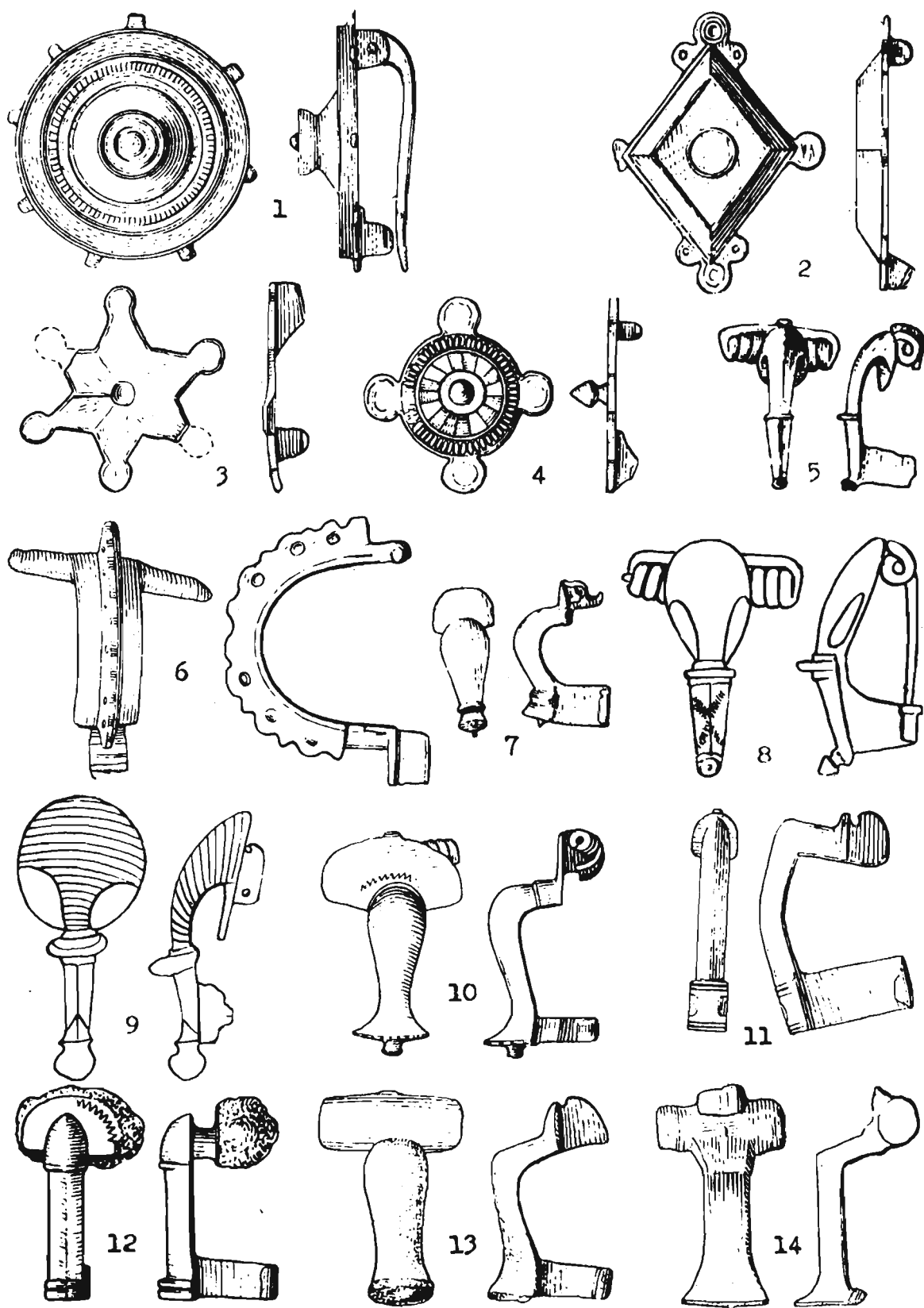
Tab. XIII. Lövingerova zbierka v Slovenskom národnom múzeu v Martine.

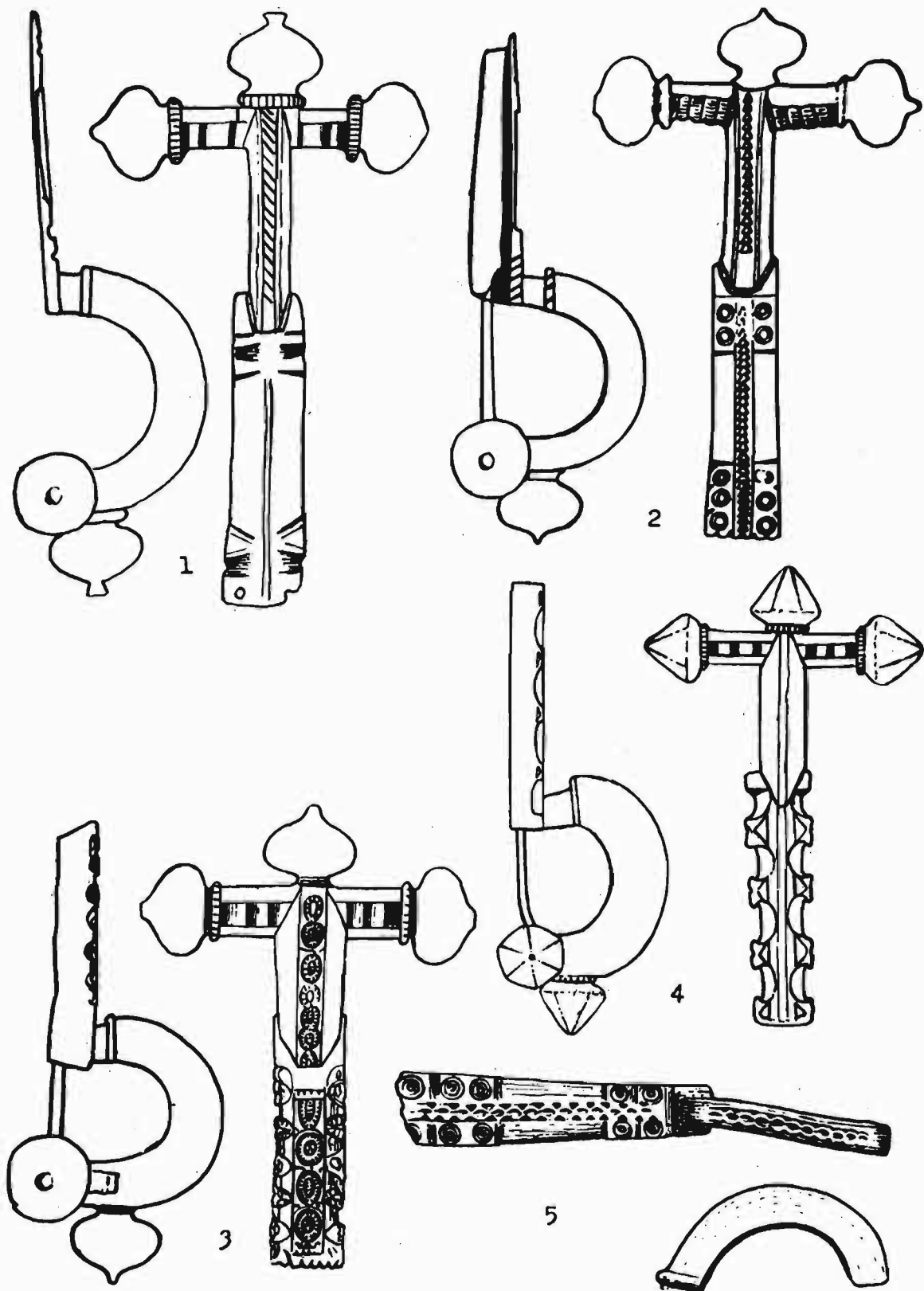
Tab. XIV. Lővingerova zbierka v Slovenskom národnom múzeu v Martine.

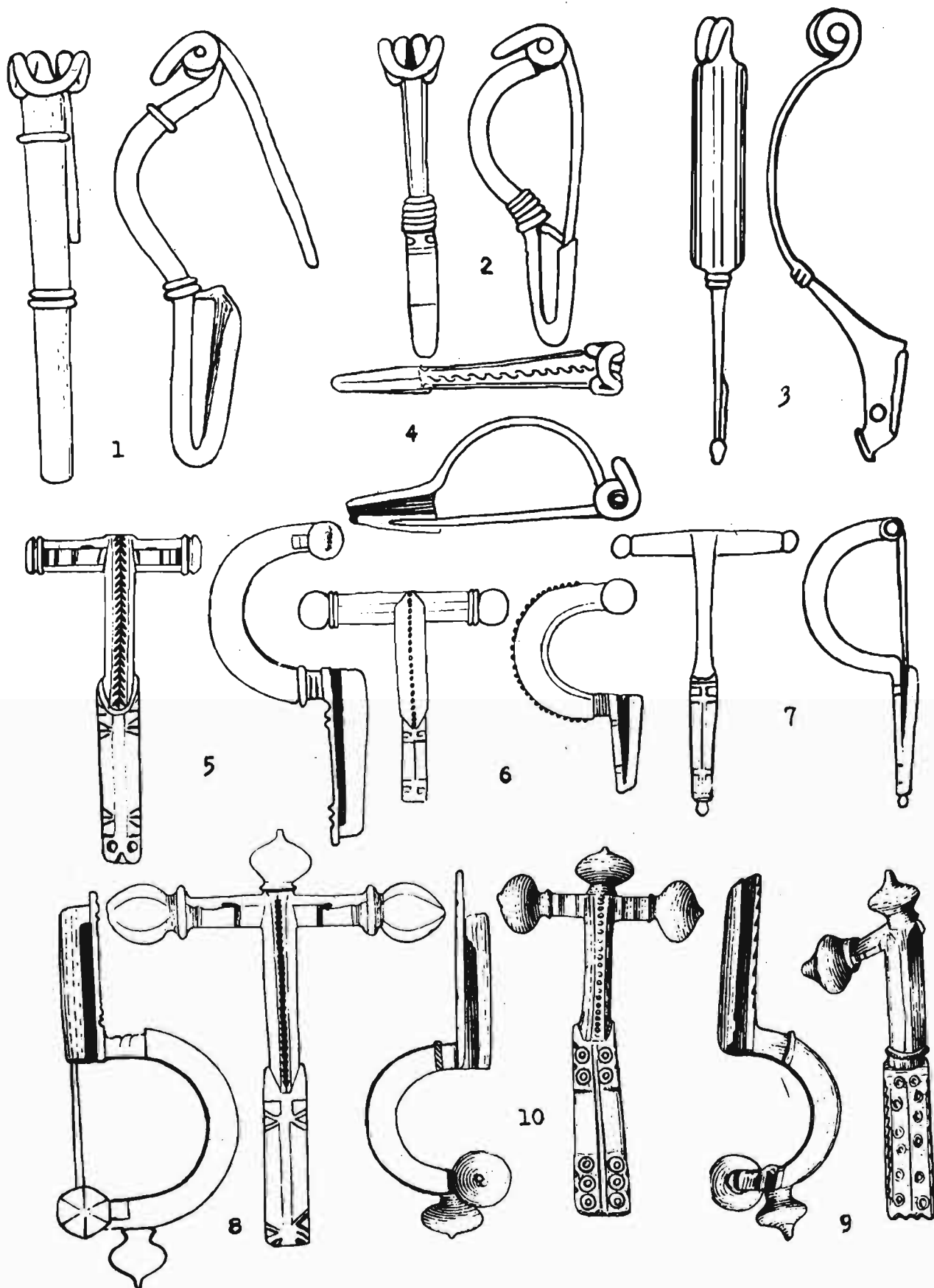
Tab. XV. 1-7 - Tatranské múzeum v Poprade; 8, 9 - Podunajské múzeum v Komárne.

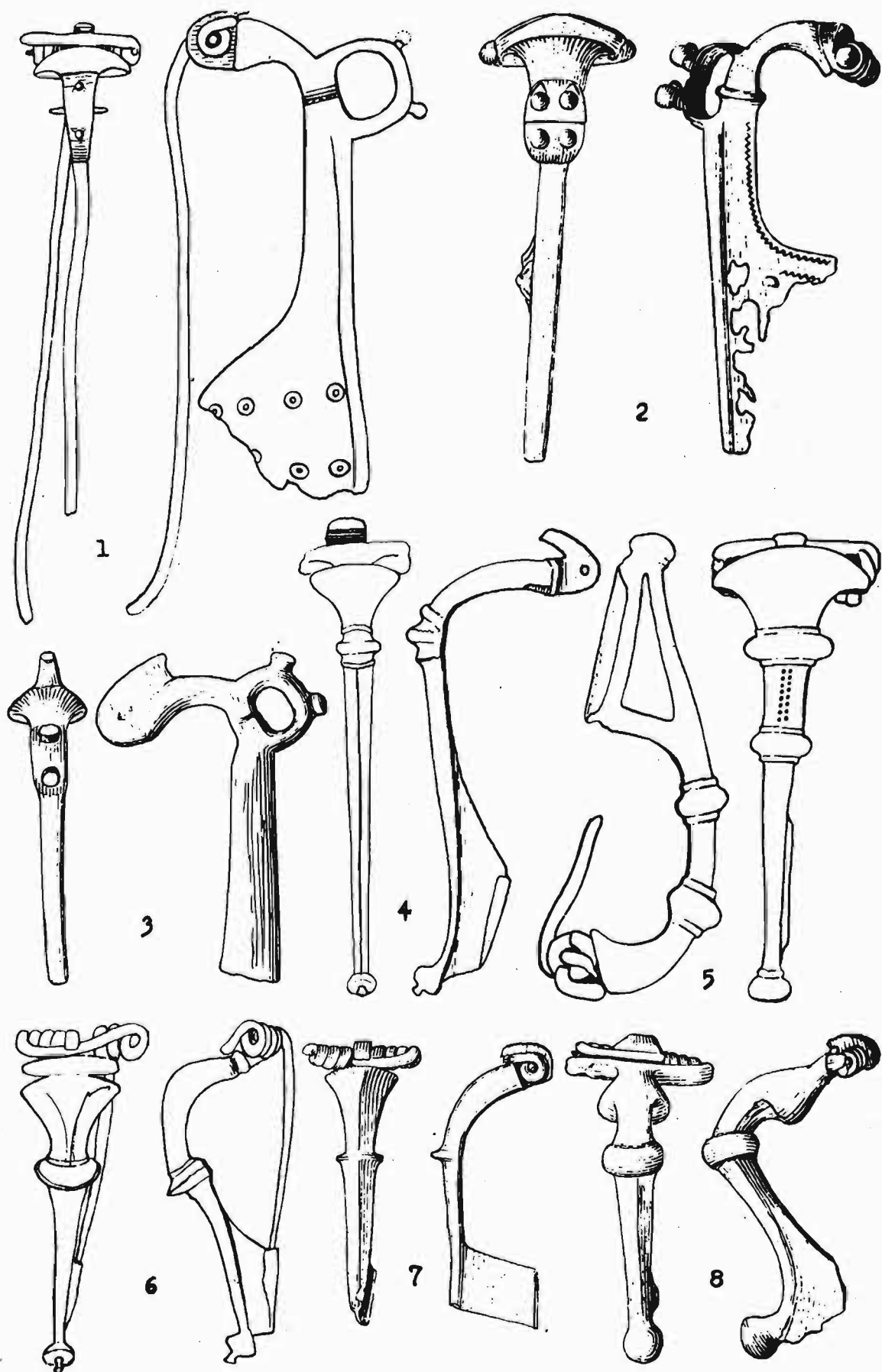
Tab. XVI. Podunajské múzeum v Komárne.

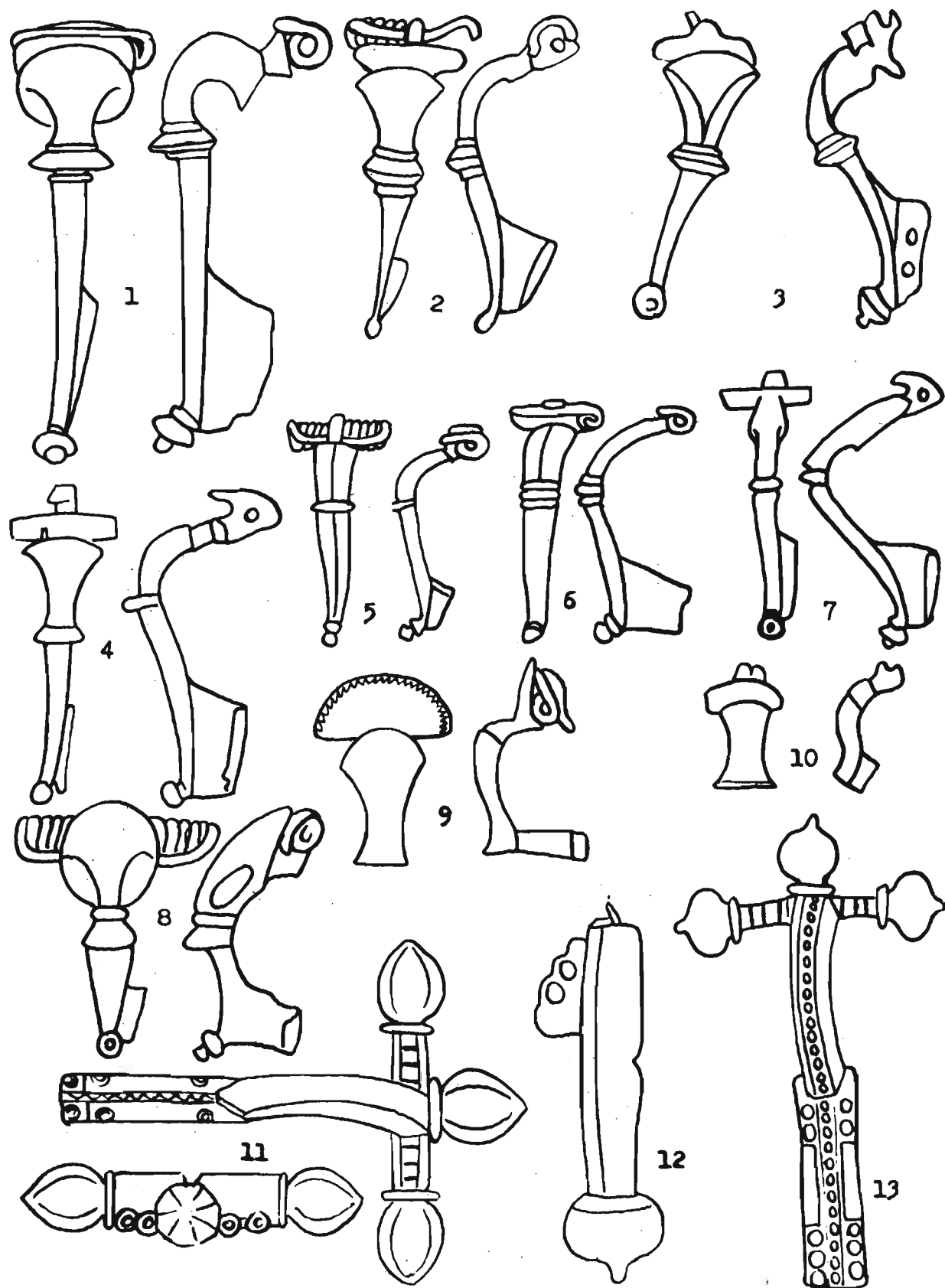
Tab. XVII. Podunajské múzeum v Komárne.

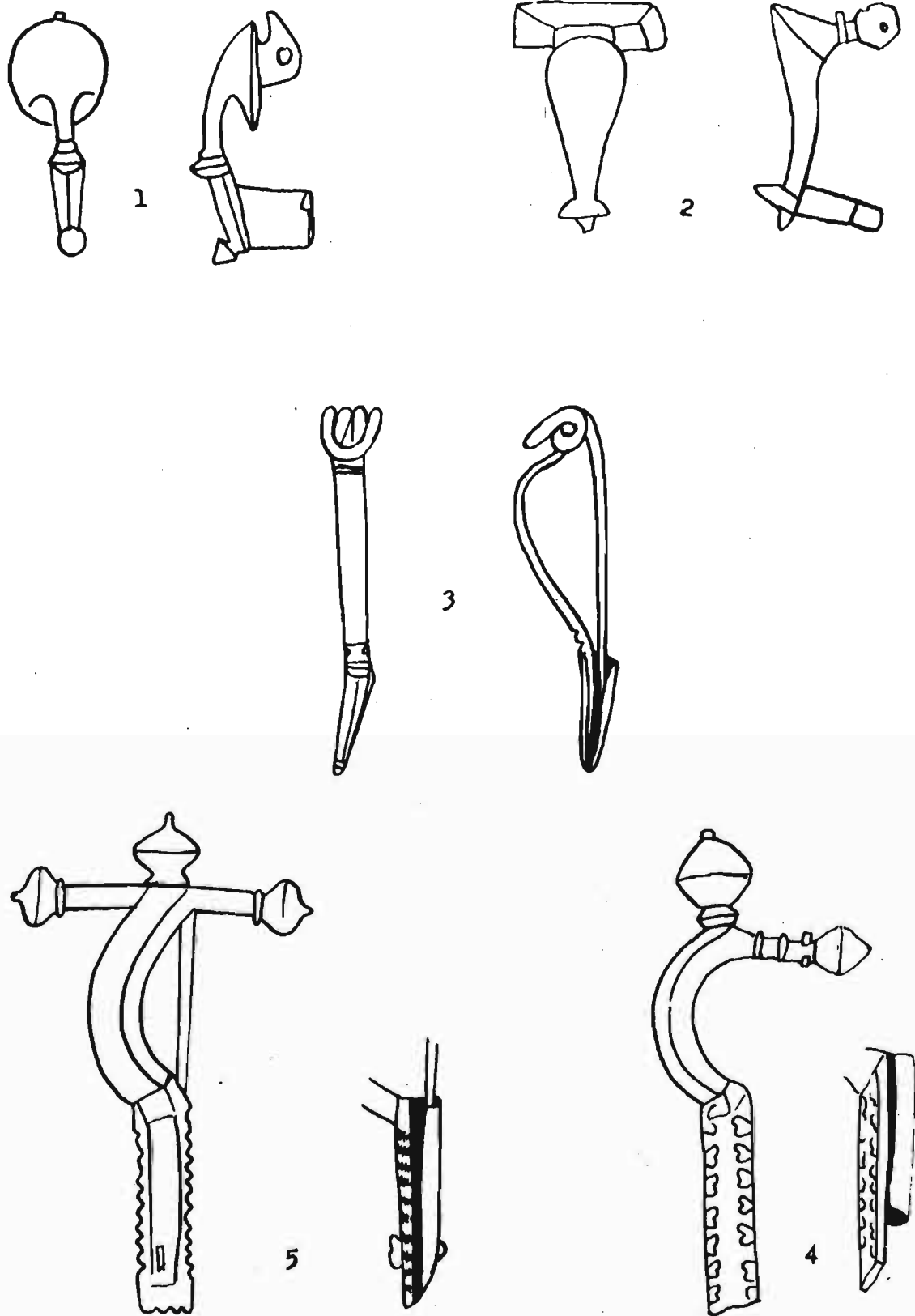
Tab. XVIII. Podunajské múzeum v Komárne.

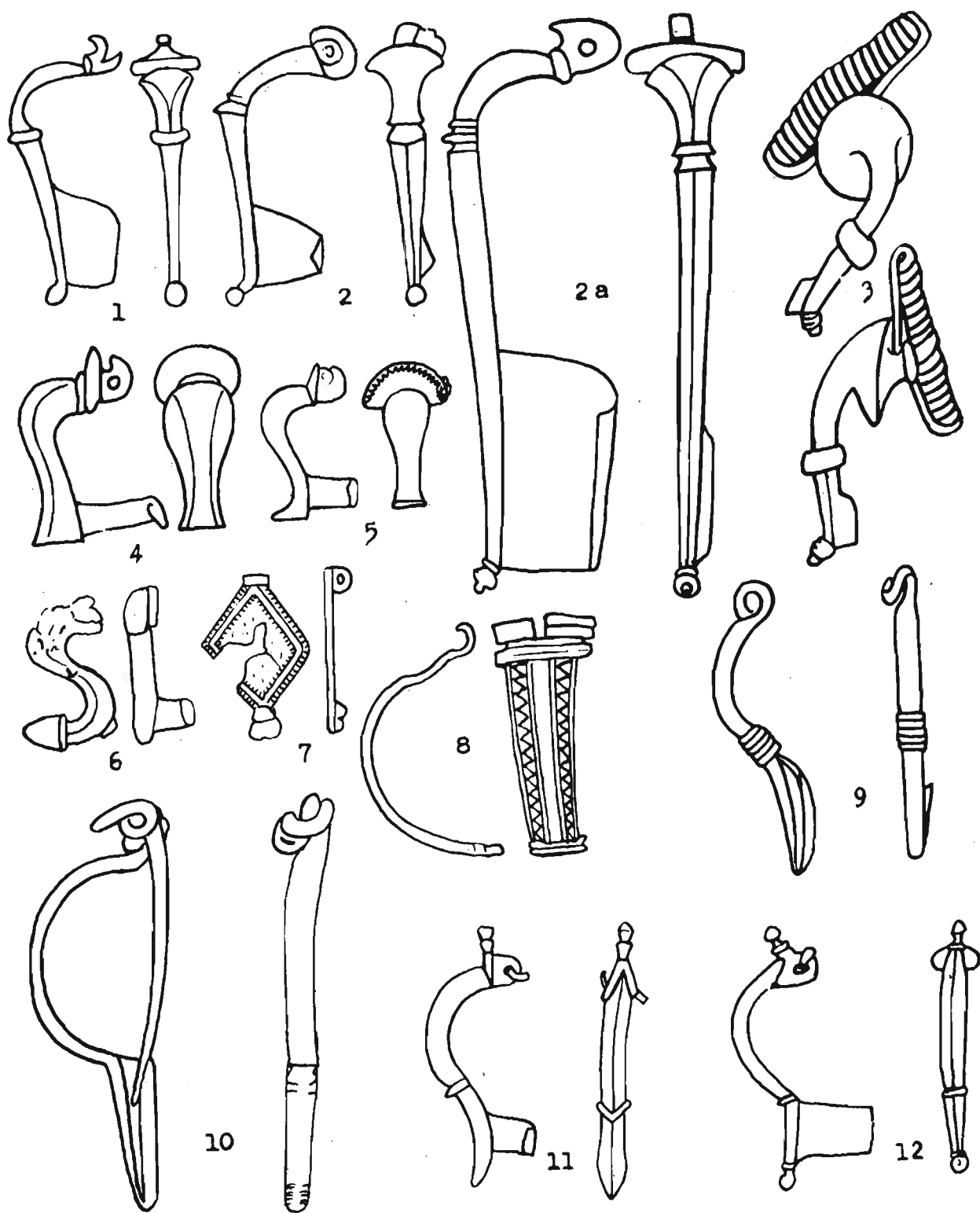
Tab. XIX. Podunajské múzeum v Komárne.

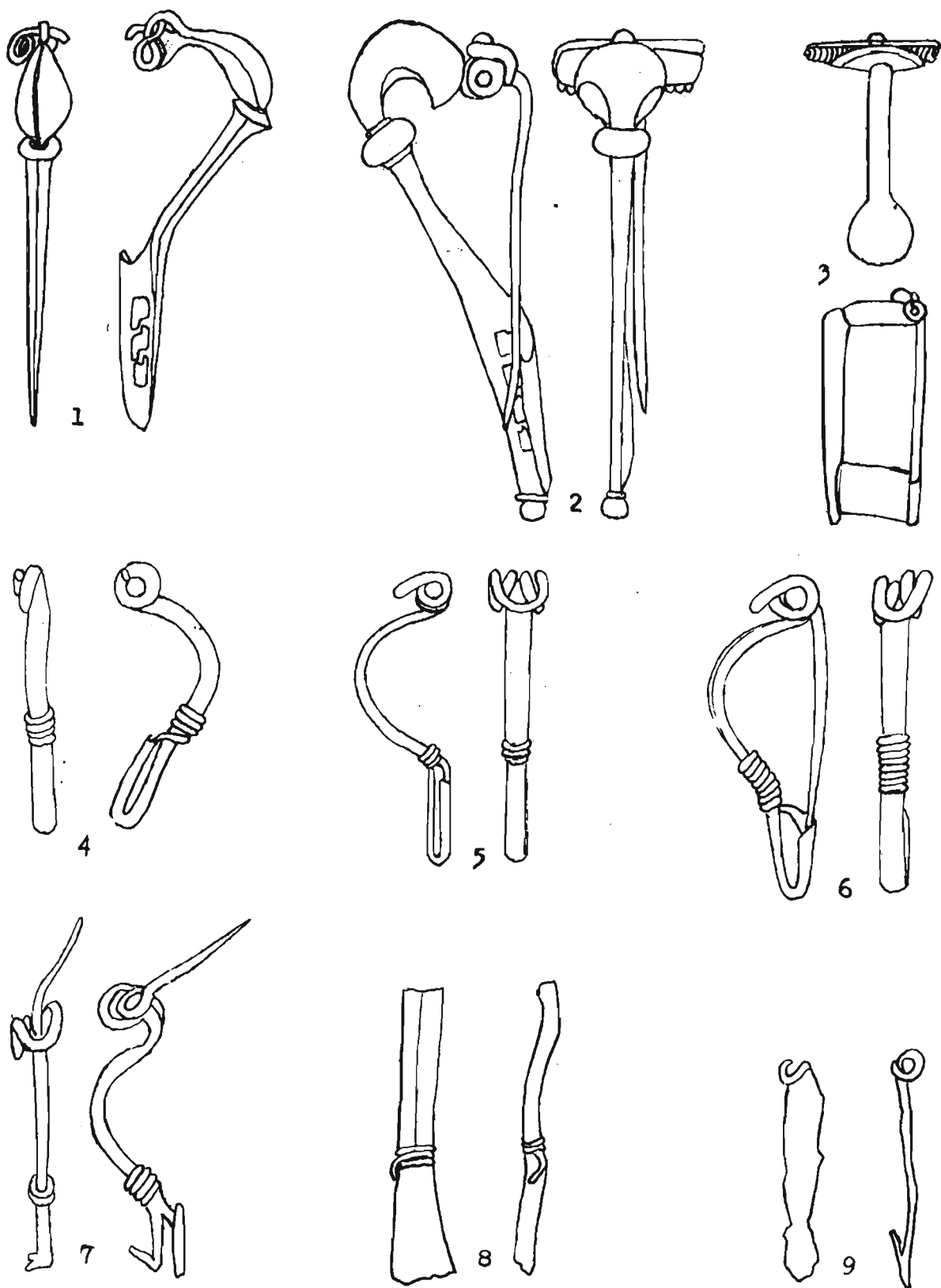
Tab. XX. Východoslovenské múzeum v Košiciach.

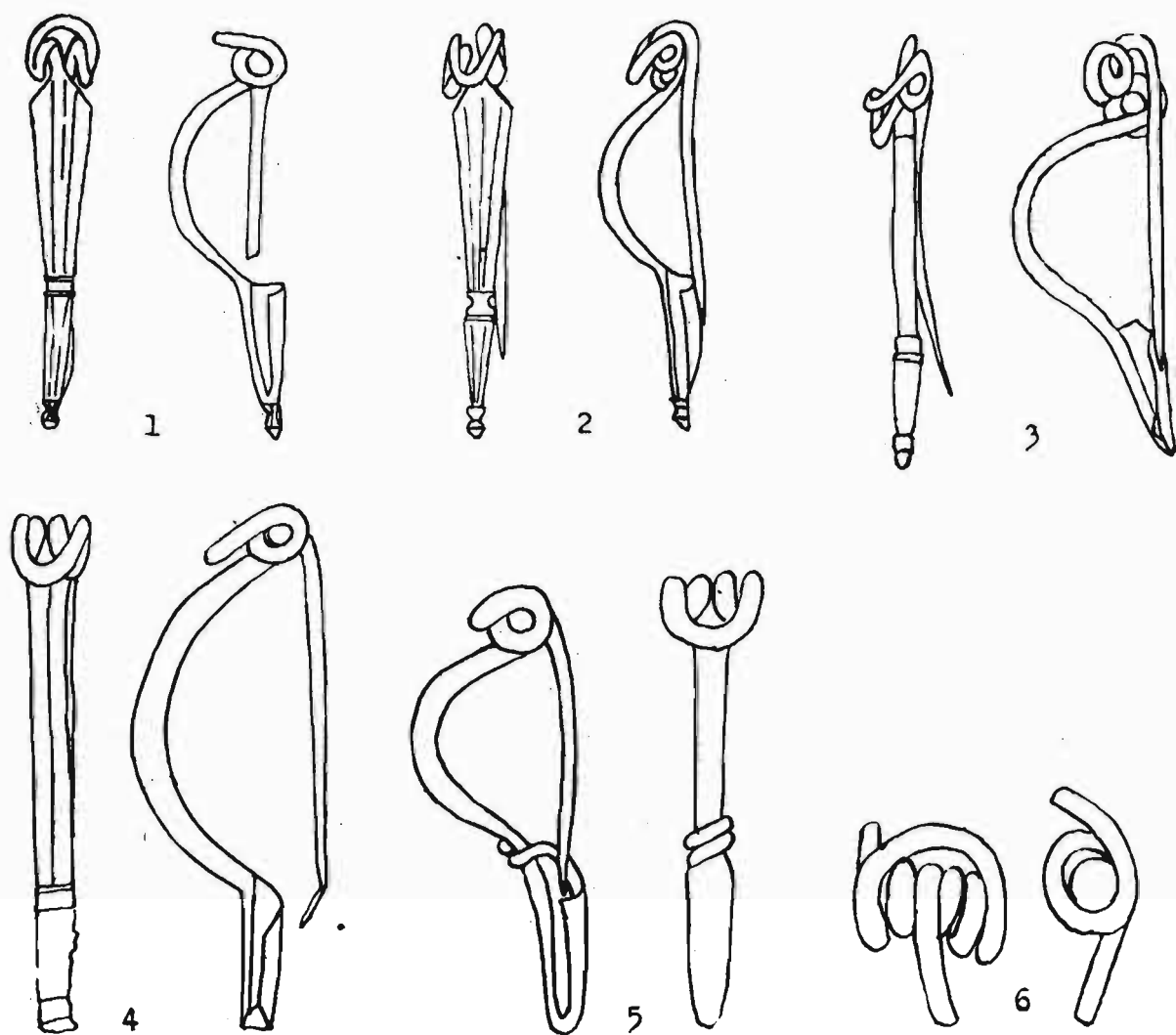
Tab. XXI. 1, 2, 4, 5 - Krajské nitrianske múzeum v Bojniciach,
 3 - AÚSAV Nitra (z-Brigetia ?).

Tab. XXII. Okresné múzeum v Leviciach.

Tab. XXIII. 1 - Nitriansky Hrádok; 2 - Trniny (Veľký Bysterec);
3 - Zemplín; 4 - Oborín; 5 - Kechnec; 6, 7, 9 - Seňa; 8 - Prešov.

Tab. XXIV. 1-4 - Dlhá nad Váhom; 5 - Veľká Lomnica; 6 - Kežmarok.

MÁRIA LAMIOVÁ-SCHMIEDLOVÁ

DIE FIBELN DER RÖMERZEIT IN DER SLOWAKEI

Diese Studie setzte sich als Ziel ein vollständiges Fibelverzeichnis der Römerzeit in der Slowakei darzustellen. Es werden alle Fibeln angeführt, die auf unserem Gebiete bis 1959 gefunden wurden, wenn sie uns heute auch nur durch Literaturhinweise bekannt sind, als auch diejenigen, deren Fundstellen nicht feststellbar sind, die jedoch in den slowakischen Museen aufbewahrt werden. Die Gesamtzahl der Fibeln beträgt 660 Stück.

Auf Grund der typologischen Analyse teilten wir die Fibeln in 17 Gruppen ein:

A. D e r P r o t o t y p d e r k r ä f t i g p r o f i l i e r t e n F i b e l n

Es sind die ältesten Fibeln der Römerzeit. Zu uns kamen sie aus Pannonien zu Beginn des I. Jahrhunderts.

B. F i b e l , d e r e n K o p f a u s d e m T i e r k o p f e n d e h e r v o r g e h t

Aus der Slowakei stammt nur ein einziges Exemplar; hier klingt der latènezeitliche Geschmack aus. Nach Analogien aus den anliegenden Provinzgebieten stammt es aus dem I. Jahrhundert.

C. A u c i s s a f i b e l n

Sie sind ein Beweis für die Handelsbeziehungen unseres Gebietes mit dem Südosten. Bei uns gehören sie in die Jahrhundertewende des I. und. II. Jahrhunderts.

D. A u g e n f i b e l n

Wahrscheinlich Importstücke aus Böhmen. Die älteren Typen sind aus der ersten, die jüngeren aus der zweiten Hälfte des I. Jahrhunderts.

E. F l ü g e l f i b e l n

Am häufigsten kommen sie im I. Jahrhundert vor, aber ihr Lebensdauer reicht auch in das II. Jahrhundert hinüber. Importstücke aus Pannonien, bzw. aus Noricum.

F. K r ä f t i g p r o f i l i e r t e F i b e l n

Zu uns wurden sie aus Noricum und Pannonien importiert. Sie kommen in der zweiten Hälfte des I. Jahrhunderts und im II. Jahrhundert vor.

G. F i b e l n m i t b r e i t e m p r o f i l i e r t e n B ü g e l u n d m i t e i n e r R e l i e f r i p p e i n d e r M i t t e d e s B ü g e l s

Nordisches Element aus dem II. Jahrhundert.

H. S p ä t e k r ä f t i g p r o f i l i e r t e F i b e l n

Sie unterscheiden sich von den älteren durch einen höheren Nadelhalter. Sie treten am Ende des I. Jahrhunderts und hauptsächlich im II. Jahrhundert auf. In die Slowakei gelangten sie durch die Südgrenzen.

I. F i b e l n m i t Z y l i n d e r k o p f u n d b r e i t e m B ü g e l (Einsprossenfibeln)

Ein Beweis für die Handelsbeziehungen des slowakischen Gebietes mit dem Norden. Sie erscheinen bei uns in der zweiten Hälfte des II. Jahrhunderts und zu Beginn des III. Jahrhunderts.

J. S c h e i b e n f i b e l n

Bisher nur zwei sichere Funde. Hier macht sich die Einfuhr aus Pannonien zu Ende des II. und zu Beginn des III. Jahrhunderts bemerkbar.

K. R o l l e n l a p p e n f i b e l n

Vorläufig ein Unikat. Im Süden keine Analogie. Nordisches Element.

L. F i b e l n m i t h o h e m N a d e l h a l t e r

Import aus dem II. und III. Jahrhundert aus Pannonien. Obzwar sie verhältnismässig reichlich erhalten blieben, gelang es nicht zwei gleiche Exemplare unter ihnen zu finden.

M. S c h m e t t e r l i n g s f i b e l n

Man fand sie bisher nur in den reichen Gräbern in Stráže (Gemeinde Krakovany). Sie wurden aus Edelmetall hergestellt. Die erste Hälfte des IV. Jahrhunderts.

N. A r m b r u s t f i b e l n

Einstweilen eine seltene Erscheinung. Sie kamen zu uns aus Nordwesten im III. Jahrhundert.

O. F i b e l n m i t u m g e s c h l a g e n e m F u s s u n d i h r e D e r i v a t e

Die häufigsten Fibeln auf unserem Gebiet. Man rechnet bei ihnen mit einheimischer Herstellung, besonders bei jenen Derivaten, die einen spitzen Fuss haben und das Umschlagen selbst durch geritzte Rille ersetzt ist. Sie sind meistens in der Südwestslowakei als auch in den anliegenden Teilen Mährens verbreitet. Da setzt man auch das Herstellungszentrum voraus. Die jüngeren Fibeln dieser Gruppe haben statt des Umschlages eine Verzierung aus Filigran oder Pseudofiligran, beziehungsweise sind sie mit einem gewöhnlichen Draht appliziert. Die Entwicklung der Fibeln mit umgeschlagenem Fuss endet zur Zeit der Völkerwanderung. mit den prunkhaften Fibeln aus Edelmetall, wo am unteren Teil des Bügels nur die Verzierung in der Form des Umschlages erhalten geblieben ist. Diese stammen schon aus dem V. Jahrhundert.

P. Z w i e b e l k n o p f f i b e l n

Eine besondere Fibelgruppe aus dem III. und IV. Jahrhundert, die zu uns aus den benachbarten Provinzgebieten herüberkamen.

R. F i b e l n v o n O s t r o v a n y

Sie stammen aus den reichhaltigen Gräbern aus dem IV. Jahrhundert. Ein jedes Stück von dieser Fibelgruppe bildet ein Unikat. Sie wurden ausschliesslich aus Edelmetall hergestellt.

Bei der Mehrzahl der Fibelfunde aus der Slowakei blieben die Angaben über die Fundumstände nicht erhalten. Man kann sie nur statistisch auswerten. Im I. Jahrhundert sind die Fibeln noch verhältnismässig selten. Sie befinden sich dem Fluss Waag entlang - wahrscheinlich am Wege, der durch unser Gebiet nach Polen führte (siehe Karte Nr. I auf Seite 30). Im II. Jahrhundert nehmen die Fibelfunde zu und verschieben sich mehr nach Süden, näher an die Grenzen des Imperiums (siehe Karte Nr. II auf Seite 31).

Die Fibelfundstellen aus dem III. und IV. Jahrhundert liegen wieder mehr nördlich. In der Umgebung von Stráže und Očkov ist eine Fundstellenkonzentrierung zu bemerken. An diesen Stellen setzt man nicht nur das Herstellungszentrum, sondern auch die Residenz der Herrschergewalt voraus (Karte Nr. III auf Seite 31). Zu Ende der Römerzeit nimmt die Zahl der Fibeln ab.

Im südwestlichen Teil der Slowakei, wo die politischen Ereignisse im Römerreich auf die Entwicklung einwirken, sieht man, dass zu uns in der Friedenszeit

- zusammen mit anderen Importerzeugnissen - mehr Fibeln gelangten. Sobald an den Grenzen Unruhen entstehen, stagniert der Handel. Man kann also nicht daran denken, dass die Fibeln durch die römische Legionen in unser Gebiet gelangten. Sie sind nicht nur auf den Militärobjekten, sondern auch auf verschiedenen Siedlungen und Gräberfeldern zu finden, also bei allen damaligen Volksschichten.

In der Ostslowakei geht die Entwicklung ihren eigenen Weg, sie schliesst sich an die benachbarte Gebiete Polens, Ungarns und der Ukraine an. Der Handel bringt die Fibeln in diese Gegend. Nach den bisherigen Forschungsergebnissen möchten wir behaupten, dass sie in der jüngeren Römerzeit häufiger vorkommen.

Die hier getroffenen Schlussfolgerungen sind nur hypothetisch, sie ergeben sich aus dem jetzigen Forschungsstand. Durch weitere systematische Forschungsgrabungen, die man besonders in Mittel- und Ostslowakei sehr vermisst, wird uns die Möglichkeit gegeben diese Ansichten zu präzisieren.

FIBELNVERZEICHNIS NACH DEN TYPEN *)

A. PROTOTYPEN DER KRÄFTIG PROFILIERTEN FIBELN

1. S k l a b i n s k ý P o d z á m o k

Eine Bronzefibel mit hoch gebogenem Bügel, der oberhalb des Knopfes in scharfen Winkel eingeknickt wird. Der Knopf ist linsenförmig. Der lange schmale Fuss endet mit einer Spitze, worin er sich mit der unteren Kante des durchbrochenen Nadelhalters verbindet. Die Windung ist vierfach. Durch Brand stark beschädigt.

Nach der Photographie im Archiv des Archäologischen Institutes der SAW in Nitra, Nr. P 2937 (Taf. I: 2).

2. V y š n ý K u b í n

Eine Bronzefibel mit breitem, am unteren Teil steil abgehackten Bügel. Die Seitenwände sind bogenförmig ausgeschnitten und inmitten des Bügels befindet sich eine Reliefrippe, die einen Knopf bildet. Länge 7,5 cm.

Im Slovenské národné múzeum in Martin, Inv. Nr. 3637 (Taf. I: 1).

3. N i t r i a n s k y H r á d o k

Eine ähnliche Bronzefibel. Ein Spiralteil und die Nadel nicht erhalten; Länge 6,6 cm (Taf. XXIII: 1).

B. FIBEL, DEREN BÜGEL AUS DER TIERKOPFENDE HERVORGEHT

4. B r a t i s l a v a

Eine Bronzefibel, auf unbekanntem Ort aufbewahrt (Taf. II: 3).

C. AUCISSAFIBELN

5. B o š á c a

Eine Bronzefibel; der Bügel ist ausserordentlich hoch gebogen und schmaler als auf den anderen Fibeln dieser Art. Die Platte oberhalb der Verschlusskonstruktion ist mit einer doppelten Wellenlinie verziert; Länge 3,9 cm (Taf. II: 1).

6. D e v í n

Die Bronzefibel ging verloren; vor dem Krieg wurde sie im Slovenské múzeum in Bratislava aufbewahrt (Inv. Nr. 9526); Länge (nach dem Inventar) 4,2 cm (Taf. I: 8).

7, 8. K o š i c e

Laut Literaturhinweisen sollten sich zwei Fibeln von diesem Typus im Východoslovenské múzeum in Košice befinden. Bei der Zusammenstellung des Materials gelang es uns nicht sie aufzufinden.

*) Die Bezirke zu den Fundorten siehe S. 77 - 80 (Fundortverzeichnis); Literatur siehe bei betreffenden Ordnungszahlen im slowakischen Text - S. 33 - 57; Bildtafeln I - XXIV siehe S. 81 - 104; einzelne Fundorte siehe Karte IV - S. 32.

9. P ú c h o v

Ein Bügel mit geritzter netzförmiger Verzierung; in der Mitte, die Achse entlang, ein glattes Band. Länge 7,5 cm.

Aufbewahrt im Slovenské národné múzeum in Martin, Inv. Nr. 2742 (Taf. II: 2).

10. T r e n č í n

Nach V. O n d r o u c h (Limes, 88) sollte sich die Fibel im Museum von Veľká (jetzt Tatranské múzeum in Poprad) befinden. Dort find man sie aber nicht.

D. AUGENFIBELN

11. A b r a h á m

Eine Fibel mit achtfacher Spirale und Stützplatte. Der breite Bügel ist oberhalb der Windung mit runden Öffnungen (Augen) verziert. Am Bügel ist ein flacher Knopf, darunter ein kantiger, steil abgehackter Fuss mit geritzter Verzierung (Taf. I: 4).

Die Fibel stammt aus der Sammlung von J. Godovič; Länge 6 cm, aufbewahrt im Archäologischen Institut der SAW in Nitra.

12. A b r a h á m

Eine Bronzefibel aus der Sammlung von J. Godovič, Länge 4,5 cm; aufbewahrt im Slovenské národné múzeum in Martin, Inv. Nr. 5930 (Taf. I: 3).

13. A b r a h á m

Eine ähnliche Fibel wie die vorangehende, aus derselben Sammlung. Länge 7 cm. Aufbewahrt im Slovenské národné múzeum in Martin, Inv. Nr. 5929 (Taf. I: 5).

14. A b r a h á m

Die Spirale und der Bügeloberteil einer ähnlichen Fibel wie die vorigen; aus derselben Sammlung. Länge 7 cm. Aufbewahrt im Slovenské národné múzeum in Martin, Inv. Nr. 5931.

15. A b r a h á m

Ein Bruchstück eines Bronzefibelfusses, aus derselben Sammlung wie die vorigen. Länge 3 cm, aufbewahrt im Slovenské národné múzeum in Martin, Inv. Nr. 5932. Es gehört wahrscheinlich zur Fibel Nr. 14, aber es fehlt der Verbindungsteil.

D₁. JÜNGERE AUGENFIBELN

16. L u d a n i c e

Die Fibel hat einen kurzen Bügel, einen unverzierten Knopf und einen langen, unten ziemlich verbreiterten Fuss. Der Bügel ist in der Mitte der Länge nach mit zwei Rillen verziert; sie soll im Naturhistorischen Museum in Wien aufbewahrt sein (Taf. I: 7).

17. P l o š t í n - Rohačka

Eine ähnliche Bronzefibel wie die vorangehende. Länge 5,3 cm. Aufbewahrt im Slovenské národné múzeum in Martin, Inv. Nr. 3017 (Taf. I: 6).

E. FLÜGELFIBELN

18. B r a t i s l a v a

Eine Bronzefibel; unbekannter Aufbewahrungsort (Taf. II: 4).

19. K o š i c e

Eine ähnliche Fibel. Nach Literaturhinweisen (Siehe Seite 35).

20, 21. L u d a n i c e

Beide Fibeln aus Bronze; aufbewahrt im Naturhistorischen Museum in Wien; Ausmasse unbekannt (Taf. II: 5).

22. P ú c h o v - Skalka

Eine Bronzefibel mit vollem Nadelhalter, Länge 14 cm. Aufbewahrt im Slovenské národné múzeum in Martin, Inv. Nr. 2814 (Taf. III: 1).

23. P ú c h o v - Skalka

Eine Bronzefibel, der Nadelhalter zerstört, Durchbrechungsspuren jedoch erhalten. Aus der Seitenansicht sind auf der Grenzlinie des Bügels und Nadelhalters kleine Grübchen im längeren Band zu sehen. Aufbewahrt im Slovenské národné múzeum in Martin, Inv. Nr. 2812 (Taf. II: 6).

Die Fibeln Nr. 22 und 23 stammen aus der ehemaligen Sammlung des Barons H o e n i n g.

24. Z e m i a n s k e P o d h r a d i e

Aus einer Bronzefibel blieb nur der Bügel erhalten; Länge 9,7 cm, aufbewahrt im Slovenské národné múzeum in Martin, Inv. Nr. 2873 (Taf. III: 2).

F. KRÄFTIG PROFILIERT FIBELN

25. A b r a h á m

Eine Bronzefibel; über der Spirale ist eine Stützplatte; der Knopf ist dreiteilig, die Durchbrechung auf dem Nadelhalter stufenförmig. Das Schlussstück wird von einem dreiteiligen Knopf gebildet. Länge der Fibel 6 cm; aufbewahrt im Slovenské národné múzeum in Martin, Inv. Nr. 5927 (Taf. IV: 1).

26. A b r a h á m

Eine ähnliche Fibel wie die vorangehende, leicht deformiert, Länge 6,3 cm, aufbewahrt im Slovenské národné múzeum in Martin, Inv. Nr. 5928 (Taf. IV: 2).

27. A b r a h á m

Ein Fragment einer Bronzefibelspirale, Stützplatte und des Bügeloberteiles. Der untere Teil durch Brand zerstört. Länge 4,1 cm, aufbewahrt im Archäologischen Institut der SAW in Nitra.

28. D e v í n

Eine Bronzefibel. Die Nadel und ein Teil der Spirale sind nicht erhalten. Sie hat zwei dreiteilige Knöpfe. Durch die Durchbrechung wurden auf dem Nadelhalter drei Rechtecke gebildet. Länge 7,2 cm.

Aufbewahrt im Slovenské múzeum in Bratislava, Inv. Nr. 7781 (Taf. IV: 4).

29. D e v í n

Eine ähnliche Bronzefibel wie die vorige, sie unterscheidet sich dadurch, dass sie nur einen Knopf und eine Stützplatte oberhalb der Spirale hat. Der Nadelhalter hat zwei quadratförmige und eine runde Öffnung. Länge 5,7 cm.

Aufbewahrt im Slovenské múzeum in Bratislava, Inv. Nr. 8998 (Taf. IV: 3).

30. D u n a j s k á S t r e d a

Nach Literaturhinweisen sollte sich im Mestské múzeum (Stadtmuseum) in Bratislava eine "norische Fibel mit Stützplatte" befinden. Länge 5,1 cm. Sie war dort aber nicht aufzufinden.

31. V l ě k o v c e (früher F a ' r k a š í n)

Eine Bronzefibel mit einer Stützplatte und einem dreiteiligen Knopf. Auf dem Nadelhalter hat sie eine runde Öffnung; nach der Zeichnung im Katalog des Slovenské múzeum in Bratislava, Inv. Nr. 7846, Länge 3,8 cm.

32. C h o t í n, Flur Disznólegelő

Eine Fibel mit einer Stützplatte und einem dreiteiligen Knopf. Auf dem beschädigten Nadelhalter sind zwei quadratförmige und eine runde Öffnung. Die Nadel blieb nicht erhalten. Länge 5,9 cm, aufbewahrt im Archäologischen Institut der SAW in Nitra.

33. K r i ž o v a n y n a d D u d v á h o m (früher K e r e s t ú r)

Die Fibel kennen wir nur nach der Zeichnung im Slovenské múzeum in Bratislava, Inv. Nr. 9562; Länge 4,3 cm.

34. K o s t o l n á

Ein Bronzefibelfragment eines Bügeloberteiles mit einer Stützplatte, Spirale und Nadel. Länge 3,2 cm. Aufbewahrt im Archäologischen Institut der SAW. Aus dem Fundmaterial des dipl. Hist. A. V a l l á š e k.

35. L á b, Flur "U svätého Vendelína"

Eine Bronzefibel mit einer Stützplatte. Der Nadelhalter ist spaltig, es blieben an ihm eine runde Öffnung und teilweise auch die zweite erhalten. Länge 6,5 cm, aufbewahrt im Slovenské múzeum in Bratislava, Inv. Nr. 7740 (Taf. IV: 5).

36. L á b

Eine Fibel ähnlich der vorigen. Auf dem Nadelhalter befinden sich drei runde Öffnungen. Länge 6,4 cm, aufbewahrt im Slovenské múzeum in Bratislava, Inv. Nr. 7739 (Taf. IV: 6).

37. L á b

Eine Fibel ähnlich den vorangehenden. Auf dem Nadelhalter sind zwei runde Öffnungen. Länge 4,2 cm. Aufbewahrt im Slovenské múzeum in Bratislava, Inv. Nr. 7741 (Taf. IV: 7).

38. L á b

Eine ähnliche Fibel wie die vorigen. Sie unterscheidet sich nur dadurch, dass ihre Nadel abgebrochen ist. Auf dem Nadelhalter befinden sich zwei runde Öffnungen. Länge 5,4 cm. Aufbewahrt in demselben Museum, Inv. Nr. 7751 (Taf. IV: 8).

39. I ž a - Leányvár

Ein Bronzefibelfragment mit zwei dreiteiligen Knöpfen. Länge 3,9 cm, aufbewahrt im Slovenské múzeum in Bratislava, Inv. Nr. 7761.

Von J. E i s n e r wird sie im Werk "Slovensko v pravěku" (S. 111, Taf. LXX: 7) unter der Lokalität Velký Harčáš angeführt.

40. L u d a n i c e

Eine Bronzefibel. Man kennt sie nur nach der Photographie aus dem Werke von E. B e n i n g e r (siehe Literatur - Seite 38). Aufbewahrt im Naturhistorischen Museum in Wien. Sie hat eine Stützplatte und einen dreifach gegliederten Knopf.

41. L u d a n i c e

Eine Bronzefibel mit schmalerelem Bügel; der Fuss ist etwas breiter und endet mit einem Knopf.

42. L u d a n i c e

Eine Bronzefibel, sie hat zwei Knöpfe. Man kennt sie nach der Photographie aus dem Werk von E. B e n i n g e r: Die germanischen Bodenfunde in der Slowakei, Taf. 22: 231.

43. M a l a c k y

Eine Bronzefibel. Sie hat eine Stützplatte und einen dreiteiligen Knopf, am Nadelhalter sind zwei runde Öffnungen (Taf. IV: 9).

44. P l o š t í n - Rohačka

Eine unbestimmte Zahl von näher nicht beschriebenen kräftig profilierten Bronzefibeln. Sie sollen im Nemzeti múzeum in Budapest aufbewahrt sein (nach V. O n d r o u c h, Limes. 86). Nach E. B e n i n g e r (Die germanischen Bodenfunde, 49) soll sich dort nur eine von 6,1 cm Länge befinden.

45. P ú c h o v

Der Bügel mit Stützplatte und Knopf von einer Bronzefibel. Das übrige durch Brand vernichtet. Länge 4,7 cm; aufbewahrt im Museum in Trenčín (Taf. IV: 12).

46. P ú c h o v

Eine Bronzefibel. Sie befindet sich im Naturhistorischen Museum in Wien. Sie hat eine Stützplatte und zwei Knöpfe. Wir kennen sie nur nach der Abbildung aus dem Werk von E. B e n i n g e r (Die germanischen Bodenfunde, Taf. 16: 148).

47. P ú c h o v

Eine Bronzefibel, die zusammen mit der vorigen im erwähnten Museum in Wien aufbewahrt ist; sie hat einen Knopf (B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, Taf. 16: 149).

48. S u ě a n y

Eine Bronzefibel mit Stützplatte und einem Knopf, am Nadelhalter zwei runde Öffnungen; Länge 5,6 cm, die Nadel blieb nicht erhalten (Taf. IV: 10).

49. S u ě a n y

Eine ähnliche Bronzefibel wie die vorangehende. Sie hat einen erhöhten Nadelhalter und ein Schlusstück. Ein Teil der Nadel blieb nicht erhalten; Länge 5,1 cm (Taf. IV: 11).

50. Š u r a n y, Flur Hoštácký vršek

Ein Bügelunterteilfragment einer Bronzefibel mit Knopf und mit einem Teil des Nadelhalters; Länge 2,4 cm.

51. V e l k ý B y s t e r e c, Flur Trniny

Eine Bronzefibel mit Stützplatte und mit stufenartig durchbrochenem Nadelhalter; Länge 8,1 cm; sie stammt aus der Siedlung (Taf. XXIII: 2).

52. V e l k ý Š a r i š

Laut Literaturhinweisen soll sich die Fibel im Museum in Velká befinden. Die Sammlungen wurden in das Museum nach Poprad überführt, wo man die Fibel nicht identifizieren konnte.

53-56. Z e m p l í n

Aus dem Urnengräberfeld der Römerzeit in Zemplín stammen vier kräftig profilierte Fibeln. Dem Finder - Dr. V. B u d i n s k ý - K r i ě k a danke ich sowohl für die liebenswürdige Auskunft, als auch für die Zustimmung sie an dieser Stelle zu erwähnen.

57. Z o h o r

Eine Bronzefibel; auf dem Nadelhalter sind zwei runde Öffnungen; Länge 5,2 cm.

58. Z o h o r

Eine ähnliche Bronzefibel wie die vorige, Länge 4,3 cm.

59. Z o h o r

Eine ähnliche Bronzefibel wie die vorangehenden, der Fuss mit dem Nadelhalter blieben nicht erhalten.

G. FIBELN MIT BREITEM PROFILIERTEM BÜGEL UND EINER RELIEFRIPPE INMITTEN DES BÜGELS

60. Č á ě o v

Eine Bronzefibel, Länge 3,5 cm. Nach V. O n d r o u c h soll sie im Slovenské múzeum in Bratislava ohne Inv. Nr. aufbewahrt sein (Taf. V: 3).

61. O ě k o v

Eine Bronzefibel von 2,6 cm Länge (Taf. V: 4).

H. SPÄTE KRÄFTIG PROFILIERTE FIBELN

62. G a j a r y, Flur Stolička

Eine zweigliedrige Fibel mit einem höheren Nadelhalter, das Schlussstück ist profiliert. Man kennt sie nur nach der Photographie (O n d r o u c h V., Limes, Taf. XII: 15), da ihre Identifizierung im Slovenské múzeum in Bratislava nicht gelang.

63. K o m o ě a

Eine zweiteilige, stark gegliederte Fibel mit hohem Nadelhalter. Der Bügel ist kantig und durch einen schmalen Knopf geteilt. Länge 4 cm.

64. Z e m p l í n s k a Ž u p a (ehem. Zempliner Komitat)

Im Nemzeti múzeum in Budapest soll sich eine Bronzefibel ähnlich der aus Gajary befinden. Länge 6 cm.

I. FIBELN MIT ZYLINDERKOPF UND BREITEM BÜGEL (EINSPROSSENFIBELN)

65. B e š e ň o v

Eine Eisenfibel, oben breit, mit sich verjüngendem Schlussstück, Länge 3,4 cm, Bügelbreite 2,7 - 2 cm; aufbewahrt im Archäologischen Institut der SAW in Nitra (Taf. III: 5).

66. B e š e ň o v

Eine Eisenfibel, der Bügel schmaler, der ganzen Länge nach gleich; Länge 3,4 cm, Bügelbreite 1,2 cm (Taf. III: 4)

Beide Fibeln befinden sich in dem nicht publizierten Gräberfeldmaterial aus Bešeňov. T. K o l n í k bereitet sie für den Druck vor.

67. K o š i c e

Eine Bronzefibel, Länge 2,3 cm. Sie befindet sich im Východoslovenské múzeum in Košice, Inv. Nr. IV: 3749 (Taf. III: 3).

Ein nicht publizierter Fund von J. P a s t o r. Dem Finder danke ich für die Zustimmung zum Publizieren.

68. Z á v o d

Eine Eisenfibel, ähnlich der aus Bešeňov (Nr. 65). Man kennt sie nur nach der Photographie aus dem Werk von E. B e n i n g e r (siehe Seite 41). Die Fibel befindet sich im Naturhistorischen Museum in Wien (Taf. III: 6).

69. Z á v o d

Eine ähnliche Eisenfibel wie die vorangehende. Der Bügel ist waagerecht facettiert. Aufbewahrt im Naturhistorischen Museum in Wien (Taf. III: 7).

J. SCHEIBENFIBELN

70. Z e m i a n s k e P o d h r a d i e - Flur Hradisko

Eine zweigliedrige Bronzefibel mit deformierter Nadel. Die Verzierungsfläche wird durch zwei ineinandergreifende Dreiecke gebildet. Das Innere ist stufenförmig gegliedert. Sowohl auf den Seiten als auch auf den Gipfeln des äusseren befinden sich kleine runde Verzierungen, die mit rotem Email ausgefüllt wurden. Die mittlere Fläche ist mit einer Knochenplatte bedeckt, worin kleine Grübchen vorhanden sind, die einst mit metallglänzendem Einsatz ausgefüllt waren. Heute blieb nur in einem einzigen Grübchen der Einsatz erhalten. Auf der Fläche um die Mittelfläche herum, befinden sich auch kleinere Grübchen. Länge 4,1 cm. Aufbewahrt im Slovenské národné múzeum in Martin, Inv. Nr. 2892 (Taf. V: 1).

71. I ž a - Leányvár

Laut Literaturhinweis soll von dort eine eingliedrige Bronzefibel mit rhombischen Schildresten stammen.

72. T r e n č í n - Poláková tehelňa (Poláks Ziegelei)

Eine Bronzefibel, primitiver ausgeführt. Die Verzierungsfläche wird durch eine glatte, unverzierte kleine Bronzeplatte von ovaler Form gebildet, die oben einen und unten zwei Fortsätze hat. Oberhalb der Windung ist ein plastisches Überbleibsel, dessen Zweck man heutzutage nicht mehr bestimmen kann. Der Nadelhalter wurde ausgehämmert und durch Einbiegung eines der unteren Fortsätze gebildet. Länge 2,7 cm, Breite 2,6 cm, aufbewahrt im Bezirksmuseum in Trenčín; ohne Inv. Nr. (Taf. V: 2).

K. ROLLENKAPPENFIBEL

73. K r i ž o v a n y n a d D u d v á h o m (ehem. K e r e s t ú r)

Eine Fibel mit niedrig gebogenem Bügel; die Spirale mit sechsfacher Windung ist mit einer flügelförmigen Platte bedeckt, der Fuss ist steil abgehackt.

L. FIBELN MIT HOHEM NADELHALTER

74. B o l e š o v

In der Literatur wird die Fundstelle gewöhnlich unter dem Namen "das Tal von Bošáca" angeführt (O n d r o u c h V., Limes, 80).

Die Fibel hat einen halbkreisförmigen Kopf mit zwei Zickzackreihen. Der Bügel ist in der Mitte verdünnt, der Nadelhalter hoch und schmal; Länge 3.8 cm, Bezirksmuseum in Trenčín, ohne Inv. Nr. (Taf. V: 8).

75. G a j a r y, Flur Vrablicova pustatina

Der Bügel und Nadelhalter einer Bronzefibel.

Man kennt sie nur nach V. O n d r o u c h (Limes, 82, Taf. XII: 13) und J. E i s n e r (Slovensko, 220, Taf. LXXI: 10).

76. K o m á r n o

Die Fibel soll sich im Naturhistorischen Museum in Wien befinden. Es soll eine "knieförmige" Fibel sein.

77. K r á ľ o v á

Eine Fibel, deren Bügel dreieckförmig endet. Die Kopfrandverzierung ist bogenförmig. Der Fuss endet mit einem Dreiblatt.

Laut Beschreibung in der Literatur: B e n i n g e r E., Die germanischen Bodenfunde, 31; O n d r o u c h V., Limes, 84.

78. K r á s n o, Flur Pri rybníku (Am Teich)

Eine Kniefibel; auf der Rückseite hat sie keine Platte, nur das Bügelende ist einigemal plastisch gegliedert. Der Nadelhalter ist breit und unproportioniert hoch. Länge 4,3 cm. Aufbewahrt im Archäologischen Institut der SAW in Nitra.

79. I ž a - Leányvár

Eine ähnliche Fibel wie die aus Bolešov (Nr. 74), jedoch unverziert. Länge 3,7 cm, aufbewahrt im Slovenské múzeum in Bratislava, Inv. Nr. 7760 (Taf. V: 10).

80. I ž a - Leányvár

Eine ähnliche Fibel wie die vorangehende. Am Rand Verzierungsspuren geritzter Punkte. Die Nadel ist, ebenso wie bei der vorigen, nicht erhalten, Länge 4,5 cm. Aufbewahrt im Slovenské múzeum in Bratislava, Inv. Nr. 7757 (Taf. V: 9).

81. I ž a - Leányvár

Laut persönlicher Mitteilung des Doz. B. S v o b o d a wurde im Jahre 1956 in sekundärer Lage bei den Forschungsgrabungen vom Areal des römischen Lagers eine Kniefibel geborgen. Nicht publiziert.

82. I ž a - Leányvár

Ein Fragment einer zweiteiligen Bronzefibel mit hohem Nadelhalter.

83. L e v í c e

In der Sammlung von Hinterregger ist eine Kniefibel. Nähere Angaben sind nicht bekannt. Man weiss nicht einmal, wo sich zur Zeit die genannte Sammlung befindet.

84-86. L u d a n í c e

Im Naturhistorischen Museum in Wien sollen sich laut Literaturhinweisen drei näher nicht beschriebene Kniefibeln befinden.

87. P ú c h o v

Im Naturhistorischen Museum in Wien befindet sich eine näher nicht beschriebene Kniefibel.

88. S l o v e n s k é N o v é M e s t o (bis das Jahr 1918 bildete diese Gemeinde einen Teil der Stadt Sátoraljaujhely, Ungarn)

Eine Silberfibel "mit einem langen Häkchen unter dem Schlusstück und mit einem halbkreisförmigen Kopf" (laut Literatur; siehe Seite 43).

89. K r a k o v a n y - Stráže (früher Stráže, jetzt mit der Gemeinde Krakovany vereinigt)

Eine kleine Bronzefibel mit massivem Bügel und kleiner halbkreisförmiger Platte auf der Rückseite; der hohe Nadelhalter ist zerstört; Länge 2,8 cm, aufbewahrt im Museum in Piešťany (Taf. V: 7).

90. S t u p a v a

Eine kleine trompetenförmige Fibel mit breiter Spirale und oberer Sehne. Länge 3 cm; aufbewahrt im Slovenské múzeum in Bratislava, Inv. Nr. 10561 (Taf. V: 6).

91. Š a r o v c e

Eine deformierte Bronzefibel; hoher Nadelhalter, verbreiteter Fuss, dünner Bügel und entrollte Spirale kennzeichnen diese Fibel. Länge 3,5 cm. Aus dem nicht publizierten Fundmaterial des Doz. B. N o v o t n ý. Für die liebenswürdige Auskunft danke ich dem Finder.

92. v e l k ý L é g

Im Museum in Šamorín, das während des Krieges zerstört wurde, befand sich eine Kniefibel mit einem peltoiden Kopf.

93. Z á v o d

Fragment einer knieförmigen Eisenfibel der Form Almgren 138-9.

94. Z á v o d

Ein Eisenfibelfragment der Form Almgren 145-6.

95. Z á v o d

Eine Bronzefibel; der Bügel ist oben verhältnismässig breit und abgerundet, in der Mitte verjüngt er sich und endet mit einem Knopf. Vom Knopf aus führt ein ovaler Fuss, der einst eine emailierte (?) Verzierung hatte. Das Fussende bildet eine Kugel. Die Fibel hat einen hohen und breiten Nadelhalter (Taf. V: 5).

96. Z b e h y

Eine zweigliedrige Bronzefibel. Der Bügel erinnert an die kräftig profilierten Fibeln mit einer Stützplatte, er ist aber kantig. Der Fuss ist überall gleich breit und endet mit einem doppelkonischen Schlussstück. Die Fibel hat einen hohen und breiten Nadelhalter. Länge 4,5 cm, aufbewahrt im Museum in Bojnice, Inv. Nr. 760; ein Geschenk von K. Pasovský im Jahre 1913 dem damaligen Nitraer Museum (Taf. V: 11).

97. Z e m p l í n

Eine Bronzefibel mit einer rechteckigen Platte bei der Spirale, in Knieform geknickt. Eine kreisförmige Platte bildet das Schlussstück. Der Bügel ist der ganzen Länge nach gleich breit. Aus dem nicht publizierten Material von Prof. V. B u d i n s k ý - K r i č k a aus dem Gräberfeld in Zemplín (Taf. XXIII: 3).

M. ARMBRUSTFIBELN

98. I ž a - Leányvár

Laut Mitteilung des Doz. B. S v o b o d a wurde mit der angeführten Kniefibel (No. 81) auch eine Armbrustfibel aus Eisen gefunden. Nicht publiziert.

99. O č k o v

Ein Fragment einer zweiteiligen deformierten Fibel mit 16 Spiralwindungen und mit einer unteren Sehne. Der Bügel hat einen halbkreisförmigen Durchmesser.

N. SCHMETTERLINGFIBELN

100. S t r á ž e (Gemeinde K r a k o v a n y)

Eine Bronzefibel mit nierenförmigem Kopf und Fuss von einem schmalen Bügel verbunden. Die Form erinnert an einen Schmetterling. Beachtenswert ist ihre Ver-

schlusskonstruktion. Sie hat eine zweiachsige Spirale und einen hohen Nadelhalter. Die Anhaltsplatte der Spirale hat eine Knopfverzierung, die (ähnlich wie Kopf und Fuss) mit Filigran und Granulation verziert ist (Taf. V: 12).

101. S t r á ž e (Gemeinde Krakovany)

Eine ähnliche Fibel wie die vorige; sie unterscheidet sich nur durch die Verzierung (Taf. V: 13).

102. S t r á ž e (Gemeinde Krakovany)

Eine solche Fibel wie unter der Nr. 101 und wie es in der Studie V. Ondroch: Bohaté hroby, Taf. 30: 3 abgebildet ist. (Taf. V: 14.)

O. FIBELN MIT UMGESCHLAGENEM FUSS

103. Č a c h t i c e

Laut Literaturhinweisen (siehe Seite 44) befand sich in der Sammlung von Ethely eine Bronzefibel der Form Almgren VI/I.

104. I ž a

Nach I. Kovrig soll sich im Nemzeti múzeum in Budapest eine Silberfibel mit umgeschlagenem Fuss befinden, die in Iža gefunden wurde. Im Archiv des Archäologischen Instituts der SAW in Nitra wird in einer Anmerkung auch die Inv. Nr. 1883/66 angeführt.

105. K e c h n e c

Die Nadel dieser Fibel blieb nicht erhalten. Vierfache Spirale. Am Bügel sind drei längliche Rippen, die mittlere ist quer durchgehackt; der Fuss verjüngt sich dem Schlussstück zu, Länge 5,1 cm (Taf. XXIII: 5).

106. K e ž m a r o k

Im Jahre 1895 fand man hier am Berge Jerusalem eine Spirale einer Bronzefibel, vielleicht mit umgeschlagenem Fuss. Aufbewahrt im Museum in Kežmarok, Inv. Nr. 1987 (Taf. XXIV: 6).

107. K l á š t o r p o d Z n i e v o m

Eine Bronzefibel ohne Spirale und Nadel. Sie entspricht dem Typus. Aufbewahrt im Slovenské národné múzeum in Martin, Inv. Nr. 2887.

108. K o š i c e

Eine Bronzefibel der Form Almgren VI/1, sie soll sich im Východoslovenské múzeum in Košice befinden, es gelang sie jedoch nicht zu identifizieren.

109. O b o r í n

Aus dem Lesefund des Dr. J. Vízdaľ, dem ich für die Auskunft danke, stammt eine Bronzefibel mit umgeschlagenem Fuss. Ein Spiralteil und die Nadel blieben nicht erhalten (Taf. XXIII: 4).

110. O č k o v

Laut Literaturhinweisen fand man in Očkov Eisen- und Bronzefibeln mit umgeschlagenem Fuss. J. Eisner (Slovensko v pravěku) behauptet schon im Jahre 1933, dass sie verschollen seien (Taf. VI: 1).

111. P r e š o v

Eine Bronzefibel, oberhalb des Umschlages gebrochen. Man fand den Bügel eingesteckt in den Nadelhalter. Verziert mit Einstich und kleinen Furchen. Aus dem nicht publizierten Fundst. vom Professor V. Budinský - Kríčka (Taf. VI: 2):

Für die Auskunft, sowohl über diese als auch über die zwei folgenden Fibeln, danke ich dem Finder.

112. P r e š o v

Der Bügel und Fuss einer Bronzefibel. Die Verzierung wie bei der vorangehenden (Taf. VI: 3).

113. P r e š o v

Der Bügel dachförmig gekantet, gerader Fuss, beim Schlusstück verbreitert und steil abgestutzt, und dreifacher Umschlag einer Bronzefibel; die übrigen Teile blieben nicht erhalten (Taf. XXIII: 8).

114. S e l c e

Ungewöhnlich grosse Bronzefibel, vierfach umgeschlagen, davon zweimal durch Drahtwindungen imitiert, wie es auf den Prunkstücken vorkommt; Länge 9,1 cm (Taf. VI: 4).

115. S e ň a

Eine Fibel mit Bügel von rechteckigem Querschnitt, vierfache Spirale, neunfach umgeschlagen, Länge 5,4 cm (Taf. XXIII: 6).

116. S e ň a

Eine deformierte Bronzefibel mit beschädigtem Nadelhalter. Der Bügel hat einen dreieckigen Querschnitt. Die vierfache Spirale ist deformiert, stark patiniert, Länge 4,7 cm (Taf. XXIII: 7).

Die Fibeln Nr. 115 und 116 fand man auf der Lokalität Seňa III - hliník (Lehmgrube) bei der Forschungsgrabung der Siedlung aus der jüngeren Römerzeit.

117. S t u p a v a

Eine Bronzefibel, sechsfach umgeschlagen, Länge 5,5 cm. Aufbewahrt im Slovenské múzeum in Bratislava, Inv. Nr. 10868 (Taf. VI: 5).

118. Š a r o v c e

Eine Bronzefibel aus dem nicht publizierten Material des Doz. B. N o v o t n ý; für die Auskunft danke ich dem Finder (Taf. VI: 6).

119. Š a r o v c e

Eine ähnliche Bronzefibel wie die vorangehende; auch nicht publiziert.

120. T r e n č í n

Eine Bronzefibel der Form Almgren VI sollte sich im Museum in Veľká befinden. Nähere Angaben sind nicht bekannt. Im Museum in Poprad, wohin die Sammlung überführt wurde, gelang es nicht sie zu identifizieren.

121. V e l k á L o m n i c a, Flur Kaulicher Burberich

Ein Fund aus dem Jahre 1901. Die Fibel befindet sich im Museum in Kežmarok, Inv. Nr. 2035. Sie entspricht dem Typus, Länge 6,3 cm (Taf. XXIV: 5).

0₁. EISENFIBELN MIT UMGESCHLAGENEM FUSS

122. D e v í n

Der Bügel und ein Teil des Nadelhalters. Durch Rost deformiert.

123. K r a s ň a n y

Eine eingliedrige Eisenfibel mit angedeutetem Umschlag, Länge 6,3 cm (Taf. VI: 8).

124. L e v i c e, Flur Alsórétek

Eine Eisenfibel mit kantigem Bügel und Armbrustkonstruktion.

125. O š k o v

Der Bügel einer durch Rost zerstörten Eisenfibel, aufbewahrt im Archäologischen Institut der SAW in Nitra.

126. O š k o v

Ein Fibelbügel ähnlich der Nr. 125.

127. O š k o v

Eine Fibel mit ursprünglich kantigem Bügel und rechteckigem Fuss. Sie hat eine vierfache Spirale mit oberer Sehne. Länge 6,2 cm. Aufbewahrt im Archäologischen Institut der SAW.

128. O š k o v

Der Bügel und Fuss einer ähnlichen Fibel wie die vorangehende. Der Bügel mit dünnen Drahtwindungen macht den Eindruck einer Tordierung. Am Fuss ist Metoperverzierung angedeutet. Länge 4,5 cm. Aufbewahrt im Archäologischen Institut der SAW (Taf. VI: 11).

129. O š k o v

Der Bügel ist von rhomboidem Querschnitt. Der Fuss wie bei der vorigen Fibel. Länge 6,4 cm. Aufbewahrt im Archäologischen Institut der SAW.

130. O š k o v

Ein durch Rost deformierter Bügel. Länge 5,7 cm. Aufbewahrt im Archäologischen Institut der SAW.

131. O š k o v

Ein Bügel wie der vorige. Länge 5,2 cm. Aufbewahrt im Archäologischen Institut der SAW.

132. O š k o v

Ein Fragment, vielleicht eine Variante der Fibel mit umgeschlagenem Fuss. Länge 5,4 cm. Aufbewahrt im Archäologischen Institut der SAW.

133. O š k o v

Eine eingliedrige Fibel, die dem Typus entspricht; Länge 6 cm, Aufbewahrt im Archäologischen Institut der SAW (Taf. VI: 12).

134. O š k o v

Ein Fibelfragment. Länge 5 cm. Aufbewahrt im Archäologischen Institut der SAW.

135. O n d r o c h o v

Der Bügel und Nadelhalter einer Fibel mit umgeschlagenem Fuss, stark verrostet; Länge 9,2 cm (Taf. VI: 9).

Aus der Forschungsgrabung auf der Siedlung in Ondrochov, nicht publizierter Fundstoff der dipl. Hist. D. B i a l e k o v á.

136. P r e š o v

Der Bügel und Nadelhalter einer Fibel. Länge 6,3 cm.

Aus dem nicht publizierten Material des Prof. V. B u d i n s k ý - K r i š k a.

137-139. P ú c h o v

Drei nicht näher beschriebene Eisenfibeln sollen sich im Naturhistorischen Museum in Wien befinden.

140. S e l c e, Höhle Kaplnka

Der Bügel und Nadelhalter, stark durch Rost deformiert; Länge 7,2 cm (Taf. VI: 10).

O₂. DERIVATE DER FIBELN MIT UMGESCHLAGENEM FUSS

141. A b r a h á m

Die Fibelform wie bei den Fibeln mit umgeschlagenem Fuss. Statt des Umschlages sind geritzte Furchen. Auf dem Schlussstück eine gegliederte Knopfverzierung. Länge 6,1 cm. Aufbewahrt im Slovenské národné múzeum in Martin, Inv. Nr. 5933 (Taf. VII: 1).

142. B r a t i s l a v a - Hajtova tehelná (Hajts Ziegelei)

Die Fibel kennt man nur nach der Zeichnung im Katalog des Slovenské múzeum in Bratislava, Inv. Nr. 9348; sie ähnelt anscheinend der vorigen, Länge 4,3 cm (Taf. VII: 2).

143. B r a t i s l a v a - Malinovského ulica (Malinovsky-Strasse)

Eine Fibel, deren Bügel bei der mehrfachen Spirale und auf der Grenzlinie des Fusses mit Furchen verziert ist. Das Schlussstück ist beschädigt. Länge 5 cm.

144. B r a t i s l a v a - Malinovského ulica (Malinovsky-Strasse)

Der Bügel einer beiläufig ähnlichen Fibel wie die vorangehende. Länge 2,5 cm.

145. D l h á n a d V á h o m

Eine Bronzefibel aus einem Brandgräberfeld. Der Bügel ist der Länge nach kantig, an der Grenzscheide des Fusses ist eine Furchenverzierung als Spiralersatz. Das Schlussstück ist knopfförmig; Länge 5,5 cm (Taf. XXIV: 1).

146. D l h á n a d V á h o m

Eine Fibel aus Bronzeblech, ähnelt der vorangehenden, Länge 5,5 cm (Taf. XXIV: 2).

147. D l h á n a d V á h o m

Eine ähnliche Fibel wie die vorangehende, die Spirale ist deformiert. Zum Unterschied zu den vorigen ist diese Fibel gegossen; die ganze Länge des Bügels ist gleich breit, Länge 5,8 cm (Taf. XXIV: 3).

148. D l h á n a d V á h o m

Eine ähnliche Fibel wie die vorigen, sie ist die grösste von ihnen. Der Bügelquerschnitt ist quadratförmig, Länge 6,9 cm (Taf. XXIV: 4).

149. D o l n é L o v č i c e

Eine ähnliche Fibel wie Nr. 122, am Schlussstück statt des Knopfes geritzte Furchen (Taf. VII: 3).

Nach der Abbildung im Werk von E. B e n i n g e r: Die germanischen Bodenfunde, Taf. 18: 185.

150. D o l n é L o v č i c e

Eine Fibel, die der vorangehenden ähnelt; anscheinend mit einem kantigen Bügel (Taf. VII: 4).

151. D o l n é L o v č i c e

Eine gegossene Bronzefibel, am Bügel mit senkrechter Wellenlinie verziert; der Fuss ist beschädigt (Taf. VII: 8).

152. D o l n é L o v č i c e

Eine ähnliche Fibel wie die vorangehende (Taf. VII: 9).

153. D o l n é L o v č i c e

Eine beschädigte Fibel, der Form nach ähnelt sie der vorigen (Taf. VII: 10).

154. D o l n é L o v č i c e

Der Bügel einer ähnlichen Fibel; am Bügel abwechselnd waagrechte geritzte Furchen und eingeschlagene Kreise (Taf. VII: 11).

155. H o r n é L e f a n t o v c e

Eine ähnliche Fibel wie Nr. 141. Länge 6,4 cm. Aufbewahrt im Museum in Bojnice, Inv. Nr. 997 (Taf. VII: 5).

156. I v a n k a p r i D u n a j i

Der Bügel und die Spirale wie bei der Fibel Nr. 151. Fussverzierung besteht aus waagrecchten Furchen, die mit winzigen beiderseitigen Ausschnitten abwechseln. Länge 6 cm, aufbewahrt im Slovenské múzeum in Bratislava, Inv. Nr. 10174 (Taf. VII: 12).

157. K o m á r n o

Im Naturhistorischen Museum in Wien soll sich eine "germanische" Bronzefibel befinden aus der Zeit um das Jahr 300, Länge 5,1 cm (Taf. VII: 13).

158. L á b

Eine Bronzefibel mit stark gebogenem Drahtbügel. Man kennt sie nur nach der Zeichnung im Katalog des Slovenské múzeum in Bratislava, Inv. Nr. 7451. Anscheinend war der Bügel kantig und der Fuss hatte geritzte Furchenverzierung. Der Fuss war spitz. Länge 4,8 cm.

159. L e v i c e

Eine Fibel der Form Almgren VI/2. Sie soll sich in der verschollenen Sammlung von Hinteregger befinden.

160. M o j t í n

Laut Literaturhinweisen stammt von dort eine Fibel der Form Almgren VI/2. Den Fund barg K. A n d e l.

161. O ě k o v

Eine eingliedrige Bronzefibel, deren Fuss in eine Spitze ausläuft. Der Naddelfuss ist gekerbt. Der Bügel war mit feinen Querrillen verziert. Mässig deformiert, Länge 5,8 cm, aufbewahrt im Archäologischen Institut der SAW (Taf. VII: 14).

162. O ě k o v

Eine ähnliche Fibel wie die vorige. Der Bügel ist mit einem senkrechten Tannenzweigband verziert. Länge 5 cm, aufbewahrt im Archäologischen Institut der SAW (Taf. VIII: 11).

163. O ě k o v

Eine Fibel, die den beiden vorigen ähnelt. Am Bügel hat sie in gleichmässigen Entfernungen doppelte Querrillen, am kantigen Fuss eine Metoneverzierung. Länge 5,6 cm, aufbewahrt im Archäologischen Institut der SAW (Taf. VIII: 9).

164. O ě k o v

Eine Fibel, die sich von den vorangehenden nur dadurch unterscheidet, dass ihr Bügel nicht in eine Spitze ausläuft, sondern überall gleich breit ist. Länge 5,2 cm, aufbewahrt im Archäologischen Institut der SAW (Taf. VIII: 10).

165. O ť k o v

Eine ähnliche Fibel wie Nr. 161. Spurenreste einer Zickzackverzierung, die die Fibelachse entlang läuft. Länge 6,2 cm, aufbewahrt im Archäologischen Institut der SAW (Taf. VII: 15).

166. O ť k o v

Ein Fibelfragment mit langem, schmalem Fuss.

167. P a t i n c e, früher P a t h (Gemeinde M a r c e l o v á)

Im Nemzeti Múzeum in Budapest soll sich von hier eine gegossene Silberfibel befinden.

168. S á s o v á

Eine Fibel, deren Bügel Verzierungen in Form eines S-Buchstaben aufweist, der Fuss ist kantig (Taf. VIII: 8).

169. S e l c e

Eine Silberfibel, deren Fuss kantig und mit Metopeverzierung versehen ist. Länge 9,2 cm, aufbewahrt im Slovenské múzeum in Bratislava, Inv. Nr. 9139 (Taf. VIII: 1).

170. S e ň a

Auf der Siedlung Seňa III wurde eine Blechfibel und zwar ein Bügel mit Spiralresten geborgen, Länge 4 cm (Taf. XXIII: 9). Ausgrabung 1959 - M. L a m i o v á - S c h m i e d l o v á (nicht publiziert).

171. S t r á ž e (Gemeinde K r a k o v a n y)

Eine Fibel aus Lesefund; ein glatter Bügel und spitzer Fuss, Länge 5 cm (Taf. VII: 6).

172. S t r á ž e (Gemeinde K r a k o v a n y)

Eine Silberfibel aus dem Grab Nr. 1. Der Bügel ist in der Richtung der Achse facettiert. Der Fuss endet mit einem Knopf. Länge 4,8 cm, aufbewahrt im Museum in Piešťany, Inv. Nr. 262.

173. Š a r o v c e

Eine Fibel ohne Verzierung mit einem Knopf auf dem Fussende. Aus dem nicht publizierten Fundstoff des Doz. B. N o v o t n ý. Länge 5,2 cm. Aufbewahrt im Archäologischen Institut der SAW (Taf. VII: 7).

174. Š a r o v c e

Eine ähnliche Fibel wie die vorangehende, ziemlich deformiert, auch aus dem Fundstoff des Doz. B. N o v o t n ý.

175. Š ú r o v c e, Flur Šic

Eine ähnliche Fibel wie die vorigen. Länge 6 cm.

176. S t u p a v a

Eine Bronzefibel, deren Bügel mit zwei länglichen Reihen von winzigen Einstichen verziert ist. Beim Fuss sind waagrechte Rillen. Länge 4,7 cm, aufbewahrt im Slovenské múzeum in Bratislava, Inv. Nr. 10 560.

177. V e s e l é, Flur Dielce

Eine Fibel ohne Verzierung mit spitzen Fuss. Länge 5 cm.

178. Z e m i a n s k e P o d h r a d i e - Flur Hradisko

Der Bügel und der Fuss einer ähnlichen Fibel wie die vorige. Länge 3,9 cm, aufbewahrt im Slovenské národné múzeum in Martin, Inv. Nr. 2893.

0₃. PRUNKSTÜCKE VON DERIVATEN DER FIBELN MIT UMGESCHLAGENEM FUSS

179. D e v í n s k e J a z e r o

Eine Fibel mit ähnlichem Bügel wie bei den Fibeln mit umgeschlagenem Fuss. Beim Fussübergang, knapp oberhalb der Spirale, wurden Verzierungsdrähte angesetzt (Pseudofiligran); oben sind zwei, unten einer. Der glatte Fuss verjüngt sich in eine Spitze und endet mit einem Knopfschlussstück. Länge 6,4 cm, aufbewahrt im Slovenské múzeum in Bratislava, Inv. Nr. 7541 (Taf. VII: 19).

180. O č k o v

Eine ähnliche Fibel wie die vorige. Der Fuss wird breiter und dann plötzlich spitzig. Verzierungsdrähte: einer bei der Spirale, drei an der Grenzlinie zwischen Fuss und Bügel; Länge 6,6 cm, aufbewahrt im Archäologischen Institut der SAW (Taf. VII: 16).

181. S t r á ž e (Gemeinde K r a k o v a n y)

Eine Fibel aus dem Grab Nr. 1, ähnlich der Fibel Nr. 179, nur an der Grenzlinie zwischen Fuss und Bügel statt Drahtwindungen eine Rillenverzierung. Das Schlussstück bildet einen Knopf; Länge 5 cm, aufbewahrt im Museum in Piešťany, Inv. Nr. 261.

182. M a l é T r n i e (früher T r l i n o k)

Ein Silberfibelfragment, das verloren ging. Man kennt es nur nach der Abbildung (E i s n e r J., Slovensko, Abb. 20: 4). Der Bügel und ein Fussteil ist erhalten geblieben.

183. V e s e l é

Eine ähnliche Fibel wie die vorangehende. Der Bügel ist der Länge nach facettiert. Die Fibel ist siebenfach umgeschlagen mit Verzierungsdrähten zu je zwei bei der Spirale und beim Umschlag; Länge 7,9 cm, aufbewahrt im Slovenské múzeum in Bratislava, Inv. Nr. 11 585 (Taf. VII: 20).

0₄. ARMBRUSTFIBELN MIT ANDEUTUNG VON UMGESCHLAGENEM FUSS

184. S t r á ž e (Gemeinde K r a k o v a n y)

Eine Goldfibel, deren Bügel den vorigen ähnlich ist; oberhalb der Spirale mit einer gegliederten Verzierung versehen. Sie hat eine breite Spirale, der Fuss ist wie bei der Fibel Nr. 180 (aus Očkov, siehe vorige Gruppe), Länge 6 cm (Taf. VII: 17).

185. S t r á ž e (Gemeinde K r a k o v a n y)

Eine ähnliche Fibel wie die vorangehende, ohne Verzierung, aus Silber. Länge 5,5 cm, aufbewahrt im Museum in Piešťany, Inv. Nr. 261 (Taf. VII: 18).

186. S t r á ž e (Gemeinde K r a k o v a n y)

Eine ähnliche Fibel wie die vorige. Oberhalb der Spirale sind Gewebereste. Aufbewahrt im Museum in Piešťany, Inv. Nr. 260.

187. S t r á ž e (Gemeinde K r a k o v a n y)

Eine ähnliche Fibel wie die vorige, sie stammt aus dem Grab Nr. 1. Die Spirale blieb jedoch nicht erhalten. Länge 5,7 cm.

188. S t r á ž e (Gemeinde K r a k o v a n y)

Eine Fibel aus dem Grab Nr. 2, ähnlich der vorangehenden, nur mit ungewöhnlich langem Nadelhalter. Länge 5 cm.

189. S t r á ž e (Gemeinde K r a k o v a n y)

Eine eben solche Fibel wie die vorige.

190-192. S t r á ž e (Gemeinde K r a k o v a n y)

Drei gleiche Fibeln, sie unterscheiden sich von den vorigen nur durch einen kürzerem Nadelhalter, einen unverzierten Fuss und durch ein zweifach gegliedertes Schlussstück (das bei den vorigen dreifach gegliedert war).

193. S t r á ž e (Gemeinde K r a k o v a n y)

Eine ähnliche Fibel wie die vorigen, jedoch mit längerer Spirale und am Bügel sind vier Reihen von Pseudofiligran, je zwei am Fusse und am Bügel. Länge der Fibel 6 cm.

194. S t r á ž e (Gemeinde K r a k o v a n y)

Eine Fibel, die länger und schmaler ist als diejenigen von Nr. 190 - 192, aber in der Form mit ihnen übereinstimmt. Länge 6,4 cm.

195. S t r á ž e (Gemeinde K r a k o v a n y)

Eine ähnliche Fibel wie Nr. 190, zum Schlussstück jedoch ist noch eine dreifach gegliederte Verzierung hinzugefügt. Länge 6,4 cm.

196. S t r á ž e (Gemeinde K r a k o v a n y)

Eine ähnliche Fibel wie die vorangehende, aber mit zweiachsiger Spirale. Länge 5,9 cm.

197. O s t r o v a n y (früher O s t r o v i a n y)

Eine Silberfibel ähnlich der Fibel Nr. 184. Filigran nur zwischen den Verzierungsdrähten (Taf. IX: 5).

198. O s t r o v a n y

Eine ähnliche Silberfibel wie die vorige, aber die Spirale blieb nicht erhalten (Taf. IX: 4)

O₅. SPÄTE FIBELN - DERIVATE DER FIBELN MIT UMGESCHLAGENEM FUSS

199. K š i n n á

Eine vergoldete Silberfibel mit reicher Verzierung. Der Bügel ähnlich konstruiert wie bei den vorigen (drei angeschlossene Drähte). Der Fuss ist oben breiter, auf den Seiten ausgeschnitten und verjüngt sich zu einer Spitze, die mit einer Kegelverzierung versehen ist. Länge 9,7 cm, aufbewahrt im Slovenské národné múzeum in Martin, ohne Inv. Nr. (Taf. VIII: 2).

200. K š i n n á

Eine vergoldete Silberfibel ähnlich der vorigen, in die Hälfte gebrochen.

201. S e l c e

Eine ähnliche Fibel wie die vorige, nur am Fuss weniger ausgeschnitten; dachförmig kantig, die Verzierung auf der Grenzlinie zwischen dem Fuss und dem Nadelhalter imitiert einen Umschlag (Taf. VIII: 3).

P. ZWIEBELKNOPFFIBELN

202. Ž i t a v c e (früher Ď a r m o t y n a d Ž i t a v o u)

Eine Bronzefibel ohne Nadel. Der Bügel ist kantig. Die Fussverzierung bilden zwei Gruppen waagrechter Gruppen. Der Nadelhalter verflacht sich den Schlussstück zu. Länge der Fibel 5 cm, aufbewahrt im Krajské nitrianske múzeum in Bojnice,

Inv. Nr. 115; nicht publiziert, ein Geschenk aus dem Jahre 1879 von L. K u b i -
n y i (Taf. VIII: 6).

203. D e v í n

Ein Fragment einer ähnlichen Fibel; nach dem Katalog des Slovenské múzeum
in Bratislava, Inv. Nr. 9535. Aus der Forschungsgrabung der römischen Station.

204. H u r b a n o v o

Der Bügel und der Fuss mit schlitz förmiger Spervorrichtung. Der Fuss ist in
zwei Teile gegliedert, die abwechselnd mit geritzten Kreisen und Ausschnitten ver-
sehen sind. Der Bügel ist kantig, die mittlere Fläche ist mit Querrillen verziert.
Länge 7,2 cm, aufbewahrt im Archäologischen Institut der SAW.

205. I ž a

Eine Bronzefibel. Die Achsen sind plastisch gegliedert. Die Zwiebeln sind
abgerundet, der Bügel ist kantig. Der Fuss hat in der Mitte ein Band mit Tannen-
zweigverzierung, die Seiten sind ausgeschnitten. Länge 6,7 cm, aufbewahrt im Slo-
venské národné múzeum in Martin, Inv. Nr. 8587 (Taf. VIII: 5). Nicht publiziert.

206. K l á š t o r p o d Z n i e v o m

Die Fibelachsen blieben nicht erhalten. Länge 6,3 cm, aufbewahrt im Sloven-
ské národné múzeum in Martin, Inv. Nr. 2886. Der Fuss hat je drei Einschnitte
auf beiden Seiten. Kein Literaturhinweis ist uns bekannt.

207, 208. K o m á r n o

Im Naturhistorischen Museum in Wien sollen sich zwei Fibeln aus Komárno
befinden. Man weiss von ihnen nur, dass sie "zwiebelknöpfig" sind.

209. I ž a - Leányvár

Nach V. O n d r o u c h (siehe Literatur - Seite 55) hat diese Fibel einen
kantigen Bügel und flache, abgerundete Zwiebelknöpfe. Am Fuss ist eine Rille.
An und neben der Achse sind winzige geritzte Spiralverzierungen. Länge 8,5 cm, Auf-
bewahrungsort unbekannt (Taf. VIII: 7).

210, 211. K o m á r n o

Nach I. K o v r i g sollen sich im Nemzeti Múzeum in Budapest zwei Zwie-
belknopffibeln aus Komárno befinden. Länge der einen 9,3 cm, der anderen 9 cm
(Taf. VIII: 4).

212. L e v i c e

Eine Fibel des angeführten Typus soll in Hintereggers Sammlung vorhanden
sein. Nähere Angaben sind nicht bekannt.

213. L i p t o v s k ý J á n

Im Museum in Veľká sollte sich eine Fibel von diesem Typus befinden, heute
kann man sie jedoch (im Museum von Poprad) nicht mehr identifizieren.

214. L i p t o v s k ý M i k u l á š

Eine Fibel von diesem Typus soll im Naturhistorischen Museum in Wien aufbe-
wahrt sein.

H. J. E g g e r s (Der römische Import, 148) schreibt irrtümlicherweise,
dass zwei solche Fibeln aus Liptovský Svätý Ján stammen; wahrscheinlich meinte
er diese Fibel, denn die Angaben stimmen überein.

215-218. L u d a n i c e

Beide Fibeln sollen sich im Naturhistorischen Museum in Wien befinden. Nä-
here Angaben unbekannt.

219. S t u p a v a

Eine Bronzefibel; am Fuss sind 8 geritzte Kreise. Länge 7 cm.

220, 221. T r e n ě ě i n

Zwei "zwiebelknöpfige" Fibeln sollen sich im Museum in Velká (jetzt Poprad) befinden.

222, 223. V e l k ý Š a r i š

Beide Fibeln sollen sich ebenfalls in Velká (Poprad) befinden. Ohne nähere Angaben.

224. O s t r o v a n y

Eine Goldfibel in Form des Buchstaben T. Auf einer Achsel blieb die Knopfverzierung erhalten; man kennt sie nur nach der Abbildung und daher kann man nicht ermitteln, ob diese Verzierung auch auf dem Bügel fehlt oder ob sie überhaupt nicht existierte. Die ganze Fibel entlang läuft ein granuliertes Verzierungsband (Taf. IX: 3).

225. O s t r o v a n y

Eine Goldfibel mit breitem Bügel. Die Nadel und Spirale blieben nicht erhalten. Die Spirale war anscheinend zweiachsig, da zwischen dem Bügelende und dem Knopf, der den Kopf abschliesst, sogar drei Öffnungen sind. Nach E. u e n i n g e r sind zwei für die Spiralachsen und die dritte für die Sehne. Der Fuss ist am Unterteil verbreitert und abgerundet. Die Fibel ist mit Filigran und Granulation verziert. Den Bügel entlang sind drei plastische Rippen und zwischen denen eine Bogenverzierung. Der Fuss weist die gleiche Verzierung auf (siehe Taf. IX: 7).

R. FIBELN AUS OSTROVANY

226. O s t r o v a n y

Eine Goldfibel mit halbkreisförmigem Kopf, der mit zehn Rosetten verziert ist. Der Kopf und der geradelinige kantige Bügel sind durchbrochen. Inmitten des Bügels - der Länge nach - wird von Durchbrechung die Aufschrift VTERE FELIX gebildet. Zu Beginn und am Ende steht ein kleiner Tannenzweig. Der Bügel endet mit einer geraden, flachen Platte, an die weitere drei Glieder des Schlussstückes anknüpfen: ein doppelkonisches sechseckiges Glied, eine weitere Platte (kleiner als die erste) und ein rundes knospenförmiges Glied. Ausmasse unbekannt. Die Zeichnung nach Literaturangaben (Taf. IX: 2).

227. O s t r o v a n y

Eine Fibel ovaler Form mit eingesetztem Onyx, der mit einer glatten Goldfläche umrahmt ist. Den Randsaum bildet ein durchbrochenes Band. Am unterteil sind zwei Kreise, in jedem ein Glockenanhänger, von denen je zwei (zusammen vier) Kettchen hervorgehen. Alle enden mit an Kleeblätter erinnernden Anhängern; Grösse unbekannt (Taf. IX: 1).

228. O s t r o v a n y

Eine Fibel mit breitem Bügel, auch aus Gold. Die Nadel und Spirale blieben nicht erhalten. Die Spirale war wahrscheinlich zweiachsig, da zwischen dem Bügelende und dem den Kopf abschliessenden Knopf sogar drei Öffnungen vorhanden sind (die dritte für die Sehne). Der Fuss ist am unteren Ende verbreitert und abgerundet. Die Fibel ist mit Filigran und Granulation verziert. Der Bügel hat drei

längliche plastische Rippen, dazwischen Bogenverzierung; dieselbe Verzierung weist auch der Fuss auf (Taf. IX: 6).

(Die übrigen vier Fibeln aus Ostrovany sind in diesem Verzeichnis bei den entsprechenden Typen eingereiht:

- a) die Fibeln Nr. 197 und 198 bei den Fibeln mit umgeschlagenem Fuss, bzw. bei den Armbrustfibeln mit angedeutetem umgeschlagenem Fuss,
- b) die Fibeln Nr. 224 und 225 bei den Zwiebelknopffibeln.)

VERZEICHNIS VON FIBELN OHNE LOKALITÄTSANGABEN

MESTSKÉ MÚZEUM (STADTMUSEUM) IN BRATISLAVA

Hier sind 18 Bronzefibeln aufbewahrt. In den meisten Fällen sind sie an die Kartons der ersten Installation nach dem Ersten Weltkrieg befestigt. Sowohl ihre Fundstelle als auch ihre Fundumstände gelang es nicht festzustellen. Nur bei einer einzigen Fibel ist die Fundstelle angeführt: Deutsch Altenburg. Viele von diesen Fibeln kommen wahrscheinlich von der rechten Seite der Donau her.

229. Eine Flügelfibel, Länge 21 cm, ohne Inv. Nr. (Taf. X: 1).

230. Eine Kniefibel mit halbellipsenförmigen Kopf auf der Rückenseite des Bügels, Inv. Nr. 1858, Ausstellungsnummer 2486 (Taf. X: 2).

231. Eine Paukenfibel, Inv. Nr. 1859, Ausst. Nr. 2476 (Taf. X: 3).

232. Ausserordentlich kleine Bronzefibel mit halbkreisförmigem Bügel. Ausst. Nr. 4501 (Taf. X: 4).

233. Eine ähnliche (etwas grössere) Fibel wie die vorhergehende, nahestehend dem Typus Aucissa.

234. Eine grössere, ziemlich stark beschädigte Fibel mit Spiralhülse. Ausst. Nr. 4521.

235. Eine Aucissa-Fibel; der Bügel ist mit tiefen Furchen verziert und dem mit Knopf beendigten Schlussstück zu herablaufend; Ausst. Nr. 4516 (Taf. X: 7).

236. Eine ähnliche Fibel wie die vorige, Inv. Nr. 4523.

237. Eine Fibel mit breitem Bügel und umgeschlagenem Fuss; Ausst. Nr. 4504 (Taf. X: 5).

238. Eine ähnliche Fibel wie die vorangehende, Ausst. Nr. 4505.

239. Eine ähnliche Fibel, ohne den Umschlag; ohne Inv. Nr. (Taf. X: 6).

240. Eine Bronzefibel mit umgeschlagenem Fuss, die ganze Oberfläche ist mit Querfurchen verziert; Inv. Nr. 209, Ausst. Nr. 2480 (Taf. X: 8).

241. Eine Zwiebelknopffibel, Inv. Nr. 1516, Ausst. Nr. 1733.

242. Eine ähnliche Fibel, Inv. Nr. 1904, Ausst. Nr. 1334.

243. Eine ähnliche Fibel mit schmaleren Achsen und längerem Fuss. Inv. Nr. 1907, Ausst. Nr. 1732.

244. Eine ähnliche massivere Fibel, Inv. Nr. 1901, Ausst. Nr. 1729.

245. Eine Fibel die der vorigen ähnelt. Inv. Nr. 298, Ausst. Nr. 1731 (Taf. X: 9).

246. Eine ähnliche Fibel, ohne Nummer.

SLOVENSKÉ MÚZEUM (SLOWAKISCHES MUSEUM) IN BRATISLAVA - AUSSTELLUNG DER RÖMISCHEN ABTEILUNG

Der Mehrzahl der Fibeln wurde dem Slow. Mus. in Bratislava aus den Sammlungen des Donauländischen Museums (Podunajské múzeum) in Komárno bei der Errichtung der Römerabteilung gewidmet; sie sind mit dem Buchstaben R bezeichnet. Die übrigen sind aus unbekannten Fundstellen.

S c h e i b e n f i b e l n :

247. Eine Fibel in der Form eines Vogels; R-23 (Taf. XI: 1).
248. Eine Fibel in der Form eines Baumblattes; R-22 (Taf. XI: 2).
249. Eine ringförmige Fibel, auf der Aussenseite mit 5 Verzierungsbuckeln; R-27 (Taf. XI: 3).
250. Eine runde Fibel, durch Patina ziemlich zerstört. Überreste von blauem und weissem Email, das abwechselnd in Vierecken den Rand umsäumte; R-20 (Taf. XI: 4).
251. Eine S-förmige Fibel mit Pfeilenspitzen; R-26 (Taf. XI: 5).
252. Eine S-förmige Fibel mit ausgebreiteten Enden; R-25 (Taf. XI: 6).
253. Eine rechteckige Fibel mit Durchbrechungen; R-21 (Taf. XI: 7).
254. Eine rautenförmige Fibel mit plastisch abgestuften Flächen. In der Mitte war Bernstein (vielleicht rotes Email). Um den Rand herum läuft ein Band, an dem sich kleine Bronzeflächen mit weissen Flächen (in der sich eine blaue Blume mit einem roten Punkt in der Mitte befindet) abwechseln; R-320 (Taf. XI: 8).
255. Eine runde Fibel mit teilweise erhaltenem Emailbelag R-19 (Taf. XI: 9).
256. Eine massive Fibel in der Form eines Vogels (Taube?); R-30 (Taf. XI: 10).
257. Eine runde Fibel mit ausgezacktem Rand, am unteren Teil ist der Fuss; R-28 (Taf. XI: 11).
258. Eine Swastikafibel; R-24 (Taf. XII: 13).
259. Eine massive Fibel in der Form eines Pferdes; R-29 (Taf. XII: 14).
- Weiter sind hier die v e r s c h i e d e n e n F i b e l t y p e n d e r g a n z e n R ö m e r z e i t vertreten:
260. Ein Fibelprototyp des Typus Aucissa mit schmalere Bügel.
261. Eine kräftig profilierte Fibel; R-1.
262. Eine ähnliche Fibel mit Ritzverzierung am Nadelhalter.
263. Eine ähnliche Fibel wie die vorige; R-2.
264. Ein Fibelbügel des Typus Aucissa; R-3.
265. Eine ähnliche Fibel, mit Verzierung; R-4 (Taf. XII: 23).
266. Eine ähnliche Fibel mit hohem Nadelhalter und plastischen Querrippen; R-13 (Taf. XII: 22).

267. Eine kräftig profilierte Fibel (Übergang zur trompetenförmigen); R-7.
268. Eine kleine Paukenfibel; R-5.
269. Eine ähnliche Fibel, 3506-BT, 10661.
270. Eine ähnliche grössere Fibel; R-8.
271. Eine ähnliche Fibel, nur der Kopf ist verdickt; sie hat zwei Augenverzierungen; R-6 (Taf. XII: 19).
272. Eine Paukenfibel, reichlich verziert, R-301 (Taf. XII: 18).
273. Eine Kniefibel mit rechteckiger Platte auf der Rückseite; R-14 (Taf. XII: 17).
274. Eine ähnliche Fibel, die Spirale mit einer Röhrchenhülse; R-17.
275. Eine Kniefibel mit geradem nicht profiliertem Bügel mit einer Halbkreisplatte auf der Rückseite; R-16.
276. Eine ähnliche Fibel, die Spirale ist schmaler; R-15.
277. Ein hoher Nadelhalter, schmaler Bügel, die Platte auf der Rückseite ist winzig; R-11.
278. Eine Fibel mit angedeutetem umgeschlagenem Fuss; R-32.
279. Eine ähnliche Fibel; die Spirale ist aus kantigem Draht; R-10.
280. Eine ähnliche Fibel wie Nr. 275; R-33.
281. Eine Fibel mit umgeschlagenem Fuss; R-302.
282. Eine ähnliche Fibel. Der umgeschlagene Fuss ist nur angedeutet; 10560.
283. Eine ähnliche Fibel; R-34.
284. Ein bogenförmiger Bügel mit Knopf beendet, der Fuss verbreitert sich; R-12.
285. Eine Bronzefibel mit umgeschlagenem Fuss und breiter Spirale; R-18.
286. Eine Fibel mit breiter Spirale, S-förmig profiliertem Bügel und breitem hohem Nadelhalter (Taf. XII: 26).
287. Eine Zwiebelknopffibel; 6970.

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ MÚZEUM (SLOWAKISCHES NATIONALMUSEUM) IN MARTIN - LÖVINGERS SAMMLUNG

Laut Auskunft von Dr. I. H r u b e c handelt es sich um die Fibeln aus der Sammlung von Dr. Viliam L ō v i n g e r. Nach seinem Tode (im Jahre 1918) erbten die Verwandten seine Sammlung und im Jahre 1943 kam die Sammlung in das Slowakische Nationalmuseum in Martin. Alle Fibeln dieser Sammlung sind aus Bronze.

Die Fibeln bezeichnete ich mit dem Buchstaben L und ich gebrauche diese Bezeichnung im Verzeichnis.

288. Eine Flügelfibel; L-23 (Taf. XIII: 1).
289. Eine kräftig profilierte Fibel; L-94 (Taf. XIII: 2).
290. Ein Fragment einer ähnlichen Fibel, L-54.

291. Ein Fibelfragment; L-87.
292. Eine kräftig profilierte Fibel mit höherem Nadelhalter; L-88 (Taf. XIII: 3).
293. Eine ähnliche Fibel; L-84 (Taf. XIII: 4).
294. Eine ähnliche Fibel; L-32.
- 295-297. Fragmente von ähnlichen Fibeln; L-12, L-16, L-30.
298. Eine Fibel mit massivem Bügel und hohem Nadelhalter; L-44 (Taf. XIII: 5).
299. Eine kleine Paukenfibel; L-95 (Taf. XIII: 6).
300. Eine grössere Paukenfibel; L-102 (Taf. XIII: 7).
301. Eine Paukenfibel; L-97 (Taf. XIII: 9).
302. Eine ähnliche Fibel; L-81.
303. Eine Kniefibel mit einer peltoiden Platte auf der Rückseite des Bügels; L-22 (Taf. XIV: 17).
304. Eine Kniefibel mit einer halbkreisförmigen Platte; L-89 (Taf. XIV: 13).
305. Eine grössere und schmalere Fibel; L-14.
306. Eine massive, ausserordentlich grosse Fibel ähnlich der vorigen, Länge 4,6 cm, der Bügel ist kantig; L-91.
307. Eine winzige Fibel, auf der Platte mit Zickzackverzierung; L-83 (Taf. XIV: 14).
308. Eine ähnliche grössere Fibel ohne Verzierung; L-57 (Taf. XIV: 16).
- 309-311. Drei ähnliche Fibeln wie die vorangehende; L-73, L-92, L-75.
312. Eine ähnliche Fibel; aus der Sammlung des Slovenské národné múzeum in Martin; Inv. Nr. 3016.
- 313-315. Fragmente vom Oberteil einer ähnlichen Fibel wie die vorige; L-8, L-15, L-59.
316. Eine ähnliche Fibel wie die vorigen, unter der Platte befindet sich ein Dreieck; L-1 (Taf. XIV: 15).
317. Eine ähnliche Fibel, unverziert; L-58.
318. Eine Fibel, die statt eines Halbkreises ein Dreieck hat; L-63 (Taf. XIII: 10).
319. Eine ähnliche Fibel; L-10 (Taf. XIII: 8).
320. Eine ähnliche Fibel, auf der Rückseite mit einem Rechteck; L-40 (Taf. XIII: 11).
321. Eine ähnliche Fibel, der Bügel ist kantig, die Spirale mit einer Röhrenhülse; L-68 (Taf. XIII: 12).
- 322-326. Ähnliche Fibeln; L-37, L-67, L-69.
327. Eine breite Fibel mit einer Reliefrippe inmitten des Bügels; L-71 (Taf. XIV: 18).
328. Eine S-förmige Fibel mit pfeilförmigen Enden; L-20 (Taf. XIV: 22).

329. Eine ähnliche Fibel mit geradlinigen Enden; L-42 (Taf. XIV: 21).
330. Eine Fibel mit plastisch mehrfach gegliedertem Bügel; L-70 (Taf. XIV: 19).
331. Eine Fibel mit doppeltem Bügel; L-100 (Taf. XIV: 20).
332. Das Fragment einer ähnlichen Fibel; L-47.
333. Eine Fibel mit hohem Nadelhalter und mit S-förmig profiliertem Bügel; L-101.
334. Eine Fibel mit umgeschlagenem Fuss; L-93.
335. Eine Fibel mit angedeutetem umgeschlagenem Fuss; L-46 (Taf. XIV: 23).
- 336-339. Vier Fibeln ähnlich der vorigen; L-49, L-74, L-96, L-98.
340. Eine Zwiebelknopffibel mit breitem Bügel; L-6 (Taf. XIV: 24).
341. Eine Zwiebelknopffibel; L-2 (Taf. XIV: 25).
342. Eine ähnliche Fibel; L-76.
343. Eine ähnliche Fibel; L-26.
- 344-351. Fragmente von acht ähnlichen Fibeln: L-3, L-23, L-29, L-35, L-36, L-64, L-66, L-77.
352. Eine ähnliche Fibel; L-43 (Taf. XIV: 26).
- 353-355. Drei ähnliche Fibeln; L-55, L-79, L-80.
- 356-379. Fragmente von 24 ähnlichen Fibeln; L-5, L-7, L-11, L-17 bis L-21, L-24, L-27, L-28, L-31, L-38, L-45, L-48, L-50, L-53, L-56, L-60 bis L-62, L-65, L-82, L-85.
- 380-391. Fragmente von 12 Fibeln, die man typologisch nicht einreihen konnte; L-4, L-9, L-13, L-33, L-34, L-39, L-41, L-51, L-72, L-78, L-86, L-99.

TATRANSKÉ MÚZEUM (TATRAMUSEUM) IN POPRAD

Im Museum in Poprad befinden sich 10 Fibeln aus der Römerzeit, von denen im Katalog des Museum behauptet wird, dass sie aus Spišské Tomášovce, und zwar aus der Höhle Čertova diera stammen sollten. Die durch die Forschungsgrabung erbrachten Ergebnisse bestätigen jedoch diese Voraussetzung nicht. Vielleicht sind es diejenigen Fibeln (wenigstens einige), die im Verzeichnis mit der Bemerkung angeführt wurden, dass man sie in den Sammlungen nicht identifizieren konnte, aber es scheint noch wahrscheinlicher zu sein, dass sie durch Kauf erworben wurden. Im letzten Falle ist überhaupt ihre Herkunft aus dem Gebiet der Slowakei fraglich.

392. Eine kräftig profilierte Fibel; Inv. Nr. 1460 (Taf. XV: 7).
393. Eine ähnliche Fibel mit zwei Knöpfen, Inv. Nr. 1329 (Taf. XV: 6).
394. Eine ähnliche Fibel mit höherem Nadelhalter; Inv. Nr. 1458 (Taf. XV: 5).
395. Eine Kniefibel mit einer halbkreisförmigen Platte mit Verzierung; Inv. Nr. 1457 (Taf. XV: 4).
396. Bügel und Fuss mit angedeutetem umgeschlagenem Fuss; Inv. Nr. 1334 (Taf. XV: 3).

397. Eine Zwiebelknopffibel; Inv. Nr. 1461 (Taf. XV: 2).
398. Eine ähnliche Fibel vom ~~Älteren~~ **Älteren** Form. Inv. Nr. 1462 (Taf. XV: 1).
399. Eine Fibel ähnlich der Fibel Nr. 392, nur teilweise erhalten; Inv. Nr. 1463.
400, 401. Zwei Fragmente von ähnlichen Fibeln; Inv. Nr. 1332 und 1333.

OKRESNÉ MÚZEUM (BEZIRKSMUSEUM) IN BANSKÁ ŠTIAVNICA

In den Sammlungen von diesem Museum befinden sich zwei Fibeln aus der Römerzeit. Ihre Fundumstände sind unbekannt.

402. Ein deformiertes Fragment einer Fibel mit hohem Nadelha. Inv. Nr. I-8222.

403. Eine Zwiebelknopffibel; Inv. Nr. I-8218.

PODUNAJSKÉ MÚZEUM (DONAULÄNDISCHES MUSEUM) IN KOMÁRNO

In der Ausstellungsabteilung und im Depositorium von diesem Museum befinden sich 151 Fibeln aus der Römerzeit. Die Fundumstände sind nicht erfasst. Man setzt voraus, dass die meisten Fibeln aus den Forschungsgrabungen von J. T ó t h - K u r u c z von den Lokalitäten Leányvár und Brigetium stammen.

404. Eine Flügelfibel; Inv. Nr. II-1403 (Taf. XIX: 1).
405. Eine ähnliche Fibel; Inv. Nr. 1694 (Taf. XIX: 2).
406. Eine massivere Fibel; Inv. Nr. II-3883 (Taf. XIX: 3).
407. Eine ähnliche Fibel; Inv. Nr. 1449.
408. Eine Fibel, die dem Aucissa-Typus zeitlich vorangeht; Inv. Nr. II-1489.
409. Eine kräftig profilierte Fibel; Inv. Nr. II-1457 (Taf. XIX: 4).
410. Eine ähnliche Fibel; Inv. Nr. II-3415 (Taf. XIX: 6).
411. Eine ähnliche Fibel; Inv. Nr. II-3247 (Taf. XIX: 8).
412. Eine ähnliche Fibel; Inv. Nr. II-3256 (Taf. XIX: 7).
413-418. Sechs ähnliche Fibeln. Inv. Nr. 1353, 1398, 1414, II-1416, II-1419, 3277.
419. Fragment einer Fibel mit hohem Nadelhalter; Inv. Nr. 1465.
420-425. Sechs ähnliche Fibeln; Inv. Nr. 1375, 1391, 1400, II-1415, 1430 (eine Bezeichnung der Fibel ist unlesbar).
426. Eine Fibel mit zwei Knöpfen; Inv. Nr. II-3412 (Taf. XIX: 5).
427. Eine ähnliche Fibel mit höherem Nadelhalter; Inv. Nr. I-401.
428. Ein breiterer Bügel, statt des Knopfes hat er nur drei plastische Bänder; Inv. Nr. 1483.
429. Eine Paukenfibel; Inv. Nr. 3276 (Taf. XVI: 5).
430. Eine ähnliche Fibel; Inv. Nr. 1461.
431. Eine grössere Paukenfibel; Inv. Nr. 3418 (Taf. XVI: 8).
432. Eine ähnliche Fibel mit geritzter Verzierung; Inv. Nr. 3417 (Taf. XVI: 9).

433. Eine Fibel ohne Verzierung; Inv. Nr. 1429.
434. Eine ähnliche Fibel wie auf der Taf. XII: 19; Inv. Nr. 1373.
435. Eine winzige kräftig profilierte Fibel mit verbreitertem Fuss. Inv. Nr. II-1342 (Taf. XII: 20).
436. Eine winzige Fibel mit ovalem Fuss; Inv. Nr. 1377 (Taf. XII: 21).
437. Eine kleine Fibel mit halbkreisförmiger Platte auf der Rückseite; Inv. Nr. 1429 (Taf. XVI: 7).
438. Eine ähnliche Fibel, nur grösser; Inv. Nr. II-3265 (Taf. XVI: 10).
- 439-455. Siebzehn ähnliche Fibeln; Inv. Nr. 1363, 1368, 1376, 1378, 1389, 1412, 1420, 1426, 1436, 1438, 1440, 1447, 1448, 1464, 3260, 3269 und 3275.
456. Eine ähnliche Fibel wie die vorigen, aber der Bügel ist mehr profiliert; Inv. Nr. 1362.
457. Eine ähnliche Fibel, der Bügel ist auf dem abgerundeten Teil der halbkreisförmigen Platte und die gerade Kante ist oben, in der Mitte sind zwei Fortsätze; Inv. Nr. II-1418.
458. Eine Fibel wie unter der Nummer 435, jedoch mit geradem Bügel; Inv. Nr. II-3281 (Taf. XVI: 12).
- 459-462. Fragmente von Fibeln mit hohem Nadelhalter; Inv. Nr. 1453, 3270, 3282 (und eine Bezeichnung ist unlesbar).
463. Eine Fibel mit hohem Nadelhalter und kleiner Platte auf der Rückseite; Inv. Nr. II-3928 (Taf. XVI: 11).
464. Eine ähnliche Fibel; Inv. Nr. II-1442.
465. Eine ähnliche Fibel wie unter der Nr. 438, auf der Rückseite mit rechteckiger Platte, verziert mit durchbrochenen und geritzten Kreisen (Taf. XV: 8).
466. Eine Fibel mit dickem Bügel und rechteckiger Platte; Inv. Nr. II-326(?). (Taf. XVI: 14.)
- 467-470. Vier ähnliche Fibeln; Inv. Nr. 3258 (Taf. XVI: 13), 1370, 1437, 1463.
471. Fragment einer Fibel mit hohem Nadelhalter; Inv. Nr. II-3271.
472. Eine Scheibenfibel; Inv. Nr. II-3308 (Taf. XVI: 1).
473. Eine rhombische Fibel; Inv. Nr. II-3312 (Taf. XVI: 2).
474. Eine Fibel in der Form eines Sechseckigen Sternes; Inv. Nr. II-3311 (Taf. XVI: 3).
475. Eine kleine Scheibenfibel; Inv. Nr. 3814 (Taf. XVI: 4).
476. Eine schlüsselförmige durchbrochene Fibel; Inv. Nr. 1478 (Taf. XII: 12).
477. Eine Swastikafibel; Inv. Nr. 1379 (Taf. XII: 13).
478. Eine runde mit roten, blauen und weissen email verzierte Fibel; Inv. Nr. II-1490 (Taf. XII: 15).
479. Ein Bügel mit plastisch durchbrochener Rippe; Inv. Nr. II-3254. (Taf. XVI: 6).

- 480, 481. Zwei S-förmige Fibeln; Inv. Nr. II-1471 und 1472.
482. Der Unterteil eines Bügels mit zwei Achsen und der Fuss; Inv. Nr. 1393 (Taf. XII: 27).
483. Eine fussförmige Fibel; Inv. Nr. 1466 (Taf. XII: 16).
484. Eine Eisenfibel mit umgeschlagenem Fuss; Inv. Nr. II-1783.
485. Ein Derivat der Fibel mit umgeschlagenem Fuss; Inv. Nr. II-1381 (Taf. XVIII: 4).
- 486-488. Drei ähnliche Fibeln; Inv. Nr. II-1364, 1385, II-3279.
489. Eine Fibel mit breitem Bügel mit angedeutetem Umschlag, Inv. Nr. II-3413 (Taf. XVIII: 3).
490. Eine Fibel mit umgeschlagenem Fuss; Inv. Nr. II-3414 (Taf. XVIII: 1).
- 491-497. Sieben Fibeln mit umgeschlagenem Fuss. Inv. Nr. II-1421 (Taf. XVIII: 2), II-1396, II-1395, 1413, 1417, 1439, 1441.
- 498, 499. Zwei Fibeln mit dreieckigem Schild auf dem Bügel, oberhalb dessen eine Knopfverzierung; Inv. Nr. 1372 (Taf. XII: 24).
500. Eine ähnliche Fibel mit doppelter Spirale; Inv. Nr. 1372 (Taf. XII: 28).
501. Eine vergoldete Achsenfibel mit durchbrochenem Bügel und verbreitertem Schlussstück; Inv. Nr. II-3430 (Taf. XV: 9).
- 502-513. Zwiebelknopffibeln; Inv. Nr. 1383 (Taf. XVIII: 7), II-1427 (Taf. XVIII: 5), 1360, 1403, 1424, 1431, 1435, 1450, 1452, 3265, 3276, auf einer Fibel war die Nummer unleserlich.
514. Eine ähnliche Fibel mit runden Knöpfen auf den Achsen; Inv. Nr. II-1428 (Taf. XVIII: 6).
515. Eine ähnliche Fibel, aus Silber; Inv. Nr. II-3428 (Taf. XVIII: 8).
- 516-518. Drei ähnliche Fibeln; Inv. Nr. II-1353 (Taf. XVII: 1), II-3262 (Taf. XVIII: 9), 3249 (Taf. XVIII: 10).
519. Eine vergoldete Fibel; Inv. Nr. II-3431 (Taf. XVII: 3).
- 520, 521. Zwei ähnliche Fibeln; Inv. Nr. II-1354 (Taf. XVII: 2), 1666 (Taf. XVII: 4).
- 522-553. Ähnliche Fibeln und Fragmente: Inv. Nr. 1355-57, 1359, 1366-67, 1369, 1384, 1386, 1390, 1392, 1402, 1405-7, 1411, 1422-23, 1425, 1454, 1458, 3419, 3248, 3251, 3264, 3267, 3280, 3420-1, 3425, 3429.
554. Ein ungewöhnlich verzierter Fuss; Inv. Nr. 325(?) (Taf. XVII: 5).

VÝCHODOSLOVENSKÉ MÚZEUM (OSTSLOWAKISCHES MUSEUM) IN KOŠICE

Im Depositorium des Museums von Košice sind 44 Fibeln aus der Römerzeit aufbewahrt. Im Museumführer aus dem Jahre 1903 (A kassai múzeum gyűjteményeinek leíró lajstroma) sind sie zusammenfassend angeführt als Fibeln aus der Stadt Košice und ihrer Umgebung. Die Glaubwürdigkeit dieser Behauptung ist heutzutage nicht mehr erweisbar.

555. Eine kräftig profilierte Fibel mit einer Stützplatte; Inv. Nr. 196 (Taf. XX: 1).

556-564. Ähnliche Fibeln; Inv. Nr. 195b, auf derselben Fibel findet man auch die Nummer 2102 (Taf. XX: 2), 361, 2099, 195b = 2105, 194 = 2117, 2096, 2104 = 323b (Taf. XX: 3), 2098 (Taf. XX: 4), und eine darunter war ohne Nummer.

565-567. Ähnliche Fibeln mit höherem Nadelhalter; Inv. Nr. 2016 = 195g (Taf. XX: 5), 2113 = 195 (Taf. XX: 6), 198c (Taf. XX: 7).

568. Eine Paukenfibel; Inv. Nr. 197 (Taf. XX: 8).

569. Eine Kniefibel mit halbkreisförmiger Platte; Inv. Nr. 2114 = 348 (Taf. XX: 9).

570-574. Fünf ähnliche Fibeln ohne Verzierung; Inv. Nr. 2107, 2111 = 200c, 2115 = 200b, 2108 = 200d, 200a.

575. Eine Fibel mit Zylinderkopf und breitem Bügel; Inv. Nr. 200 = 2116 (Taf. XX: 10).

576-594. Zwiebelknopffibeln; Inv. Nr. 2090 = 187/2, 2092 = 187, 2092 = 324, 2084 = 137, 2083 = 360, 2079 = 187, 2085 = 187, 2086, 2081 = 187k, 2072 = 187, 2073 = 187/85, 2074, 2075 = 187, 2076 = 187c, 2077 = 324 (Taf. XX: 13), 187, 2089, 2091 = 324, 2093 = 187.

595. Eine vergoldete Fibel; Inv. Nr. 2087 = 187.

596. Eine vergoldete Fibel, ungewöhnlich verziert; Inv. Nr. 187 (Taf. XX: 11).

597. Eine ähnliche Fibel; Inv. Nr. 184.

598. Das Fragment einer ähnlichen, ausserordentlich grossen Fibel, nur eine Achsel (6,6 cm lang) blieb erhalten; Inv. Nr. 188 = 2088 (Taf. XX: 12).

KRAJSKÉ NITRIANSKE MÚZEUM (DAS NITRAER KREISMUSEUM) IN BOJNICE

Die Fibeln stammen aus den Sammlungen des ehemaligen Nitraer Museums.

599. Eine Paukenfibel; Inv. Nr. 126 G (Taf. XXI: 1).

600. Eine Kniefibel mit halbkreisförmiger Platte; Inv. Nr. 121 G (Taf. XXI: 2).

601. Eine beschädigte Zwiebelknopffibel; Inv. Nr. 120 G (Taf. XXI: 4).

Die Fibeln Nr. 600 und 601 sind ein Geschenk von Ing. G o n d a aus dem Jahre 1877.

602. Eine ähnliche Fibel; Inv. Nr. 116 G (Taf. XXI: 5). Geschenk von B. H á j e k im Jahre 1879.

603. Auf der Tafel XXI: 3 befindet sich eine Fibel, die im Jahre 1957 Július B a l o g h (Angestellter des Archäologischen Instituts der SAW in Nitra) von Koloman B o r k a aus der Gúg puszta, Bez. Nové Zámky erwarb. Laut Auskunft des früheren Inhabers soll die Fibel aus Brigetium stammen. Es ist ein Derivat der Fibel mit umgeschlagenem Fuss.

OKRESNÉ MÚZEUM (BEZIRKSMUSEUM) IN LEVICE

Im Bezirksmuseum in Levice befinden sich 18 Fibeln aus der Römerzeit, sowohl ohne Inventarnummer, als auch ohne Beschreibung der Fundumstände. Sie gerieten in die Sammlungen durch den ehemaligen Geschichtsprofessor des dortigen Gymnasiums,

für den sie es die Schüler in den Jahren 1938-45 sammelten; es ist daher nicht ausgeschlossen, dass sie aus der Umgebung von Levice stammen.

604. Der Bügel einer Aucissa-Fibel (Taf. XXII: 8).

605, 606. Zwei kleine kräftig profilierte Fibeln (Taf. XXII: 1, 2).

607. Eine ausserordentlich lange, profilierte Fibel (Taf. XXII: 2a).

608. Eine Paukenfibel (Taf. XXII: 3).

609. Eine Kniefibel mit ungewöhnlich dickem Bügel und mit halbkreisförmiger Platte auf der Rückseite des Bügels (Taf. XXII: 4).

610-612. Drei ähnliche Fibeln, feiner hergestellt (Taf. XXII: 5).

613. Eine S-förmige Fibel (Taf. XXII: 6).

614. Eine rhombische Fibel (Taf. XXII: 7).

615. Eine deformierte Eisenfibel mit hohem Nadelhalter.

616. Eine Fibel mit umgeschlagenem Fuss (Taf. XXII: 9).

617. Ein Derivat mit angedeutetem Umschlag (Taf. XXII: 10).

618. Eine ähnliche Fibel.

619. Ein Fibelbügel mit einem Knopf oberhalb des dreieckigen Schildes (Taf. XXII: 11).

620. Ein ähnlicher Bügel mit höherem Nadelhalter (Taf. XXII: 12).

621. Der Bügel einer ähnlichen Fibel mit einem Fuss, dessen Verzierung an die Zwiebelknopffibeln erinnert.

TYPOLOGISCH UNKLASSIFIZIERBARE FIBELFUNDE

In dieses Kapitel wurden diejenigen Fibeln, bzw. Fundstellen eingereiht, die man nur aus Literaturhinweisen kennt. Die Angaben sind nämlich so lückenhaft, dass man danach die Fibeln **in keinen** Typus einreihen konnte. Wir gliederten in dieses Kapitel auch einige Fragmente ein, die zwar zugänglich sind, doch befinden sie sich in solch einem schlechten Zustand, dass sie typologisch nicht zu bestimmen sind. Die folgenden Fundstellen wurden in die Karte IV (siehe Seite 32) **nur** statistischer Vollständigkeit halber eingetragen. Literatur siehe S. 67 - 70.

622. A b r a h á m

Im Slovenské národné múzeum in Martin befindet sich unter der Inv. Nr. 5934 ein verhältnismässig breiter Bronzebügel zusammen mit anderem Fundstoff aus dem Gräberfeld; Länge 4,5 cm; vielleicht aus einer Aucissa-Fibel.

623. A b r a h á m

Im Slovenské národné múzeum in Martin ist unter der Inv. Nr. 5915 eine Fibelnadel aufbewahrt, die angeblich in der Urne Nr. 5912 aufgefunden wurde.

624. C e j k o v

Im Naturhistorischen Museum in Wien sollen sich "Fragmente von kleinen Silberfibeln aus der Zeit um das Jahr 300" befinden, die mit anderen Gegenständen und einem Denar des Antoninus Pius in einem "wandalischen Frauengrab" geborgen wurden.

625. C í f e r

Laut dem Archiv des Archäologischen Instituts der SAW soll sich in der Sammlung Janšáks eine zweigliedrige römische Bronzefibel befinden, die bei den Bauarbeiten des Sportstadions gefunden wurde.

626. Č e l a d i c e (früher Č a l a d)

Im Museum in Bojnice unter dem Material des einstigen Nitraer Museums ist der Bügel einer Bronzefibel unter der Inv. Nr. 2757 aufbewahrt. Am Fuss ist eine Sicherungseinrichtung appliziert, die im Unterteil mit einem Niet angehalten wurde. Es handelt sich hier um eine Fibel aus der jüngeren Römerzeit. Nicht publiziert.

627. D e v í n

Der Bügel einer Bronzefibel ohne charakteristische Merkmale. Man fand ihn bei der Apside eines römischen Objektes. Länge 2,4 cm, aufbewahrt im Slovenské múzeum in Bratislava, Inv. Nr. 9527.

628. D u n a j s k á S t r e d a

Im Mestské múzeum in Bratislava soll eine "peltoidale Fibel 7,1 cm lang" aufbewahrt sein. Sowohl im Depositorium als auch in der Ausstellungsabteilung gelang es nicht sie zu identifizieren.

629. K a m e n i č n á (früher K e s z e g f a l v a)

In der römisch-katholischen Knabenschule in Guta wurden - näher nicht beschriebene - Fibeln aufbewahrt, die angeblich der einstige Lehrer der Gutaer

Schule Géza M o l l i t o r i s in einem "Tumulus" in Keszegfalva fand. Laut amtlicher Untersuchung des Akademikers J. E i s n e r handelt es sich um eine Fibel aus Brigetium.

630. K o m á r n o

Die näher nicht beschriebene Fibel ist nach den zitierten Autoren (siehe Literatur auf Seite 68) im Urgeschichtlichen Museum in Wien aufbewahrt.

631. K o š i c e

Ausser denjenigen Fibeln, die wir bei den einzelnen Typen anführen, wird in der Literatur auch eine Fibel "in der Form eines Bandes" erwähnt, die aber in den Museumsammlungen nicht aufzufinden war. Sollte es sich vielleicht um eine weitere Auciassafibel handeln?

632, 633. K u b r á

Laut Literaturhinweisen stammen von dort zwei "kreisförmige" Fibeln aus der frühen Kaiserzeit.

634, 635. G o l l i a n o v o (früher L a p a š s k é Ď a r m o t y)
Zwei Bronzefibeln. Ein Zufallsfund. Ohne nähere Beschreibung.

636. L e d n i c a

Eine nicht näher bestimmte "provinziale" Fibel.

637. L i p t o v s k ý J á n

Ein Bronzefibeltorso. Nicht publiziert. Nach persönlicher Mitteilung vom Prof. V. B u d i n s k ý - K r i č k a.

638. N i m n i c a

In der Sammlung von E. H o e n i n g war eine "provinzial-römische Fibel", die der Akademiker J. E i s n e r schon im Jahre 1933 nicht finden konnte.

639. O b s o l o v c e

In einer durch Zufallsfund entdeckten Urne blieb ein Bügelfragment erhalten. Nicht publiziert. Den Zugang dazu ermöglichte mir Prof. V. B u d i n s k ý - K r i č k a, wofür ich ihm danke. Aufbewahrt im Slovenské národné múzeum in Martin.

640. O č k o v

Eine stark deformierte Bronzefibel. Vielleicht ein Derivat der Fibel mit umgeschlagenem Fuss.

641. O č k o v

Ein deformierter Bügel einer Bronzefibel.

642. O č k o v

Ein Bügelfragment einer Bronzefibel mit angefädeltem Draht. Es könnte vielleicht eine Verwandte der 4. Gruppe von Derivaten der Fibeln mit umgeschlagenem Fuss sein.

643, 644. O č k o v

Im Museum von Trnava sollen sich zwei Bronzefibeln befinden, die wahrscheinlich aus Očkov stammen.

645-651. O č k o v

Auf dem Gräberfeld fand man Spiralen von sieben Fibeln.

652. P ú c h o v

Eine Bronzefibel aus dem I. Jahrhundert.

653. S k a l a

Eine Bronzefibel.

654. S k a l s k á N o v á V e s

Im Museum in Trenčín soll eine Bronzefibel mit einem langen Schlusstück und einer Art Schutzhülse für die Spirale aufbewahrt sein; laut Literaturhinweis wurde sie in einer Siedlung mit Púchover Keramik gefunden. In Trenčín gelang es derzeit diese Fibel nicht zu identifizieren.

655. S t u p a v a

Aus dem Lesefund am Areal eines römischen Lagers stammt ein Bronzefibelbügel, der im Slovenské múzeum in Bratislava unter der Inv. Nr. 10866 aufbewahrt wird. Nicht einreihbar.

656, 657. S v ä t á M á r i a p r i B o d r o g u (jetzt B o d r o g)

Im Nemzeti Múzeum in Budapest sollen sich nach J. H a m p e l zwei römische Fibeln befinden.

658. N i t r i a n s k a B l a t n i c a

Eine Bronzefibel aus der Zeit um das Jahr 300.

659. T e k o v

Ein Fibelfragment, vielleicht der Römerzeit, mit langem Nadelhalter. In der Literatur wurde nur so viel angeführt.

660. Z e m i a n s k e P o d h r a d i e

Eine Bronzefibel mit einem stark umgebogenen Bügel aus Draht, sie stammt aus der Zeit um das Jahr 300.

Übersetzt von Z. Lányiová

ŠTUDIJNÉ ZVESTI AÚSAV

Vydáva Archeologický ústav Slovenskej akadémie vied
a Slovenská archeologická spoločnosť pri Slovenskej akadémii vied

Redaktor: dr. Bohuslav Chropovský
Technický redaktor: Štefan Hrebíček

Vydané ako rukopis — 500 kusov — nepredajné

Vytlačili Západoslovenské tlačiarne, nář. podnik, prevádzkáreň 08,
ofsetová tlačiareň Bratislava

R-01*01087